

4442

T.C.

Gazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Tezi

Bursalı Lâmi'î Çelebi

'İBRET-NÜMÂ

İnceleme-Metin

Danışman

Prof.Dr.Abdurrahman GÜZEL

Hazırlayan

Salih GÜLERER

Ankara - 1988

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
SÖZBAŞI	1
Kısaltmalar	III
Transkripsiyon Alfabesi	IV
I-BURSALI LÂMÎ'Î ÇELEBİ'NİN HAYATI ve ESERLERİ	
a-Bursalı Lâmi'î Çelebi'nin Hayatı	V
b-Bursalı Lâmi'î Çelebi'nin Edebi Şahsiyeti	VIII
c-Bursalı Lâmi'î Çelebi'nin Eserleri	XII
II- İBRET-NÜMÂ	
a-Hikayelerin Konuları	XVII
b-Sonuç	XIII
c-Muhtelif Kütüphanelerde Bulunan Nüshalar ve Tavsifi	XXII
III-METİN	1 - 178
IV-BİBLİYOGRAFYA	179

SÖZBAŞI

'İbret-nümâ üzerindeki bu çalışmamız dört bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde, Lâmi'î Çelebi'nin hayatı hakkındaki bilgiler çeşitli yazılı kaynaklardan aktarılmıştır. Edebi şahsiyeti ise tasavvufun etkisi göz önünde bulundurulmuş ve her eser Eserleri manzum ve mensur olarak sınıflandırılmış ve her eser hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Kaynaklarda adı geçen fakat şimdiye kadar rastlanılmayan eserlerinin isimleri belirtilerek bu tasnife dahil edilmemiştir.

İkinci bölümde 'İbret-nümâ'da bulunan 26 hikayenin kısa özetlerini vermeye çalıştık. 'İbret-nümâ'daki hikayeler hakkındaki düşüncelerimizi " sonuç " kısmında belirttik.

Üçüncü bölümde 'İbret-nümâ'nın muhtelif kütüphanelerde bulunan nüshalarının tavsifi ve transkripsiyonlu metin, edisyon-kritiği verdik. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nden aldığımız yazmaya A nüshası ismini verdik. Bu nüsha harekeli olarak yazılmıştır. Eserin ismi, hikaye, nazm, kaside gibi başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Varak sayısı 130, satır sayısı 15 dir. Eserin eb'adı 13 x 20 cm. dir. İstinsah edildiği tarih H. 671 dir. Müstensihin ismi yazılı değildir. Birinci bölümdeki her hikayenin sonuna "Yusuf Süresi" yazılmıştır.

Millî Kütüphane'den aldığımız yazmaya ise B nüshası ismini verdik. Bu nüsha harekesiz yazılmıştır. Varak sayısı 102, satır sayısı 19 dur. Eserin eb'adı 13 x 20 cm. dir. İstinsah tarihi H. 932 dir. Müstensihin ismi yazılı değildir. Hikayelerin sonundaki süreler yoktur.

Metin hazırlanırken A nüshası daha eski tarihli ve harekeli oluşu için esas nüsha olarak ele aldık. O yüzyılın imla hususiyetlerini olduğu gibi vermeye çalıştık. Bazen A nüshasında tesadüf edilen eksiklikler ve hatalar aşağıda göstererek, B nüshasındaki şekilleri esas metne aldık. (Örnek: Biri bahirden ve biri yirden ve 'l-ḥāşıl iki yirden diyâr-ı islâma bî-nihâye zararları vardı^x ve bî-hadd ve gâye şerleri irişürdi. V.5a-S.110, ^xvardı A'da yok.)

Eserde bulunan sureleri orjinal şekliyle yazarak Türkçe meal-lerini dipnotta verdik. Hadislerden bir tanesi hariç diğerleri kaynaklarda bulunamamıştır. Bunların (mevzu¹) sonradan uydurulmuş hadisler olması ihtimali vardır. Eserin başındaki Farsça beyitlerle sonundaki Arapça kısmın tercümelerini dipnotta verdik. Faydalandığımız kaynaklara bibliyografyada gösterdik.

Tezin hazırlanmasında ilgi ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Umay GÜNAY ve Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL'e teşekkürü bir borç bilir, saygılarımı sunarım.

Salih GÜLERER

05013

KISALTMALAR

TDAY	: Türk Dili Araştırma Yıllığı - Belleten
TDK	: Türk Dil Kurumu
a.g.m.	: adı geçen mecmua
a.g.k.	: adı geçen kitap
s.	: sayfa
c.	: cilt
ktp	: kütüphane
mad.	: madde
DTCF	: Dil ve Tarih Coğrafya-Fakültesi
İ.Ü.K.	: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
ist.th.	: istinsah tarihi
nu.	: numara
Hz.	: Hazreti

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	a, ā, e, i, i, u, ü
ب	b
پ	p
ت	t
ث	ṭ
ج	ǰ
ح	h
خ	ḫ
د	d
ذ	ḏ
ر	r
ز	z
س	s

ص	s
ذ	ḏ, ḏ̣
ت	t
ز	z
ك	k
گ	ǰ
ف	f
ك	k
ك	k
ع	ǰ
ه	h
ل	l
م	m
ن	n
و	v, o, ö, u, ü, ū
ه	h, a, e
ي	y, i, i, ī

1-BURS LI LĀMĪ'Ī ÇELEBĪ'NİN HAYATI ve ESERLERİ

a-Bursalı Lāmi'ī Çelebi'nin Hayatı

(Şeyh Mahmūd bin 'Osmān bin 'Alī bin el-Nakkāş bin 'İlyās) Lāmi'ī (1472-1532): Lāmi'ī'nin babası III. Bāyezıd (1448-1512)'ın hazine defterdarlığını yapan 'Osmān Çelebi, annesi de Dilşād Hatun'dur. Dedesi Nakkaş 'Alī Paşa'dır.¹ Timur, Semerkand'a dönerken 'Alī Paşa'yı da götürmüştür. 'Alī Paşa, nakkaşlık sanatını Semerkand'da daha da ilerletmiştir. Bursa'ya döndüğünde nakkaşlığını devam ettirerek Yeşil Camii, Yeşil Türbe de dahil olmak üzere birçok cami ve mescidlerin iç süslemelerinde büyük katkıları olmuştur.² 'Alī Paşa nakkaşlık sanatındaki birçok yeniliği Semerkand'dan getirmiştir. Bugün Bursa'da Nakkaş 'Alī Paşa adıyla bilinen bir mescid bulunmaktadır.³

Lāmi'ī Çelebi'nin doğum tarihini eldeki kayıtlara bakarak kesin olarak öğrenmek mümkündür. Kendisinin şerefü'l-insān adlı eserinin mukaddimesinde 933(1527)senesinde 55 yaşında olduğunu belirtmesi ele alınacak olursa Lāmi'ī'nin 877(1472)senesinde doğduğu kesin olarak anlaşılmaktadır. Lāmi'ī Çelebi bütün hayatı boyunca Osmanlı İmparatorluğunun kültür merkezlerinden biri halinde olan Bursa'dan ayrılmamıştır. Bursa'da bulunmakta olan değerli alimler Molla Aḥaveyn ve Molla Çelebi Ḥasanzāde'den dersler almıştır. Kaynaklarda gençlik yılları ve

1-Abdülkadir Karahan, Lāmi'ī mad., İslām Ansiklo edisi, c.7, s.10.

2-Nuran Tezcan, "Bursalı Lāmi'ī Çelebi", Türkoloji Dergisi, c.VIII., Ankara 1979, s.305.

3-V. Manir Kocatürk, Türk Edebiyatı Antolojisi, s.90.

eğitimi hakkında pek fazla bilgi olmamasına rağmen eserlerinden iyi bir medrese tansili gördüğü anlaşılmaktadır.⁴ Lāmi'î gençlik senele-
rinde zahiri ilimlerin ve medrese kültürünün tesiri altında kalmış-
tır. Daha sonra Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden "Emir Sultan" diye
tanınan Seyyid Ahmed Buḥāri'ye büyük hürmet ve hayranlık duyarak
Nakşibendî tarikatı müridlerinden olmuştur.⁵ Lāmi'î'nin, Emir Sultan'a
olan sevgi ve bağlılığını onun birçok eserlerinde görebilmek mümkün-
dür. Lāmi'î daha sonraları İlhamî Efendi aracılığıyla "Gülşeni" tari-
katına da girmiştir. Ama onun şahsiyeti üzerine en kuvvetli tesir Nak-
şibendî tarikatıdır.⁶

Lāmi'î Çelebi'nin genç yaşlarda evlendiği zannedilmektedir. İs-
lām Ansiklopedisi Lāmi'î hakkında Bursa'daki sicil kayıtlarını ver-
mektedir. Bu kayıtlarda eşinin ismi Hümā Hatun olarak geçmektedir. Ay-
rıca 'Abdullāh, Ahmed Çelebi ve Mehmet Çelebi isminde üç oğlu ile Şa-
fiye Hatun isminde bir kızı vardır.⁷ Oğullarından Mehmet Çelebi, "Lem'î"
mahlasıyla şiirler yazmıştır. Babasının Betā'if isimli eserine bir söz-
başı yazarak yeniden tertip etmiştir. Ayrıca Lāmi'î'nin yarım kalan
eseri Heft-peyker'i damadı olan Küşenizāde tamamlamıştır.⁸

Lāmi'î Çelebi ilk olarak Fettāh-i Nīşābūri'nin bir eserini ay-
nı isimle (Ḥüsn ü Dil) Türkçeye tercüme etmiştir. Bu eseri Yavuz Sul-
tan Selim (1470-1520)'e sunulmuştur. Böylece tanınmaya başlamıştır.
Padişah onun bu çalışmasını mükafatlandırmış Lāmi'î'ye 35 akçe "yev-
miye" bağlatmıştır.

4-Lāmi'î mad., Meydan Larousse, c. 7, İstanbul 1971, s. 795.

5-A. Karahan, İslām Ans., c. 7, s. 11.

6-N. Tezcan, a. g. m., s. 307.

7-A. Karahan, İslām Ans., c. 7, s. 11.

8-N. Tezcan, a. g. m., s. 307.

Bu mükafat Lāmi'î'nin hayatında etkili olmuş, inzivaya çekilerek kendini ibadete vermiştir. Bu inzivaya çekiliş onun daha çok eser hazırlamasına sebep teşkil etmiştir. 'Alî Şîr Nevâ'î'den Ferhâd ü Şîrîn'i tercüme ederek yine Yavuz Sultan Selim adına yazmıştır. Bu eseri de karşılıksız bırakılmamış Lāmi'î'ye "salyane" (yıllık maaş) olarak bir köy bağışlanmıştır.⁹ Kanuni Sultan Süleyman'ın cülusunda, bir tarih düşürerek padişaha sunmuştur. Bu hizmetinden dolayı "cāize" (hediye, bahşiş) almıştır. Lāmi'î bir çok mesnevisinde Sadrazam İbrahim Paşa'yı övmüş, karşılığında da İbrahim Paşa'dan himaye görmüştür. Mesela, Vaysa u Rāmīn mesnevisine karşılık İbrahim Paşa tarafından kendisine 20 akçe gönderilmiştir.¹⁰ Kanuni Sultan Süleyman tarafından, 'Unşurî'nin Vāmık u 'Azrā isimli eserinin Türkçeye tercüme edilmesi istenir. Kazasker Muhyü'd-dīn Çelebi ve Kādirî Çelebi bu işi en iyi Lāmi'î'nin yapacağı inancı içinde tercümeyi ona havale ederler. Lāmi'î çok kısa zamanda tercümeyi tamamladığı gibi ayrıca "gül" redifli bir kaside ilâve ederek gönderir. Tercüme padişah tarafından çok beğenilir ve yine Lāmi'î'ye birçok mükafatlar gönderir. Lāmi'î Çelebi'nin, Kanuni Sultan Süleyman için yazdığı eserleri şöyle sıralayabiliriz; Şem' u Pervâne, Şerefü'l-insân ve 'İbret-nümâ. Nefahâtü'l-üns isimli eserinin bitiş tarihi Belgrat'ın fethine rastladığı için eserin ismini Fütühu'l-Mücâhidin Li-tervîhi Kulûbi'l-Müşâhidin olarak değiştirmiştir.¹¹ Kanuni Sultan Süleyman'a, Bursa'yı tanıtmak gayesiyle Şehr-engiz-i Burusa'yı kaleme almıştır.

Lāmi'î Çelebi 1512 yılında 4000 akçe vakf etmiş, Merkez Efendi olarak tanınan Mustafa Fakih'i mütevellî (vakıf yöneticisi) tayin etmiştir. XVI. yüzyıl Divan Edebiyatının en verimli sanatkarlarından

9-N. Tezcan, a. g. m., s. 307.

10-A. Karahan, İslâm Ans., c. 7, s. 10.

11-N. Tezcan, a. g. m., s. 308.

biri olan Lami i'nin manzum ve mensur olarak 30'dan fazla eseri bilinmektedir. Fakat bunlardan sadece 23'ünün yazmalarına rastlanmıştır.¹² Lāmi'î Çelebi dedesi tarafından yaptırılan cami haziresinde medfu olup mezar taşında şeyh Lāmi'î bin 'Osmān yazısı okunmaktadır.¹³

b-Bursalı Lāmi'î Çelebi'nin Edebi Şahsiyeti

Lāmi'î Çelebi'nin ilk gençlik yıllarında nasıl bir eğitim gördüğü pek bilinmemektedir. Ancak eserlerine bakarak Murādiye Medresesine devam ettiği, sarf ve nahivden aruz ve kafiye kadar, çeşitli bilgilerle şeriât ilimlerinde derin bilgisinin bulunduğu, Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiğini söyleyebiliriz. Medrese eğitimi ile yetişen Lāmi'î, tasavvufa karşı büyük ilgi duymuş ve Nakşibendi tarikatı şeyhlerinden "Emir Sultan" diye bilinen Seyyid Ahmed Buḫārî'ye intisab ederek bu tarikatta şeyhlik ünvanına kadar yükselmiştir.¹⁴

Lāmi'î'nin edebî şahsiyetinde medreseden tekkeye, şeriattan tarikata geçmesi çok etkili olmuştur. Devrinde yaşadığı Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve Vezir İbrahim Paşa'dan iltifat ve mükafatlar görmüş olmasına rağmen tarikat yolunu bir hayat tarzı olarak benimsediği için devlet kapısında herhangi bir mevki ve vazife almak istememiş, te'lif ve tercüme yapılarak kusursuz bir Nakşibendi mütefekkir-edibi olmayı tercih etmiştir. Onun Nakşibendi tarikatına büyük bir içtenlikle bağlanmasına İranlı

12-N. Tezcan, "Lāmi'î'nin Güy ve Çevgān Mesnevisi", Ömer Asım Aksoy Armağanı, Ankara 1978, s. 300.

13-A. Karahan, İslām Ans., c. 7, s. 11.

14-A. Karahan, İslām Ans., c. 7, s. 11.

büyük mutasavvuf Nûru'd-dîn 'Abdu'r-rahmân Câmî'nin eserlerinin büyük tesiri vardır. Câmî'nin Şevâhidü'n-Nübüvve isimli siyer kitabını kendi bilgilerini de ilave ederek adeta te'lif bir eser haline getirmiştir. Bu eser halk arasında çokça sevilip okunduğu için Lâmi'î'ye "Câmî-i Rûm" ismi verilmiştir.

XVI. yy. da edebi nesir geçen yüzyıldan başlayan gelişmesini takip ederek devamlı olarak süslü, sanatlı ve daha ağır bir şekil almıştır. Şekile gösterilen bu aşırı itina asıl mevzunun geri planda kalmasına sebep olmuştur. İran modellerinin aşırı taklidinden doğan bu sanatkarane nesir karşısında halkın konuştuğu sade Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserler pek önemsenmemiştir.¹⁵ Fakat böyle baştan başa süslü bir üslupla yazmak külfetli bir iş olduğundan bilhassa tercümelerde sadece mukaddime kısımları bu şekilde yazılmış, daha sonra daha sade bir dil kullanılmıştır.

Daha çok tercüme ve tercüme-te'lif arası eserler veren Lâmi'î XVI. yy. a kadar fazlaca işlenen Yusuf u Züleyhâ, Leylâ vü Mecnûn gibi konulardan ziyade İran Edebiyatının farklı eserlerini tercüme etmek suretiyle edebiyat konularına çeşitlilik kazandırmıştır. Bu yeniliği kuşkusuz yine Divan Edebiyatı bünyesi içinde düşünmek ve bu açıdan değerlendirmek gerekir. İran Edebiyatından yaptığı tercümeler hiçbir zaman bağımlı olmamıştır.¹⁶ Bu tercümelerin "tevhid", "münacât", "na t", "sebeb-i nazm-ı kitab" gibi kısımları tamamen kendisinin mahsulü olduğu gibi asıl mevzuda da serbest hareket ederek çeşitli ilaveler ve tasvirler katmıştır.

Lâmi'î'nin bu yola başvurması herşeyden önce eseri yazan kadar

15-Fuat Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1981, s. 379.

16-A. Gölpınarlı, Türk Ans., c. 22, s. 117.

sanat gücünün olduğunu göstermek arzusundan kaynaklanmaktadır. Bu açıdan bakacak olursak Nefahatü'l-uns isimli Molla Câmî'den tercüme ettiği esere Anadolu'daki sofiiler hakkında bilgiler katıp değişik açıklamalarda bulunarak bu tercümeyi hemen hemen te'lif hâle getirmiştir.

Değişik mevzulardaki tercüme ve nakillerinden Vaysa u Râmin, Vâmîk u 'Azrâ, Salâmân u Absâl ve Haft-Paykar Lâmi'î'nin bu konuda üstün vasıflara sahip bir sanatçı olduğunu göstermektedir. Sonuçta Lâmi'î, İran Edebiyatının hazır biçim ve kalıplarından faydalanmış olduğu ve bu şeklin Divan Edebiyatına uygulanmasında tamamen kendi buluş, anlayış ve sanat gücünü uyguladığını söyleyebiliriz.

Bu yüzyılın sosyal hayatı, mahalli özellikleri tarih ve fuhat hareketleri ve düşüncé ve değerler sistemini yansıtan mesneviler yazılmıştır. Lâmi'î'nin mensur ve manzum eserlerinin yanısıra Vîs ü Râmin, Maktel-i Hüseyin gibi mesnevileri de vardır.¹⁷

Klasik İslam kültürünün geliştiği bu yüzyılda Türkçe, Arapça ve bilhassa Farsça'dan alınan yeni kelimelerle aruz kalıplarına daha iyi intibak ettiriliyor. Geçen yüzyılın külfetsiz üslubuna mukabil edebi sanatlar sık sık kullanılıyor. Bu açıdan yaklaştığımızda Lâmi'î'nin Vîs ü Râmin'de olduğu gibi birçok eserinde dil ve üslûb bakımından ağır ve terkipli beyitler bulunmasına rağmen döneminin sanatkarlarına göre dilini daha sade kabul edebiliriz. Bazı eserlerinde zaman zaman rastladığımız tamamen Türkçe beyitleri şuurlu olarak ele aldığını söyleyemeyiz.

Lâmi'î yaşadığı dönemde de şiirlerinin kuru olduğu, eserlerinin sadece müellif hattı olarak kaldığı gibi çeşitli tenkitlere maruz kalmıştır.

Lâmi'î'nin halk için yazdığı dini hikaye kitaplarında ve evliya

menkabelerinde giriş kısmı hariç genellikle büyük bir kitlenin kolaylıkla anlayabileceği sade Osmanlı Türkçesi ve tabii bir üslup vardır.

Lâmi'î'nin bu sade ve tabii nesir diline örnek olarak Nefahatü'l-üns'den bir paragrafı örnek olarak verebiliriz:

"Rûm'da meşhurlardan biri Yunus Emre'dür. Meşhur ve ma'ruf sözleri vardır. Cümlesi makbûl-i tavâifdür ve serâser esrâr-ı tevhid ve ev-târ-ı tefrit rûmüz u işaretdür. Kendüsi Tapduk Emre'nün mürididir. Derler ki arhası ile nice yıllar şeyhine odun götürdü ve hergiz bir eğri ağaç götürmedi. Tapduk ayıttı: -Yunus, hiç bu odunların içinde bir eğri ağaç görünmez. (Yunus) ayıtmış: -Sultanum, bu kapudan eğri odun sığmaz. Kendüsi Kütahya suyunun Sakarya suyuna karıştuğu yerin kurbinde yattur. Meşhurdur. Ziyaret ederler.¹⁸

Nesirde kaleminin çok usta olduğu bir gerçektir. Bilhassa mensur eserlerin, Nefahatü'l-üns, Şevâhidü'n-nübüvve, Şerefü'l-insân, Hüsn ü Dil, İbret-nümâ gibi birçok eserinin bulunması ve halk arasında rağbet bularak fazlaca okunması bunu ispatlamaktadır.

18_Banarlı, Nînad Sâmi, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.1.s.601
İst 1971.

c-Bursalı Lāmi'î Çelebi'nin Eserleri

Lami i Çelebi manzum ve mensur olarak çok sayıda eser vermiştir. Şerefü'l-insân isimli eserinin girişinde Lāmi'î, o zamana kadar yazmış olduğu eserlerini şu şekilde sıralamıştır: "Şevāhidü'n-nübüv-ve, Nefahatü'l-üns Tercümesi, Risāle-i Taşavvuf, Hüsn ü Dil, Münāzara-i Bahār u Şifā, Şerh-i Dībāce-i Gülistān, Münşe'ât-ı Mekātib, Hall-i Mu'ammā-yı Mîr Hüseyin, Risāle-i 'Arüz, Menākıb u Üveysi'l-Kazānî, İbret-nümā, Risāle-i Uşul min el-fünün, Mevlidü'r-resul, Mahtel-i İmām Hüseyin, Salāmān u Absāl, Şem' u Pervāne, Gūy u Çevgān, Ferhād-nāme, Vāmıķ u 'Azrā, Kıssa-i Evlād-ı Cābir, Lüğat-ı Manzūme, Risāle-i Fāl, Şenr-engiz, Dīvān-ı Es'ār."

Bu sayılanların dışında Şerefü'l-insân, Vîs ü Rāmîn, Heft-peyker, Edhem ü Hümā, Hired-nāme, Latā'if-nāme, Münāzara-i Nefs ü Rūh, Menākıb-ı Cenāb-ı 'Alî, Miftāhu'n-necāt fi Havāşşı's-suveri ve'l-āyāt isimli eserlerini de sayarsak yazılan eser sayısı 33 olarak çıkmaktadır.¹⁹

Bu eserlerin haricinde kaynaklarda bulunmadığı halde bazı kataloqlarda Lāmi'î Çelebi'ye ait olarak gösterilen Meslekü's-sālikîn Feth-nāme-i Kal'a-i Moton, Feth-nāme-i Kal'a-i Belğrāt, Feth-nāme-i Rodos, Gıdāü'l-rūh isimli eserlere de raslıyoruz.

Lāmi'î Çelebi'nin manzum eserlerinden Kıssa-i Evlād-ı Cābir, Risāle-i Fāl, Heft-peyker, Edhem ü Hümā, Hired-nāme'nin, mensur eserlerden Risāle-i 'arüz, Risāle-i uşul min el-fünün, Mevlidü'r-Resul, Menākıb-ı Cenāb-ı 'Alî, Miftāhu'n-necāt fi Havāşşı's-suveri ve'l-āyāt'ın yazmalarına şimdiye kadar rastlanmamıştır.²⁰

19-A. Karahan, İslām Ans., c. 7, s. 12.

20-N. Tezcan, a. g. m., s. 312.

Bursalı Lâmi'î Çelebi'ye ait olan eserler şunlardır:

a-Manzum Eserleri

1-Mahtel-i İmâm Hüseyin:Hz.'Ali'nin oğlu Hz.Hüseyin'in Muaviye'nin oğlu Yezid ve taraftarlarınınca Kerbelâ'da feci bir şekilde öldürülüşünü,çok etkileyici bir dille anlatmıştır.Tarihi mütalara oldukça uygundur.Şiir bakımından iyi olmasına rağmen vezin,kafiye ve dil açısından devrindeki eserlere denktir.²¹

2-Güy u Çevgân:Kanuni Sultan Süleyman ismine övgüler vardır.Nakşibendi tarikatına bağlılığını dile getirdiği beyitler vardır.'Ari-fî'nin aynı ismi taşıyan eserinden,ilham alarak yazmıştır.Çin padişahının güy ve çevgân oynayan oğluna bir "derviş"in aşık olması mesnevisinin konusudur.Güy u Çevgân münazarası ve yer ile gök arasındaki münazaralar yer almaktadır.²²

3-Luğat-ı Manzûme:Farsça-Türkçe,172 beyitten oluşan manzum bir sözlüktür.²³

4-Şehr-engîz:Lâmi'î'nin bu eseri Divan edebiyatının diğer türlerinden ayırır.Mahalli özellikler ve geleneklerin tesiri vardır.Kanuni Sultan Süleyman'a Bursa'yı tanıtmak için yazmıştır.Şiir bakımından pek kuvvetli olmamasına rağmen Bursa'nın o günkü durumunu çok güzel vermiştir.1288'de Bursa'da basılmıştır.²⁴

5-Divân-ı Eş'âr:Eserin baş tarafında şiirin faziletlerinden bahsetmektedir.Beş defter üzerine düzenlenmiştir.Yavuz Sultan Selim,Bayezid II.,Kanuni Sultan Süleyman,Vezir İbrahim Paşa,Mesih Paşa,Kadı Ece-zâde ve Bursa valisi Kadıasker Ali Çelebi için kasideler vardır.²⁵

21-A. Karahan,İslâm Ans.,c.7,s.13.

22-N. Tezcan,"Lâmi'î'nin Güy u Çevgân'ından İki Münazara"TDAY 1983, s.53,59.

23-N. Tezcan,a.g.m.,s.317

24-A. Karahan,İslâm Ans.,c.7,s.14.

25-N. Tezcan,a.g.m.,s.319.

Tercüme olan manzum eserleri:

6-Salāmān u Absāl:Molla Cāmī'nin,aynı ismi taşıyan eserinden tercüme etmiştir.Fakat Lāmi'î esere başka hikayeler de katmıştır.Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur.Hikayenin konusu kısaca şöyledir.Yunan ülkesindeki bir padişah çocuk istenmektedir.Filozofu ona bilgisiyle bir çocuk yaratır.Çocuğun dadısı bir kızdır.Kızın,çocuğa aşık olmasıyla hikaye devam eder.Hikayede padişah,aklı;filozof;fevzi,Salāmān;ruhu,absāl;şehveti temsil etmektedir.Bu eserde Lāmi'î insanın zaafalarını tenkid etmektedir.²⁶

7-Şem' u Pervāne:Şirāzlı Ahli'nin aynı isimli mesnevisinin tercümesidir.Şem' ile Pervāne'nin sembolize edilerek anlatılan bir aşk hikayesidir.²⁷

8-Ferhād ü Şirīn:Alī Şir Nevā'î'nin mesnevisinin aynı isimle çevirisidir.Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur.Nevā'î'nin,Ferhād ü Şirīn'ini olayların sırası bakımından olduğu gibi işlemiş,fakat Lāmi'î'de kendi üslubunu ortaya koyarak hikayeyi yeniden yazmıştır.Münacat,tevhid manzumeleri başka bir münacat,bir na't ve dört halife övgü,ikinci na't,mi'raciye "sebeb-i te'lif" manzumesi vardır.²⁸

9-Vāmık u Azrā:Unşurī'nin mesnevisinin aynı isimle tercümesidir.Çin padişahının oğlu ile güzel bir kız arasındaki aşk ele alınmıştır.²⁹

10-Vaysā u Rāmīn:Fahrü'd-dīn-i Cürcānī'gen serbest bir tercüme yapmıştır.Lāmi'î'nin son eserlerinden biridir.Ana özellikleri Cürcā-

26-İlhan Çeneli,"Lāmi'î'nin Salāmān u Absāl Adlı Mesnevisi",Türk Kültürü,s.120,s.1246-1250.

27-N. Tezcan,a.g.m.,s.315.

28-Ağah Sırrı Levend,"Lāmi'î'nin Ferhād ü Şirīn'i"TDAY1965,s.86,87,89.

29-N. Tezcan,a.g.m.,s.316.

ni'den almakla beraber çok rahat bir şekilde kendisine göre eseri genişletmiştir. Cürcānî'nin beşeri aşk macerası olarak anlattığı hikayeyi Lāmi'î ise eserin sonlarına doğru tasavvufi bir şekil kazandırmıştır. Diğer eserlerine göre dili oldukça ağırdır. Vaysā ile Horasan padişahının oğlu arasındaki aşk asıl konudur.³⁰

b-Mensur Eserleri:

1-Risāle-i Taşavvuf: Lāmi'î'nin bu kitabının ismi sadece Şerefü'l-insān isimli eserinin girişinde geçmektedir. Kaynaklarda başka hiçbir bilgi yoktur.³¹

2-Münşe'ât-ı Mekâtib: Lāmi'î'nin hayatını anlatan bir kaynak gibidir. Arapça ve Farsça birçok beyitle süslenmiştir. Çeşitli devlet büyüklerine ve dostlarına, Sadrazam İbrahim Paşa'ya yazılmış 23 mektup vardır.³²

3-Menākıb u Üveysi'l-Karānî: Üveys-i Karānî'ye ait birçok menkıbeler bulunan bir eserdir.³³

4-Letā'if-nāme: Beş bölümden meydana getirilmiştir. Bursa'ya ait mahalli fıkralardan toplanmıştır. Fıkralar kıssadan hisse çıkartılarak öle alınmıştır. Dönemin mizah anlayışını göstermesi ve diğer eserlerine nazaran dilin sadeliği bakımından önemlidir. Oğlu Mehmed Çelebi tarafından bir giriş yazılarak düzenlenmiştir.³⁴

5-Münāzara-i Nefs ü Rûh: Mizahî bir üslupla yazılan bu risale eski hayat tarzını, adetleri, kıyafetleri anlatması açısından önemlidir.³⁵

30-A. Karahan, İslâm Ans., c. 7, s. 14.

31-N. Tezcan, a. g. m., s. 324.

32-N. Tezcan, a. g. m., s. 327.

33-N. Tezcan, a. g. m., s. 327.

34-N. Tezcan, a. g. m., s. 334.

35-N. Tezcan, a. g. m., s. 335.

6-Müsn ü Dil:Fettâh-ı Kışâbüri'nin mesnevisinin aynı isimle tercümesidir.Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur.Manzum-mensur karışık olarak yazılmıştır.Lâmi'î,Şeyhi Emir Ahmed Buhari'ye olan bağlılığını belirtmektedir.³⁶

7-Münâzâra-i Bahâr u Şitâ:Kanuni Sultan Süleyman ismine yazılmıştır.Te'lif bir çalışmadır.Bursa'da geçen bahar ve kış mevsimlerini canlandırmaktadır.³⁷

8-İbret-nümâ:Kanuni Sultan Süleyman ismine yazılmıştır.İki bölümden oluşmaktadır.Birinci bölümde,evliya menkıbeleri ikinci bölümde ise padişah ve şehzade hikayeleri vardır.

Tercüme olan mensur eserleri

9-Şerefü'l-insân:Resâ'il ü İhyâni's-şafâ isimli Arapça eserin birinci risalesinin Türkçe'ye serbest bir tercümesidir.Tercüme ve te'lif arası bir eser sayılabilir.Kanuni Sultan Süleyman ismine yazılmıştır.Eser aslında mensur olmakla birlikte yer yer manzum parçalar bulunmaktadır.Ayet ve hadislerden iktibas ve tanzimler yapılmıştır.İnsanlarla hayvanları karşılaştırır.Bu münazaraların sonunda insan Allah'ın en şerefli varlığı olarak tesbit edilir.³⁸

10-Şerh-i Dibâce-i Gülistân:Şirâzlı Şeyh Sâdi'nin,Gülistan isimli mesnevisinin giriş kısmının Türkçe olarak açıklanmasıdır.³⁹

11-Nefahâtü'l-üns Tercümesi:Hollâ Câmî'nin,Farısça olan eserinin tercümesidir.Eserin baş kısmında velilik dereceleri ve tasavvuf deyimleri üzerine bilgi ve açıklamalar vardır.Lâmi'î,Anadolu ve Rume-
li'de yetişen şeyhlerin menkıbelerini de ekleyerek eseri genişletmiştir.Oldukça sade bir tercümedir.⁴⁰

36-A. S. Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, c.1, s.139,143.

37-N. Tezcan, a. g. m. , s. 326.

38-A. Karahan, İslâm Ans. , c. 7, s.15.

39-N. Tezcan, a. g. m. , s. 326.

40-N. Tezcan, a. g. m. , s. 322.

12-Şevāhidü'n-nübüvve:Molla Cāmi'nin Farsça siyer kitabının tercümesidir. Tam bir tercüme sayılmaz, Lāmi'î birçok eklemeler yapmıştır. En fazla okunan eserlerindedir.⁴¹

13-Ḥall-i Mu'ammā-yı Mir Ḥüseyn:Kanuni Sultan Süleyman'a yazılmıştır. Mir Ḥüseyn Nişābūrī'nin 99 Esmā'-ı Ḥüsnā hakkındaki yüz beyitinin açıklamasını yapmıştır.⁴²

II-İBRET-NÜMĀ

a-Hikayelerin Konuları

1.Hikaye:Şeyh 'Abdullāh Yafi'î'nin anlattıkları aktarılmıştır. Musul kadısının yanlış davranışları ve inkarı üzerinedir. Kadının, içinde kötülük ve alçaklık vardır. Kadı bir yolda giderken karşıdan bir şeyhin geldiğini görür,şeyh kadının kalbinden geçen inkarı anlar. Ancak kadı biraz yaklaşıncaya şeyh zannettiği kişinin başka biri olduğunu görür,biraz daha yaklaşıncaya onun şehrin ileri gelenlerinden olduğunu anlar ve çok şaşırır.Şeyh onun bu hayreti üzerine,ona tavsiyelerde bulunur.Kadı inkarından döner ve şeyhle arkadaş olur.

2.Hikaye:Olay Bağdat'ta geçmektedir.Ebu'l-me'ālî ismindeki bir bazirganın başından geçenleri anlatmaktadır.Caminin kalabalık olduğu bir gün bezirgan Şeyh 'Abdülkadir Geylānî'nin vaazını dinlerken def-i hacet ihtiyacı duyar çok sıkışır,kalabalıkta çıkıp gitmesi çok zordur. Ne yapacağını şaşırır ve gönlünden şeyhten yardım etmesini diler.Bu

41-N. Tezcan, g. g. m. , s. 321.

42-N. Tezcan, a. g. m. , s. 333.

esnada minberdeki şeyhe benzeyen bir adam zuhur eder. Şeyhin yerine o vaaz verir, Şeyh bazirğanın başını örter ve bazirğan kendini bir sahrada bulur. Acem taraflarına bir seyahate çıkan bazirğan on iki gün sonra şeyhin kendisini def-i hacet için gönderdiği sahraya rastlar, unuttuğu anahtarlar bile ordadır. Geri dönünce durumu şeyhe anlatamadan şeyh onun kalbinden geçenleri bilerek bu kıssayı kimseye anlatmamasını söyler.

3. Hikaye: Şeyh Muhyiddinü'l-'Arabî'den alınmıştır. Şeyh Ühade'ddîn-i Kirmânî'nin bir şeyhin hizmetindeyken başından geçenleri anlatmaktadır. Şeyh Kirmânî'nin hizmet ettiği şeyh birgün çok hastalanır ve hastaneye (bimâr-istân) götürmek için yola çıkarlar. Oraya vardıklarında Şeyh Kirmânî şeyhten ilacı getirmek için izin ister. İlacı almaya gittiğinde çok iyi karşılanır ve kendisine her istediği verilir. Şeyh Kirmânî tekrar şeyhinin yanına gelir ve olanları anlatır. Şeyh, ilaç istemeye gittiği adamın zalim olduğunu, hizmetkârının kalbinin kırılmaması için kendisinin zalim kişinin kılıcına girdiğini ve kendisinin hasta olmayıp ilaca da ihtiyacı olmadığını söyler.

4. Hikaye: Hikaye, Hazreti Şeyh böyle yazar ki diye başlamıştır, fakat şeyhin ismi yoktur. Şeyh bir cemaatle otururken birden büyük bir zelzele olur. Cemaattekiler, burada hiç zelzele olmaz bunun sebebi senin kızının ölümünü sana bildirmek içindir. Git gerekeni yap derler. Şeyh kızı Fatıma'nın öldüğü yere gelir ve defin eder.

5. Hikaye: Şeyh İbni Sekine Hazretlerinin, Kuyumcu bir müridi vardır. Cuma günleri camiye seccadeleri sermekte ve sonra toplamakla görevlidir. Birgün namazdan önce gusul etmek için Dicle nehrine girer. Çıktığında kendisini başka bir yerde bulur, etrafından sorarak burasının Nil nehrinin kenarı olduğunu öğrenir. Kuyumculuk yapan bir pir kendisine yardım eder ve bir müddet sonra müridi kendi kızıyla ev-

lendirir. Müridin üç çocuğu olur. Aradan yedi yıl geçer. Yine gusul etmek niyetiyle Nil'e girer ancak çıktığında Dicle kenarında olduğunu görür ve herşey bıraktığı gibidir. Olanları şeyhe anlatır ve Dicle'ye girerken ahirette zamanın miktarını bildiren ayeti düşündüğünü söyler. Bu hikayenin sonunda aynı buna benzeyen başka bir hikaye kısaca ilâve edilmiştir.

6. Hikaye: İbni Fâris Hazretlerinin oğlu Kemaleddin Muhammed'in rivayeti olarak yazılmıştır. Kemaleddin atasından izin alarak sık sık gezmektedir. Birgün atası ölür. Bunun üzerine Mısır'a gidip medreselerden birine girmek isteğiyle yola çıkar. Gideceği yere vardığında medrese kapısında yanlış abdest alan bir ihtiyarla karşılaşır. Kemaleddin ihtiyarla konuşmak ister. İhtiyar ona ismiyle hitap ederek Mekke'ye, hicaza gitmesi gerektiğini söyler. Mekke'nin çok uzak olduğunu söyleyen Kemaleddin'e parmağının bir hareketiyle Mekke'ye gösterir. Kemaleddin, onun bir evliya olduğunu anlar. İhtiyar ona tavsiyelerde bulunduktan sonra kendisinin öldüğü zaman nasıl defn edilmesi gerektiğini anlatır. Kemaleddin Mekke'ye gider. Bir müddet sonra evlâya ona görünür ve öleceğini bildirir. Vasiyeti üzerine Kemaleddin onun cenazesini kaldırmaya gider, bir de kimsenin değer vermediği bir mürid gelir. Birlikte cenaze namazı kılarken yeşil bir kuş sürüsü gelir. Kuşlar da namaza katılırlar. Kuşlardan biri tabutu yutar ve havalandırır. Mürid, ihtiyarın din şehidi ve yerinin Allah'ın yanı olduğunu bildirir.

7. Hikaye: Kimden aktarıldığı belli değildir, sulehadan biri demiştir ki diye başlamaktadır. Onun başından geçenler anlatılmaktadır. Bu kişi denizde yolculuk yaparken çıkan bir fırtınadan gemi batar, bir tahta parçasına tutunarak hayatını kurtarır. Bir adaya çıkar. Adada bir müddet gezindikten sonra bir mescide rastlar. Mesciddi dört kişi var-

ur. Adamlarla sohbet ederken içeriye Şeyh Hayat-ı Harrali girer. Birlikte namaz kılarlar ve şeyh çıkar gider. Mesciddekiler, kurtulmak istiyorsa Şeyhin arkasından gitmesini söylereler. Şeyhin peşine düşer. Şeyh her adım atmasında çok mesafe katetmektedir. Bu şekilde Haran şehrine erişirler.

8. Hikaye: Seyyid Ahmed bin Hasan Rufa'i'nin kızkardeşinin oğlu Ebu'l-Hasan 'Alî'den alınmıştır. 'Alî, birgün herkes gittikten sonra yalnız başına bir kişinin şeyhiyle konuştuğunu görür. Daha sonra o kişi çıkıp süratle gider. 'Alî onu gözleriyle takip edemez. İçeri girip Şeyhe, gidenin kim olduğunu sorar. Şeyh, onun tek başına bir adada kalırken üç gün üç gece yağmur yağdığını ve o kişinin Allah'a bu yağmuru daha verimli yerlere yağdırması için itiraz ettiğini bu sebeple o adada yalnız yaşamaya terk edildiğini fakat bunu bilmediğini söyler. 'Alî bu durumu kendisinin bildirebileceğini söyler. Şeyh kabul eder. Şeyh, 'Alî'ye başını elbisesinin içine almasını söyler. Bu arada bir avaz duyar, başını çıkardığında kendisini adada bulur. Adada o kimseyi bularak durumu anlatır. O kişi 'Alî'ye and verir ve 'Alî onun dediğini yapar. Kişinin hırkasını boğazına bağlar ve yerlerde sürüyerek, bu kişi Allah'a itiraz etmiştir diye bağırır. Bu durumdan melekler ağlar, Allah'ın hoşuna gider ve kişi affedilir.

9. Hikaye: Şeyh Abdülkadir Seylânî'nin, müridlerinden birinden alınmıştır. Bu mürid şeyhine hizmet edebilmek için geceleri uyumamaktadır. Bir gece şeyh dışarı çıkar, müridde peşine takılır. Bağdat'ın kapısına gelirler. Kapı açılır ve dışarı çıkarlar. Bir müddet gittikten sonra bir şehre gelirler. Mürid nereye geldiklerini bilemez. Bir köşeye çekilerek olanları seyrederek. Bir köşeden inilti gelir. Bu arada bir yabancı gelir. Şeyhin önünde müslüman olur. Şeyh tekrar medreseye döner. Ertesi gün mürid ders okuyamaz ve durumunu şeyhe sorar. Şeyh

ona Hindistan'daki nihavend şehrine gittiklerini abdallardan birinin vefat ettiğini kostantiniyye'den bir kafirin mülüman olarak abdallara katılmış olduğunu anlatır.

10. Hikaye: Beka Rahmetullahi demiştir ki diye başlamaktadır. Bu kişinin şeyh Abdülkadir Geylani'nin meclisinde gördüğü olaylar anlatılmaktadır. Şeyh minberde vaaz ederken birden hastalanır ve düşecek gibi olur. Bu arada Allah'ın Resulü onu tutarak düşmesini engeller. Şeyh hasta olduğundan onun sureti vaaza devam etmektedir. Şeyh o kişinin gözüne çok heybetli gözükmektedir. Mecliste bulunanlar onun bu durumunu Beka'dan sorarlar ve o şeyhin, Allah'ın sevgili kullarından olduğunu birinci tecelli Resullah'ın onu tanıması, ikincisinin sıfatının büyüklüğü, üçüncüsünün de güzelliği olduğunu onun için bu şekilde büyüdüğünü söyler.

11. Hikaye: Hoca Bahaüddin Nakşibendi Hazretlerinin bazı dervişleri tarafından anlatıldığı belirtilmiştir. Hoca ve bir dervişi Beytullaha gitmek için yola çıkarlar. Horasan'da Mihne denilen bir şehirde konaklarlar. Kaldıkları yere başka bir derviş gelir. Hoca müridine "Bu derviş Allah dostlarındandır. Onu bana getir." der. Derviş diğer dervişi bulup getirir. Hoca ile derviş sohbet ederler. Derviş kendisinin çok üstün olduğunu göstermek için kuş olur, uçar. Hoca bu duruma güler ve yanına çağırır. Ona kendi kerametini göstermek için dizine dokunur dokunmaz derviş perişan olur, öleceğini sanır. Hoca tekrar onu eski durumuna getirir. Derviş hocanın ermişliğine hayran olur ve büyük bir istekle onun hizmetine girer.

12. Hikaye: Oniki imâmdan sekizincisi olan İmâm Rıza'nın, müridlerinden Ebu's-salad anlatmıştır ki diye başlamaktadır. İmâm Rıza, Ebu's-salad'a Harunur-reşid'in kabrinin dört tarafından toprak ister. Gelen toprağı koklayarak yere atar ve burada kendi kabrinin hazırlanması

gerektiğini söyler. Daha sonra uzun uzun vasiyetini anlatır. Sonra Me'mun'un yanına gider ve Me'mun ona büyük hürmet gösterse de imâm pek yüz vermez. Tekrar evine gelir ve uyur. Bu arada bir genç gelir, müridle konuşur ve bir saatte Mekke'den gelişi ve imâm Rıza'nın oğlu olduğunu söyler. İmâm uyanır ve oğluyla helallaşır ve müride defn edilmesi için gerekli olanları anlatır. Cereklı hususlar yerine getirildiğinde oğlu imâmı yıkar ve tabuta koyar. Dervişle namaz kılarlar. Bu esnada ev ortadan ikiye ayrılır. Tabut kanatlanıp uçar. Bu arada Me'mun gelir. Bunun üzerine tabut tekrar gelir ve oğlu imâmı tabuttan çıkarır. Me'mun imâmın vefatına çok ağlar ve onun babası yanına gömülmesini arzu eder. Fakat bir türlü mezar kazılamaz ve imâmın vasiyeti gibi defn etmek zorunda kalırlar. Bu arada Ebu's-salâc ve Me'mun arasında tartışma çıkar ve mürid hapse atılır. Hapiste çok bunalarak Allah'tan yardım ister. Bunun üzerine imâm zukur ederek bütün zincirlerdin kurtarır. Nöbetçiler onları gördükleri halde müdahale edemezler. Ebu's-salâc bu zamana kadar onları görmediğini söyler.

13. Hikaye: Seleften biri demiştir ki diye başlamaktadır. O kişinin şahit olduğu bir olay hikayet edilmiştir. Şam'da bir kişinin peygamberlik davasında bulunduğu bu yüzden zincirlenip hapsedildiğini duyar. Bu kişiyi görmek için Şam'a gider ve onunla konuşurlar. Adam bu duruma nasıl geldiğini anlatır. Birgün ibadetle meşgul olurken karşısına bir kişi belirir ve onu kaldırarak Mescid-i Küfe'ye götürür. Orada namaz kılarlar sonra Ravza-i Resille giderler orada da namaz kılarlar. Orada da Mekke'ye tavaf ederler sonra aynı olay tekrarlanır. Ona kim olduğunu sorar ve "Muhammed bin 'Alî bin musâ bin Ca'fer Sâdık" cevabını alır. O kişi bundan sonra başından geçenleri herkese anlatır. Anlattıklarını Şam valisi de duyar ve onu hapsettirir. Olayı dinleyen kişi valiye durumu anlatan bir mektup yazar ve peygamberlik davasın-

bulunan kişinin serbest bırakılmasını ister. Ertesi gün o kişiyi ziyarete gittiğinde hücresinin her tarafı kapalı olduğu halde ortadan yok olduğunu görürler.

14. Hikaye: Kimden nakledildiği yazılmamıştır. Hind'den gelen ehl-i kâmil birisi garip işler yapmaktadır. Bu durumu halifeye haber verirler. Bu hokkabazın yaptıklarına o da hayran kalır. Marifetlerini onuncu imâm olan 'Alî bin Muhammed (lakabı Hâdî) önünde de gösterirse bin dinar vereceğini söyler. Önceden bir oyun hazırlarlar, Hâdî'yi çağırırlar. Oyun göreği Hâdî'nin ününe üç yufka ekme koyarlar. Hâdî elini ekmeğe uzatınca ekme kler uçar. Üç defa aynı şey olur. Hadi bu duruma çok kızar. Odadaki bir yastığa arslan resmi işlenmiş olduğunu görür. Eyiyle arslanı canlandırır. Hokkabazı yedirir ve arslanı tekrar resim haline getirir. Hokkabazı bir daha kimse göremez.

15. Hikaye: Onikinci imâm Muhammed bin Hasan 'Askerî'nin 'imâmiyye' taifesinden birinden nakl edilmiştir. Mu'tazid taifeden iki kişi ile hikayeyi anlatan kişiyi huzuruna çağırır. Muhammed bin Hasan bin 'Alî kendisini kaybetti onun sarayına gidin ve kime rastlarsanız başını kesin der. Adamlar saraya giderler çok güzel bir yerdir. Perde asılı bir odaya bakarlar, her taraf su ile kaplı ve su üzerine serilmiş bir hasırda bir genç namaz kılmaktadır. Adamlardan birisi onun yanına gitmek ister ama sudan geçemez. Hepsi geri dönerler. Durumu Mu'tazed' anlatırlar, o da bu sırrın kimseye anlatılmamasını emreder.

16. Hikaye: Kimden nakl edildiği yazılmamıştır. Şeyh Müferrih Hazretlerinin eshabından birisi birgün şeyhle Arafat'a çıkar ve konuşur, aynı gün ve saatlerde başka birisi de şeyhle evinde görüşür. Şeyhle konuşan iki kişi buluşurlar ve konuşma sırasında aralarında anlaşmazlık çıkar. İkisi de kendilerinin şeyhle birlikte olduklarını iddia ederek nikahları üzerine yemin ederler. Durumu şeyhe bildirirler. Şeyh

büyüklerin önünde konuşur, ikisininde eşlerini boşamaya gerek olmadığını söyler. Büyüklerden kimse bu meseleyi çözemez. Bunun üzerine şeyh hikayeyi nakl eden kişiye bu olayı izah etmesini söyler. O du ermiş kişilerin her yerde, her zaman bulunabileceğini anlatır. Hikayenin sonucu bir "tebiih" ilave edilerek bir kişinin nasıl aynı zamanda ayrı yerlerde görülebileceği izah edilmiştir.

17. Hikaye: Şeyh 'Abdülkadir Geylânî'nin oğlu Şeyh Seyfû'ddîn 'Abdu'lvaḥhab tarafından anlatılmıştır. Bir cuma günü şeyhin validesi bir cemaatle sohbet ederken içeriye bir genç gelerek kendisinin "Recep" ayı olduğunu ve onu tebrike geldiğini söyler. Daha sonra tekrar gelerek "Şa ban" ayı olduğunu ve onu taḡniyye'ye geldiğini açıklar ve gider. Ramazan ayında gelerek ben "Ramazan"ım sana veda etmeye geldim der ve gider. Şeyhin validesi ertesi sene daha Ramazan olmadan ölür.

18. Hikaye: Şeyh 'Abdülkadir Geylânî Hazretlerinden "Muḥi'ddîn" lâkabını nasıl baldığını sorarlar. Şeyh olayı kendisi anlatır. Bir cuma günü Bağdat'a gelir ve yatalak bir hastaya uğrar. Hasta şeyhe kendisini oturtmasını söyler, şeyh ona yardım eder ve hasta iyileşir sıhhatine kavuşur. İyileşen hasta "Ben senin sayende zinde ve taze oldum, sen dine hayat vericisin" der. Şeyh herkes "Muḥi'ddîn" diye hitap etmeye başlar.

19. Hikaye: Şeyh Muhiddîn Arabî Hazretlerinden nakl edilmiştir. Aca'ib halleri olan bir kadının hizmetini görmektedir. Birgün adamın biri bu ermiş kadından, ticarete gidip de denizde kafiye esir olan oğlunu kurtarmasını ister. Kadın Fatiha'yı gönderelim onu kurtarsın der ve Fatiha'yı okumaya başlar. Fatiha'yı tamamlayınca bir adam zühur eder. Kadın ondan esiri kurtarması için emir verir. Oğlunun kurtulmasını isteyen adama da evine gitmesini söyler, adam evine döndüğünde oğlunun gelmiş olduğunu görür.

20. Hikayet-i Zembil: Kimden nakl edildiği yazılmamıştır. Horasan'da bir padişahın başından geçen garip olaylar anlatılmıştır. Ülkesini çok iyi yöneten, hoş sohbet ve yardımsever bir padişaktır. Fakat garip ve acaib hikayelere meraklıdır. Yabancıların başından geçen tuhaf hikayeleri dinlemeyi sevmektedir. Bir gün padişah kılığını değiştirerek kaybolur. Bunun üzerine oğlunu padişah yaparlar. Aradan çok zaman geçtikten sonra tekrâr gelir. Üstü başı perişan ve siyahlar giymiştir, ne padişahlığı tekrar kabul eder ve ne de kimseye konuşur. Kendisini ibadete verir ve sadece kız kardeşi Zahide Banu onun hizmetini yapmasına izin verir. Zahide Banu bir zaman sonra padişah babasını başına gelenleri anlatmaya razı eder. Padişahın anlattığına göre, dinlediği bir hikayenin geçtiği memleketi merak eder ve oraya (Çin'e) gider. Bu memlekette herkes siyahlar giyinmiştir. Padişaha bunun sebebini yamadıkça öğrenemeyeceğini söylerler. Padişah yanında kaldığı kişi tarafından bir virane kubbeye götürülür. Burada bir zembil içine girer ve gökyüzüne yükselir. Gittiği yerde birbirinden güzel hurililer vardır. Huriler akşamları gelmekte ve çeşitli zevk meclisleri düzenlemektedirler. Padişah hurilerden birine aşık olur. Fakat onu kendisiyle evlenmeye razı edemez. Bunun üzerine kendisini eğlence alemlerine kaptırır. Nefsine hakim olamaz. Huriyle zorla evlenmek ister. Huri, onu kandırarak zembille geri gönderir. Artık tekrar onların yanına dönmesine imkan yoktur, şehir halkı gibi kendisi de karalar giyinir ve perişan hallerde ülkesine döner. Bu hikaye oldukça uzun olarak yer yer manzum parçalarla akıcı hale getirilmiştir. Hikayenin sonunda el-kıssa tavsiyelerde bulunmaktadır.

21. Hikayet-i Vahşi Adem ve Zengiler ve Huzur-ı Şeyh: Hikaye, nakl ederler ki diye başlamaktadır. Şam'da bir şehzade vardır. Yemek, içmek ve avlanmaktan hoşlanmaktadır. Birgün avlanırken birbirinden güzel

perilere rastlar, onları yakalamak ister, içlerinden biri zencidir. Uzun kovalamacadan sonra onu yakalar. Zenci perilerden şehzadeye bir fayda gelmeyeceğini, kendisini bırakmasını ister. Yemen'de bir şeyhden herşeyi öğrenebileceğini söyler. Şehzade huzursuz olur ve Yemen'e şeyhin yanına gider. Ona birşey söylemez, bir yıl geçer, şeyh ona niçin hizmet ettiğini sorar. Şehzade herşeyi anlatır. Şeyh onu makul karşılamaz, fakat şehzadenin haline acır ve denizde gusul etmesini söyler. Şehzade gusul için denize girer, fakat kendisini bir kuyuda bulur. Oradan geçen bir kabile tarafından kuyudan çıkarılır. Daha sonra kabileyi kaybeder. Çölde bir müddet aç, perişan yürüdüktan sonra korkunç dev gibi zencilerin bulunduğu bir yere gelir. Zenciler şehzadeyi esir alırlar ve yemek isterler. Burada şehzade çok çeşitli maceralar geçirir ve zencilerden ve arslanlardan kurtulur. Kurilerin toplandığı bir şehre gelir, kapıda onu bir huri karşılar ve birlikte akşamları eğlenceye dalarlar. Şehzade huriyi istemektedir. Fakat onun sabretmesi gerektiğini söyler. Şehzade tahammül gösteremez. Bunun üzerine huri gusul etmesi şartıyla kabul eder. Gusul için üç defa suya dalar, sudan çıkınca kendini denizin kenarında perişan bir şekilde bulur. Bu hikayede de şehzade nefisine yenik düşmüştür.

22. Hikayet-i Beşir ve Nezir Zemheri Gecesinde: Nakl iderler ki diye başlamaktadır. Beşir ve Nezir isimlerinde iki arkadaş vardır. Günlerini zevk u sefa içinde geçirmektedirler. Olay "Dabik" isminde bir şehirde geçmektedir. Birgün şehirlerinde eğlencesiyle ünlü bir hamama giderler. Hamamda Beşir'in başına tuhaf olaylar gelir. Beşir'in elbiseleri ejderha ve canavar haline gelir, canını zor kurtarır, kaçarak bir sahraya gelir. Burada da cinlerle ve devlerle karşılaşır. Denizde bir gemi görür. Gemidekiler Beşir'i kurtarırlar. Gemiden biri karaya

çıkar, burada bir şeyhle karşılaşır. Beşir şeyhe zaaflarından vazgeçtiğini ve nefesine uymayacağına dair tövbe eder. Şeyh ona yedi senelik yolu bir saatte geçirir. Beşir gözünü açtığı anda kendisini evinde bulur. Başından geçenleri arkadaşı vezir'e de anlatır ve tövbe eder.

23. Eflatun-i İlahi: Bu hikaye Mevlana Ahaveyn'den nakl edilmiştir. Yunan ülkesinin padişanı olan İskender'in ilme ve felsefeye olan merakı vardır. Çevresinde bu konuları konuşacak kimseyi bulamamaktadır. Engerüs'ta Eflatun isminde bir filozof olduğunu duyar ve onu çağırır. Adamları Eflatun'u bulurlar ve ona padişahın isteğini bildirirler. Eflatun gelir ve İskender'le çeşitli konularda sohbet ederler.

24. Hikayet-i Hammam-ı Nuh-Takdir: Makille-i ahbar ve hafaza-i asar böyle yazmışlar ki diye başlamaktadır. Hikaye, Sasaniler zamanında Yunanistan'da geçmektedir. Bir bezirganın başından geçenler anlatılmaktadır. Bezirgan çok yardımsever birisidir. Birgün misafirlerinden biri ile sohbet ederken onlardan bazı insanların yıkanmak üzere girdikleri hamamdan bir daha çıkmadıklarını uyarlar. Hamamda siyha ilminin olduğunu da öğrenmiştir. Çevresindekilerin bütün yalvarmalarına rağmen hamama girmek ister. Hamamda önce hurilerle karşılaşır, çeşitli eğlencelerden sonra hamamdaki perilerin canavarlaşması üzerine ellerinden zorlukla kurtulur. Bir kadın tarafından yardım görür. Kadın ona annesi gibi davranır. Bu arada tuz ekmek hakkından bahsedilir. Bu kötü halde bir suyu içince hayat bulur kurtulur. Buradan ayrılan bezirgan bir ülkeye varır. Buradaki adamlar onu padişah yaparlar. Cündüzleri devlet işlerine bakar, geçeleri yine alemlere katılır. Nefesine hakim olamaz. Bezirgan yine bir huriye aşık olur, onu almak ister ama kız bir şeytandır. Onun yüzüne üfler, bezirgan çok zor durumda kalır. Şeytan tarafından kovalanır ve canını zor kurtarır. Nihayet dışarı çıkmayı başarır. Bu hikayede uzun manzum parçalara yer verilmiştir.

Hikayenin sonunda bezirgan azından ek-kıssa verilmektedir.

25.Hikayet-i Tuti:Rivayet edenler böyle yazmışlar ki diye başla-
maktadır.Hikaye Hindistan'ua Miltan bir şehirde geçmektedir.Bir padi-
şah vardır ve iyilik yapmayı sevmektedir.Bu arada gelen giden yolcu-
lardan garip hikayeleri dinlemektedir.Birgün bir dervişle konuşur.
Derviş ilm-i simyadan ve kimyadan bahseder.Bir pirden insan ruhunun
biş insana veya hayvana geçinmeyi öğrendiğini söyler.Böyle bir dene-
me yaparlar.Bir güvercini öldürürler,derviş güvercinin şeklini alır
ve uçar.Sonra tekrar eski haline döner.padişah bunun sırrını öğrenmek
ister.Derviş sırrını padişaha öğretir ve gider.Padişah öğrendiklerini
vezire öğretir.Fakat vezir kötü kalplidir,fırsatını bulur ve padişa-
hın ruhunu bir ahuya verir ve kendisi de onun şekline girer.Padişahı
öldürmek ister.Fakat kuş şeklindeki padişah uçup kurtulur.Vezir sa-
raya döner.Fakat eski padişahın hatunlarından biri durumu anlar.Eski
padişah perişan bir şekilde dolaşmaktadır.Sonunda can vermekte olan
papağanın şekline girer.Papağanların şahı olur.Avcının biri onları
yakalar ve satmaya pazara gider.Fazarda iki kişi arasında kavga var-
dır.Papağan olaya el koyarak kavğaya son verir.Herkes hayran kalır.
Herkes onu satın almak ister.Fakat sarayda bunu duyarlar ve onu sa-
raya alırlar.Papağan padişahı şüphelenen hatununa durumu anlatır.
Birlikte bir plan hazırlarlar.Buna göre hatun padişahı kandırır ve
tavus kuşunun şekline girmesini ister.Sahte padişah hiç şüphelen-
meden tavuş kuşunun bedenine girer.Papağan da padişah bedenine girer.
Vezir çok şaşırır,cezasını bulur.

26.Hikayet-i Mahan ve Fitne-i Cılan:Kimden nakl edildiği yazıl-
mamıştır.Hikayenin kahramanı Mahan isminde biridir.Bezirganlık yap-
maktadır ve günlerini eğlence ile geçirmektedir.Mahyar isimli arka-
daşı Şami'ye gidip gelmektedir.Onunla sohbet etmektedir.Birgün Mahan

tek başına gezerken bir kadın ve bir erkek görür, o kişiler Mahan'ı uyarırlar ki gideceği yerde dev ve ifritler vardır. Mahan tavsiyelere aldırılmayarak o yere gider. Burada çok büyük tehlikelerle karşılaşır ve perişan bir durumda kurtulmaya çalışır. Yolda bir atlıya rastlar. Başına türlü dertler gelir. Uzun yollar geçtikten sonra bir dere kenarına gelir. Dere kenarında çok güzel bir bahçe vardır. Bahçenin sahibini bulamaz ve çeşitli meyvalardan yemeğe başlar. Bu arada bir pîr gelerek Mahan'a çok kızar. Bu bahçenin sahibi olduğu söyler. Mahan çektiği sıkıntı ve ızdırapları anlatır. Pîr ona acır. Bahçesine bekçi olarak alır. Birlikte sohbet edip eğlenirler. Birgün pîr bahçeyi Mahan'a teslim ederek şehre gider. Pîr gittikten sonra Mahan bazı garip sesler duyar. Gider bakar ki birbirinden güzel birçok huri eğlenmektedir. Mahan gizlice onları seyrederek. Fakat huriler Mahan'ın kendilerini seyrettiğini anlarlar ve onu aralarına çağırırlar. Mahan nefisine yenilerek onların eğlencesine katılır. Bir müddet eğlenirler. Mahan hoşuna giden bir peri kızına sarılır. Fakat peri kızı birden bire ifrit kılığına girer. Mahan'a sarılarak öldürmeye çalışır. Bu arada pîr gelerek Mahan'ı bu zor durumdan kurtarır. Ona çeşitli tavsiyelerde bulunur ve bütün bu olanların Mahan'ın kendi nefsinin eseri olduğunu ve onu denediğini söyler.

b- SONUÇ

'İbret-nümâ'daki hikayeler iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümdeki hikayeler evliya menkıbelerinden, ikinci bölümdeki hikayeler ise padişah, şehzade ve bezirgan hikayelerinden meydana getirilmiştir.

Şeyh 'Abdullah Yâfi'î, Şeyh 'Abdülkadir Geylânî, Şeyh Muhiddîn-i 'Arabî, Şeyh İbn-i Sekine, İbn-i Fâris, Seyyid Ahmed bin Hasah, Hoca Bahâü'd-dîn Nakşibendi, Şeyh Muferrih Hazretleri ile 12 imamdan 8. imam 'Alî er-Rızâ b. Mûsâ el-Kâzım, 7. imam Mûsâ el-Kâzım b. Câfer es-Sâdık, 10. imam Ali en-Nakî (el-Hâdi) b. Muhammed el-Tâki ve 12. imam Muhammed el-Mehdi b. Hasan el-Askerî gibi şeyhlerin veya bu şeyhlerin müridlerinin naklettikleri menkıbelerin toplanması birinci bölümdeki hikayeleri oluşturur.

İsmi geçen şeyhlerden nakledilen hikayelerde şeyhin gösterdiği kerametler, müridlerin naklettikleri hikayelerde ise müridin karşılaştığı zorluklardan şeyhinin kerameti sayesinde kurtularak ders alması işlenmektedir. Böylece şeyhten ziyade mensup olduğu tarikatın müridi birinci derecede önem kazanmaktadır. Olaylar Şam, Mekke, Bağdat gibi şeyhlerin gerçekte yaşadığı yerlerde geçmektedir.

Bu hikayelerdeki amaç, eserin sebeb-i te'lif kısmında Lâmi'î Çelebi'nin de belittiği gibi hikayenin kahramanı olan şeyhin veya müridin şahsında bir takım ahlaki faziletleri göstermek ve ibret alınmasını sağlamaktır.

İkinci bölümde ise padişah, şehzade ve bezirgan gibi kimselerin başlarından geçen görülüp işitilmemiş olaylar ele alınmıştır. Hayale dayanan ve gerçek olmasına imkan olmayan içinde peri, cin, şeytan ve devlerle mücadelelerin olması, şaşırtıcı olayların peşpeşe gelmesi bu hikayelerin, masal sınırına yaklaşması sonucunu doğurmuştur. Korkunç

düşmanlar, beklenmedik engeller ve tehlikeler vardır. Olayların gidişatında nasıl ve niçin sorularının cevabı yoktur. Hikayelerdeki kahramanlar tesadüflerden kurtulamazlar. Başlarına gelen sıkıntılar kendi nefslerinin bir oyunudur. Nefsine hakim olamayanlar mücadeleyi kaybederler. Olaylar Çin, Yemen, Yunanistan, ve Hindistan gibi memleketlerde geçmektedir. Bu hikayelerdeki amaç okuyucuda merak ve heyecan uyandırmak, ibret alınması gereken dersler vermektir. İkinci bölümdeki 23. hikaye diğerlerinden farklıdır. Bu hikayeyi Lâmi'î, hocası Molla Aşveyn'd nakletmiştir. Hikayede İskender ve Eflatun'un arasındaki ilmi sohbet anlatılmaktadır.

Eserin sonunda uzunca bir manzum parça vardır. Lâmi'î bu manzum parçada hikayelerin özetini ve alınması gereken dersleri sıralamıştır.

c- Muhtelif Kütüphanelerde Bulunan Nüshalar ve Tavsifi

- Ankara DTCE. ktp. Ün. a 295, Ün. al2/2
 " " " M. Cen 512
 " " " İsmail Saib 1/1604, 1/2055
 " " " M. Ozak 1/170, 666, 658, 637, 1069, 1014, 60
 " " " M. Ozak 11/327, 1012
 Ankara, TTK no: 377, A 464 A 475 (baş tarafı eksik)
 Ankara, TTK ktp no: 361
 Ankara, Milli ktp A 521 (İst. th. 932/1526), A 741, A 737
 Bursa, İl Halk ktp. Haraççioğlu no: 966
 Erzurum Ün. ktp. Ağah Sırrı Levend Kitapları
 İstanbul, Ün. ktp. 660, 702
 Topkapı Sarayı Müzesi, no: 1491 R 424
 2242 R 712
 2243 H 844
 2800 H 695
 TCYK no: 302'de:
 Fatih ktp. no: 647 (İst. th. 957/1550)
 Hacı Mahmud Ef. (Süleymaniye ktp.) no: 4868, 4739, 3162
 Fatih ktp. no: 3660/3
 Laleli (Süleymaniye ktp) no: 1872
 Kemankeş (Selim Ağa) no: 489
 Nuruosmaniye ktp. no: 2614, A-1020
 Rağıp Paşa (yeni eserler) no: 2408
 Pertevniyal Valde Sultan (Süleymaniye ktp) no: 425
 Ali Emiri ktp (4 yazma nüshası vardır)
 British Museum, Or 7293
 Blocnet, A 17, 18, 386, 387
 Ethè, no: 2103, 2104
 Flemming, no: 373
 Flügel, no: 1873, 1874
 Blaskovic, no: 506
 Sohrweide, no: 317

X-Yazmaların listesi, N. Tezcan'ın Türkoloji Dergisi c. VIII, s. 329

"B. Lâmi'î Çelebi" isimli makalesinden alınmıştır.

Pertsch, 451 Diez A

Pertsch, 451 Diez A

452 Diez A

453 : Peterman 11 432

München, no: 205

Gotha, no: 232-233

Upsala, no:198,199

Wien, Jahr 66 Bd. 92 Aur-Blatta no:21

Sacy, no: 352

Viyana, no: 1873-1876

Sotheby, no: 221

Kossi, Vat. Turco 154, 339

G. Kut Alpay ayrıca şu yazmaları da bilinmektedir:

Süleymaniye, Çelebi Abdullah no: 314/1

Süleymaniye, Düğümlü Baba no:555

Süleymaniye, Hacı Mahmud no:2633, 3069, 3918, 6492

Süleymaniye, İzmirli İ. Hakkı no:1435

Süleymaniye, Nafiz Paşa no:1012

Süleymaniye, Reisülküttab no:659

Süleymaniye, Serez no:2665

Süleymaniye, Zühtü Bey no:89

Süleymaniye, Yazma Başışlar no:2025

İstanbul, Ün. ktp. TY no:3043, 3688, 6422, 6386, 6431

İstanbul Millet, edb. no: 289-96

Kütahya, Vahit Paşa ktp. no:2239

Kütahya, Tavşanlı, Zeytinoğlu ktp. 4534

Kayseri, Raşid Efendi ktp. no:1263

Diyarbakır ktp. no:4460

Edirne, Badi Ahmet Efendi ktp. no:2294

Tornberg no:198-99

Los Angeles Lib. no:3014, 3074

Nicholson, Cambridge s. 33

Aumer, s. 56

Richter, s. 34

İbret-nümâ İbrahim Nureddin tarafından h.1273 senesinde basılmıştır.

III-METİN

'İBRET-NÜMÂ-YI LÂMÎ'Î

Nüshalar:

A nüshası:İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi.Nu:TY702

B nüshası:Millî Kütüphane.Nu:A521

Hamd ü bî-hadd ve senâ'i bî-'ad ol hakîm-i gür hikmet ve
 'alîm-i gür mevhibete ki nûkûş-ı¹ 'âlemi ve nüfûs-ı benî âdemi
 envâ-ı mişâl ve eşnâf'ı hayel üzerine icâd idüp² hazar erbâbına
 ve şühûd aşhâbına zerîd'i 'ibret ve şahîfe-i kudret eyledi. Fesub-
 hâne 'lezi biyedihî melekûtu küllü şe'in ve ileyhî türce 'üne Nazm:

Bi-cüz hak herçi fî beyni hiyâlest
 Vücûd şân 'adem râ'ayn-ı dâlest³

Hakîkat-nîst cüz yek nokta dâyer
 Huşûş-ı şarfe-i 'âlem mişâlest⁴

Ve şilâ-ı şalavât-ı zâkiyât ve tuhaf-ı taḥiyyât-ı şâfiyât ol
 Seyyidü'l- evvelîne ve'l-âḫirîne Resûl-u Rabbü'l 'âlemîn üzerine⁵
 ve sultân-ı 'âlem gayb u şehâdet ve bürhân-ı siyâdet⁶ ü şehâdete⁷
 ki şurfetü'l- 'ayn içre burâk-ı himmeti şahn-ı nâ-sûtdan meydân-ı
 lâhûtâ erdin ve bir dem içinde 'ankâ-yı 'azîmeti şâh-ı imkândan kâh-ı
 lâ-mekâne pervâz urdi. Şümmedenâ fetedellâ fekan-ı kâb-ı kavseyni
 ev ednâ. Nazm:

Zehî 'arş-ı âşiyân şehbâz-ı kudsi
 Ki ura her dū 'âlem zîrbâlest⁸

Zi-etvâr-ı ğaribeş der 'avâlim
 Zebân-ı nâṭika mebhût ü lâlest⁹

1-Nûkûş : nüfûs B.

2-İdüp : itdi B.

3-Farsça beyit, "Bu dünyada Hak'tan başka herşey batıldır. Allah'ı tanımayanın vücudu hiç birşey ifade etmez. O kendinde değildir."

4-Farsça beyit, "Hakikat bir nokta ki daiyeyi oluşturur. Daire bir-çok noktalarından oluşur. Ve hakikat nokta gibi bu alem daire gibidi

5-Üzerine : A'da yoktur.

6-Siyâdet : Sa'âdet B.

7-B'de yoktur.

8-Farsça beyit, "Bunu bil ki her iki alem Allah'ın güç kuvvet katları altındadır."

9-Farsça beyit, "Allah'ın kudreti o kadar büyüktür ki bu kudreti görenin dili tutulacak, Bir başkasına bu kudreti anlatamayacak."

5 Ve hezār güldeste-i selām-ı āl-i 'izām ve aşhāb-ı kirāmı üzerine
 a olsunki her biri / iqlīm-i vilāyetüñ imām u husrevi ve milk-i hidā-
 yetüñ reh-beri ve reh-pevidür. Aşhābı ke'n-nücüm-ı bi-eyyihim ukte-
 deytüm uhtedeytüm. Nazm:

Heme salār-ı milk-i dīn ü dünyā-est
 Ta' aşşubder haqq-ı işān zelālest ¹⁰

10 Ammā ba'd: Tāriḥ-i hicret toḫuz yüz otuz ikinci yılında belde-i
 Burusa şānehü'l-lāhü 'an el-bāsāde kendü kāşānemde ve 'uzlet-hā-
 numda oturup bir gice bu ebyātı vird-i zübān ve ser nevḥa-i meşā-
 yib zübān ¹¹kılup dil-i ḡamgīn ve cānı hazīnle şikeste-beste
 āheste āheste okurdum. Kasīde:

Ey dil yine zeyn oldı cihān ḡire-zeni gör
 Merdānı nice şayd ider ol rāh zeni gör

Dānāyı kılur dāne ile dāme giriftār
 Bu fitnesi çok sāḫir ü gür mekr ü feni gör

Git baḡlama dünyāya ḡönül merd iseñ ey cān
 Gel kime vefā eyledi bu kaḫbe zeni gör

Güftār iḡün çerḫ-i demürden kaḫes iḡre
 Habs itmedi mi tütü sükker-şikenı gör

Yürü ¹² itme bürāder bu güzergāh-ı fenāda
 Ol mülket-i bākīde nīmi ¹³ ḫubbü'l-vaḫami gör

10-Farsça Beyit, "Dünyadaki herşeyin Allah'tan olduğunu cahil
 insan dahi biliyor. Her kim bu durumu inkar ederse kendini
 kaybetmiştir. Varlığı anlamsızdır."

11-Zübān : Zamān B.

12-Yürü : yurd B.

13-Nīmi : daḡı B.

Ĝam gencine sabr eyle ki beşer ile ya'küb
Dārü'l-ferah itmedi mi beytü'l-hüzni gör

Ağlamağile şem' bulur nūr-ı şafāyı¹⁴
Kan yudmağile naldı 'aķiķi yemeni gör

30 Bir dāneve şatmışdı sekiz uçmağı Ādem
Bi'l-lāh ne imiş cennetüñ ey cān¹⁵ semeni gör/

2b Bu fāniye sen virüp cān çekişürsin¹⁶
Yanuñda ne kıymetlü bu dünyā-yı deni gör

Bilem dir iseñ şām ü seher hāl-i cihānı
Var gerden-i gerdünda bu kanlu kefeni gör

Başuñ göge irse nola ey serv ü havāyī
Tacı nice çalındı yere yāsemini gör

Öñ gerçi ki hem-den oluben güldi yüzine
Soñ bād-ı hazān neyledi berk-i semeni gör

35 Encüm gibi kan ağlar iseñ yiridür ey mäh
Gün var mı ki tağılmaya bu encümeni gör

Aldanğuşün meger Zelihā-yı zemāne
Cān Yūsuf'nuñ naldı şehā pīre-heni gör

Fikret yiridür hāl-i cihān ser-te-ser ey dost¹⁷
'İbret gözün aç nükte-i lā-ta' celeni gör

14-şafāyı: ziyāyı B.

15-cān : dil B.

16-Bu fāniye sen cān virüp çekişürsin. B.

17-dost : cān B.

Ol gülğüle-i meydeki cān-baḡş-i demī ko
Bu celcele-i defte olan ten teneni gör

Şāh-ı gül ıya karşı ben oynarsa 'aceb mi
Sen bülbüle bu naḡme-i ta'lim ideni gör

40

Ser-riste-i kaḡşūda kılām¹⁸ diyü 'alāḡa
Baḡrın deler elmāsile dürr-i 'adeni gör

Tut ḡükmile hep milk-i Süleymān senüñ aldı
İrürmedi mi¹⁹ mühhine dest-ehremeni gör

Germ olma giyüp meh gibi iklīle murassa'
Baḡuñdaḡı her şeb yanan odlı lekeyi gör

Ser-pence-i şir-āne ki gayınma ki devrān
Bir loḡma ider ejder gibi biñ pil-teni gör

Bir tu' me-i şirīn sunuben pīre-ten-i dehf
Topraḡ ile pest itmedi mi küh-keni gör

45

ḡuvvetde tutam Sām ü Nerīmān-ı zamānsın
Rüstemleri bu zāl-i cihān nitdi ḡanı gör/

3a

Şanma yüzi güldüḡi için bülbül-i ḡoş-dil
Gel gül gibi cānındaki yüz biñ dikenini gör

Gerḡeki güler ḡayret idüp şem'-i dil-fürüz
Amma tutuşup oda yanar cān ü teni gör

18-Kılām : B'den yok

19-İrürmedi mi: Eger görmedi mi B.

Bağrı gür iken başla bu derd ü elemden
Her-dem şalınur bağda serv-i çemeni gör

Bir huşk deri içre yatur kalbi²⁰ perişān
Nitdi bu fenā kaḥısın misk-i Hateni gör

50 Dil çekmez iken zerre kadarnāzını cānuñ
şimdi götürür tağ gibi bār-ı miḥeni gör

Şanmaz mı ki ḥāk alacağın bād-ı ecelden
Bülbüllerin oda yaḫar ol gül-bedeni gör

‘Alemd e yiter ‘ışk u vefā ‘aşıka²¹ rehber
Var oḫu yüri kışsa-ı Veyse'l-Karani gör

Ḳānūn-ı şifā ister iseñ bu ‘Aliyi ḫo
Güftār-ı Ebu'l-Ḳasım ile Ebu'l-Hüseyni gör

Var ḫapma müneccim gibi eflāk ü nücūma
‘Alemlere ol nūr-ı ziyāyı vireni gör

55 Bu ma‘şer isesözlerinüñ ‘öşri degül rāst
Bed-fāl dudur büm gibi her süḫanı gör

Ḳo felsefe çirkābını kim feyz-i Ḥüdādan
Şehd olup aḫar ‘āleme ḫikmet lebini gör

Ḳur‘ān ü ḫadīs oldı saña mantıḫ ü ḫikmet
Ḳo düzme kelāmı seḫanı zü'l-mineni gör

20-Kalbi : bağrı B.

21-‘aşıka : sālike B.

Şer-geşte yıtur hāmeleyin kāralı defter
 Dil şafhası gür haṭṭ-ı haṭādur var anı gör
 Cān²² ma'rifete toymaz ise tañ mı ki māhī
 Dil tesne gezer baħrde iken deheni gör

60 Zāhirdeki tā'āt ü 'ibādetüñ şayma
 Aç dideñi bātındağı şirk ü veşeni gör/

35 Dirseñ ne sebebden beni ħar gibi yeder nefis
 Boynundağı dünyā ehlinden²³ reseni gör

Ten-perver olup neyleyesin kabre girecek
 Hep tu'me-i mār olsa gerek bu semeni gör

Başdan ayağa ma'şiyet iken bu vücūduñ
 Var Lāmi'iyā'ayb-ı cihānı ka'seni gör

Ādem-dem olup rāh-ı zalemnāya sülük it
 Şeyṭāna neler eyledi bu kibr ü menī gör

65 Yokluğa diriş benlik ħo fakrı kabūl it
 Fakr olmadı mı fakr-ı nebiyyi medenī gör²⁴

El-kıssa: Dil bu mülāḥaza ile hem-dest ve cān işbu bāde
 ile ser-mest iken serdeş-i rabbāniden²⁵ cāna bu vechle işāret
 ve hātif-i subḥāniden cināne bu resme beşāret aldı ki ey küşe-
 -nişin-i ḥāne-i ḥumūl vey vey ferāğat-ı güzīn kāşēne-i ufūl
 70 iy 'ankā-yıkāf-ı kanā'at ve ey varağa-ı bürc-i itā'at ey şah-bāz-ı
 hümā-per-vāz vey 'andelīb-i gür sūz ü sāz egerci sevdā-yı cihān
 ve gavgā-yı kevn ü mekāndan fāriqu'l-bāl ve āsūde-ḥālsin.

22- Cān :dil B.

23- ehlinden : eleminden B.

24- Bu beyit B.de ydktur.

25-Serdeş-i rabbāniden :sürüş-ı rabbāniden B.

Ammâ her zemânda²⁶ Hâzret-i şâhib-ķırân-ı zemân vâriş-i milk-i Süleymân bâsıtü'l-emn ve'l-amân güzide-i Āl-Osman mefhar-ı 27 selâtin-i cihân menba' i'l-cüd-i ve'l-ihsân ķātıl-i ehli'l-sirk-i 75 ve't-tuğyân fermânde-i ins ü cân . Nazm:

4a Feridün-rütbet ve Cemşid-şevket
Sikenoer-rü'yet ve Hürşid-/tal'at

Sultân-ı bin-sultân ve hâķân-ı bin -hâķânü'l-muhtaşş bi-mezid²⁸ inâyeti'r-raĥmanı Sultân Süleymân bin Selim Hânüñ Ebbeda'llâhü Te'âlâ²⁹ saltaneteĥu bi'n-naşr-i ve'l-temkin ilâ âhiri'd-deverân³⁰ i'lan'ubüdiyetinde ve a'lâ-i hizmetindeki sa'adet-i dîn ve dünyâ ve siyâdet-i ulâ ve uĥrâ ki sebebdür.

80 Midĥat ve şenâ-i bendeki ve 'arż- ı ihlâs-ı³¹ du'â-ı efkendeki birle mşahât-i devât-ı deryâ-ı feyżânüñdan ve ķandârat-ı kalem ğumâm-ı çevlânüñdan riyâż-ı şafâyiĥ-i ma'ârifî ve ĥayâż-ı şahâ-yıf'ı mamûr ve maĥmûr³² iderdüñ ĥâliyâ ol'arâid-i me'lûfe ve fevâ'id-i ma'rûfe maķtû' ve mevkûf olmaķ'aķlen ve naķlen câiz degildir. Her ande bülbül-i ĥoş-elĥân gibi tavsîf-i meĥâķıb-ı devlet-i bârhire-i sultânide terennüm ve her zemânda tütî

85 şükker-beyân gibi Saltânat-ı³³ Kâhire-i Hâķânide tekellüm eylemek bî-reyb ve reyn saña 'ayn-ı farż³⁴ ve farż-ı 'ayndur. Huşuşân Nazm:

Her şebri ķader berât-ı nâmeñiñ
Secde-gâhıdur dirâĥt-ı hâneñiñ

26- zemânda : ân B.

27- ķātıl-i ehli'l-sirk : ķātılü'ş-sirk B.

28- B.de yoktur.

29-B.de yoktur.

30- B.de yoktur.

31-ihlâs : A.da yoktur.

32-B.de yok.

33-saltânat: mü'esser B.

34-B.de yok.

Pes ol cevāhir-i zevāhir-i āyine fām ve ol dūrer-i 'izar-i
 encüm-i niẓām ke-naẓmi' d-duhūru ve'l-'avam-ı 'ale'd-devām silk-i
 intizāmıda gerekdür. Tā kerrāt ve merrāt ya'nī kāt kılāde-i
 90 genden-i ve gūş-vār-ı mesāmi' -i felek-i devvārola belki dūr-
 45 retü't-tāc-ı sevākini ne sipēhr ve kūrretü'l-'ayn-ı encümü māh mihr
 olup milk-i cihānda ve eḳālīm-i kevn ü mekānda ilā gayet el-z -
 zemān ve niḫāyetü'de-devrān yādigār-ı 'aşr ve diyār kıla. Naẓm:

Çü feyzüñ lüccesinde yoḳtur imsāk
 Kı lup ḡavvāşlık el-gevher-i pāk

Niṣār-ı maḳdem-i şāhib-ḳırān kı l
 Pes andan dūrretü't-tāc-ı şehāndan³⁵ kı l

İdüp dil pūtesinde fikr-i mesbūk
 95 Şeh-i devrān adıyla iyle meskūk

Şek yoḳtur ki Ḥazret-i Şehriyār-ı gerdün iḳtidāruñ nām-ı
 Şerīf-i İyāb ve sa'ādet-i nişābı birle her³⁶ nāme-i menḳibet³⁷
 si'āruñ ki muanven³⁸ ola pādīşāh-ı encüm-iḫtişāruñ³⁹ elḳāb-ı
 felek-simāt ve melek-şifātı birle her risāle-i Muḥammedet⁴⁰
 dişāruñ ki müzeyyen ola maḳbūl-i efāzıl-ı 'alēmiyān ve maḫsūd-i
 100 erkān -ı 'azāma tabşıra berā'at olup. Şāh-beytü'l-ḳaşıde-i ve
 ḫāşıl el cerīde-i beyān oldur ki nitekim ḳal'a-ı Belḡırāt'ı
 Engürüs bir nice ḳulāç-ı felek-irtifā' ile ve ḫişār-ı nām-dār-ı
 Rodos tevābi'i olan biḳa'-ı behişt-ittisā' ıla feth⁴¹

35-Şehānden : Cihān B.

36-her:ser B.

37-menḳibet: menfa'āt B.

38-muanven: muayyen B.

39-iḫtişāruñ: iḫzāruñ B.

40-Muḥammedet : Maḫmidet B.

41-Feth : cenk B.

olzudukan anlarıñ için tārīhler söyledük dil-pezir ve feth-
 hāmeler didük lā-nazīr ve her birini ol Hazret-i Süleymān
 105 serīrinüñ ve iskender-sīretüñ hüddām kirāmına ve nüvvāb-ı
 5a 'izāmına tuhfe virdük. Eggeçi/ ol iki feth-i mübīn bir 'avn-i
 Rabbü'l-'ālemīn ta zerre-i rüzīgār ve 'acūbe-i menākīb-i şā-
 hān felek-iqtidār idi. Nice olmasun ki ol iki kal' anuñ bün-
 yān-ı āsūmāntemkīni āb içinden ğavr-ı zemīne ve küngüre-i
 keyvān-ı hasīn çerh-i 'ālem mekāfe ve meth-i metīn kulle-i
 110 kāfa muāmend olup melağ-ı zümre-i kefere ve me'āz-ı fırka-ı
 fecere olmaşdı. Nazm:

Her biri gerdün gibi 'ālī hişār
 Bürc-i bār ü encüm-āyīn⁴² gür-şirār

Biri bahirden ve biri yirden ve 'l-hāşıl iki yirden di- 44
 yār-ı islāma bī-nihāye zararları vardı.⁴³ ve bī-hadd ve ğāye
 şerleri irişürdi ve niçe kez selātīn-i 'izām ve havākīn-i ki-
 rāmdan şāhībi sikke ve huşbe çokşāhān-ı nām-dār ve pādīşāh-ı
 zevī'l-iqtidār⁴⁵ top ve tüfenk ve sihām-ı zenberek elçilerin⁴⁶
 gönderüp ol kalā'-ı gerden-keşi ve ol huşun-ı meh-veşi dilediyir.
 kimsenüñ dest-i kudreti anlarıñ dāmān-ıiffetine irmedi. Ve
 her biri imtinā' ve istikbār idüp kimsesine boyun virmedi. Nazm:

Kim eger ol serv-gerdenkeş niğār-ı meh-veşi
 Ger kemend-i dūd-i āhumdan 'ināyet olmaya

120 Pes bu şehriyār-ı cem-menzilet nūsirevān-ma' delet kah-
 5b ramān-ı heybet Nerīmān-şavlet Süleymān-haşmet/ Sikender-
 rütbet zemānına dek hasretü'l-mülük olup kalmışdı ve anlarıñ

42-Encüm-āyīn: encüm-āhen B.

43-vardı: A.da yoktur.

44-B.de yoktur.

45-Zevī'l-iqtidār, :pür-iqtidār B.

46-Elçilerin: atıcıların B.

hasret ve firqati cihān şafderülerinüñ ve zemān-ı şīr-i yüz-
 lerinüñ göñlün almışdı. Amma bu şimdiki sene işneyn veselaşın ve
 tis'a mi'ade olan feth-i külli ve ğavzı cümeli ol fütūh-ı pür
 mevhibetüñ hiç birine mu'ādil değıldür. Ve ol cihād-ı bā ğanītüñ
 125 yüz biñine mümāsıl olur⁴⁷ ki 'ināyet-i bir ğāyet-rabbānī ki
 tuğra-yı menāşīr sa'adet-i dū cihānıdır. Şahib-kırān-ı zemāne
 ve Süleymān ins ü cāna refīk ve nürşīd-i tarīk⁴⁸ olup şāve ve
 derēde nām cūy-i dil-cūy-ı şerbet-işām şulardan ki her biri
 Furāt ve Ceyhūn ve Nīl ve Seyhūndan eفزūn bir nehr-i bahr-nū-
 mūndur. Nazm:

Merk kıлмаğa saḥ-ı 'arż-ı taḳsīm
 Çekilmiş her biri bir cedvel-i sīm

Sefāyin-i gerdūn mekāmīl üzerine selāsīl-i keḳeşān-ı şe-
 mā'il ve ḥabā'il-i devran⁴⁹ ve sā'il birle ḳavs-ı ḳuzeḥ-i ger-
 dār ve kemer-i gerdūn-medār vasi' ü refī' cisr-i üstüvār ve ze-
 mīn-i ḳarān⁵⁰ bağıladup ğuzāt ü mücāhidīn ve ḥümāt-ı dīn olan
 kemāt-ı muvaḥḥidīn ile bākīr ü ferr ü pādīşāhī mütevekkilen
 'ale'l-faẓl-ı ihāhī'ubūd ü mūrūr eyleyüp bir vilāyet-i nev-füre-
 tūñ -ni'amuñ ve bir memleket-i refī'ati'l- 'ilmūñ ve bir diyār-ı
 135 behişt-āşāruñ ve bir iḳlīm-i felek-dişāruñ fethi müyesser itdi
 6a ki sehlü cebel merta' -ı cedy ve ḥamldür. /ve gülistān-ı cennet-
 ten bedeldür. Pākīze ve dūḫteri ğün āḫterleri⁵² ve dūşīze kem-
 terleri⁵³ لَا تَهْتَبُنَّ الْيَاقُوتَ وَالْمَرْجَانُ
 54dur. Kenāyis-i encüm melābisinde
 ne nucūm-ı ḳur'andan bir āyet okunmuşdur. ve medāyin-i āsūmān
 mesākininde ne i' lām-ı ehl-i imāndan bir rāyet diñilmüşdür.
 145 Ḥiṣār-ı nām-dārları ḳal' a-ı felek-ı üstüvār gibi toptolu

47- Bu cümle A'da yok.

48- B. de yoktur

49- B. de yoktur.

50- B. de yoktur.

52- B. de yoktur.

53- kem-terleri: semenberi B.

54- Rahmān Suresi, ayet 58: "onlar yākut ve mercan gibidirler."

āyet 56: " daha önce ne insan ve ne de cinlerin dokunmuş
 olduğı eşler vardır."

ateşin yarağdur ve leşker-i encüm şümârı ğark-ı āhen olup yürise
 bir kara tağdur. Ejderhā-yı āteş-dār ve şa' ika-i gerdār toplar
 ile cenk-i ra'd-ı āhakkisseler mihr ü māhe 'arşa-ı eflāki tenk
 eylerder ve gerden-berd ile cihān-ı Rüstemlerin ve zemān-ı zi-
 yağanların denk iderler. Herzemānda selātin-ı zevi'l-ıktidār
 150 ile muķābele ve havākīn-i cihān-dār ile muķātele ide gelmişdür.
 Genc-i hāne-i efrens ve lehūñ ve Boğdan ve Çehiñ kapusunda su'bān-
 ı çerh-i ğur-āhter gibi bir ejder-i peykerdür ki cemī' -i ehl-i
 şālibe niğeh-bān ve dārü'l-küfrden ba' id ve karībe pāsban
 olmuşdur. Pādişāh-ı encüm-sipāh ve gerdün-genāh zıllu'llāh Cem-
 şid-i destgāh ve Hurşid-i negāh daħi
 155 455 diyüp işāret-i Rabbānī ve beşāreti sub-
 6b hānī mücbince bi'l- 'avn's-şemādānī/ve bis's-şavni'l-mennānī
 'asākir-i nuşret-ma' şirini cem'idūp ferr-i şāhib-kırānī ve kerr-i
 ğitīn-sitānī islām-ı feth-i i'lām ve rāyāt-ı zaferiyyāt ve sa-
 vet ve saltanat-ı şāhī ve 'addet ü emniyyet-i pādişāhī birle
 'alā niyyetü-l-cihād ve husūsü'l-i-tikād 56
 160 diyüp yüridi. Şafha-i rū-yı hāki ve çehre-i şahn-ı eflāki şir
 peyker⁵⁷ ü zerrin ser 'ilimlerle ve gerdün cenāb ve encüm tanāb-ı
 haymeler ve çadırlarla⁵⁸ ve hemāzill ve tābende-dil günlükler⁵⁹
 ve sāyebānlarla yürüdü. De Dāyim-i hiyām leşker-i islāmı ve
 kavāyim-i i'lām-ı hırāmla ol āsumān-gerdār şahrāları ve keh-
 kişān-ı kaṭār-peydānları ravza-ı dārü 's-selāma ve nahlistān-ı
 165 ḥarim⁶⁰ beytü'l -ḥarāma döndürdi. Bāruka-ı niğal⁶¹ huyūl ile ve
 sa'ika-i sadme-i suyuf-i selul ile sevad-ı biladını ve diyar-ı
 zulmet nihadını ki safha-ı küfr ü inād ve safha-ı fışk-ı fesād
 idi. Yakup kırup gird-i delāletden pāk ve āyine-şifat tāb-nāk
 itdi ve su'bān dimār ve āteş-bār keennehüm rü 'üsü's-şeyātin
 toplar ile 63 şüretin

55-Hūd Sûresi, âyet 41: "...yürümesi ve durması Allah'ın izniyledir.

56-Sâffât Sûresi âyet 173: "Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir

57-B.de yoktur.

58-B.de yoktur.

59-Günlükler: gölgelerle B.

60-ḥarim: hürrem B.

61-niğal: biçal B.

62-safha: sahife B.

63-Fil sûresi, âyet 3-4: "onların üzerine, sert taşlar atan sürü-
 lerle kuşlar gönderdi."

170 gösterüp ol mürde-i kenüduñ ve ol 'ande-i cuhüduñ başına şayha-ı
7a kavm ü semüd kopardı. Suhub-ı gür şühüb gibi duhanlar ile/ helāk
eyledi. Nazm:

Nice topejderhādem bibre beñzer
Duḥānı āteş-engiz ibre beñzer

Ya ' ni diyār-ı Engürüs menhüs dalālet me'nūsun yigirmiye
karīb kulā ve bika'-i felek irtifā' ını ve huşun-ı meşhün encüm
safā' ını

175 vefkınca bir seferde müyesser ü muḳadder eyledeki her biri
dārü'l-küfr içinde bir rükn-i rekın-i felek⁶⁵ temkin ve bir
hışn-ı haşın-i encüm tezyındır. Esās bünyān-ı āsumān-āşıyānları
zahr-ı semekde urulmuşdur. Ve kulle-i eyvān ü keyvānları⁶⁶
fark-ı semāke irişmişdür. Gavr-ı hand handekleri serv-i zeminde
ve bürc-i bāruları çerḥ-i beründedür. Pes'bi 'inayet-i Rabbü'l-
'ālemīn' bu fetḥ-i mübīn maḳtezāsınca niçe niçe mu'ābid-i eşnām
ü evşān mesācid-i erbāb-ı⁶⁷ islām ve imān aldı ve bi-hidāya-
180 tü'l1-mülkü'l1-mucīb

68fehvāsınca anca 'abede-i vedd ü suvā' ve 'inde sünnet
ü icmā' hāviye-i küfr ü delālden ve sāviye-i tuğyān ve vebālden
necāt-ı tām ve ḥalās-ı külli buldı. Matla'-ı ve evrensekum
arzehum ve diyārehum ve emvālehumdan āftāb⁶⁹ İنا فتحنا لك فتحا مبينا 70
ṭulu' ve sutu' eyleyüp mücāhidīn üzerine pertev-i şeref ü

185 iḳbāl ve şu'le-i sa'ārdet ü iclāl şaldı. Ve muhibbi'asī rab-
7b buke en yumlike addüv-küm ve yesfaḥlifeküm'den nesīm ve
71 وَعَدَّ كُرْسِيَّ اللَّهِ تَعَالَى 71 tenessüm ve tebessüm⁷² idüp muvaḥḥidīnün
كِبْرَةَ أَخَذَ بِهَا

64- A' rāf Sûresi, âyet 129: "... yeryüzü şüphesiz Allahındır.."

65-rükn-i sekın-i felek: rükh-i ḥasād-ı felek B.

Maçar, Macaristan

66- eyvān ü keyvānları: eyvān-ı keyvān diyü anları B.

67-B.de yoktur.

68- Saff Sûresi, âyet 13: "... Allah katında bir yardım ve ya-
kın bir zafer vardır."

69-B.de yoktur.

70-Fetih Sûresi, Baş âyet: " Doğrusu biz sana apaçık bir zafer
sağlamışızdır."

71-Fetih Sûresi, âyet 20: "Allah size, ele geçireceğiniz bol
bol ganimetler vadetmiştir."

kulübına hayât-ı ebedî ve şafâ-yı sermedî bağısladı. El-ḥamdü-
li-llāhi (alâ tevâtir ü ni'ama'ihî ve terâdifî'lâyâ⁷³ nitekim
soruş-ı ğayb mübeşşiri bî-reybdür Ḥāmiden ve şākiren bu fetḥ-i
'azîmûn tārîhinde el-ḥamdü-l-llāhi ḥāmden kebğiren didi.⁷⁴ Ve

190 ba'du hazâ sipehsârlar Engürüs mehlūs ya'ni kıral-ı bed-fiâl ve
menḥūs bir şaḥrâ-ı melsâ'-i semāsēde ve bir mîdâ-ı bihamtâ'-ı
kıyâmet ârsâda iki yüz biñe karîb (afârît-i âhen-puş ve tavâ-
gî-t-işeyâtîñ huruşile fevķu'llāhi şemlehüm vēfede fi'ddâreyn se-
lehüm sihām-ı zembürinûñ top tüfek birle âteşi ḥarbî-i furūzân
ve zubâne-yi ḥırâbı nâr-i sūzân idüp li-yutfū-u nûra'llāhi bi
lisnatihim ol la'in rūy-ı siyāḥ ü gümrah şîrân-ı şimşîr -gîr
ve hezbarân dilîr ve gürġân-ı ḥün-ḥār ve pîlân-ı ğîrüdâr â'ni
aşşāb-ı izz ü cihān ḥālîşî'l-i'îtkādle muķābele ve muķātele
zu'mîn idüp şāḥib-ķîrân kişver -küşâ ve ķahrîmân-ı cihān-sitâne
gelüp göründi. Bir zamān yesîr-i⁷⁵ ra'd ķirdâr ve şâ'ika-bâr
toplar ve darb-ı zenler ile ve cenk-i âhenk ve mihneti⁷⁶ cenk-i
sihām ecel-i peyām ve tüfek'i şaf-şikenlerle ilçileşdiler ve
195 dilleşdiler. Âhirü'l-emr mucāhidân-ı deryâ-eûş ve muvaḥḥidân-ı
ejderhâ-ḥurūş ve lâ taḥsebenne'llezîne kutîlü fi-sebîli'llāhi
emvâten bel eḥyâü' diyüp bezli'l-mechūd fi-merzâti'l-ma'būd idüp
suyûf-ı âbdâr'ı âteş-bârâbdâr⁷⁶ ve ḥarâb-ı tâbdâr-ı ḥurşîd-vâr
ile ol fuccâr beđ ġirdâr ve ol eşrâr pür edbâruñ üzerlerine
hücüm eyleyüp elleşdiler. Pes dilîrân-ı devlet ve dîn ve mü-
200 bārîzân-nuşret-ķarîn ol fark-ı ḥāsîrînüñ ve ķavm-i delâlet
âyînüñ türfetü'l-'ayn içinde yüzlerin döndürüp kimini tu'me-i
şîr şimşîr ve kimini ejder-i kemend-i düşmangîrle esir itdiler
ve anlar ki ^{فَرَسَاتٌ مِنَ قَسْوَرٍ} ^{حُمُرٌ شَعْرَةٌ} ^{لَا تَهْمُ} ^{فَهْوَسَاسِنَا مَأْ-شَادَاكُ دُشِّ-}
diler.⁷⁸ Âl-i Fir'avn ü ḥāmām gibi hemân Tuna şuyına ġarķ olup,
caḥîm ü Tuna irsal ķılındı.⁷⁹ Nazm:

72-B. de yoktur.

73-Bede yoktur.

74-B' de yoktur .

75-B. de yoktur.

76-Âbdâr : A'da yoktur.

77-Müddesir Sûresi, âyet 50-51: "arslandan ürkererek kaçan yabani merkeplere benzerler,"

78-Düşdiler: oldılar B.

79-Kılındı: olındı.B.

Betün ve bitince bāb ü siyāh

Banaca ki hergiz ne revāid kiyāh⁸⁰

- 205 ⁸¹ قَطِيعٌ ذَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الْحَدِيثَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ve bu futūh-ı ğaybiyyeden ğayrı "Kızıl Elma" dimekle na' ruf ü meşhūr kuneşt ğün bihişt-i ma' mūr ki miħzen-i hezā'in-i 'ālem ve medfen-i defā'in-i benī⁸² ādem olup cihānda ziyet ü şöhretle taķ lemyühallaķ mişlühāfi 'l-āfāķ'dur ve anuñ fātiħi olan şāhib-kıran maħbūb-i Ĥazret-i Rahmān ve ğazileri ef'āl-i Ğzāt-ı devrān olmaķ aħbār-ı meserret-āsār-ı nebevīde ve āħādīs-i sa'ādet-i mevāriş-i Muştağvide 'alā kā' ilhā tuħafū't taħiyyāt/ vārid olduĝı ecilden künişt mezkūruñ fethi hem - cuvāye-i selātin-i islām vemülāhāza-ı havāķin ümem sey-yidi 'l-lanām olmuşdı. Bunuñ daħi fethi Ĥazret-i Ĥaķķ ü veh-kāb-ı muṭlaķ 'izz-i şānehu ve celle iħşānehu ma' dilet şī'ār ü dīn perver Ferīdūn-fer Sikender'dür. Sultānül-mü-cāhidin bürhānū'l-müvāħħidīn pādişāhımızuñ şarf-ı him-metine veķaşd-i 'azīmetine menūṭ ve merbūṭ itmişdür. İnşā-āllāhū'r-Rahmān 'an karībi 'z-zemān bu tertībāt-ı muķad-demāt beşāret-i beyyūnātūñ⁸³ netice-i sa'ādet-encām ve sa'ādet āyātı ol feth-i 'azīm olırsardur. İlāhen ma' būden vesamedān⁸⁴ tā bād-iğünin bād vaķtā kim hātifā-ı beşāret cenāb ve sa'ādet -nişābdan bu hiṭāb-ı müstetābı ve işbu müjde-i meşerret-me 'ābi ğuş itdüm. Ferḥat u ĥubūr u şādī ve surūr ile ṭolup ḡenā ve du'ā ğūyān ezdil ü cān ĥurūş itdüm. Zīrā bu bī-yāķin bildüm ki ol itdüĝi enbā-ı ğayb bī-şekk ve reyb ğün gibi muħaķķaķ ve cezm üzre muşaddaķ alırsardur. Ammā ğünki fiķdān-ı kudretüme ve noķşān-ı
- 210
8b
215
220

80-Bu beyit B.de yoktur

81- En'ām Sûresi, âyet 45: "Alemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun ki, zulmeden milletin kökü böylece kesildi."

82-beni: A.da yok

83-beyyūnātūn: bünyānın B.

84-B.de yoktur.

tākātüme idüp baħr-ı i⁽ tizārdan ve nehr-i i⁽ tişārdan⁸⁵ mu⁽ terif olup ayıtdum ki, ey mebeşşer-i elṭāf-i ilāhī ve ey, müşīr-i sa⁽ ā-det-i nā -mütenāhī, ey mürşīd-i rāh-i hidāyet ve ey münşīd-i 225 āyāt⁸⁶ ināyet zamīr-i münīr-i zamāir-küşā ki ve ḥāṭır-ı⁽ āṭır-ı 9a ḥavāṭır-nümāya ki müdbir-i/berr ü müfessir-i serdür āfitāb-ı⁽ ālem-tāb gibi rüşen ve māhtāb-ı şeref-āyāt⁸⁷ gibi mu⁽ ayyendür ki ben bende-i aḥḳar ve zerre-hā-i kemterün vird-i zebānı ve fikr-i cenānı⁸⁸ fi'l-leyli ve'n-nehār bi-hebrehr-i vel-izmār du⁽ ā-ı midḥat-ı şāhī ve senā-ı maḥidet-i pādīşāhīdür. Her zamānda 230 gülistān-ı beyānda bülbül-i hezār-destān gibi senā-hūnīyem ve her andaşekeristān-ı bünyānda⁸⁹ ṭuṭı şīrīn-i zebān gibi meddāḥ ḥuş-elḥāmim likin, ol kim teklīf-i fetḥ-nāme-i şāḥib-kırānı ve telkīn-i zıkr-i menākıb-ı cihān bānīdür.⁹⁰ Bu ḥāḳır-i ḥāksāruñ ve za⁽ if-i bī- miḳdāruñ dā⁽ ire-i vüs⁽ inden ḥāriḳdür. Zirā ṭāḳ-ı revāk me'āşir-i Süleymānı felekiyyü'l-mi⁽ rācdur. Her 235 mūr-ı şikeste bālün ve her peşe-i ḥaste-hālün⁹¹ anuñ kim pāyesinde⁹² ḥurūc mecālī yoḳtur. Ḥuşuşā ki ecmāl-i meşāḳḳat-i⁽ iyāl ve işkāl-i miḥnet⁹³ etfāl ü bāz faḳr ü fāḳa ve edbār-ı ṭali⁽ -i pūr-⁽ alāka felek-āyīn ḳudūmi⁹⁴ cenber ve ḳādrumi ḥāke berāber iddüpdür. Nazm:

Gidüp encüm gibi şabr ü ḳarārum
Ḳararmışdur şeb-āyīn rüzīgārum

85-İdüp baħr-ı i⁽ tizārdan ve nehr-i i⁽ tişārdan:bu kısım A,da yoḳtur

86-münşīd-i āyāt: münşīr-i āyāt B.

87-şeref-āyāt: şenef āyāb. B.

88-fıkr-i cenānı: fıkr-i cānı B.

89B,de yoḳtur

90.bānīdür: dādıdur B.

91-peşe-i ḥaste:şeb'i ḥaste B.

92-pāyesinde: pāyine B.

93-ışkāl-ı miḥnet: ışkāl-ı muḥabbet B.

94-ḳudūmi: ḳaddimi B.

Peşimānum perişān-gaftelerden 95

Benüm söz meclisinde huftelerden

240 Bu huşūşda hażret-i pür-mükerremetüñe dimezem ki veli iktizār
eyleyüp minnet-dārem ki

وَلَا حِيلَ لَنَا مَالًا لَقَدْ كُنَّا بِرَبِّهِ وَعَفُّ عَنَّا وَغَفِرَ لَنَا⁹⁶

ma'a hezā eger huṭabā-ı aqlām⁹⁷ efāzıl-ı

menābir enāmil-i belāğat-ı hāvāmilde bu fütüh-i icāz-ı vesā'il bir-
lekütüb ü resā'il⁹⁸ yazup susunda zebān gibi raṭbū'l-lisān ve āb-
-veş⁹⁹ seri'u'l-ceryān gibi azbūl-beyān olalar. Zekādan zerresin

245 ve deryādan kaṭresin beyān edemeyüp āpitāb-ı āyin yüzlerine hacā-
lat ü'ummān-şıfat¹⁰⁰ Belki hātır-ı fātire ve hayāl çün ebr-i māṭıra
hutūr iderdi ki inne'l-hedāya'alā miqdār-ı mehdihā mucibince mā-
nend-i recülü'l-cerād bir tuḥfe-i nedāretü'l-intifād¹⁰³ ile İsken-

255 der-devrān giti-sitān Hażret-i şāhib-kırān Süleymān Ḥāna bu sefer-i
hümāyün ve gazā-ı ferḥunde¹⁰⁴ ve meymündan yünn-i ikbāl sa'adet-i
iclāl ile gelicek senā'-ı muḳaddim-i zafer tev'em itrek için bir
kaç dāne dürrer-i ğurer senā-hān¹⁰⁵ kem -yāb ve bir iki dürr-i cevā-
hir-i zevāhir encüm-tābla¹⁰⁶ arz-ı nişān-ı ihlās-ı ubūdiyyet ve

260 i'lām-ı alāmet ihtişāş-ı hizmet ide rivāyet iderler ki ser-hayl-
hübān-ı enbiyāya ve şem'-i cem'-i aşfiyā hażret-i Yūsuf nebīye'aleyk
10a s-salavāt ü ve's-selām ve'alā/nebiyyina bir faḳir-i haḳir bir āyi-
ne-i hürşid naḳir hediye¹⁰⁷ getirmiş çün cemāl-i bā-kemālinüñ aks-i
enveröl cām-ı cihān-nümā-yı tāb-dāre dokunmuş

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَادْعُ إِلَى تَابِعَاتِكَ وَإِنَّ الْأَكْثَرَ لِلْكَافِرِينَ¹⁰⁸ ayetti okunmuş ol

95-bu sözüm meclisinde huftelerden B.

96-Bakara sūresi āyet 286: "...eger unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma...Rabbimiz bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma bizi affet bizi bağışla...."

97-Aqlām : ehl-i kalem B.

98-birle kutb ü resā'il : Bu kısım A'da yoktur.

99-Ab-veş: dab B.

100-ummān-şıfat: imadet sıfat B.

102-B'de yoktur.

103-nedāretü'l-intifād : nedāretü'l-intikād B.

104- B'de yoktur.

105-senā-hān: şāh-vār B.

106-encüm-tābla: encüm-i şekābla B.

107-hediye: A'da yoktur.

108-Nūr sūresi, āyet 35: "...Ateş değmese bile deredeysse yağın kendisi anlatacak nur üstüne nurdur."

āyine-i barkınıñ ğulubātı bu vechle felek mi 'āt-ı āfitāb-ı
 265 cihān-tābı māt edüp ol faqī-i bī-mikdāruñ hātır-ı hāk-sārı¹⁰⁹
 nazār-ı 'ātifet-i hayri'l-ahyār benī muhtār ile mutla' -ı envār
 ve şem'-i nevvār¹¹⁰ olmış. Pes ğāyetü'l-mes'ül¹¹¹ ve nihāyetü'l-me'-
 mül oldur ki eger cenābuñdan ināyet ve Hāzret-i Hāk subhāneden
 hidāyet ola mūr-i za'if-i bī-zebān bülbul-i hūş-beyān ve tūtī-i
 270 suhandān ola ve'l-hāşıl bu niyyet-i hālişetü'l- 'azīmet üzre
 gönül muşhafından şıdķla tefe'ül ve hayāl ü mişāl şahāyifinden
 istiḥāre-i mevhibet-i tevessül kıldum. Cān-ı mehcūda ve canān-ı
 pūr-nūra bu yüzden ilhām-ı seşāret-i i'lām olup 'acāyib-i
 'ālem-i mişālden ve ğarāyib-i milket-i hayālden 'ibret-amiz ve
 hayret-engiz nevādirü'l-emşāl hikāyetler ve maşādirü'l-ahvāl
 275 rivāyetler inşā eyleyenı Tā kim 'ibret-nümā ve hayret-efzā ol-
 10b maķda havārık-ı 'ādāt-ı ğazevāt-ı sultāniden ve kerāmāt-ı/ pūr-
 -ilhāmāt-ı fütühāt-ı şāhib-kırāniden numūne ola. Nitekim erbāb-ı
 sefere ol ef'āl-i bedi' ü'l-mişālün müşāhadesinde hayrān al-
 dılan. Aşhāb-ı ḥazar daḥi bu ahvāl-i ğarībü't-timsālün muṭālā'-
 asında ser-gerdān olalar¹¹² Pes bu kitāb-ı müşğın-nikāba
 İBRET-NĀME diyü ism itdüm ve tılsım-ı 'ālem-mişāl¹¹³ ve hayāl
 280 gibi iki bāb-ı¹¹⁴ ferhunde-hāb iki¹¹⁵ kısım itdüm. Bāb-ı ev-
 vel menākıb-ı ebkrār ve 'acāyib-i ahvārda¹¹⁶ olmağın ta' birinde
 iftirādan ve tahririnde ictirādan ḥazer idüp iyyāke ve's-sec'i
 mucibince terk-i sec' ü inşā kıldum ve bāb-ı şānideki ğarāyib-i
 ehl-i istidrāc ve 'avākıb-ı kavm-i isti'rācdur ve bu ahvālün
 ekşeriyā 'arüzī şol tāifedür ki 'akl ü idrāk cihetinden meslūb
 285 yā kevkeb ü tāli'-i ḥayşiyetinden mağlūb ola veya ḥabā'is-i
 tıynetleri ve danā'et-i tabi' atleri vāsıtasıyla nüfūs-ı ḥā-
 bise ile ve ervāḥ-ı şerire ile münāsebet ḥāşıl itmiş bulına.

109-hāk-sārı: inkisarı B.

110-şem'-i nevvār : şem'-i şemsvār B.

111-ğāyetü'l-mes'ül ve niyāyetü'l-memul: gayetü'l-me'mül ve niyā-
yetü'l-mes'ül B.

112olalar : kaldılar B.

113-B.de yoktur

114- iki bāb: iki kısımB.

115-iki: A.da yoktur.

116-ahvārda: ahbārda B.

Pes onların kışaşı-ı pür-haşşası beyânında ri'âyet-i kavâfi ve escâ-ı ve himâyet-i tenâsüb iktâ' olundu. Aşhâbı kirâmdan mütevakkî' ve erbâb-ı şiyemden muta'zarri' dür ki (uyübına nâzır 290 olup işlâhında i'râz¹¹⁷ ve zikr-i bi'l-hayrdan ignâz etme-yeler. Belî bu daği mu'karrerdir ki Na'zm:

11a 'Ayıbını görmez dide-i haq/beyn-i ebed
Başılıñ 'aynın hased eyler remed
"Inne men şâne'l-kerîmü'r-re'feti limen kâne kerîmu"¹¹⁸
vemen 'adâti-s-sâdât sadâtü'l-'adât ve hazret-i hilâfet-penâh
ve 'inâyet-i dest-gâh pâdişâh-ı zıllu'llâhun târih-i fütüh-ı
pür vuzûhunda bu iki beyit ile iktifâ olundu. Târih-i Na'zm:

295 An şeh ki sad çün mâh ve hüd -ı şâhân be pişes hâk bûs
Ve ze-heybeteş der mülk-i hüd sersâm geşt Efrenç ü Rûs¹¹⁹
Der Feth-i mülk-i engürüs el-hâq kerâmet hâ nemüd
Päs-göfte: şod tâbi'vey zî feth-i Mülk-i Engürüs¹²⁰
El-kalîl bedele 'ale'l Kebîrve'l-ketret ü tenbî-ı 'an el-ka
dir vallâhü 'alâ mâ yeşâ ü kadîr ni'me'l-Mevlâ ve ni'me'l-Naşr¹²¹

117-F'raz : itiraz B.

118-Hadis (Akıllı kimsenin değeri onun şan ve şerefi iyiliğini takdir edenler içindir.)
Kaynaklarda bulunamadı.

119-Farsca beyit" o melik ay gibi oldu ve kendi şahlarının onunde yeri öptü. (secde etti) onun heybetinden kendi mülkünde sersem (hayran) oldu yabancı ve Rus."

120-Farsca beyit" Engürüs'ün fethinde keramet gösterdi. Şöyle dedi: Engürüs mülkünün fethinin sayesinde ona tabi oldu.

121-Hadis (Az birşey çoğu meydana getirir. And olsun o kimse ki uilediği şeye kadirdir. Ne güzel Mevlâ, ne güzel yardım edici.) Kaynaklarda bulunamadı.

- 300 Bāb-ı Mukaddime-i İbret-Nāme:¹²² Halān-ı şafā ve ihvān-ı vefāya ma'lūmdur ki aşhāb-ı şerī (at yanında ve erbāb-ı tarīkat lisānında her nesne ki zātü'llāhūñ ve sıfatü'llāhūñ ğaridür. Aña (ālem dirler, onuñ (adedine Cenāb-ı Hażret¹²³ ve Hażret-i Fa'al-i muṭlaqdan ğayri kimesne vākıf ve (ālim¹²⁴ degildür. Egerçi kim lisān-ı nāsda on sekiz biñ (ālem dirler
- 305 meşhūr ü müte'ayindür. Nitekim maḥdum sāmī Mevlānā Cāmī Rahmetü'llāhi Te'ālā besmelenūñ hurūf-i (āliyyātı¹²⁵ ve nikāt-ı/
- 11b sa'adat-ı āyātı beyānında¹²⁶ dimişdür. Naẓm:

Nūzdeh harfest ki hejdeh hezār

(ālem ez ü yäfte feyz-i (amīn

Ve bu on sekiz biñ (ālemūñ külliyyātında (avālim-i hamse nā rūf-ı¹²⁷ mu'abbir ve müteber beş (āhen-i müştehir¹²⁸ ehl-i keşf ü (ayān katında müberhim ve mübeyyendür.¹²⁹

- 310 "Zirā ḥazarāt-ı külliye-i hamsenūñ evveli ḥaẓret-i ğayb-ı muṭlaqdur ve onuñ (ālemi Hażret-i İlmü'llāhda ki a'yān-ı sābitenūñ (ālemidür. Bunuñ muḳābili Hażret-i şahādet-i muṭlaqadur ve bunuñ (ālemi (ālem milkdür. İkinci Hażret-i ğayb-muḳāfdür. Bu iki kısımdur biri ğayb-ı muṭlaqa ḳarīb olan ve bunuñ (ālemi ervāḥ-ı ceberūtiyye ve melekūtiyye (ālemidür. Yā'nī (ālem-i (ukūl ü nüfūs-ı mücerrededür ve biri daḥi (ālem-i şahādeti muṭlaḳiyye karīb olandur. bu bunuñ (ālemi
- 315 mişāl (ālemidür. Beşinci bu dört (ālemi cāmī olan Hażret-i Cāmī (a ve bunuñ (ālemi (ālem-i insānidür. Ki cemi'-i (avālim ve ol (avālim olanları cāmī (dür"¹³⁰ Eger her birünūñ beyānına şürū olına bir baḥr-i bī-pāyāna ve bir (ālem-i bī bī-nişāne daḥi düşilür ve'l-ḥāşıl her dāirenūñ taḥrīr ütaḳrīrine nice yüz biñ bāb-ı ma'rifet ve kitāb-ı ḥikmet

122-B.de yoktur

123-cenāb-ı Hażret: Cenāb-ı Hak(dan B.

124-vakıf ve (ālim: alim ve vākıf B.

125- hurūf-ı (āliyyātı: hurūf-i beyyinātı B.

126-beyānında: birle B.

127-ma'rūf: A.da yoktur.

128-müştehir: meşher B.

129-mübeyyendür;mu'ayyendür B.

130-bu bölüm B.de yoktur.

320 açılır ki 'ömr-i Nūh olur ise ol fütūhun icmāline mecāl
bulunmaya ve fihristine işāret olunmaya ki milketü'llāha
12a nihāyet ve ğāyet/ yoktur ve 'uķūl-i cümle kāinatūñ ihātasından
yüz biñ mertebe artuķdur. "Lakin mālā yudkiku la-yetrekü¹³¹
külleñ" mücibince 'avālimūñ ba'zından 'alā sebilü'l-icmāl bir
üslūb-ı beyān-ı ehl-i hāl buķitāb-ı mustaṭābda zikr idelüm.
Evvelā 'ālem-i şehādet ve sāniyā 'ālem-i ğayb dirler iki 'ālem
325 vardır ki birbirine zūlmet ve nūr ü seḫāb ü āfitāb gibi temām
muķābıldür. 'ālem-i şehādet bu içinde olduğumuz cismāniyyet¹³²
ve keşāfet 'ālemidür. Buña 'ālem-i milk¹³³ ve 'ālem-i hissī
ve 'ālem-i şūret ve 'ālem-i halk ve 'ālem-i kevn ü fesād dañi
dirler. 'ālem-i ğayb bu 'ālem-i şehādete temām muķābil bir
'ālemdür⁷ ki kemāl-i ihtifā'ü ve kümün ve mezīd-i ta'dād-ı
bitūn üzerinedür ve dnuñ¹³² letāfetine nihāyet neḫāfetine¹³⁵
330 ğāyet¹³⁶ yokdur. Aña 'ālem-i melekūt ve 'ālem-i ceberūt ve
'ālem-i ma'nī ve 'alāmi¹³⁷ emr dañi dirler. Ve bu iki 'ālemūñ
mābeyninde bir 'ālem dañi vardır. Aña 'ālem-i mişāl ve 'ālem-i
berzah dirler. nūrāniyyetde 'ālem-i ğaybden keşif ve 'ālem-i şe-
hādetden laṭīfidür. Her nesnenūñ ki bu 'ālem-i hissīde vücūdı ola
'ālem-i mişālide dañi vücūdı olur bu 'ālemūñ dañi 'ālem-i ğayb
335 gibi delīl ve bürhānı 'ayānı ve şühūdı olur ve her 'ālem-i mi-
12b şālide olan 'ālem-i hissīde olmaķ lāzım degıldür. Ve 'ālem-i/mi
şāldür. 'ālem-i sūrete mülāzım degıldür. Nisbetleri 'umūn ü
huşūş-ı muṭlaķdur. İkisi dañi 'ālem-i muḫaķķaķ ve emr-i muşad-
daķdur. Bu sebebden dimişlerdür ki, 'ālem-i şahādet¹³⁸ 'ālem-i
mişāle nisbet bir 'āzim-i şahrāda bir kemter halka ve bir
vasī' -i dā'ire içinde bir muḫaķķar nokṭa meşābesindedür.
Her kaçan ki nüfūs-ı insānī nuķūş-ı heyūlānīde tezkiye ve
340 kulūb-i ādemi¹³⁹ 'alāyık-ı ḫayvānīden taşfiye ḫāşıl idüp mu-
ṭahhar ü münevver ola. Rūḫa taḫliye¹⁴⁰ ve sırra tehliye¹⁴¹ gele.

131-la-yetrekü : ,Ada yoktur.

132-B.de yoktur.

133-B.de yoktur

134-B.de yoktur.

135-B.de yoktur.

136-B.de yoktur.

137-B.de yoktur.

138- Ālem-i şahadet: A.da yoktur

139- ademi: demi B.

X- (Onun hepsi idrak edilmez fucuk olan bir şeydir.)

Aña 'Aleml-i ervāh ğaybdan meded ü 'ināyet ve mezīd-i kudred ve kemāl-i kuvvet ve envā'-ı mevhibet irişüp ervāh-ı mücerrede ve 'uķül-i mü' eyyede ile temām münāşebet ve müşāhabet¹⁴² hāşıl kılur. Pes ol kimesne şāfāsı ve nūrāniyeti miķdārınca merātib-i heyūlānīde ve eķvār-ı imkānīde¹⁴³ haķķuñ irādetiyle taşarruf
 345 idüp şūr-i muhtelife ile ve ebdān-ı tenevvi' a ile zuhūr it-
 mege kudret gelür. Nitekim cin ve melek nüfūs-ı mücerrede ve
 ervāh-ı muķaddese 'ālem-i milk ü şehādetde münāşebetleri ol-
 duğı şüretlere girüp mütecessid¹⁴⁴ olup zuhūr iderler ve bu
 'ālem-i kevn ü fesādda anlarıñla nūr-ı şuhūt ve 'irfānla dilleri¹⁴⁵
 mefsūh¹⁴⁶ ve sīneleri meşrūhdur. Ol mütecessid olan mücerredātı
 350 görürler ve onlardan istifādeler ve terbiyetler ve hidāyet ve
 13a 'ināyetler bulurlar.¹⁴⁷ mecālis-i müte'addide içre ğāh bir be-
 denle ve ğāh ebdān-ı muhtelife ile ve eşkāl-i ğarībe ve evzā'-ı
 'acībe ile görürler vedā'ire-i ricāl-ı 'l-ğaybde ki bir tā'ifeye
 bedelen dirler. Ekşeriyā hālleri bu yüzden olduğı cihetden
 budalā ismini müsammā oldılar. Nitekim buyurılmışdur.¹⁴⁸ Evliyā-ı
 355 taht-ı kubā-bı lā ya 'rifihüm ğayri" hadīşince bu kemāl-i ihtifā
 ile mezīd-i istinād ile libās-ı beşeriyet içinde mu'ammā
 oldılar. Hadīş-i Muştafavīde 'alā kā'ilihā tuhafii 't-tehayāt
 variddür. ki" budalā-i ümmeti erba'üne isnā'aşere fi'l'arāķi
 meşāyih-i 'izāmdan ba'zı karaset-i esranuñ" bu hadīşüñ hāllinde
 şöyle buyurmuşlar ki Resülü'llāhe aleyhi's-selām dünyāyı iki
 kısım itmişdür.

140-tahliye : tecliye B.

141-B.de yoktur.

142-B.de yoktur.

143-imkānīde : mekānīde B.

144-mütecessid: müteceddid B.

145- dilleri: dideleri B.

146-mefsūh: meftūh B.

147- ve onlarıñla münasibet ve müşāhibet kılurlar B.

148-B.de yoktur.

149- Kaynaklarda bulunamadı.

- 360 Nısf-ı ğarbiye şām¹⁵⁰ ve nısf-ı şarkıye İrağ isim itmüştür. Horāsān ve Hindistān Türkistān¹⁵¹ ve sā'ir bilād-ı şarkī 'İrağ'da dāhıldır. Mışır ve mağrib ve Rūmi ve sāir bilāddan ğarbī şām'da dāhıldır. Ve şeyh Muhyi'ddīnū-l-Arabī kuddise sırrahu ba'zı rezā'ilinde böyle yazmış ki bu üā'ifeden ba'zını biz gördük ki şūr-ı cismānıyetleri ile mütecessed¹⁵² ve
- 365 müteşekkil oldu ve ol sūret-i mütecesside¹⁵³ içinde iken 1. 13b andan¹⁵⁴ aḥvāl ve ef'āl/ şādır oldu ve ol meslisde ḥāzır olanlar şöyle zan itdiler ki ol ef'āl ve aḥvāl⁵⁵ anuñ üis-mānıyetinden zuhūra geldi. Pes ayıtdılar fuḥān kimesneyi¹⁵⁶ gördük ki şöyle eyledi ve şöyle işledi.¹⁵⁷ Ḥāl budur ki ol kimesne bunlar isnād itdüğü ef'āl ü aḥvālden biri idi ve ol didükleri
- 370 ve nisbet iddükleri nesne andan kat'en zāhir ve şādır olmaş degildü ve yine böyle yazmış ki bed-restī bu maḳūle każi-yyeleri ve bu üslüb üzre kışşaları bu tā'ifenüñ çağından def'atle biz müşāhede itdük ve mu'ānneyyeten gördük. Gerekdür ki buña inkār olunmaya ve Hüve'l-ḳādir 'alā māyeşā ü şeyhü'l-
- 375 'ıbbād ve ğavsü'l-'ubbād Ebü'l-Faẓl Muḥammedeyni'l-Ḥasani'ssir ḥassiyī revvaha'llāhü rūḥahu bi't-teşrīfātı¹⁴¹ ḳudsī kitāb-ı keşfi'l-muḥcevibde böyle yazar ki Ḥāzret-i¹⁵⁸ Ḥaḳ subḥāne bir ahınḫi nebavviyeyi ve şevāhid-i Muşṭafaviyyeyi ilā kıyamüs-sā'ate bāḳī ḳılup her zemānda evliyāyı anuñ izḫārına sebep kılmışdır. Tā Ḥāzret-i Muşṭafā'nuñ(A.A.V.)¹⁵⁹ şıdḳınun āyātı ve ḫaḳıḳātınun beyyinātı da'imā zāhir ola. Āsumādan
- 380 bunlaruñ 'uluvv-i himmeti nāzil olur. iḳdāmı bereketle ḫāşıl 14a olur¹⁶⁰ ve zeminden/ otlar bunların ikdamı bereketle hazıl olur. ve kāfirler üzerine mü'minler bunlaruñ mu'āvinetiyle nuşret bulurlar. Cihānuñ 'imād-ı ve kevn ü mekānuñ evtādı bunlaruñdur. Ḥall ü 'aḳdilerimiz ve 'azl ü naşb-ı

150-B. de yoktur.

151-türkistān :.A. da yoktur.

152-mütecessed : müteceddid B.

153-mütecesside: müteceddide B.

154-B. de yoktur.

155-Bu kısım B. de yoktur.

156-kimesneyi : Kişi B.

157- B. de yoktur.

158-B. de Yoktur.

159-(S.A.V) A. da yoktur.

160-bu cümle B. de yoktur.

cumhür bunların elindedür. (Älem-i milk ve meleküt Süleymân
385 var. Bunlara zî-rengîdür ki bunlar¹⁶¹rüy-ı zemînde âmîn-i
Rabbi'l'âlemîdür ve bunların içinde (adedde dört biñ nefer bir
cemâ'at vardır ki anlara mektûmün dirler, biri birini bil-
mezler hattâ kendülerün cemâl ü hâlin fehm kılmazlar. Cemî'-i
ahvâlde kendülerden ve halâyıkdan mestürlardur. Ahbâr¹⁶²buña
390 varîd ve kelâm-ı Evliyâ mü'eyyiddür ve baña hüd bihamdi'llâh
bu beyân'ayân olmışdur. Ammâ anlar ki serheng-i bār-gâh-ı
kibriyâdur ve nevvâb-ı taşarrafât-ı milk-i Hudâdur. (Aded de
üç yüzdür .Anlara ahyâr dirler. Anların kırkına abdâl¹⁶³ ve
yedisine ibrâr ve dördüne evtâd ve üçüne muqabâ ve birine
kutb ü ğavş dirler "Yessera'llâhu iyyaküm müşâhedeti'l-kâ'ihüm
ve temeta'nâ min berekât-ı vücûd-ı him ve beka'ihim" Hazret-i
395 Şeyhü'l-islâm mürşidü'l-havâş ve'l'avâm hâce Muhammed pârisâ
14b kuddise sırrahu kitâb-ı faslı'l-hitâbda Şeyh (Alâ/e'd-devle
Ahmed bin Muhammedü's-semânânı Şerefa'llâhü rûhahu bi't-teş-
rifati'r-rabbâniden böyle nakl eylediler ki ol (adedde üç yüz
olan ahyâr-ı kutb-ı abdâl dâ'iresinde olan ricâli'l-ğaybdur.
Nitekim İbni Mes'ûd Rażiya'llâhü (anhü server-i enbiyâdan
rivâyet eyler ki inna'llâhe seleş-ma'ie nefsun kulübühüm
400 (alâ kalben âdem A.S.¹⁶⁴velehü erba'üne kulübühüm (alâ kalb-i
Musâ A.S.¹⁶⁵velehü hamsetü kulübühüm (alâ kalb-i Cebrâil A.S.¹⁶⁶
velehü seleşet kulübühüm (alâ kalb-ı Mikâ'il A.S.¹⁶⁷velehü
ve âhidu kalbuhu (alâ kalb-i İsrâfîl A.S.¹⁶⁸kellimâ mi'ete'l-
vahîdu ebede'llâhü ta'âlî ¹⁶⁹mekâne mine's-seleşehi ve kul-
lemâ mi'ete vahîdu mine's-selaseti ebdal'llâhü mekânehu
mine'l-hamseti ve kullemâ mi'ete vahîdu Mine'l-hamseti

161-B.de yoktur.

162-ahbâr: ahyâr B.

163-abdâl: bed-lâdırlar B.

164-A.S: aleyhü's-selâm B.

165-A.S.aleyhü's-selâm B.

166-A.S.Aleyhüs-selâm B,

167-A.S:aleyhü's-selâm B.

168-A.S:aleyhü's-selâm B,

169-B.de yoktur.

ebdal' llāhū ta'ālā ila mekāne mine's-seb'atı küllemā mi'ete
405 vāhidun Mine's-seb'ati ebdal' llāhū mekānehu mine's-selesemāyyeti
ve küllemā mi'ete vāhidun mine's-selesemāyyeti ebdal' llāhū
mekānehu mine'l-'āmmeti bihim yerfe'-i 'azze ve cellel-belā'i
min hazıhi'l-ümmeti ve bunların 'adedi ta'yinidür. Tabakası al-
tıdır. Ammā şol ricāli'l-ğayb ki kutbü'l-irşād dā'iresindedür
'adedde sene-i şemsiyye 'adedine muvāfıķ üç yüz altmış altıdır.
410 Takriben lā taḥḳıken ve yine ol maḥalde Ḥazret-i Şeyḥ 'Alā'ed-
15a dīn-i Simnāni naql idüp yazar ki kutb-i/abdāl dā'iresinde olan
ricālül-ğaybdan def'ātile biz müşāhade kerāmēt-ı 'ayāniyye itdük
ṭayy-ı arz degirsüz 'azīm şudan 'ubūr ve sefīnesüz baḥrdan mürūr
ve ā'yün-i nāsdan ihtifā ve mekān-ı zıyyıķda ḥalāyık ile memlū
iken ḥazır olup bedenleri mülāşık olmamak gibi ve şavt-ı 'ālī
415 ile Kur 'ān oḳıyup kimesne işitmek ve taḳlīb eşyā eylemek gibi
ve bunların emsāli bī-ḥad ḥavāriķ-ı 'ādāt el-kışşa: Ḥaḳ subḥā-
nehunuñ ¹⁷⁰ efrād-ı 'ālemde ve āḥādīni ādemde esrār-ı bedi'asına
ve āḡār-ı refi'asına ¹⁷¹ ḥaşr ve ḥad ve ḡāyet ve 'ad yoḳdur. Bu
aḳl-ı kuvveti ile anuñ ḡavrine ve kühnine irilmek muḥāldür ve
ve kıyās ve ḥadisle anuñ ḡavrine kühnine irilmek muḥāldür ¹⁷²
420 anuñ dā'iresinde yürünmek zelāldür ve Şems-i Tebrizī'den ḳad-
desa' llāhū rūḥahu menḳöldür ki dimişler ki, iki 'ālem vardır,
birine rūḥānī ve birine rabbānī dirler ve bu iki 'ālemün etvārı
biribirine ḳarīb ve müteşābihdür. Ekser erbāb-ı sulūk anuñ
fevkinde ¹⁷³ vālihdür. İki sene ¹⁷⁴ daḥi mālīk olanlardan envā'-ı
temşilāt ve eşnāf-ı teşekkülāt vāḳı' olur. Lakin 'ālem-i rūḥāniye
425 mekr ü istidrāc vāki' ¹⁷⁵ dāḥil olur.

170-Ḥaḳ subḥānehunuñ : Ḥaḳ Ta'ālānuñ B.

171- B. de yoktur.

172- Bu kısım B. de yoktur.

173- fevkinde : kırkında B.

174- iki sene : elli sene B.

175- vāki' : A. da yoktur.

15b ya'ni anuñ vukū'ı kerāmeten olmak lāzım/degildir. Aşhāb-ı küfr ü zalālden şudur¹⁷⁶ bulur ve 'ālem-i Rabbānī bu āfātdan sālimdür. Zīrā bu 'ālemün şāhibi 'ilmiyle 'amēl-i¹⁷⁷ 'ālimdür. 'Ālem-i rūhānīnün hāli kameriyyetdür. Ziyāde noqsāna kābildür. 'Ālem-i Rabbānīnün me'āli şemsiyyet bir karar ü kāmildür. Gah
430 olur ki 'ālem-i mişāl vehm ü hayāl ile muhlūt olur. Yāhūd za'if aḥvāl ile merbūt olur Sol ezfās-ı ahlām olan rū'yā kabilinden ma'dūt olur. Ammā 'ālem-i Rabbānīde zuhūr idenler cümle ḥaḳīkat üzerinedür. Anda ḥabṭ u ḥaṭā ve ḡalaṭ ü ḥafā olmaz ol maḳāmuñ şāhibi şol evliyā-i kirām ve şol etkiyā-ı 'izāmdur ki nefslerin tezkiye ve kalb teşfiye ve rūhların tahliye ve sırrların tah-
435 liye¹⁷⁸ kıldıktan sonra sonra ahlāk-ı Rabbānī ile müteḥallik ve āḳām-ı subhānī ile müteḥakkik olmuşlardır. Umūr-ı şeri'ade dakīka ve etbā'-ı sünnetde refīka¹⁷⁹ fevf itmezler ve yihe şeyḫ Muḥyiddīn'ül-'Arabī ḳaddese sırrahū fütūḥātuñ sekizinci bābında böyle yazar ki Ḥāzret-i Ḥaḳ Celle ve 'alā vaḳtī kim Ādem şafī Ḥāzretlerin ('Alejhü's-selevatu ve şselām) evvel cism-i insānīdur ve ecsām-ı insāniyye cücūdun aslıdur. Ḥalk
440 eyledi ādemün tıyniyeti ḥamiresinden bir pāre faẓla kıdı ve
16a ol faẓladan naḥle-i kerīme-yi ya'ni ḥurmā ağacını/yaratdı. Pes ol ḥurmā ağacı Ādem Nebīnün A. S.¹⁸⁰ kız 181ḳarındaş ve bizüm 'ammemüz oldı. Lisān-ı şer'ī buña nāṭıḳ ve ḥādīs-i nebevī şāhid-i şādıḳdur. Pes naḥle ḥalk olduğdan sonra ol tıynetden bir sirmsime¹⁸² miḳdārı kıdı. Ḥaḳ Subhānehū ve ta'ālā
445 ol sirmsimedden bir ārz-ı vāsī'ate'l-feẓā yaratdı ki eger 'arş ü kürsī ve anuñ dā'iresinde olanlar ve seb' semāvat-ı ve yedi ḳat yir ve altında olan maḥlūkāt sekiz cennet ve yedi cehennem anuñ vus'atına nisbet olunsa bir şahrāda bir ḥalka mişālindedür.

176-Żelālden şudur: Żelāletden daḫī B.

177-B.de yoktur.

178-tahliye : tecelliye B.

179-Bu kısım B.de yoktur.

180-A. S. :A.da yoktur.

181-B.de yoktur.

182-sirmsime : şemse B.

ve 'ulemā-yı Rabbāniyyīn lisānında ol arz arz-ı ḥaḳīḳat dirler
ve ol arz-ı vāsı'ada ḳudret-i Ḥaḳ subḥāne ol ḳadar 'acāib ve
450 ḡarāib ḥalk¹⁸³ itmişdür ki beyāna gelmek müyesser degildür¹⁸⁴
ve defter olunmak mutaṣavver degildür ve yine ol ṣaḥifede
yazar¹⁸⁵ ki her ḳaçan ki 'irfān ve ṣuhūd ehlinden ol arz-ı
muḳaddeseye duḡul itmek dileseler heyākil-i ṭiyniyyesini bu
'ālem-i ṣūretde ḳoyup ervāḥ-ı ḳudsiyesi ile duḡul eyler ve ol
arz-ı muḳaddesenüñ bī-ḥisāb ebvābi ve her bābda ḥadden bīrūn
455 nevvābı ve hicābi vardur ve meḥalātınun ağızlarında 'adedden
efzūn¹⁸⁶ 'acayıbü'l-ḥilḳat ve ḡatayibü'l-hey'et müekkilleri/
16b ve mü'temedleri vardur. Rūz ü ṣeb anda ḥāzırlardur ve ol arz-ı
ṣerīfeye dāḥil olanların aḥvāline nāzırlardur. Ḳaçan ins ü
cinden ve melekden ve ehl-i cennetden heyākilni dār dünyāda
ḥalka eyleyüp ervāḥ mücerred eler ile aña duḡul itmek di-
leseler laṭif ve naḫif ḥulleleriyle¹⁸⁷ karsu gelürler ve her
460 kiṣiye maḳamınca ḥil'at geydürürler ve ellerine yapıṣup ol
arz-ı muḳaddeseye-yi seyrān itdürürler ne yirde dilerse nüzul
ḳıldururlar ve ol yerün ādābını ve ṣerāitini bildürürler.
Pes ol kimesne Ḥaḳ subḥānenün maṣnū'atı seyrānında ḥayrān
ḳalur ve ḳudrettü'l-llāhuñ 'acāibine mutallā' olup 'ibret olur.
Hiç ḥacerden ve mederden ve secerden bir şey'e mürür ve 'ubūr
idüp tekellüm itmek istese bu tekellüm itmek sözin anlar te-
465 kellüm iderler. Nitekim kiṣi yoldaşıyle ve kardaşı ile tekel-
lüm iderler ve ol arz-ı ṣerīfe ḳavminün¹⁸⁸ muḥtelifesi vardur.
ve ol arza ḥāricden dāḥil olanlara andaḡı lūḡāt-ı muḥtteli-
fenün cümlen fehmi 'atā olur . Ol arzuñ ḥāṣası muḳteṣāsınca
cemī'-i lūḡāta 'ālem olur ve her ḳaçan aña dāḥil olanların
470 ḥāceti bitüp ḳazā-yı vaṭar idüp ḳıḳmak murād idinseler ol
17a müvekillerden aña refīk/ olan ol kiṣinün bu arz-ı muḳadde-
seye dāḥil olduḡı yire bilece gelüp vedā'idüp ve ol

183-ḥalk: yer B.

184-degildür: A.da yoktur.

185-yazar: yaratdı B.

186-efsun: artık B.

187-ḥulleriyle : hil'atlerle B.

188- B.de yoktur.

givürdügi hülleyi anuñ egninden çıkarıp döner gider ve ol kimseye bu siyrü¹⁸⁹ müşâhadesinden bî-nihāye 'ulūm ü 'aẓīm ve fuhūm cesīme hāşıl olur. Hāzret-i Şeyh mezkūr kuddise 475 sırrahū iydür: Taḥkīk bizüm yanımızda¹⁹⁰ bu dār-ı dünyāda ve işbu neşā-ı evvelī ol arz-ı muḳaddese ḥaḳḳında dinilen kelimātüñ şıḥḥati şābit oldı. Cümleden biri müşâhade itdügü-müzdür .Ammā ben anı zıkr itmezem ve ol cümleden biri uḫzu 'ddīn Kirmāni 'nüñ ḥikāyetidür. İnşāe 'llāhü'r-Raḥmān bu "İBRET NĀME'de diseḳ gerekdür ve yine Hāzret-i Şeyh iydür: 'Ariflerden ba'zı 480 baña iyitdi: Vaḳtā kim ben ol arzā dāḥil oldum. Anda bir bir yir gördüm. Küllīsi misk mu'aṭṭar idi eger bu dünyāda bizden kimesne anı ḳoḫulasa helāk olurdı. Ol misküñ rāyiḥası şid-detinden ve bir yir daḥi gördüm ki cümlesi kıızıl altun idi ve anuñ eşcārı ve eşmārı şer-ā-ser altun idi ki vāşıflar anuñ 485 ta' minuñ¹⁹¹ lezzetini ve rāyiḥasınuñ leṭāfetini vaşf idemez-ler Cennet yemişleri aña irişmeye. Fe-keyfe dünyā yemişleri 17b ve her birinüñ naḳş-ı bedī'ileri ziynet-i/hasenesi ve ḥüsn-i şüreti ve ḡarābet şekli fehinden ḥāricdi .Semerātınuñ 'azmī ya'ni büyüklügi bir mertebede idi. Eger birini beyne's-semā-i ve'l-arz ḳosalar idi ehl-i dünyānuñ gök¹⁹² yüzini göremeyeler idi. Ḳaçan ol fevākiheden birini yimeḳ murād idinseler bu 490 elüñ ile alursın ne elüñ büyür ve ne ol küçülür ve bir yir daḥi gördüm ki cemī'¹⁹³ gümişten idi. Ve eşmārı ve eşcārı ve aḳcārı¹⁹⁴ ve enhārı ve baḡarı ve'l-ḥāşıl cemī'-i ḥalāyıkı gü-mişden idi ve bir yire daḥi vardum¹⁹⁵ ser-ā-ser aḳ káfür idi ve anuñ daḥi cemī'-i yağı ve dağı ve gül-zārı ve kuhsārı ve turağı ve ḳonağı ve dār ü diyārı káfür idi ve bir yire daḥi vardum¹⁹⁶ za'ferān ḥāliş idi ve anuñ ḥalkı gibi beşāret 495 ve ferahet üzerine ḳavm görmedüm ve ardına ve misāfirine kemāl-i terḥīb ve mezīd-i terḡibiyle ve inbisāt tām ve ir-tibāt temām ile istikḳbāl iderler ve anuñ maṭ'ū-mātınuñ

189-B. de yoktur.

190-B. de yoktur.

191- ta' minuñ: ni' metinüñ B.

192-gök: a. da yok

193-cemī: cümle B.

194-B. de yoktur.

195-wardum: gördüm B.

196-bu kısım B. de yoktur.

'acāyibindendür. Kaçan yemişlerinden birin koparsañ fi'l-ḥāl
 yerine bir daḥi biter. Şöyle ki degme kimse koparmadum zann
 ider. Ḥātūnları hūr-i canāndan emlaḥ ve aḥsen-i meşrübānı
 500 libinden asfā ve alīn merākibi her nice dilerseñ öyle olur
 18a murādınca birine rākib olup/ bir beldeye seyrān iderler¹⁹⁷
 ve ol yirde bī-ḥad ma'ādin gördüm altuna beñzer. Ammā ne al-
 tundur ne bakır ve aḥcār gördüm. Lü'lü' ve yāḳūta teşbīh
 lākin hiç biri degildir¹⁹⁸ şafā ve nūrāniyyeti ta'yir olunmaz
 ve şehirlerinüñ kapuları üzerinde aḥcār-ı yāḳūt vaż' olunmuş
 505 her birinüñ miḳdārı beş yüz zirā' ve 'aceb silāḥlar aşılımış ki
 vaşfa şıḡmaz ve türābdan bir deñiz gördüm şu gibi cārīdür
 ve direkler üzerinde şehirler seyr eyledüm. "İrem-i zātü'l-'a-
 mādi'lle km yuḥlaḳ mişlūhā fi'l-bilād" anuñ şānında nāzil
 olmuş bir āyetdür. El-ḳışşa ol arzuñ 'acāyibine nihāyet ve
 ğarāyibine ğāyet yok 'Aḳlā muḥāl 'ad itdügüñ ve imtinā'ına
 delīller ikāmet itdügüñ eşyā anda şer-tā-ser¹⁹⁹ mevcūd u
 510 muḥaḳḳaḳ inşāe'llāhu'r-raḥmān erbābinuñ²⁰⁰ ya'ni aña vāşıl
 olanlarıñ hikāyet-i 'acāyibinden ve rivāyet-i ğaribesinden
 bir miḳdār beyān idelüm ve hüve yehdi's-sebīli ni'me'l-mevlā
 ve ni'me'd-delīl Bāb-ı Evvel: Meşāyih 'izām ve evliyā-i ki-
 rāmda bast zamān ve tayy-i mekān ve şuver-i muḥtelife ile
 ve mecālis-i müte'addide de bir anda huzur gibi zāhir ve
 515 şādır olan menāḳıbenüñ beyānındadır. Bilgil kim bu menāḳıbuñ
 18b fevā'idi/ bī-ḥad ve 'avā'idi lā-yuḥsā ve lā-yu'addur cümle-
 sinden biri mi'rāc-ı Resūlde A. S.²⁰¹ ve
 aḥvāl-i ḳiyāmetde tereddüd idenlerüñ şüphesin def' ve
 sū-i zannını ref' ider. İ'tikād idenlerüñ yāḳını ziyāde ider.
 İ'mānını münevver ve ḳalbini²⁰² kemāl derecede mütahhar eyler
 'ilmini 'ayān ve taşdıḳını itmīnāna iletür.

197-Bir beldeden bir belde seyran iderler B.

198-B. de yoktur.

199-B. de yoktur.

200-B. de yoktur

201- A. V. S. aleyhü ve 's-sellem B.

202-B. de yoktur.

- 520 HİKĀYET-İ ŞEYH: 'Abdu'llāh-ı Yāsi' i Rahmetu'llāh¹ demişdür.
ki: Kaşibü'l-bān Müşiliye kudde sırrahū Müşil Kādısının²
inkarı var idi ve andan şadır olan ahvāli ve havāriķ-ı
'ādatı bid'at ve dalālete nisbet iderdi. İttifāk² bir gün ol
kādı Müşil şehrinün bazı esvākında giderken görse, kaşibül-
bān karşıdan gelürGünliyle eyitdi temām vaķt-i fırsatdur
525 eyü elüme girdi ve murād hoş el virdi .Hemīn bunı tutup
hākimü'l-vaķte ileteyim ve eḫ'al-i fażihāsın ve ahvāl-ı
kaşihāsın'arz eyleyüp siyāset itdüreyin didi.Kaşibü'l-bān
kādınınuñ bu niyyetini bildi.³ Çünkim kādı bu niyyetle bir kaç
kadem ilerü vardı.Gördi ol karşıdan gelen kaşibü'l-bān de-
530 gildür.Bir kurd kişidür.Bir mikdār dahī ilerü vardı gördi.
Bir ā' rabdur dahī ilerü vardı.Gördi şehriñ mute'ayyen
19a faķihlerinden⁴ biridür.Kādı/ mütehayyir oldı.Çünkim sorup
anıñ yanına geldi,Kaşibü'l-bān eyitdi: Ey kādı kanķı kās-
sibü'l-bān-ı hākime iletüp siyāset itdürürsin.Kādı muta-
hayyer olup inkārına tevbe eyledi.Şeyh Abdu'l-Kādir Geylānī
hāzretlerine kudde sırrahu eyitdiler. Kāsibü'l-bān namāz
535 kılmaz. Buyurdı ki, öyle dimeñüz ki hemīşe anuñ sırrı Ka'be
ķapusunda sücüddadır.Ümiddür ki zemānımız şehyleri bunuñla
temessük etmiyeler.Zirā⁵ bu hāle anlar mālिकlerdür.'Alāyık-ı
beşeriyetden kemāl-i taşfiye bulmuş olalar.Her kādıyya
'üvānından ve her müddeā burhānından ma'lūmdur⁶.Erbāb-ı
ķulūb yanında gün gibidür, iştibāh olmaz ve her kişinüñ ki
delīli şer' ola.Gümrah olmaz.
540 HİKĀYET: Ebu'l-me'ālī dirler Baġdad'da bir bāzirgān var idi.
Meşāyiķe ve fuķarāya muħibb ve hizmetķār idi. Bir gün şeyh

1-Rahmetu'llāh: A.da yok

2-B.de yoktur.

3-bu cümle B.de Yok.

4-faķihlerden: faķirler B .

5-B.de yoktur.

6. B.de yoktur.

(Abdul-kādir Geylānī kuddise sırrahu cāmi'-i Bağdād'da minber
 üzerinde halāyıkā va'z ve naşihat iyledi ve halāyık ziyāde
 izdiḥām idüp birbiri üzerine yığılmış idi ve bu Ebu'l-me'ālī
 545 didükleri bāzırgān minbere karīb bir yirde¹ oturmuşdı. Ḥażret-i
 şeyḥden istimā'-l va'z ve² naşihat iyledi. Każā ile ešnā-yı/
 19b meclisde aña 'azīm-i tekāzā-yı ḥācet vāki' oldı ve şabr taḥam-
 mülle mecāli kalmadı. Halāyık meclisi her tarafından ihāta
 itmiş idi. Çıkup gitmege daḥī ziyāde düşvār idi. Ebu'l-me'ālī
 gördi ki rüsvā-yı 'ām olur. Hemin bundan ḡayr-i çāre bulmadı
 Göñlinden Ḥażret-i Şeyḥe istifāse eyledi.³ ve meded taleb itdi
 450 ve ederün-i cāndan niyāz kıldı. Fi'l-hāl gördi ki Ḥażret-i
 Şeyḥ minberden bir kadem aşığa indi ve Şeyḥüñ ardında bir
 ādam başı zāhir oldı. Hemān Şeyḥe benzer Şeyḥ bir pāye daḥi
 indi. Ol şahşı gögsine dek zuhūr itdi. Ve'l-ḥāşıl Ḥażret-i
 Şeyḥ nüzül itdükce ol şahsuñ zükūru ziyāde oldı ve Ḥażret-i
 455 Şeyḥ minberden temām müfārekāt itdi ve ol şahş Ḥażret-i Şeyḥüñ
 ka'im-i maḳāmı olup halāyıkā va'z eylendi ve şahsuñ kelāmı
 gibi kelām⁴ seylendi. Pes Ḥażret-i Şeyḥ halāyık içinde yürüyüp
 Ebu'l-me'ālīnün başı üzerine geldi ve minberi ile Ebu'l-me-
 'ālīnün başını örtti. Ebu'l-me'ālī gözün açup kendizüni bir
 460 küşāde şahrāda bir 'azīm ırmaḳ akardı ve 'ālī ağaçlar bitmiş
 20a idi. Pes Ebu'l-me'ālī iyledi varup/ każā-yı ḥācetin gördi
 ve ol ırmaḳtan taḥāret idüp ābdest aldı ve yanında bir deste
 miftāḥı var idi. Ol ağaçların birine⁵ aşakadı ve iki rek'at
 taḥiyyetü'l-vüzü⁶ kıldı ve selām virdi. Ḥażret-i Şeyḥ hemān-der
 mizārını Ebu'l-me'ālīnün başından götürdi⁷ Ebu'l-me'ālī
 465 kendizüni yine evvelki mekānında şeyḥüñ meclisinde gördi.

1-B.de yoktur

2- va az ve : A.da yok

3-eyledi :.Ada yok

4-B.de yok

5-birine: yerine B.

6-tahiyyetü'l-vüzü : namaz B.

7-Götürdi : Örtti B.

Ol taḳāzā vücūdından gitmiş ve temām istirāhat-ı küllī ḥāşıl
 itmiş ve abdest şuyından henüz āzāsında eğer var idi miftāhla-
 rını yokladı bilesince bulmadı ve Ḥazret-i Şeyḫ yine maḳāmında
 minber üzerinde tūrup ḥalāyıkā va'z ve naşīhat iderdi. Gūyā ki
 470 hergiz aşığa inmemiş idi. Ebu'l-me'ālī ḥāline şükr ü sipās ve
 kimseye bu ḥāli dimeyūp meclis-i āḫir olıncaya dek oturdu. Ve
 ḥalāyık ile bile çıkup gitdi. Bu ḥāle ḥayrān kaldı.⁸ Bir müddet
 rūziḡārdan sonra Ebu'l-Me'āliye 'acem tarafına sefer gitdi.⁹
 Yigirmi dört¹⁰ gün gitdi, gitdüklerinden sonra bir şahrāya
 475 irdi ki anda bir 'azīm şu ırmağı var idi. Revān diledi ki andan
 abdest ala. Gördi ol şahrādur ki Ḥazret-i Şeyḫüñ ḥuzūrunda/
 20b tekaḳā-yı ḥācet vāḳi' olmuş iken 'ināyet Şeyḫ muḳādın olup
 anda varmış idi. ve def' - i ḥācet ve ṭahāret idüp abdest almışt
 Pes ḥātırına miftāhları geldi ki anda bir ağaca aşak oyup
 unutmışdı. İlerü vardı. Gördi ki ol miftāhlar henüz ol aşakoduğı
 480 budakda¹¹ tūrur Miftāhlarını alup şādımān aldı. Zemānla ki
 yine¹² Bağdād'a geldi Ḥazret-i Şeyḫüñ ḥuzūr-ı şerīfine¹³
 varup diledi ki bu kışşayı söyleye ve ol ser-güzeşti ḥi-
 kāyet eyleye. Ḥazret-i Şeyḫ Ebu'l-me'ālīnün kulağına yapışup
 eyitdi: Mādem ki biz ḥayātdayuz olmaya ki bu kışşayı kimseye
 söyleyesin

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ¹⁴

485 HİKAYET: Futūḫātuñ sekizince bābında Şeyḫ Muḫyiddinü'l-'Arā-
 bī ḳuddise sırrahu böyle yazar ki, Şeyḫ Ūḫade'ddīn-i Kir-
 mānī ḳuddise sırrahu eyitdi ki cūvānlık 'āleminde Şeyḫüme
 hizmet iderdüm ve her yire gitse bile giderdüm. İttifāḳ bir
 sofrada Şeyḫüñ ḳarnı zahmet eyledi ve zehir marāzına müb-
 telā oldı ve gün günden Şeyḫüñ zahmeti¹ teraḳḳī itdi. Bir

8-Bu cümle B. de yok

9-gitdi: düştü B.

10-Yigirmi dört : on dört B.

11-budakda : yerde B.

12-bu kısım B. de yoktur.

13-B. de yoktur.

14-Yūsuf Sūresi, āyet 64: " Ama Allah en iyi koruyandır o mer-
 hametlilerin merhametlisidir" dedi. "Y. Sūresi B. de yok

1-zahmeti: marazı B.

dereceye vardı ki Şeyhün tavār üzerinde oturmağa mecāli
 490 kalmadı. Mahfeye koyduk ve bu hālle bir nice gün gitdük/
 21a Bir gün² bir yire irişdük ki anda Bīmāristān var idi.
 Şeyhden icāzet taleb eyledüm ki varup andan bir derā³
 getürem ki Şeyhe fā'ide eyleye. Çünkim Şeyh benüm iztīrā-
 bımı gördi. Dārū istemege icāzet virdi. Pes ol maķāma vardum.
 Gördüm ki şahş bir haymenün içinde oturur ve önünde hayli
 500 mülāzımlar ayağı üzere turur ve ol şahşun önünde bir şem'
 yanar. Ne ben ol şahşı bilürdüm ve ne ol şahş beni bilükdü.
 Çün yanına vardum⁴. Ol şahşı beni bu mülāzım içinde gördi.
 Yerinden kalkup yanuma geldi ve elüme yapışup hācetün nedir?
 ve ne murād için geldün didi. Şeyhün hālını hikāyet eyledüm ve
 zahmetini söyledüm fī'l-hāl-i bir dārū getürdi ve beni
 505 gönderüp taşra bile çıkdı ve hādimler⁵ ol şem' i bile taşra
 çıkardılar ve baña bī-hād ikrām ve ihtirām itdiler. Pes ol
 şahşa dönün diyü ibrām ve iqdām itdüm. Gördüm ki dönmez and
 virdüm. Lā-cerem anlar dönüp ben Şeyhün huzūrına geldüm ve
 devāyı önünde kodum ve onların luṭf ve ikrāmın söyledüm. Şeyh
 510 tebessüm idüp eyitdi : Ey ferzend çün senün iztīrābuñ müşā-
 21b hede itdüm saña şepkat ve merhamet idüp icāzet virdüm. /Çünkim
 ol yire varduk⁶ Havf eyledüm ki ol yirün emiri şāyet baña⁷
 iltifāt itmeye ve sen şermende olasın ve bī-hużuluk hāşıl
 idesin. Pes kendü heykelümden mücerred oldum ve ol emārün
 şüretine girdüm ve anün yerinde oturdum. Çünkim sen anda gel-
 515 düñ saña ikrām eyledüm ve tevāzū⁸ gösterdüm ve senünle şo vech-
 le kelimāt itdüm ki müşāhade eyledün Ba⁹dehū girü üşbu hey-
 kele⁹ avdet eyledüm ve benüm su devāya⁸ ihtiyācum yokdur.
 didi

قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ⁹

2-bir gün : A.da yok

3-derā: dārū B.

4- yanına vardum: A.da yok

5- gönderdi ben dahī taşra çıktım benimle bile çıktı:B.

6- varduk: irdiñ B.

7 baña: saña B.

8-devāya: dārūya B.

9-Yūsuf Sūresi, āyet 64 "...Ama Allah en iyi koruyandır.o merhametlilerin merhametlisidir."dedi."

HİKĀYET: Yine futūhātuñ sekizinci bābında işbu hikāyetden
 aşığa Ḥazret-i Şeyh ḳuddise sırrahu böyle yazar ki 'arīf-
 520 lerden ba'zı baña eyitdi: vaqtā kim 'arż-ı ḥaḳīkate dāhil
 oldum. Arż-ı ḥaḳīkatūñ vaşf ü beyānı yukarıda muḳaddime
 āhirinde beyān olunmuşdur ve anda iḳāmet itdüm. Bir gün ol
 arzuñ ḳavminden bir cemā'atiyle oturdum. Nāgāh bir 'azīm
 zelzele oldı. Şöyle ki şehrūñ bināları gördüm ki bir vechle
 sür'at üzerine hareket eyler ki sür'atinden gözler görmege
 ḳādir degül ve bu zelzele bir def'a degül. Kerrāt ü merrāt
 525 ile oldı. Çünkim ol zelzele ferāğat idüp arż-ı sükün geldi.
 22a Ol/ cemā'at benüm elüme yapışup Fātıma adlu bir kızum için
 baña ḡadā itdiler. Ben eyitdüm Fātıma¹ noldı ki ben anı vāli-
 desi yanında şihhatde ḳodum. Eyitdiler. gerçek dirsiñ velakin
 bu yerde zelzele olmaz.² İllā bizüm yanımızda sākin olanlar-
 dan kimse ya anuñ³ bir kimsesi fevt ola. Şimdi bu zelzele
 530 senūñ kızuñ Fātıma içündür. Varup emrini ve maşlahatını göri-
 vir didiler. Pes anlaruñla ilā maşa'allāh oturdum ve refīḳüm
 baña muntazır idi. Çünki anlardan mufāriḳat ḳaşd itdüm. Refī-
 küm olan ḳimesne benümle⁴ mahallāt arasında⁵ bile geldi. Vir-
 dükleri hil'atı benden girü aldılar ve ben sürüp ḥāneme gel-
 düm ve yoldaşıma buluşdum. Baña eyitdi. Fātıma ḥālet-i nez'i-
 535 dedir. Pes üzerine girdüm gördüm ki temām olmuş. Techizi emrin
 ḳayırdum. Ol vaqt ben Mekke'de mücāvirdüm. Ḳabrini anuñ⁶ mu'al-
 lād ḳazup defn eyledüm.

HİKĀYET : Şeyhü'ş-şüyüh ibnü Sekīne Ḥazretleri ḳuddise sır-
 rahu bir ḳuyumcı mürīdi var idi. Anuñ ḥidmeti ol idi. Cum'a
 günlerinde şofīlerūñ seccādelerini cāmi'e iledüp döşerdi. ve
 540 namāzı ḳılduḳlarından soñra yine divşirüp ḥān-ḳāha iledürdi.
 22b İttifāk bir cum'a gün yine 'ādet-i ma'hüdesi üzre/şofīlerūñ

1-Fātıma: A. da yok.
 2-olmaz: A. da yok.
 3-anuñ: kimsenin B.
 4-B. de yoktur
 5-arasında: ucına B.
 6-B. de yoktur.

seccādesin bir yire bağladı ki cāmi'e iletüp döşeye ve gön-
 liyle eyitdi. Henüz vakt vasi'dür. Evvelā varup Diclede cum'a
 ğuslin ideyim ba'dehū gelüp seccādeleri mescide ileteyüm didi.
 Pes varup Dicle kenārında şoyandı ve biline setr-i 'avret için
 540 mi'zer tutandı ve şuya girüp bir kaç kerre taldı. Çünkim şudan
 taşra çıkdı gördi ki ol yir Dicle kenarı degildür ve cāmesi
 daħi yoğ mütehayyir oldı. Āħir bir kimse bulup şordı ki bu yir
 ne yirdür ve bu şu ne şudur. Ol kimesne eyitdi: Bu şu Nīl
 Nīl ve bura Nīl kenārıdır. Dervīşün taħayyüri daħi ziyāde oldı.
 Eyitdi : Subhāna'allāh ben Bağdād'da Dicle'ye girdüm. Şimdi
 545 Nīl-i Mısr kenārında neylerem Turfe hayāl ve ne'aceb hāl olur.
 Āħir bu taħayyür ile sürüp Mısr'a geldi. Hemān bilinde bir mi'-
 zer var idi. Bir miqdār bu hayret ile aşığa yukaru gezdi.
 Nā-gāh yollı bir kuyumcı dükkānına uğradı. Gördi ki sünnet üzere
 bir pīr kuyumcılık idüp oturur. Bir zemān¹ karşısında tırdı
 kuyumcı gir-i ferāsetle bildi ki bu dervīşün şan'atdan hağı
 550 vardur. Hem vākı'aya uğraşmışdur. Pes dervīş mihekk tecrübeye
 23a urdı. Gördi ki dervīş şan'atda māhir kelimāt/ ve harekātı va-
 kār ve sekīnet üzerine mü'eddeb² sālīh kimesne kuyumcı pīr
 dervīş temām ri'āyet itdi ve arkasına kaftān giyürdi ve bir
 kaç 'akde imāne şaruvirdi ve hānesine iletüp hoşca tıtdı ve
 şalāh ve sedādan görüp dervīşe muħabbet eyledi. Pīrün bir
 kıızı var idi Nikāhla aña virdi. Dervīş yedi yıl ol pīrün
 hānesinde bile oldı³ ve ol kıızdan üç ferzend oldı⁴ ve yedi
 yıldan şonra bir gün ittifağ Nīl kenārına vardı⁵ ve hātırına
 şuya girmek geldi. Biline bir mi'zer tıttup Nīl'e girdi. Bir
 kaç kerre talup taşra çıkdı. Gördi ki ol evvel şat⁶ kenārında
 şuya girdüğü yirdür ve cāmeleri Dicle kenārında nice key-
 560 dıysa eyle tırrur Fi'l-hāl giyinüp hān-kāha geldi ve seccāde-
 leri daħi nice bağladı ise hāli üzere buldı. Eşhāb-ı hāne-
 -kāhdan biri eyitdi: seccādeleri mescide ileteñ ardınca ol ki⁷

1-bir zemān: biraz B.

2-B.de yoktur.

3-oldı: tırdı B.

4- Oldı : doğdu B.

5- B.de yoktur.

6-şāt: Dicle B.

7-ol ki : evvelki B.

ba'zı cemā'at mescide gitmişlerdir. Dervīş daḥi seccādeleri götürüp mescide geldi. Ve seccādeleri 'ādeti üzerine yirlü yirine şaldı. ve namāz edā olunduḡdan sonra yine ḥān-kāha⁸ 565 getürdi ve ta'accüb ider ki ta'accübla ḥānesine gelüp ehl-i 23b beyti eyitdi: Mihmānlar/ için balıḡ bişürmek emr itmiş idüñ Balıḡ bişdi mihmānlar kanı dervīş varup mihmānları getürdi. Oturup balıḡı yidiler ve şükrin didiler. Mihmānlar yirlü yirine gitdi. Dervīş sürüp Şeyḥ-i İbn-i Sekīne vardı, öñine geldi⁹. ve kendüsine vāki' olan ḥāleti söyledi ve ser-güzeştin 570 bir ḥikāyet eyledi ve Mısr' daḡı evlādını 'arż idüp izḥār-ı şevḡ gösterci, aḡladı¹⁰ Şeyḥ daḥi dervīşe yoldaş koşup Mısr'a gönderdi. Rūzigār ile Mısr'a varup hatunını üç ferzendle alup Baḡdād'a getürdi ve Şeyḥüñ huzurına varup du'ālar¹¹ eyledi ve hatunını evlādı ile alup getürürken söyledi. Şeyḥ buyurdi ki, ey dervīş¹² ol gün Dicle kenarındaki suya girüp 575 saña bu vaki'a vaki'¹³ oldu. Ḥātırında ne var idi Dervīş eyitdi: Ol gün ḥātarıma bu āyet ḥutūr itmişdi ki kıyāmet-i kübrā¹⁴ hakkında Ḥāzret-i¹⁵ Ḥaḡ buyurur ki كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ¹⁶ ya'ni yevm-i kıyāmetün miḡdārı elli biñ yıldur. bunca müseyyer ve ne resme muṡaşavverdün. diyü göñlüme bir daḡdaḡa ne niza' düşmişdi. Şeyḥ eyitdi: Bu vaki'ā saña Ḥaḡ 580 subhanehū tarafından rahmet ve 'ināyet ve sebeb-i ḥidāyet 24a olmuş ve senüñ eşḡālūñi def' idüp/ imānuñı ve i'tikāduñı taşḥih eylemiş Ḥaḡ cell u'alāḡadur. Muṡlaḡdur¹⁷ ki bazı bendelerine nisbet bir zamānı best idüp temām uzun göstere. Ma'a hezā yine ol zemān sa'ir bendelerine nisbet kasīr ola ve ḡabz zemānında daḥi ḡāl böyledür ki Ḥāzret-i¹⁸ Ḥaḡ Subḡāne

8-B. de yoktur.

9-Sekīne Ḥāzretlerinüñ önüne gitdi: B.

10-B. de yoktur.

11-B. de yoktur.

12-Ey dervīş : A. da yok.

13-vaki' : A. da yok.

14-kıyāmet-i kübrā: kıyāmet günü B.

15-Ḥāzret: A. da yok

16-Me'āric süresi, āyet 4: "...mikdarı elli bin yıl olan o derecelere bir günde yükselebilirler."

17-B. de yoktur.

18-Ḥāzret-i A. da yok

- 585 ba'zı uzun zemānı ba'zı bendesine nisbet kasır gösterür
 " ve huve'l-kadıru 'alā meyeşā'ü" bu kıssa-ı mü 'ekkede ve
 işbu kažiyye-i mü'eyyede sâhib fütühātuñ hikāyet eyler ki
 Mısır'da bir cevheri kimesne var idi. Bir gün bir miqdār ha-
 mîri etmek pişürtmek için furûna iletđi ve kendüsi ğusle muh-
 tāt idi. Varup Nîl'e girdi ve ğusl esnâsında iken kendüzinden
 590 ğıybet vâki' oldu. Gördi ki Bağdad'da varmış¹⁹ Bağdad'da sey-
 reyler. Pes bir hātūne ta' alluğ idüp²⁰ nikāhlandı ve ol
 hātūnla altı yıl bile oldu ve andan oğlancıkları oldu. Ba'de
 kendüzine geldi. Gördi ki ne ol var ne bu var²¹. Şu ortasında
 turur ve bunu bir dervîş²² gibi fehm eyleyüp ehl-i beytine
 söyledi.²³ Buña güldiler çün bunuñ üzerine bir kaç ay geçdi.
 595 Ol hātūn oğlancıkları ile Mısır'a geldi ve Cevherinüñ hānesin
 24b şordı çün biribiri ile/ mülākāt itdiler²⁴. Cevheri Hātūnıñ
 ve oğlancıkların görüp bildi ve içerü hānesine getirüp²⁵ maş-
 lahat her ne ise kayurdu. Ol hātūndan şordılar ki ne kadar
 zemāndur ki seni bu kişi hātūn idindi. Eyitdi: Altı yıldır didi
 26 *قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ*
- 660 HİKĀYET: İbnü Fāriż Hāzretlerinüñ ağı Kemāleddin Muhammed
 quddise sırrahu Atasından şöyle rivāyet ider ki, atam İbnü
 Fāriż Hāzretleri quddise sırrahu eyitdi: siyāhat ve tecrîd
 evvelinde atamdan icāzet istedüm ve Mısır kabîbunda olan vā-
 dilerde ve tığlarda gezerdüm ve atamuñ hātırın ri'āyet imek
 için günde bir kez gāh iki günde bir kez yanında¹ gelürdüm.
 605 Bir miqdār nażar-ı şerîfine tırup ya otorup yine kendü'āle-
 müne varurdum ve kār ü demünde olundum.² Çün atam vefāt
 eyledi.³ Tecrîd ve siyāhatda ve sulūk-ı tarîk -i haķikatda
 temām mucidd oldum.⁴ vecān ü dilden saylar eyledüm. Ammā

19-Bu cümle B.de yoktur.

20-İdüp: olup B.

21-bu var: oğlancıklar var B.

22 Dervîş: Düş b.

23-Ehl-i beytine söyledi: ehl-i 'iyāline geldi B.

24-itdiler: oldılar B.

25-getirüp: eyletdi B.

26-Yūsuf sūresi, āyet 64"... Ammā Allah en iyi koruyandır.o
 merhametlilerin merhametlisidir"dedi."

Y.sūresi B.de yoktur.

1-yanında: bir eve B.

2-Bu cümle B.de yoktur.

3-vefāt eyledi: öldi B.

4-B.de yoktur.

hergiz bu tariķden yaña bir nesne feth olmadı. Bir gün istedüm
ki Mışr Medreselerinden birine gürem medrese kapusunda bir
600 pır baķķāl var idi. Gördüm ki abdest olur. Lākin vechi meřrū'
üzerine yumaz ve ri'āyet-i tertīb mesnūn eylemez evvel kol-
25a ların/ yudi döndi ayakların yudi⁵ Ba' dehū başına meř idti.
Andan sonra yüzün yudi. Gönlümle eyitdüm: 'Acebdür bu pırden ki
bu kadar sinn içinde diyār-ı İslāmda ve medrese kapusunda ve
'ulemā nazārında ve fūkahā yanında henüz tertīb üzerine abdest
615 almaķ bilmez. Vaķtā kim ben bu hāķırayı eyledüm ol pır tuydı.⁶
Başın kaldurup benden yaña nazār eyledi ve eyitdi: Ey 'Ömer saña
Mıřır'da feth olmazsanuñ fethūñ Hicāz'da ve Mekke'de olasıdır.
Ol yirlere kařd eylege ki fethūñ vaķtı iriřmiřdür ve sa'ādeler
ķapusını yüzüne⁷ açılmaķa ķarib olmişdür. Bildüm ki ol pır
evliyāu'llāhdandır. ve ol vechle abdest alduğından murādı
telbīs ve setr-i hāldür. Pes öñine varup eyitdüm. Yā seyyidi
620 ben ķande, Mekke ķande, Hāc mevsūmi dađı degildür ve řimdi
ne hem-rāh ve ne refik ve ne de līl- tariķ vardır. Ol pır eliyle
iřāret idüp eyitdi ki: Uşda Mekke öñindedür. Nazār eyledüm,
gördüm ki : Mekke řerrefehū'llāhū nazārumda hemān-dem pıre
vedā idüp Mekke'ye müteveccih oldum ve hirgiz⁸ Mekke benüm
625 nazārumda ğayib olmadı. Tā anda varıncaya dek ķunki Mekke'ye
25b irdüm. Hemān feth ķapuları açılmaķa başladı ve /'ināyet yılleri
esmege başladı⁹ ve dil ü cānum řafā ve sürür ile ve envār-ı
huzūr¹⁰ ile taldı. Mekkenūñ vādilerinde ve tađlarında sıyāhat
eylerdüm. Aña dek kim bir vādide muķim oldum. Ve ol vādiden mek-
ke'ye on günlük yol idi ve beş vaķt nāmazı harem şerifde ce-
630 mā'at ile hāzır olurđum¹¹ ve baña bunca¹² gelüp gitmekde bir
'aźim yırtıcı cānavar yoldař olurdı ve deve gibi dizi üzerine
ķöküp Yā seyyidi inkab ya'ni baña gel arķama bin dir idi.

5-B.de yoktur.

6-B.de yoktur.

7-B.de yoktur.

8-Bu cümle B.de yoktur.

9- esmege : ardınca oldu B.

10-envār-ı huzūr: envā'-ı huzūr B.

11-hāzır olurđum : ķalurđum B.

12-bunca: yolca B.

Hergiz aña binmek vâki' olmaı. ¹³ Çün bu hālün üzerine on biş yıl
635 geçti. Nāgāh kulağuma ol baqqāl pīrūn bu resme āvāzı irişdi ki,
Yā 'Ömer Ta'ālā ile 'l-kāhireti ve aḥzar ve fānī ya'nī Yā 'Ömer
Mısr'a gel ve benüm vefātuma hāzır ol. Ta'cil temām birle Mısr'a
teveccüh ittüm. Hemān sâ'at Mısr'aa bulunup pīrūn huzūrına varup.
Gördüm ki muhtażır olmış ya'ni vefāta karīb olmış. Pes aña selām
virdüm. Selāmum aldı ve baña bir kaç dīnār virdi ve eyitti: Beni
bunuñla ¹⁴ techīz ve tekfīn eyle ve tābūtumuñ hamāllarına birer
640 dīnār vir fülān yirde fülān mevzi' de tābūtumu ço dirler ki, şimdi
26a ibn-i Fārizūn kudāise sırrahu kabri ol yirdeür ve eyitti: Bir
lahza tavakkuf ile tağdan bir kişi ine gerekdür, namāzumı anuñla
kıl. Ba'de Ḥaḳ Ta'ālānuñ emrine muntażır ol. Çün pīr baqqāl vefāt
itdi. Her ne kim vaşiyet itmişdi yirine getürdüm ve tābūtunu ol
didüğü maḥalde kodum. Gördüm ki tağdan bir kişi kuş gibi uçup ge-
645 lür ve her giz ayağı yire doḳunduḳını görmedüm. Çünkim ol şahş
yaḳın irdi bildüm ¹⁵ ki ol bir şahş idi bāzārlarda piyāde gezerdi
ve halk anuñla maşaralık iderdi ve eñsesine sille ururlardı ve
taḳyāsın düşürürler idi. Ḥor dutarlardı. ¹⁶ Pes eyitti: Ey 'Ömer, ile-
650 rü gel namāzını kılalum. İlerü vardum ki namāza turavuz gördüm ki
zemīn ü āsumān mā-beyni āg ve yaşıl kuşlar ile tolmuş bizümle bi-
le namāza turdılar ¹⁷ çünkim namāzdan fāriğ oluḳ bir yaşıl 'āzimü'l
halk ¹⁸ kuş ol kuşlar içinden aşağa indi ve tābūtun altun ¹⁹ yanına
ḳondu ve ol tābūtı yudup sâ'ir kuşlara ḳaruşup tesbīh iderek per-
vāz urdılar. Tā naḳarumdan ḡāyib oldılar. Ben bu hāle ta'accübde
iken ²⁰ ol kimesne eyitdi: Yā 'Ömer işitdün mi "inne ervāha's-şühe-
655 dā'i fī-cevfi ṭīr tesreḥü mine'l-cenneti ḥayṣu şā'tehüm şühedā'is-
26b suyūḳ ammā şühedā'il muhibbeti fe-kü'llühüm/ecsāduhun ve ervāhu-
hun fī-cevfi ṭiyarın huzrın ve haza'rracule minhum. ²¹ "Yā 'Ömer ya'nī
taḳḳīḳ şehīdlerün ervāhı yaşıl kuşlar içinde olur.

13-Hergiz aña mültefit olmazdım ve benden vâki' olmaı B.

14-B'de yok.

15-bildüm: gördüm B.

16-Bu cümle B'de yok.

17-turdılar: olmuşlar B.

18-B'de yok.

19-altun: altı B.

20-iken: kaldım B.

21-Hadis (Muhakkak ki şehitlerin ruhları birtakım yeşil kuşların

içindedir. Şehitler için Arş'ta asılmış birçok kandiller

vardır. Şehitler cennette diledikleri yere uçarlar.)

Müslim, c. 3, Kitabü'l-İmare, H. no. 1887

İbn-i Mace, c. 2, H. no: 2801

Cennetden her ne makāmdaki murād idinürler seyrān ve tayrān ve cevalān iderler. Bunlar kılıçdan şehīd olanlardır. Ammā onlar ki Allah muḥabbedden şehīdleridür. Anlaruñ bedenleri ve rüh-
 660 ları külliyā yaşıl kuşlar içindedür. Ve bu pīr baḳḳāl ol muḥabbetü'llāh şehīdlerindendür. Ve işbu ḥāl aña ol ciheddendür.
 x "Yessera nā'Allāhu ve iyyāküm"²³ Ben daḥī anlardan idüm. Nāgāh vücūdumdan bir zillet şādır oldı. Beni aralarından sürdiler ve şimdi baña ol zilletüñ cezāsı çün bāzārlarda silleler ururlar ve ḥaḳāretler iderler didi²⁴ 24 قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ وَحَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

665 HİKĀYET: Şulehādan biri dimişdür ki, Yemen'den deryāya girdüm ve Hind'e 'azīmet eyledüm çün deryānuñ ortasında varduk muḥālif yeller çıktı ve 'azīm mevcler oldı ve deryā varduḳça tuḡyān oldı¹ Akıbet gemimüz şındı ve ḥalāyık cümle ğarḳ oldı. Ben bir tahta pāresi üstinde ḳaldüm. Rūziḡār beni sürüp bir cezī-
 670 reye bıraktı Ḥāzret-i Ḥaḳḳa şükrler idüp yüzüm yirlere sürdüm
 27^a ve ol cezīrede çok gezdüm. Hiç/ kimesne görmedüm ve bir ḥadda ḥarābeler var idi. İttifāḳ bir mescide irişdüm ki fi'l-cümle ma'mūr idi. İçerü girdüm. Gördüm² dört kişi oturur selām virdüm selāmını luṭıfla aldılar ve ḥālümü şordılar Hikāyet eyledüm ve ser-güzeştimi söyledüm. Ol aḡşāma dek onlarla bile oldüm
 675 onlaruñ Ḥāzret-i Ḥaḳḳa ḥüsn-i teveccühlerinden ve kemāl-i iḳbāllerinden emr-i 'azīm müşāhede itdüm. Çün aḡşām oldı anı gördüm ki Şeyḡ Ḥayāt-i Ḥarrāli ḳuddise sırrahu içerü girdi. Ol cemā'ate ḳarşu varup Şeyḡe selām virdiler ve ikrām ve ihtirām eylediler ve bir celse'-i ḥafīfe veḳār ve sekīne üzerine oturdı. Ba'de ḳalkup yatsu namāzını cemā'atle ḳıldılar ve tuḷū'-ı
 680 fecre dek namāzda ṭurdılar. İşitdüm Şeyḡ Ḥayāt münācāta başladı ve āḡirinde eyitdi ki Yā Ḥabībēt-tāi'bin ve yā seruveri'l-ārifīn ve yā ḳuvvetü 'aynü'l-ābidīn ve yā ḥareze'l-āci'in

23- Bu cümle B.de yoktur.

24-Yūsuf sūresi, āyet 64: "... Ama Allah en iyi koruyandır, O merhametlilerin merhametlisidir" dedi".

Y. sūresi B.de yok

1-Oldı: eyledi B.

2-B.de yoktur

X-Hadis (Allah sizlere ve oizlere kolaylık versin.)

ve yā zahirü'-münkaṭi'în ve yā men henese ileyhi kulûbe'ş-şicâ-
 dîkine ve ya men enset bihi aḳideti'l-mucibîne ve 'aleyhi
 'akefte himmet'l- ḥaşi'în Andan sonra ḳatı aḡladı. Anı gördüm
 ki envâr-ı zâhir olmağa başladı. Şöyle ki ol mescid içi temâm
 685 nûrla³ münevver oldu. Güyâ ki ayuñ on dördüncü gicesidir. Ba' de
 27b Şeyh Ḥayât⁴ bunlara vedâ' eyleyüp mescidden/çıkdı. Ol cemâ'at
 baña eyitdiler: Ne turursun eger fevz ü necât istersen Şeyhüñ
 ardınca var. Fî'l-hâl Şeyhüñ ardınca çıkdım. Gördüm yir yüzü
 Şeyhüñ ayaḡı altında kilim gibi dürilür ve Şeyh her adım ki
 atardı Yâ Rabbî⁵ sen hayâta hayât vir dirdi.⁶ Pes az müddet
 içinde şehri Harân'a irişdük. Henüz müsilmânlar şabâh namâ-
 690 zina tırmışlardı. فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ⁷

HİKÂYET: Seyyid Ahmed bin Ebü'l-Ḥasan Refâ'î'nün ḳuddise sır-
 rahu kız ḳarındaşı aḡlı Ebü'l-Ḥasan 'Ali Rahmetü'llâhü hikâyet
 itmüşdür ki bir gün ṭayım Seyyid Ahmed Ḥazretlerinüñ ḥalveti
 ḳapusunda otururdum işiddüm ki Ḥazret-i Şeyh içerüde bir ki-
 mesne ile mükâmele eyler. Kimdür diyü içerü nazar eyledüm.
 695 Gördüm ki vakâr ve sekînet ehli bir kimesne edeb birle Şey-
 hüñ öninde oturmuş. Ḥazret-i Şeyh anuñla mukâmele ider ki ben
 hergiz ol kimseyi görmüş degüldüm. Çok zemân birbiri ile söy-
 leşdiler. Ba'dehü ol şahş Ḥazret-i Şeyhüñ ḥalvet-i di vârinde
 olan revzenden çıkup gitdi. Şanasın ki bir berḳ-i ḥâṭif idi.
 Sür'atine gözler irmezdi. Vaktâ kim ol hâli müşâhade itdüm.
 700 Ḥazret-i Şeyhüñ ḥuzûrına girdüm ve eyitdüm: Ya Seyyidî bu
 28a şahş kimdür? Eyitdi: Sen anı gördüñ mi?/Eyitdüm: Gördüm, Eyitdü:
 Ol bir kimsedürki Ḥazret-i Ḥaḳ Subḥānehü anı baḡr-ı muḥîṭ
 üzerine ḥâfız ḳomışdur. Bî izni'llâhi ta'âlâ¹ baḡr-ı muḥîṭuñ
 ḥıfzı şimdi anuñ elindedür ve ricâl-i erba'anuñ biridir.

3-nûrla A. da yok.

4-B. de yoktur.

5-B. de yoktur.

6-Vir dirdi : virürdi B.

7-Yûsuf Süresi, âyet 64: " ... Ama Allah en iyi koruyandır

o merhametlilerin merhametlisidir" dedi."

Y. süresi B. de yok

1-B. de yoktur.

Ammā üç gündür ki mehcūr olmışdur. Lâkin kendüsin bilemez
 Eyitdüm: Ya Şeyyidî mehcūrluğuñ sebep nedür? Eyitdi: Ol
 705 kimse baħr-ı muħit cezirelerinden birinde² muķımdür. Mekā-
 nı ol yirdedür. İttifāk bu ešnāda ol yirde üç gün gice gündüz
 muttaşıl yağmur yağdı. Hātırandan geçdi ki kāški bu yağmur
 ma'mūr yirlerde yağsa idi. Yine bu hātıradan istiğfār itdi.
 Pes bu i'tirāzı sebebiyle mehcūr olmışdur. Ben eyitdüm: Yā
 Seyyidî aña mehcūrluğuñ bildürdün mi? Eyitdi³: yok şerm ey-
 710 ledüm dimedüm. Eyitdi: Eger buvurursañ ben i'lāmideyim Eyit-
 di: Eyler misin? Eyitdüm: Eylerem, Eyitdi: Başıñı yaķaña
 çek çekdüm kulağuma bir āvāz geldi ki, Yā 'Alī başıñı kaldur.
 Başımı kaldurdum kendümi baħr-ı muħit cezirelerinden birinde⁴
 gördüm. Hālüme hayrān oldum⁵. Yürüyüp ol cezireyi bir cüz'ice
 gezdüm. Pes ol kimseyi görüp selām virdüm ve kışşayı söyledüm.
 715 Baña and virüp eyitdi ki, aħavvet oldur ki saña her ne dir-
 28b sem tutasın Eyitdüm: tutayın/ Eyitdüm: Hırķamı boğazuma taķ ve
 beni yiryüzinde süri ve nidā eyle ki bu ol kimsenün cezāsıdır
 ki Hāķ Subhāne ve Ta'alāya i'tirāz eyleye. Pes hırķasın boğa-
 zına geçirdüm ve diledüm ki anı süreyim. Hātıften bir āvāz
 geldi ki, Ey 'Alī andan ferāğat eyle ki Asumānıñ melekleri
 720 qnuñ içün zarılığ itdiler ve girgān oldılar Hudā-yı Ta'alā
 andan hoşnūd oldı. Çün ol āvāzı işitdüm bi-had oldum. Çün
 kendüme geldüm. Kendüzümü Tāyem Seyyid Aħmed öñinde buldüm.
 Vallahi bilmedüm ki nice gitdüm ve nice geldüm.
 6 قَالَ اللَّهُ خَيْرُهُمْ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ
 HİKĀYET: Şeyh Ablü'l-Kādir Giylānî'nün kudise sırrahu mü-
 725 rīdlerinden biri böyle hikāyet itmişdür: Ben da'im Şeyhün
 hidmetine meşgūl idüm ve ekşeri giceler uyanuķ olurdum.

2-B. de yoktur.

3-Eyitdi : A. da yok

4-birinde :A. da yok

5-oldum : kaldum B.

6-Yūsuf süresi, āyet 64: "...Ama Allah en iyi koruyandır. O
 merhametlilerin merhametlisidir." dedi "

Nā-gāh Şeyh bir hizmet buyura diyü hâzırlılığıla bulunurdum. Bir gice Şeyh hānesinden taşra çıktı. Sandum ki abdest almak ister. Şu ibriğini önüne iletdüm.⁷ İltifāt itmedi⁸ ve medrese kapusuna toğruldu. Çünkü kapuya karīb vardı. Hemān 730 kapu kendizinden açıldı ve Hāzret-i Şeyh çıkup gitdi. Ben 29a dahi Şeyhün ardına düşdüm. Benüm zannum/ şöyle idi ki, Hāzret-i Şeyh benüm kendünün ardınca gitdüğümü bilmez. Çün Bağdād'ın kapusuna irişdük. Kapı açıldı. Andan dahi çıkup Şeyh revāne oldu. Ben dahi yine ardına düşdüm. Girü kapı bağlandı ve bir cüz'ice yol gitdi. Nāgāh bir şehre irişdük 735 ve hırgiz ol şehni görmiş degildüm ve ne şehirdür bilemezdim. Hāzret-i Şeyh sorup bir ribāta geldi ve içerü girdi. Ribātuñ içinde altı kişi otururdu. Karşu gelüp Şeyhe selām virdiler. Ben 'amüduñ ardında gizlendüm. Ol ribātuñ bir tarafından bir inildi gelürdi. Sehl zemān geçüp ol inildü sâkin oldu. Anı gördüm ki bir kişi içerü girdi ve ol inildü gelen cānibe⁹ gitdi. Ba'dehū yine geldi omuzında bir meyyit var. Ol meyyiti ribātuñ bir tarafından kodı ve bu esnāda bir şahş dahi içerü girdi. Başu'urgān bıyıkları uzanmış ve Şeyhün önüne oturdu. Hāzret-i Şeyh aña şehādet kelimelerin telkīn eyledi. Ve başunuñ kılların¹⁰ ve bıyıgın kesdi ve başına tākya geydürdi ve adını Muhammed kodı ve ol altı kişiye eyitdi: Ben 745 söyle me'mūrum bu kişiyi ol vefāt iden kimesnenün yirine be- 29b del eyleyim. Anlar dahi sem'ān/ ve tāt didiler. Pes Şeyh anlara vedā'idüp çıkup gitdi. Ben dahi Şeyhün akabince çıkudum. bir sehl müddet yünüyüh yine Bağdād'ın kapusına geldük kapu hemān evvelki gibi açıldı. Ba'dehū medrese kapusuna gedük Ol dahi bi-aynihī açıldı Şeyh varup hanesine girdi. Çün sabah 750 oldu. Ders okumag için Şeyhün huzurına vardum, önüne oturdum¹¹ Benim üzerime bir heybet müstevli¹² oldu. Hergiz ders okımağa

7-İletdüm : kodum B.

8-İtmedi : eylemedi B.

9-B.de yoktur.

10-bu kısım B.de yoktur

11-önüne oturdum :.Ada yok.

12-müstevli : saldı B.

kadir olmadım. Şeyh eyitdi : Ey ferzend oku, çünkü Şeyhüm
 bastını gördüm. Küstah-âne niyaz edüp Şeyhden ol gice ki aḥ-
 vāli şordum ve tazarru'la ilhāḥ idüp Şeyhe and virdüm ki kış-
 755 şanuñ aşlını beyān eyleye . Şeyh eyitdi: Ey ferzend ol gördü-
 güñ yire şehr-i nihāvend idürler ve ol altı kişi abdāllardan
 idi ve ol nāle iden anlaruñ mihteri ioi ki ol sā'at vefāt ey-
 ledi ve ol ki taşra çıkup bir şahs omuzına götürmişdi. Hāz-
 ret-i ¹³Hızır 'Aleyhi's-selām idi. Ol meyyiti taşra çıkardı
 ki yarağın göreler ve ol şahş ki aña şehādet kelimelerin ta
 760 'līm itdüm. Koştantınıye'de bir tersā idi. Me'mūr idüm ki anı
 30a ol meyyite bedel eyleyem Anı getürdiler. Benim önümde ¹⁴müslimān
 oldu ve şimdi anlaruñ birisidür.

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ¹⁶

HİKAYET: Şeyh Bekā Rahmetü'llāhi dimişdür ki bir gün Şeyh
 'Abdül-kādir 'uñ kuddise sırrahu meclisinde ḥāzır idüm. ve
 Hāzret-i şeyh minbere çıkup ve va'az ve naşihat eylerdi. Min-
 765 beruñ evvelki pāyesinde kelimāt esnāsında iken kat'i kelām
 eyledi¹ Bir sā'at ḥāmūş olup minberden aşığa yire indi. Ba'dehū
 yine ikiñcine² çıkup oturdu. Pes ben şöyle müşāhade eyledüm ki
 evvelki pāyeñüz irdüğü miqdārı açıldı ve sündüsdan ve yaşıl
 istebrağdan ferşler³ döşerdiler ve Resül şa'l-allāhü 'aleyhi
 ve's-selām aşḥab-ı kirāmıyla Rızvānu'llahi aleyhim ecma'in
 770 gelüp anuñ üzerinde oturdılar ve Hāzret-i Ḥaḳ subḥānehü Şeyh
 'Abdu'l-kādiruñ kalbine bir vechle tecellī eyledi ki meyl itdi.
 ki minberden aşığa düşe. Resül 'aleyhi's-selām Şeyhi tutup düş-
 mege komadı. Andan soñra Şeyh 'Abdü'l-kādir bir giçirek 'uşfūr
 gibi za'if ve lāğar oldu. Ba'dehū bir korğunç heybetlü şüretde
 775 uzanup büyüdi. Andan soñra ol aḥvāl cümle benden muḥtefī oldu.

13-Hāzret : .A. da yok

14-önümde : elimde B.

15-Cuma süresi, āyet 4: "...Bu Allahın dilediğine verdiği lutfudur
 Allah büyük lütuf sahibidir."

1-eyledi: idi B.

2-ikincine : idinci pāyesine B.

3-ferşler : döşekler B.

30b Bilmezem kim çande gitdi/ andahazır olan Şeyh Beķādan Re-
şulũ S.A.V. ve aşhābınũ Rızvānu'llāhi
'aleyhim eçma'ine keyfiyyet-i rü'yetin istifār itdiler. Eyitdi:
Haķ Subhānehũ Ta'ālā anları bir kuvvetle mü'ebbed itmüşdür.
ki ervāh-ı muṭahharaları şüret-i ecsādla ve şıfat-ı a'yanla⁴
müteşellik olur ve şunlar ki Hażtet-i Haķ Sübhānehũ ervāhuñ
780 esād şıfatlarında rü'yeti kuvvetin ihsān⁵ itmişdür. Anları ol
şüretleri ile görür. Ba'dehũ Şeyh Beķādan 'Abdü'l-Kādirũ mēn-
berden düşmege meyl itdügin ve giçerek olduĝın ve büyüdüĝinũ
sebebin şordılar.⁶ Eyitdi: Evvelki tecellī bir şıfatla idi ki
beşerũñ aña ṭāķati yaĝıdı. Meger ki te'yīd. Nebevī ve 'ināyeti
785 Muştafavī birle ola anuñçün Şeyh 'Abdü'l-Kādir düşmege karīb
oldı idi. Resũl S.A.V. anı ṭuṭmasa idi düşerdi
ve ikinci tecellī şıfat-ı celāl idi. Ol sebepten Şeyh 'Abdül-
-Kādir eriyüp giçerek oldı ve üçüncü tecellī şıfat-ı cemāl
idi. Ol ciheden şeyh ulalup⁷ büyüdü

وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ وَرَحْمَةُ الرَّاحِمِيْنَ

HİKAYET: Hı'āce Bahā'eddin Naķşıbendī Hażretlerinũñ kuddise
790 sırrahu meñāhı bin cem'idüp¹ yazan 'aziz Rahmetü'llāhi Ta'ālā
31a hı'ācenũñ ba'zı dervişleründen/ şöyle naķl eyledi ki Hażret-i
Hı'āce ile Beyt-Ullāh seferine 'azm eyledük ve ben Hażret-i
Hı'ācenũñ hizmetin iderdüm. Çünki Horāsān'a irişdük Hażret-i
Hı'āce Mehne didükleri şehirde Hı'āce Mü'eyyedũñ menziline kondı
Bu Hı'āce Mü'eyyedŞeyh Ebü-Sa'id Ebu'l-Hayruñ kuddise sırrahu
795 ṭarıkından bir şāhibi seccāde-ma'rifet ehil kimesne idi.
Hażret-i Hı'āce de seyr dā'iyyesi oldı. Rāvī eydür² Hażret-i
Hı'āce ile kalkup mihneti seyr eyledük. Āhir Mihne'nũñ kārban-
-serāyına geldük. Nāgāh bir müsāfir derviş gelüp içerü gir-di.
ve ol kārban-serāyda kondı. Hażret-i Hı'āce buyurdu ki bu derviş³

4-a'yanla : a'badla B.

5-ihsān: ihsās B.

6-sebeble diyü : sordum B.

7-ulalup: uzanup B.

8-Sürelerde şükür ve Allahın yüceliĝini belirtmek için
geçen bir yan cümleciktir.

1-idüp: iden B.

2-Bu kısım B.de yok

3-B.de yok

Allah dostlarındandır. Lâkin bizi bilmedi. Ba^ç dehū çünkim yine
800 menzile geldük. H^vāce Mü'eyyed, Hażret-i H^vāce öñine sofrā
getürdi Hażret-i H^vāce daħi Hāce Müeyyed'e yüzine⁴ tevecüh
idüp eyitdi: Şehrūñüze Allah doslarından bir mūsāfir derviş
gelmişdür. Eger icāzet olur ise ta^çāma bile hāzır olsun h^vāce
Mü'eyyed eyitdi: lūtfdur Eger müyesser ola pes Hażret-i h^vāce
baña işāret eyledi ki, varup ol dervīşi bulmam ve meclise
805 alup gelem Kārbān-serāya varup ol dervīşi bulām ve meclise
31b olup geldüm. Ta^çām yindük/ den şoñra H^vāce Mü'eyyed ol dervīş
ile mesā'il tarīķından bince bahşē girdiler. Ortalarında çok ke-
limāt geçti ve ol dervīş esnā-ı kelimatda Hażret-i H^vāceye
teveccüh idüp mu^çāvenet-i iltimās iderdi ve hirciz Hażret-i
H^vāce⁵ muķayyed olmazdı ve muķābelede söz söylemezdi. Ahirü'l-
810 -emr ol bahş mütemādī⁶ oldu. Anı gördüm ki dervīş turaķdı⁷
hemān bir kuş gibi pervāz vurup hāneden taşra çıktı ve yüksek
yirūñ üzerine kondı bunu görüp⁸ Hażret-i H^vāce anuñ bu^çameline
tebessüm idip buyurdılar ki çok iş geldi⁹ Pes ol dervīş girü
Hażret-i H^vāce'nüñ hużūrına gelüp hāmūş olup¹⁰ oturdı. İkinci
815 namāz vaķti idi. Kalkup namāz kıldılar Namāzdan şoñra Hażret-i
H^vāce ol dervīşe dönüp eyitdi: Bu ne^çamel idi ki eyledüñ Haķ
Ta^çālā'nuñ bendeleri yanında bunuñ gibi^çamellerüñ ķadri yoķdur
Haķķuñ ķulları vardur ki eger kendülere vārid olan^çamellerden
birini hāķķa izhār idēler. Hālleri müteğayyir mübeddel olur.
ol dervīş eyitdi: Ben kırķ elli yıldur ki baħr ü berde taleb
820 eylerüm. Hergiz bu hālden anda bir şemne ola bir kimse görme-
32a düm. On kere hacca varup Ravza-i Resūl-Ullāhū^çaleyhi/ vesellemi
ziyāret eyledüm. Bu māñiden kimesnede eşer bulmadum¹¹

4-yüzine: A. da yok.

5-B. de yoktur.

6-mütemādī: tamam B.

7-B. de yoktur.

8 -B. de yoktur.

9-geldi : degildür B.

10-olup: A. da yoktur.

11-bulmadum: görmedüm B.

Hazret-i H^vāce eyitdi: Eger bir lahza kendüni teslim idesin
 yakinen ma'lüm idersin ki bu ta'ifeden 'ālemde var mıdur,
 yok mıdur? Ba'dehū ol dervīşe eyitdi: yakīnrāk otur ve mü-
 825 bārek şalavāt¹² barmağıyla ol dervīşüñ dizine dokundu. Dervīş
 hemāndem müteğayyirü'l -ahvāl olup düşdi ve rengi temām mü-
 tebeddil oldı ve nefsi kesildi. Çok zamān bu hāl üzerine kaldı
 Şöyle zann eyledük ki teslim-i rūh eyledi. Hazret-i H^vāce girü
 mübārek barmağıyla ol dervīşüñ alnına dokundu. Dervīş Fī'l-
 -hāl gözin açup yerinden turdı ve Hazret-i H^vācenüñ öñinde
 830 tazarru' idüp¹³ itizār eyledi ve eyitdi: Bilmezlik itmişem ve
 sizüñ kemāliñüze ma'tla' olmayup benden bir edebsizlük zāhir
 oldı ve yakına bildüm ki Hazret-i Haq Subhānenüñ bu maqbule
 kulları hadd ü haşrdan bārün¹⁴ imiş. Tevbe ve istiğfār idüp
 Hazret-i H^vāce'nüñ muhkem etegine yapışdı. ve maqşūdumı
 müyesser eyle diyü tevekkü' gösterdi. Bunca rāzīgārdur ki ta-
 lebde idüm müşda şimdi buldum didi. H^vāce Hazretleri buyur-
 835 dılar ki teslim gerekdür. Dervīş eyitdi: Hüdmet-i şerīfünce
 32b bile gideyim/ Hazret-i H^vāce buyurdu ki ey dervīş sen hod
 on kerre hac idmişsin. Dervīş eyitdi: Anlar hisābda degildür.
 Bir 'ömür ki bī-dost gice anuñ ne def¹⁵ ve kadri ola. Pes
 Hazret-i H^vāce anları taraf-ı Haret-a gönderdi ve kendilerüne
 seferlerine gitdiler ¹⁶ *قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ*

840 HİKĀYET: Ebūş-şalat Hirvī'den Raḥmetü'llāhi Ta'ālā menkūldür.
 ki eyitdi: Bir gün imām Rızā Hazretlerinüñ öñinde turdum ki
 on iki imāmuñ sekizincisidür. İsm-i Şerīfleri 'Ali'dür İmām

12-B.de yoktur.

13-idüp: eyleyüp B.

14-birün : pīrūn B.

15-B.de ydktur.

16-Yūsuf süresi, āyet 64: "... Ama Allah en iyi koruyandır. O
 merhametlilerin merhametlisidir. dedi."

Y.süresi B.de yoktur.

Rızā Hazretleri baña buyurdu ki, ey Ebū's-şalat yüri Hārunü'r
 -Reşīdün kabri olduğu kubbeğe var ve onuñ dört tarafından ba-
 ña toprak getir sem'ān ve toğan diyüp varup ondan toprak
 845 getürdüm. Eline alup ol toprağı koğladı. Ba'dehū yire bırakdı
 ve eyitdi: 'An karīb benüm için burada kabir kazsalar gerekdür.
 Bir taş zāhir da ki eger Horāsān'da olan cemī' gelenüñleri
 getüreler aña te'sir itmeye. Andan soñra yine buyurdu ki var
 fulān yirden dağı toprak¹ getir didi. Getürdüm Eyitdi: Benüm
 için bunda kabir kazıñuz ve anı yidi derece aşağa indirsünler
 850 ve orta yerinü şak idüñüz ve eger komayalar size māni' olalar
 emr eyle ki lahd ideler ve ol lahdı iki zikā' ve bir karış
 eyleyeler ki Haq Subhānehü ve Ta'ālā anı her ne kadar diler
 ise vāsī' idiserdür ve ol kabri kazdukları vaqt başum ucunda
 bir yaşlık zāhir olsırdur. Şol kelāmla ki saña ta'līm iderüm.
 Tekellüm iyle ki andan bir şu kaynayup hurūc eyleye. Şöyle ki
 855 ol kabir² şu ile memlū ola ve anuñ içinde hurdaca balıklar
 göresin bu saña virdüğüm etmegi toğrayup³ ol şuya saç Ta ol
 balıcıklar anı yeyeler. Şöyle ki, ol etmekden hiç kalmaya.
 Pes bir 'azīm balık zuhūr ide ol hurdaca balıkları divşüre.
 Şöyle ki, ol balıklardan bir dāne kalmaya. Andan soñra ol
 balık dağı ğā'ib ola. Pes ol balık ğā'ib oduktan soñra⁴
 860 elüñi ol şu üzerine ko ol ta'līm itdüğün kelām ile yine te-
 kellüm eyle. Tā kim ol şu çekilüp bi'l-külliyende ve bu
 didüklerimi eyitme. İllā Me'mūnuñ önünde eyle. Ba'dehū bu-
 yurdu ki, ey Ebū's-Şalat yarın Me'mūn beni da'vet idüp anda
 varsam gerekdür. Eger şöyle ki, Me'mūndan çıkup geldüğün
 vaqt başumı bir nesne ile örtmiş olayım. Benüm ile kelimāt
 865 eyle ve illā ki başumı örtmiş olam. Tanıma, söz söyleme
 33b Ebū's-Şalat eyitdi: Çünkü o gice geçdi Şabāh/ oldu Rızā
 Ražiya'llāhü 'anhū zuhūr idüp⁵ turup cāmelerin geydi ve mun-
 tazır olup oturdu. Aña dek kim Me'mūn halifenüñ oğlanı gelüp

1-B.de yoktur.

2-B.de yoktur.

3-B.de yoktur.

4-bu cümle B.de yoktur.

5-zuhūr idüp: A.da yoktur.

anı da'vet itdi. Rıza R.A.⁶ hemān sā'at⁷ kalkup Me'mūna gitdi.
 Vaktā kim Me'mūn'nuñ huzūruna vardı. Memūnun önünde tabaqlar
 ile yemişler konmuşdı ve Me'mūn elinde bir salqım üzüm
 870 tutardı. Ve ol üzümde yir idi. Çünkim Rıza Hażretlerin gördi.
 yirinden sıçrayup karşı vardı ve mu'ānağa idüp iki gözlerinmñ
 ortasında öpdü ve tahtınunñ üzerine geçirüp yanına aldı ve ol
 elindeki üzümü aña teklif itdi. Ve eyitdi : Yā İbn-i Resūl'lāhū
 hūbraḡ üzüm görüp durur mısın? Rızā, buyurdu ki güzel üzüm
 875 cennetüñdür. Pes Me'mūn eyitdi: Bu üzümde buyuruñuz Rızā eyitdi:
 Beni mu'āf tut Me'mūn el-hāc eyleyüp eyitdi: Māni' nedür ki
 yimezsiz Meger bize töhmet idersiz. Ve Me'mūn yine ol salqımı
 alup bir miḡdār yidi ve girü Rızā Hażretlerinünñ eline virdi.
 Pes anlar daḡı ol salqımı alup iki üç dāne ondan yiyüp elin-
 denbırakdı ve hemān yirinden kalkup revāne oldı. Me'mūn eyitdi:
 880 Ḳande gidersin buyurdu kim sol gönderdigünüz yire giderim.⁶
 34a ve mübārek başına bir nesne örtüp/ taşra çıkdı. Ebū's-ṣalat
 eyitdi: Çünkim Rızā Hażretin ol resme gördüm. Hiç nesne söy-
 lemedüm. Toḡrı serāyına geldi ve buyurdu, kapuyı bağladılar
 ve Rızā varup firāşları üzerine yatdı. Ve ben serāyuñ orta
 yirinde ḡamḡin olup turdum. Nāḡāh gördüm.⁷ Bir cüvān içerü
 885 girüp geldi. Hūb-rūy ve müşḡ-būy temām Rızā Hażretlerine beñ-
 zer. Ol cüvānuñ önüne varup eyitdüm ki, Ḳanden geldiñüz ki
 Ḳapu bağlanmışdı. Eyitdi: Ol kimesne ki bir sā'atde Mekke'den
 beni bunda getürdi. Ol içerü Ḳaydı. Eyitdüm: siz kimsiz bu-
 yurdu ki Ḳacatü'llāhū Muḡammed İbnü'Aliü'r-Rızā bildüm ki
 Rızā Hażretlerinünñ oḡlıdur. Mütesellī oldum. Pes varup baba-
 larınunñ üzerine girdi. Baña daḡı gel içerü gir diyu, emr
 890 itdi. Çünkim Rızā oḡlunu gördi Yerinden kalkup baḡrına başdı
 ve iki gözlerinde öpdü. Ve firāşunuñ üzerine geçürdi ve ol
 daḡı yüzün babasınunñ yüzine urup gizlü sözler söyleşdiler.
 Kim ben herḡiz malūm idimedüm. Andan soñra Rızā'nuñ tutaqları

6- giderim: geldüm B.

7-B.de yok

üzerinde bir pāre kardan ak köpük gördüm ve Muhammed bin
 'Ali anı diliyle yalardı. Pes elini babasının kaftanı al-
 895 tına şokup göğsi üzerine kodı ve sırçe gibi bir nesne çık-
 34b rup yutdı. Rızā geçdi/ Muhammed bin 'Ali eyitdi: Yüri ey Ebū 'ş-
 -şalat hazāneden şu ve tahta getür. Eyitdüm: Hazānede ne şu
 ve ne tahta var. Buyurdi kim saña her ne dirsem tut. Pes ha-
 zāneye varup şu ile tahta bulup getürdüm. İstedüm ki anlara
 yardım idem. Buyurdi ki. Ey Ebū 'ş-şalat benümle bir kimesne
 900 dahi vardur. Saña ihtiyācı yokdur. Hoş sünnet üzerine anı
 yudı ve yine buyurdi ki hazānede bir cāme-dān vardur. İçinde
 kefen ve hanūṭ vardur. var getür. Vardum anda bir cāme-dān bul-
 dum kihergiz görmüş degül idim. Getirdüm anuñla tekfīn eyledi
 ve namāzın kıldı. Pes eyitdi: Tābūt getür Eyitdüm: Varup mec-
 cāre ısmarlayım. Buyurdi ki hazānede vardur, neccāre ısmar-
 905 lamak hāced degildür. Hazāneye varup bir hāzır tābūt buldüm⁸
 getürdüm. Ol tābūta koydılar ve kendüler iki rek'at namāza
 turdılar. Henüz namāz temām olmamışdı. ol tābūtyirinden kalk-
 tı ve saḳf-ı hāne iki şaḳ oldu ve tābūt çıkup göklerden yaña
 pergāz urdı. Eyitdüm: Yā İbnü Resūlu 'llāh Me' mün şimdi kande
 ise gelür ve anı taleb ideserdür⁹ ne diyelüm? Buyurdu ki
 910 epsem ol tābūt yine tizirek gelür Ba' dehū buyurdi ki ey Ebu' ş-
 şalāt hiç bir peygamber yoktur ki/ masrıkda vefāt idüp anuñ
 vaşisi mağribde vefāt ide. İllā Haḳ Subhānehü anlaruñ ecsā-
 dını ve ervāhını cem' eyler. Bu söz henüz temām olmamışdı. Gör-
 düm, ol hāne yine iki şaḳ oldu ve tabut aşāga indi. Pes Mu-
 hammed bin Rızā ilerü varup anı tābūtdan çıkardı ve yine ev-
 915 velkileyin firāşunuñ üzerine yaturdı. Güyā ki aña tekfīn olun-
 mamışdur. Pes buyurdi ki yüri kapuyı aç. Açdum gördüm ki Me' mün
 kullarıyla kapuda tururlar. Aḳlayurak iḳerü girdiler kaftānla-
 rın yırtıldılar ve yüzlerine tabānce urdılar. Me' mün yā seyyid
 āh kaçan beg Yā Seyyid āh diyü zāriliḳ iderdi. Andan soña

8- bu kısım B. de yoktur.

9- idiserdür: eyler B.

techiz ve tekfîne meşgûl oldılar ve Me'mûn emr¹⁰ eyledi. Kendü atası Hārûn'uñ yanında anuñ için kabir kazalar. Rızâ didü ki, 920 taş çıkup kazıcıları 'aciz eyledi. Āhir ol şāniyā işāret olan yirde kabrini kazdılar. Ner ne kim Rızâ buyurmuşdı bî-kuşūr¹¹ bir bir zuhūra geldi ve anuñla kim baña vaşiyet itmişdi. yerine getürdüm. Çünkü Me'mûn ol şuyı ve balıklar gördi. Ta'accüb idüp eyitdi: Rızâ şöyle ki hayātında bize 'acā'ib gösterdi. Memātında dañi gösterdi. Me'mûn'un muḳarreblerinden 925 birisi eyitdi: Bilür misin ki bu neye işāretdür aña işāret- 35b dür ki¹² ey beyne'l 'abbās sizüñ/ her ne ḳadar keşretüñüz ve tül-i müddetleriñüz ola. Hemīn mişālüñüz bu balıklar mişlidür. Çünkü ecelleriñüzüñ vaḳti ve eşerleriñüzüñ inḳıṭa'ı zamān iriše. Hudā-yı Ta'ālā bizden bir kimesneyi sizüñ üzerüñüze musallaḫ eyleye. Tā sizi ol kimesne ser cümle fānī eyleye. 930 Me'mûn eyitdi: Rāst söylersin öyledür ve yine Ebū's-şalat eyitdi: ¹³Çün Me'mûn Rızā'nuñ defninden fāriḡ oldı. Baña eyitdi: Rızā'nun kabri üzerinde ol kalām ile ki tekellüm itdük. Baña ta'līm eyle. Eyitdüm: Ben ol kelāmı hemīn sā'at unuttum. Hem fi'l-vāḳı' ¹⁴ unutmışdum. Taḡrısın didüm inanmayup beni ḫabsa buyurdı. Bir yıl ḫabsde ḳaldum 'işüm munaḡḡaş olup ḡā-yetde tārıḳdum. Bir gün niyāz idüp eyitdüm: Ey bār-ı Hudā bî-hürmeti ¹⁵ Muḫammedin ve āl-i Muḫammed ¹⁶ baña bu belādan ḫalāş müyesser eyle. Gördüm ki hemān sā'at ¹⁷ Muḫammed bin 'Aliyyü'l-rızā çıḳa geldi ve eyitdi: Ey Ebū's-şalat gayretde ¹⁸ tārıḳduñ mı? Eyitdüm: Va'llāhi ḡayetde tārıḳdum. ¹⁹

10- emr: A.da yok

11-B.de yoktur.

12-aña işāretdür ki: A.da yok.

13-B.de yoktur.

14-Fi'l-vāḳı: Fi'l-hāl B.

15- bî-hürmei: Bî-ḫāḡ B.

16-B.de yoktur.

17-B.de yoktur.

18-gayetde : A.da yoktur.

19-B.de yoktur.

Bendlerimüñ üzerine elini sürdi cümlesi açıldı. Buyurdi ki yuri çık git. Pes ol serāydan çıkup gitdüm. Bekciler ve Me-
 940 mün'un oğlanları beni gördiler. Ammā kimsesinüñ kudreti yok idi ki bāñā söz söyleye ve İmām Hāzretleri²⁰ buyurdi ki
 36a Allāhüñ/ zamānında ve emānında ol ki bir daḥi onların saña ve ne senüñ anlara bulaşmazsın. Ebū'ş-şalat eyitdi: Va'llāhi bu zemāna dek ne ben onları gördüm²¹ ne onlar beni gördi.

22 فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

HİKĀYET: Seleften biri dimişdā ki 'Irak'da idüm. İşitdüm ki
 945 eyitdiler: Şām'da bir kimesne peygamberlik da'vāsın eylemiş demirleyüp bend ile getürdiler ve fulān yirde ḥabs eyilediler. Pes ol kimseyi görmek için sürüp ol yere vardum. Ve kapuculara ba'zına nesne verüp içerü girdüm ve ol kimesneyi kemāl-i 'aql ve fehm üzere buldum. Eyitdüm: Senden ne şādır oldı ki bunda ḥabs itdiler. Eyitdi: Bir kimse idüm. Şām'da 'ibādet meşgūl şol mescidde ki Hāzket-i¹ İmām Hüsey'nüñ Rażiya'llāhü
 950 'Ahhü mübārek² başını anda aşmışlar idi bir gice kıbleye müteveccih oturmuşdum ve Ḥak Ta'ālānüñ zikrine meşgūl idim.

20-Bu kısım B,de yoktur.

21-B,de yoktur.

22- Yūsuf sūresi, âyet 64: "AmasAllah en iyi koruyandır O merhametlilerin merhametlisidir." dedi"
 B,de Yūsuf sūresi yerine Fatiha Sūresi baş âyet vardır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Hamd, alemlerin Rabbi merhametli olan, merhamet eden ve

Din Gününün sahibi olan Allan'a mahsusdur."

23-B'de yoktur.

24-B'de yoktur.

Nāgāh gördüm ki karşımda bir kimesne zāhîr oldu ve baña eyitdi ki, şu yukarı hoş diyüp yukarı kalktım. Benümle bir sehlce gitdi. Kendümi Mescit-i Kūfede gördüm: Eyitdi: Bu ne yirdür³ bilir misin Eyitdüm⁴ Beli bilürin mescid-i Kūfe'dür Ol kimse namāza tırdı. Ben dahi namāza tırdım. Çün namāzdan fāriğ oldu. Taşra/ çıktı ben dahi bile çıktım. Bir sehl müddet yine gitdi. Ben dahi bile gitdüm. Kendümi Revza-ı Resūlde buldum. Şallalāhü 'aleyhi vesselem selām virüp namāza tırdı. Ben dahi tırdım. Ba'dahū andan dahi çıkup gitdi. Yine bir cüz 'i'ce gitdi. Mekke'ye irişdük tavāfa meşğül oldu. Ben dahi Ta-
960 vāfa⁵ meşğül oldum. Pes taşra çıktı. Ben dahi ardınca çıktım. Hemān ol kimse gā'ib oldu ve ben kendümi şamda ol 'ibādet itdü-
güm mescidde buldum. Bu hālden müte'accib⁶ oldum ve hiç bil-
medüm ki ol ne kimsedür. Çünkim gelesi yıl yine ol vakt
oldı. Girü ol şahş zāhîr oldu ve ol geçen yılda benümle her
965 ne mu'āmele itdi ise girü öyle eyledi.⁷ Çünkim müfārekat vakti⁸
irişdi and virüp eyitdüm ki sen kimsin? buyurdi ki ben
Muhammed bin 'Ali bin Mūsā bin Ca'fer-i Bādıkam. Cün şabāh
oldı. Bu kıssayı baña gelüp gidenlere hikāyet itdüm. şam'-
uñ vālīsine haber virdüler. Baña da'vā-ı nübüvvet itdüñ diyü
töhmet itdüler.

3- yirdür : nedir B.

4-B.de yoktur.

5-B.de yoktur.

6-Müte'accib : mütegayyir B.

7-gice yine benümle bile yine evvel ettigi eyledi B.

8-Vakti : .A.da yok

ve beni bende çekdiler ve ādam koşup bunda gönderdiler ve
 şimdi aḥvālüm şöyledür ki görürsin rāvi eyitdi: Baña anuñ
 970 ḥāline⁹ merḥamet geldi. Bildüm aña ğadr olunmuş. Pes vālīye
 37a bir ruḳ'a yazup anuñ/ aḥvālını bildirdüm. Çünki ruḳ'a vālīye
 irişdi. Ruḳ'anuñ ardına yazmış ki ol kimse ki bir gicenün
 içinde anı şām'dan Kūfe'ye ve Kūfe'den Medīne'ye ve Medīne'den
 Mekke'ye iletdi.¹⁰ Aña söyler gözni anı bizüm hepimizden ḥa-
 lāş eylesün. Çün ol ruḳ'anuñ zahirinde yazılanı okıdum. Baña
 975 ziyāde ağır geldi. Mağmūn ve maḥzūn oldum. çünküm şabāḥ oldı.
 Aña ol ḥālden ḥaber virmek için yine muḥbeşhāneye vardum.
 Gördüm ki bekçiler temām muḫtaribler. Ḥāl nedür diyü sebebin
 şordum. Eyitdiler ki ol şahş ki nübüvvet da'vāsın idüp bunda
 ḥabs olmuş idi. Bu gice maḥbesden ğā'ib oldu. Bilmezüz kim
 yire mi geçdi? yoksa hevādan kuşlar mı gelüp kapdı? didiler¹¹

980

تَاللّٰهِ خَيْرٌ وَ خَيْرٌ حَاطِطٌ وَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ 12

ḤİKĀYET: Naql iderler ki Hind'den bir şu'be ehl-i geldi ki
 ğarīb işler işlerdi 'ukūl anda ḥayrān kalur idi. Mütevekkil
 ḥalīfeye ḥaber virdiler getürdi anuñ işlerin temām temāşā
 eyleyüp ḥayrān kaldı. Bir gün mütevekkil ol şu'bede ehline
 eyitdi: Eger^{hir} şu'bede idüp 'Ali bin Muḥammedi ki onuncı İmām-
 985 dūr ve lakabı Ḥādī dūr. Rażiya'llāhü 'Ahhü anı ḥacil içesün
 37b saña biñ dīnār virem müşā'bid eyitdi. Ḥādī bunda/ gelüp öñine
 te'ām getüricek, öñine üç dāne ḥafif yufka etmek¹ kosunlar
 ve ben daḥi yanında oturayım. Emīri'l-mū'minān temāşa eylesün
 ki anı nice ḥacil eyler. Pes didügi gibi eylediler. Vaḳta kim
 Ḥādī² elin ol etmeklerden birine şundı ki ola. Müşā'bid bir
 990 'amel eyledi ol etmek tırduğı yirden uçup gitdi üç def'a böyle

9-Ḥāline: aḥvālīne B.

10-Şam'dan ve Medīne'den ve Kūfe'den Mekke'den iletdi: B.

11- B. de yoktur.

12- Yūsuf Sūresi, āyet 64: "...Ama Allah en iyi koruyandır, O merhametlilerin merhametlisidir." dedi.

1-B. de yoktur.

2-Rażiya'llāhi 'Anhü : A. da yoktur.

vaqi' oldu. Meclis ehli gülüşdiler. İmām bî-ḥuzūr oldu. sağ ve sol müşa'bidî gördi bildi ki 'amel andandur³ İttifāk meslisde bir yaşduḡ var idi ki anda bir aşlan şūreti yazılmış idi. Hādī ol şūrete işāret itdi, buyurdı ki tut bunu. Hemān ol şūret bir şir-ijiyān olup yirinden inreyüp⁴ şıçradı ve ol müşa'bidî
 995 pāre pāre idüp⁵ yudup yine yaşduḡına vardı. Meclis ehline 'azīm heybet müstevli oldu. Ḥalīfe-i mütevekkil her ne kadar ki Hādī'den iltimās itdi ki müşa'bidî görü zuhūra getüre. Kā-būl eyledi. ve buyurdı ki va'llāhi min ba'd siz anı görmez-siz. Allāhuñ düşmanları dostları üzerine musallaḡ ideler. Pes meclisden ḡalkup gitdi. Mütevekkil 'azīm müteḡayyir aldı ve
 1000 hergiz ol müşa'bididen kimesne eṡer görmedi ve ḡaber bilmedi.
 38a ve anda ḡāzır olanlar bu ayeti okudılar⁶.ve:/

7 قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَذَهَبَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ ذَهُورًا

HİKĀYET: Muhammed bin Ḥasan¹ Askerī ki on ikinci imāmdur ve imāmiyye tā'ifesi yanında laḡabları mürīdidür² Muktesīd³ ḡalifenūñ ḡavāşından biri naḡl eylemişdür ki, Emīrū'l-mūminnīn Maḡtesīd ya Allah⁴ beni iki kimesne ile ḡavāşından
 1005 ḡaleb eyledi. Çünkim ḡuzūrına girdük. Muhammed bin Ḥasan bin 'Alī sırru min re'yide fevt oldu. Sırru min Re'yi bir mevzi' uñ adıdur. Buyurdı ki anda varup anuñ serāyına girerüz ve serāyında her kimi bulursavüz başını kesüp Muktesīd'e getürevüz. Pes Muktesīd' uñ emri ile sürüp anda varduḡ ve anuñ serāyına girdük. Gördük bir serāydur ki pākizelikte ve ḡublīḡda naḡırını yok. Cūyā ki şimdi 'imāret olmuşdür ve anda bir perde aşılımış
 1010 gördük, Perdeyi ḡaldurduḡ naḡar eyledük. Gördük bir 'azīm zir zemīn var. İçerü girdük. Ol zir-i -zemīnūñ içi bir deryā ve deryānuñ müneteḡāsında şū üzerinde bir ḡaşīr döşenmiş. Ol

3-Bu cümle B. de yoktur.

4-B. de yoktur.

5-B. de yoktur.

6-Bu cümle B. re yoktur.

7-İsra Sūresi , Ayet 81:" De ki: "Hak geldi, batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalkmaya mahkumdur."

1-Ḥasan: A. da yok

2-Mürīdidür : Mehdīdür B.

3-Muktesīd: Mu'tazīd B.

haşim¹ üzerinde bir maḥbūb şüretlü cüvān namāza tūrmı ş
 hergiz bize iltifāt itmedi. Ol iki yaldaşlarımızdan biri
 ilerü yürüdi ve diledi ki ol cüvānuñ öñine vara hemān şuya
 1015 ğarķ oldu. Elinden biñ belā ile çıkardum. Ol biri daḥi kaşd
 38b eyledi aña/ daḥi bu vāķı⁴ a oldu. Ben ḥayrān ḳaldum Pes Eyütdüm:
 iy şāhib-i ḥāne Allāhü Te⁵ālādan ve senden (özür mi dilerem?
 Va'llāhi ben bilmedüm ḥāl nedür ve ne yire giderem cümle it-
 düklerümden Allāh'a rücu⁶ itdüm Her ne ḳadar ki ben söyledüm ol
 kimse baña iltifāt idüp cevāb virmedü. Pes girü dönüp Muktesid'
 1020 üñ öñine geldük ve ḳışşayıbir bir ḥaber virdük. Müteḥayyir
 oldu ve eyitdi: Olmaya ki bu sırrı kimseye keşf idesin. Ve illā
 emr iderem ki boynuñızı ururlar lā-cerem mādām ki ol hayātda
 idi bu sırrı kimseye keşf itmedük . نَاللهُ خَيْرٌ حَافِيًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ⁵

ḤİKĀYET: Şeyḥ Müferriḥ Ḥazretlerininüñ ḳuddise sırrahu aşḥā-
 bından bir Ḥazret-i Şeyḥi 'arefe gününde 'arafāt'da gördi ve
 1025 biri daḥi hem ol gün ḥānesinde gördi ve ol gün şeyḥ ile oldu
 ve ol iki şahşı çün biribiriyle buluşdılar. Her biri olanı
 görmişdi. Söyledi. Ortalarında nizā⁷ oldu. 'Arafāt'da gören eyitdi.
 Ol 'arefe gününde 'Arafāt'da degül ise üzerine ṭalāķ olsun. Ol
 biri daḥi eyitdi: Eger ol gün¹ ḥānesinde degül ise üzerime
 1030 ṭalāķ olsun. Ve'l-ḥāşıl ikisi daḥi ṭalāķa and içdiler. Pes Ḥu-
 şūmet iderek şeyḥ müferriḥ'ün² ḥuzūruna geldiler, ortalarına
 39a geçen mācerāyı/söylediler Şeyḥ güldi.³ eyitdi: İkiñüz daḥi
 toğru söylemişdür ve hiç biriñüzüñ ḥātūnuna ṭalāķ vāķi⁴ ol-
 madı. Ekābirden bir kimesne anda ḥāzır idi. Eyitdi: Yā Şeyḥ
 bunca rāst gelir ki her birinüñ şıdķı āḥerin kizbini müs-
 telizzimdür. ḥanıs olmak mukarrerdür. 'Ulemādan bir cemā'at

4-B. de yoktur.

5-Yūsuf Sūresi, āyet 64". Ala Allah en iyi koruyandır. O mer-
 hametlilerin merhametlisidir. dedi"

1-B. de yoktur.

2-B. de yoktur.

3-B. de yoktur.

- 1035 anda hâzır idi. Şeyh anlara bu mes'eleyi⁴ cevâb virdük diyü işâret itdü. Her biri bir söz söyledi. Amma şâfî ve kâfî düşmedi⁵ Râvî eydür: Ol esnâda bu meselenüñ cevâbı baña lâyıķ oldu. Şeyh baña işâret idüp eyitdi: Bu meselenüñ cevâbını sen vir. Ben Eyitdüm: Çün velî vilâyet ile mütehaqqık ola ve anuñ rûhâniyyeti her şüretle müşavver olmağa kudret bula⁶
- 1040 Kâdirdür ki bir vakıtde⁷ muhtelif cihetlerde müte'addid şüret ile kendünü göstere. Pes ol kimse ki anı ol şüretlerden ba'zıyla 'Arafât'da gördi. Râstdur ve ol ki ba'zı şüretle hânesinde gördi. Ol dañi râstdur. Hiç birinüñ yemininde hanıs vâkı' olmaz. Ve talâķ⁸ lâzım gelmez. Şeyh müferrih buyurdi ki şahih cevâb budur ki takrîr eyledüñ ve's-selâm TEMBİH⁹: Ve'l-hâşıl tã'ife-i ehli'm'llâhdan bu maķüle havâriķ
- 1045 'ādāt ki hâdden iştihâre irmişdür. Kesîr min en yuḥşâdur. Şöyle ki yüz mücelled kitab ola hemân anlaruñ sıdķ-ı ahvâline hüs-i 'itikâd eyleyüp ruḥ-ı şerîflerinden istimdâdı her zemândakat' itmemek gerekdür. Añlar egerçi kim dünyâdan münķatı' olmuşlardur. Lakin taşarrufları yine bakıdür ve sa'y itmek gerekdür ki anların ruḥ-ı şerîfleri ile münâsib kesb oluna
- 1050 ki dâ'im feyzlerinden behre-mend olasın ve onların ile münâsebet itmek şer'-i mübîn ile 'amelsüz müseyyer degıldür.¹⁰ Cenâb-i şer' muḥkem olduķça münâsebet dañi muḥkem olur ve bunlaruñ 'acâ ibinden biri dañi budur ki emr-i ma'ķūli maḥsūs gösterürler Hâzret-i Hâķ Subḥānenüñ, çünküm bu tã'ife ile 'inâyeti ziyâde olanlarındur.¹¹ Pes her yüzden bunlara¹² tenbîhât ve teslîmât¹³ virüp kulüb-ı şerîflerine temkîn ve tımâniyye iḥsân eyler. Ol cümleden bir kaçını 'alâ sebîli't-teberrün
- 1055 beyân idelüm.

14 نَالَهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

4-Bu kısım B'de yoktur.

5-safi cevap degıldı: B.

6- müşavver olmağa kudret yağken kuvvet bula : B.

7-B'de yoktur.

8-Bu kısım B'de yoktur.

9-B'de yoktur.

10-müseyyer degıldür: Olmaz B.

11-olanlarındur: A'da yoktur.

12-B'de yoktur.

13-teslimât :teselliyât B.

14-Yüsuf Süresi, âyet 64: "Ama Allah en iyi koruyandır, o merhametlilerin merhametlisidir." dedi "

Y. süresi B'de yoktur.

HİKÂYET: Şeyh Seyfû'ddîn Abdü'l-Vahhab ki Abdü'l-kadir Gey-
 lānī'nün oğlıdur. Kaddesa'llahū Te'ālā esrār-ı hümā dimüşdür.
 ki aylardan hiç bir ay olmazdı illā ki yēni olmazdan evvel
 validemün önine gelürdi ve eger ahda şiddet ve şer'-i muqadder
 olmuş ola, bir münkir nā-hoş sūretde gelürdi ve eger şöyle
 ki anda şiddet ve şer'-i muqadder¹ ni²met² ve refāhiyyet mu-
 1060 qadder ise ahsen sūretde gelürdi. Hicretün biş yüz altmışında
 cemāzive'lāhirinün selhinde cum'a gününün āhırinde meşāyihden
 40a bir cemā'atla vālidem şöbet iderler/di Bir hūb-sūret çüvān
 içerü girdi ve eyitdi: E's-selāmü Aleyke yā veliyü'llāh
 Ben mäh-i Recebüm saña tehniyyet itmege geldüm ve bende hergiz
 bir yaramazlık ve şiddet muqadder degildür. Fī'l-vāki' ol
 Recep ayında halāyık hergiz eyelüktēn ğayri nesne görmediler.
 Gün yekşenbe günü Şeyh Receb oldu. Bir ğirye'l-nazar şahş
 1065 şūretinde³ çıka geldi ve eyitdi: E's-selām Aleyke yā Veliyü'-
 llāh. Ben şehri-i Şa'bānum saña tğrībe geldüm. Bende mevt ve
 fenā' halk Bağdād'da ve kızak Hicāzda ve katl ve mücādele Ho-
 rāsānda muqadder olmuşdur. Çün Şa'bān ayı geldi. Her ne kim
 dimişdi, bir bir vāki' oldu. Ve Hāzret-i Şeyh Ramażān ayında
 bir kaç gün haste oldu. Düşenbe güninde Ramażān'ın yigirmi
 1070 çokuzunda meşāyih bir cemā'at anlarun hūzūrında oturmuşlar
 idi. Şeyh Ali Heybeti ve Şeyh Necbü'd-dīn sihr virdi gibi ve
 bunlardan ğayri Nice meşāyih daħi var idi. Nāgāh bir şahş
 temām hūsn ve vakār ile içerü girdi ve eyitdi: E's-selām
 Aleyke yā Veliyyü'llāhü Ben şehri-i Ramażānum geldüm ki saña
 i'tizār eyleyim. Şol nesneden ki saña benüm içümde muqadder
 1075 olmuşdur ve saña vedā' eyleyem ki bu senünle āhir-i ictimā
 umdur. Pes dönüp gitdi. İkinci senenün rabī ü'l-āhırinde Pes
 40b vālidem Hāzretleri dünyādan gitdi. Ol bir Ramażāna irişmek
 müyesser olmadı

نَاَللهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ اَرْحَمِ الرَّاحِمِينَ 4

1- Bu kısım A'da yoktur.

2- B'de yoktur.

3- şūretinde: A'da yok

4-Yūsuf Sūresi, āyet 64". Ama Allah en iyi koruyandır. O merha-
 metlilerin merhametlisidir. "dedi"

Y. sūresi B'de yoktur.

HİKĀYET: Şeyh 'Abdü'l-Ķādir Geylānī Ḥāzretlerinden ḳuddise sırrahu şordılar ki size Muḫyi'ddīn laḳb ḳomaḡa sebep ne idi . Buyurdı kim sıyāhatlarımıñ¹ ba'zında bir cum'a günü
 1080 yalıñ ayak Baḡdad'a geldüm. Bir müteḡayyirü'l-lesm naḫifü'l-
 -beden ḫastaya uğradım. Baña eyitdi: E's-selāmü Aleyke yā
 'Abdü'l-Ķādir selāmın aldım. Eyitdi Benüm yanına gel. Yanuna
 vardım. Eyitdi: Beni cülūs itdür. Cülūs itdirdüm. Cesedi tā-
 zelendi ve şūreti ḫüb oldu ve rengi şafā buldı. Andan ḫavf
 eyledüm. Eyitdü: Beni bilür misin? Eyitdüm: Yok Eyitdüm: Ben
 1085 dīn-i islāmum evvel beni gördüğün minnet idüm. Ḥaḳ Ta'alā
 sesünle² beni zindeyledi ve tāze kıldı. Ente Muḫyi'ddīn ya'ni
 sen dine ḫayat³ viricisün. Pes andan geḡüp⁴ mescide vardım
 bir kişi benüm önüne gelüp bir na'līn ḳodı ve eyitdi: Yā Şeyḫ
 Muḫyi'ddīn bu na'līnı ki ḡün namāz kıldı her taraftan ḫa-
 lāyık gelüp elüm ve ayaḡum öpmege başladı ve her biri baña
 ḫiṡāb idüp yā Şeyḫ Muḫyi'ddīn dirdi ve andan evvel herḡiz
 bir kişi baña bu laḳabı dimiş degildi.

HİKĀYET-İ ŞEYḤ MUḫYİ'DDİN 'ARABİ: Ḥāzretlerinden ḳuddise¹
 1090 sırrahu menḳūldur eyitdi: Evā'il-i talebümde ehlü'llāh/
 41a dan bir ḫātūnuñ ḫizmetün iderdüm ve ol ḫātūnuñ 'aceb ta-
 şarrufları var idi. Bir gün ol ḫātūnuñ ayaḡına düşüp taḡarru'
 ve zāri eyledi ve eyitdi: Yā seyyidetī oḡlum ticārete git-
 mişdi. Deryā yüzinde kāfire esir olmuş. Eger meded olmaz ise
 1095 kendüm helāk iderem. didi. Ol ḫātūn eyitdi: Ğam degildür. Fā-
 tiḫa-ı gönderelüm bi' izni'llāhi Te'alā² varup getirsün
 Pes mübārek elin ḳaldurup fātiḫa okumaḡa başladı. Ḳünkim
 fātiḫa okumaḡa³ ibtidā eyledi. anı gördüm ki bir adam başı
 zāhir olcı. Ḳünkim fātiḫa-ı temām itdi. Ol şahş temām zuḫūr
 eyledi. Pes ol ḫātūn aña ḫiṡāb idüp eyitdi: Ey Fātiḫa bu

1-siyāhatlarımıñ: seyyāḫlıḡımıñ B.

2-sesünle: A'da yok.

3-ḫayat: A'da yok.

4-B'de yoktur.

1-ḳuddise sırrahu: A'da yok

2-Ta'alā : A'da yok.

3-Bu kısım B'de yoktur.

- 1100 kimsenüñ oğlunu var getür. Ol şahş dañi sem'ân ve tã'ata diyü ğāyb oldı ve ol meded-i dīn şahşa⁴ yūri var hāneñe git ve haq Subhānenüñ kudretine muhtaız ol ki fātiha senüñ emrüne kifāyet idiserdü. Pes ol kimesne hānesine gitdi. Bir sehl-i müddet geçdi anı gördük⁵ ki oğlunu alup geldi. ve şükrler eyleyüp yüzün yirlere sürdi ve eyitdi: Yā seyyideti
- 1105 çünkim hāneme vardum. Oğlunu gelmiş ve oğluna şardılar.⁶
- 41a bunda ne vechle geldüñ. Eyitdi: kayd ve bendle/ zindānda maħbūs idüm. Nāgāh şu sıfatlu bir yigit içerü girüp geldi ve bendelerümi el vurup⁷ fetħ eyledi ve benüm elüme yapışup taşra çıkardı. Hemān kande gitdi.

9 نَالَهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

BĀB-I SĀNĪ

- 1110 'Ālem-i mişalüñ şol āhvāl-i beyāndadur ki aşhāb-ı istid-rāca vāki⁴ olur. Kimi muhaqqak ve kimi müheyyildür ve sāmi⁴ ana bundan dañi fā'ide-i¹ 'azīmi ve 'avā'id-i lāyuşā vardır.

- HİKĀYET-İ ZENBİL: Naql iderler ki kadimü'z -zemānda diyār-ı Ĥorāsān'da bir pādişāh-ı nām-dār ve bir şehriyār-ı kām-kār var idi. Rūz-ı seb pişesi (adl ve dād ve endişesi ta'mir-i
- 1115 bilād idi. Bi -çārelere müsāfirlere² dem-sāz ve ğarīblere dil-nūvāz idi. Ğarīb hikāyetleri ve 'aca'ib rivāyetleri ziyāde sever idi. Ol sebebden aşhāb-ı siyāhat ile ihtilāṭ ve erbāb-ı ticāretle irtibāṭ idüp halkı gibi himmeti³ cemil ve luṭfı gibi ni'meti sebīl idi. Fuḳarā⁴ içün rabāṭları ve

4-meded-i dīn şahşa: kemseye eyitdi B.

5-B'de yoktur.

6-Oğlum buldum ve andan sordum ki : B.

7-B'de yoktur.

8-Sa'āt: A'da yoktur.

9-Yūsuf sūresi, āyet 64: "...Ama Allah en iyi koruyandır. O merhametlilerin merhametlisidir." dedi "

Y. sūresi B'de yoktur.

1-fā'ide-i 'azīmi : fevā'id-i 'azīmi B.

2-müsāfirlere : A'da yoktur.

3-himmeti : hulki B.

'imāretler bünyād ve ğurabā için kārban-serāylar ve müsāfir-hā-
 1120 neler ābād eylemişdi. Gelen müsāfirleri ve ğarībleri anda kōndu-
 rurdı⁴ ve her birine bī-kıyās ni'metler göndürürdi. Ve onla-
 42a ruñla muşāhibet/ idüp sergüzeştinden ve siyer kūh düşitinden⁵
 ve gördükleri ğarā'ibden ve işitdikleri 'acā'ibden teffīş iderdi.
 Rūzigārın bunuñla geçürürdi. Bu dünyā-yı fānīde bu yüzden
 kāmuranlıklar ve cihānbānlıklar⁶ eylerdi. İttifāk bir kaç gün
 ol pādişāhūñ tab'ı şerīfinde te'essür ve mizāc laţifinde te-
 1125 ğayyūr görindi. Āhirü'l-emr zühd ü şalāh şüretin gösteri tā'ib
 ü ħalvet-i erba'ine girüp ğā'ib oldu. Hiç kimse bilmedi ki
 kande gitdi ve ne yire 'azm itdi. Müddet-i medīde ve 'ahd-i ba'id
 andan eşer ve ħaber ma'lūm⁷ olmadı. Vilāyet ħalkı⁸ nāġar cem'
 olup oğlunu yerine pādişāha ve tahta geçürüp şāhib -külāh it-
 diler. Çok rūzigārdan sonra bir gün ol pādişāh yine geldi. Ammā
 1130 başdan ayaġa dek dūd -ı āhī gibi siyāhlara boyanmış. Kırbet ve
 ğurbet ve ħasret ve ħayret adına yanmış⁹ sürürü neşātı gam ve
 melālete mübeddel olmuş. 'Ays ü işreti gülistānı şolmuş vü-
 cūdin müya müy ve nāle nāl itmiş. Sevdā-yı mihr ü muħabbet ile
 kaddīn hilāl ve tenin ħayāl itmiş. Oĝlı atasınıñ bu ħālin gö-
 rüp ayaġına düşti ve şehriñ a'yanı ve kişverüñ erkānı gelüp
 başına üşdi ve yine tahtını aña tekellüf¹⁰ eylediler ve sal-
 1135 tanatı ħabūl itsün diyü çok söylediler. Kabūl eylemedi ve herġiz
 42b ħālinde kimseye/ söz söylemedi. Bir 'uzlet-ħāne ihtiyār idüp

4-kōndururdı: tūrırdı B.

5-siyer kūh düşitinden: sey-r kūh ve deşt-i seyrinden B.

6-B'de yoktur.

7-ma'lūm :

7-ma'lūm : zuhur B.

8-ħalkı: ehli B.

9-Bu cümle A'da yoktur.

10-tekellüf: teklif B.

işin 'ibādete ve rüz-i şeb tã'ate kodı ve dünyâ'dan el çeküp
 oturdu ve hâlâyıkdan ihtilâtı¹¹ götürdi ve kendü 'âleminde ve
 kar ü dâmede oldu. Her ne kadar kim hâlinden teftiş itdilen.
 Haber virmedi ve kimseye râzını keşf itmedi. Miñnet¹² Rûzigârla
 1140 haste ve havâdan¹³ şikeste oldu. Meger bu pâdişâhuñ bir 'âkıle
 kız karındaşı var idi. Zâhîde Bânü dirler idi. Pâdişâh aña zi,
 yâde muhabbet iderdi.¹⁴ Ol dañi pâdişâhı cãn u dilden rüz-ı
 şeb hizmet eylerdi. Adı gibi¹⁵ Zâhîde ve sıdık ve şafâyla 'abide
 idi. Ol sebebden pâdişâh anı hizmete kabûl idüp yâr ve mahrem
 1145 ve ğam-h'âr ve hemdem idi. Çünkim Zâhîde Bânü pâdişâhuñ bu
 za'fını gördi. Yanına gelüp pâyına yüzün sürdi ve tazarru' ve
 niyâz idüp eyitdi: Baña niçün râzuñı keşf eylemezsiñ ve aħ-
 vâl-i pür melâlünü¹⁶ söylemezsin ki senüñ derdüñden cigerüm şad-
 -pâre ve yüregim toptolu yâre olmışdur.¹⁷ Şâyed ki derdüñe bir
 dermân ve zahmüñi bir merhem iderdüm ve şikesteliğüñe bir 'ilâc
 1150 ve hasteliğüñe bir emsem kılaydum. Nazm:

Eyle aħvâlünü baña bir bir beyân
 Söyle esrâr-ı nihānuñdan 'ayân

43a Kim ğamuñdan dilde yağum kalmadı
 Sinede nür-ı çerâğum kalmadı

18
 Pâdişâh dañi derd-i deründan bir âh idüp¹⁹ eyitdi ki; Benüm
 ğuşşam farħ ba'de's -şidde kışşasından uzundur ve derd-i derü-
 num hikâyet-i Vâmık 'Azra'dan füzündür.²¹ Çünkim bu kadar ilhâh
 1155 ve ibrâm ve iltimâs ve ikdâm eyledüñ. Pes saña aħvâl-i pür melâ-
 lümden beyân ideyüm ki bunca rûzigârdan berü kande seyrân eyledüm
 ve cānumı derd ü ğam ile neden²² hayrân eyledüm ve niçe vâkı'aya
 uğradım ve bağrımı tîğ derd ü hayretiyle²³ ne resme toğradım. Beyt:

11-Ihtilâtı : islâhın B.

12-Miñnet: A'da yoktur.

13-Havâdan : havâ adıyla B.

14-iderdi : vardı B.

15-gibi: ki B.

16-B'de yoktur.

17-olmışdur: yâredir B.

18-B'de yoktur.

19-âh idüp: peydâ oldu B.

20-benim ğuşşam: kım kışşa-ı per B.

21-füzün : efzün B.

22-neden :A'da yoktur.

23-değü hayretiyle : miñnetle B.

Āh kim derd ü derūnum kışşası gelmez dile
 Uğradum fāriğ kürürken bir devāsız müşkile

Bilürsin benüm evā' ilde işüm 'ayş ve nūş idi ve müsāfirler
 1160 ile başum hoş idi. Her cihān dīdeti ve her rūziğār²⁴ amūzdedi
 söyledüp diñlerdüm ve anlarıñla haţır-ı 'atınım añlardum.
 İttifāk bir gün bir müsāfir geldi ki misk-āsā ser-ātā-gā
 siyāhlara ğark idi. ve fikr ü hayāñ deryāsına müstağrak
 idi. Vücūdından gülzār-ı muhabbet koşusu gelürdi ve küftārın-
 dan dil ü cān, zülāl-i vecd ve hālet şafāsın olurdı. Her ne
 1165 deñlü kim ahvālını sordum söylemedi ve ne kadar kim sergü-
 43b zeştin teftiş itdüm hikāyet eylemedi. Firāvān yalvardum/yal-
 vardum ve her sözde önince vardum ve niçe²⁵ sīm ü zer ve
 hil'at ve kemervirdüm. Çāre olmadı ve her bār dir idi ki 'ankā-
 dan nişān²⁶ ve kimyādan beyān istersin. Ben diyem ve derd ü
 nihānumdan saña²⁷ ne söyleyem ve ğuşşası cānumdan saña ne
 hikāyet eyleyem ki ser-ā-ser miñnet ve hırmāndur ve saña
 1170 āfet-i cāndur. 'Azīm ziyāndur. Göñlüñi ölmezsevdāya ve başuñı
 kuru ğavğāya virme dirdi. 'Aķıbetü'l emr'ilhāhumdan bī-ķarār
 ve hıdmetümden şerm-sār olup eyitdi: Vilāyet-i Ćin'de bir .
 şehr vardır. Aña şehr-i Medhūşān ve halkına siyāh-pūşān dir-
 ler Egerçi kim cemī' hāķı māh-ruşsār ve hūrşid tal'atdur.
 Velākin şeb-āsā kavmī miskīn kesüb²⁸ ve siyāh hil'atdur. Her
 1175 kimse kim ol diyāra 'azīmet ve anuñ kavmiyle şohbet eyler,
 benüm ahvālünden haber-dār olur ve derd ü mā fi'l-bōlümde
 nişān bulur ve ğuşşası dil ü cānuma vukūf hāşıl ider ve
 göñlinden şekkü²⁹ şübhesin zā'il ider ve illā yıllar söy-
 leyem size fā'ide itmez ve her ne deñlü kim söylesem³⁰ şekk
 ü şübheñüz gitmez. Tā zebbīle girmeyince didi.³¹ Hemēn ol
 derviş bu kadar icmāl-i ahvālın beyān eyleyüp baña vedā' it-
 1180 di ve rahtın getürüp çıkıdı.³² Gitdi ve ol sözden benüm içüme

24-rūziğār : kār B.

25-niçe: bi-hadd B.

26-B'de Yoktur.

27-B'de yoktur.

28-kesup : kisvet B.

29-Sekk : A'da yoktur.

30-söylesem: şerh eylesem B.

31 Bu cümle B'de yoktur.

32-B'de yoktur.

- 44a bir od düşdi ve dil ü cānum/ ser-ā-ser od ile dutuşdı.³³ ki
 el-mer'u harīşun limā muni'a. Pes pādīşāh³⁴ bī-ihtiyār bir
 miqdār cevāhirden miyāniya bağlanup bu ahvāli kimseye dimedim.
 'azm-i Çin iyledüm: 'Aş ve nūşi derd ü miñnete tebdīl idüp
 devlet ve saltanata nefrīn eyledüm ve Çin'e gider bir kāfile
 buldum. Zād ü rāhile kaydın görüp bile refīk ve hem tārīk
 1185 oldum. Rūzigāriyle Çin'e ve ol firdevs³⁵ birine irdüm ve şehr-i
 Medhūşān'ı şora şora buldum. Cān ü dil maksūdını hāşıl idüp
 murāduma vāşıl oldum. Gördüm ol şehrūñ kavmi ser-ā-ser siyāh
 içinde egerçi cümlesi kaba ve külāh içinde ol şehrūñ bir
 kārban-serāyında ve bir behist-āyin mekānında nüzül eyledüm
 1190 ve bir kaç gün ol şehri teferrüc kıldum. Bir kaşşāb yigidi
 ile āşinā oldum ki ğarīb-nūvāz ve yürsüz ve sāz idi. Hüsn ü
 hulķi bī-endāze ve cemāl-i likāsı gül gibi tāze idi. Ğarīb
 idügüm bildi ve baña çok nūvāzişler kıldı ve beni alup hāne-
 sine iyletti ve envā' - i ziyāfetler ve dürlü dürlü³⁶ ri'āyet-
 ler itdi. Çünkim anuñla yār u hemdem ve ğam-H'ār ve mahrem
 1195 oldum. Bir gün onuñ huzūrında niyāz ve meskenet yüzün yirlere
 sürdüm ve bu şehrūñ ser-ā-ser kavmi siyāhlar giydüğünden/
 44b sordum, ğayetde bī-huzūr oldı ve hātırı ğam ve melāletiyile
 toldı, eyitdi: İy birāder bu hām sevdādan ferāğat ve güzer ve
 cān ü dildenhāzer eyle ki bundan saña fā'ide ve anı bilmek-
 den'a'ide yoktur. Ammā ziyān ve hasāret çokdur. Āhır kışşa-ı
 pür-ğuşşanı aña söyledüm ve bunuñ derdiyle pādīşāhluğımı
 1200 terk itdüğümü hikāyet eyledüm. Çünkim serğüzeştümi bildi.
 Hālüme yanup yakıldı. Eyitdi: Bu ahvāl pür-melāl-i takrīr-i
 zebān ile ve tahrīr-i beyān ile olmaz³⁷ zenbīle³⁸ girmeyince
 tur yukaru senüñle şehirden taşra gidelüm ve bu kışşanuñ
 aşlına seni vakf idelüm. Pādīşāh eydür?³⁹ Pes anuñla şehrden
 taşra çıkup⁴⁰ gitdük. Bir 'aceb beyābāne düşüp hayli menzil
 1205 kaç' kaç' itdük. 'Aķıbet bir vīrāneye iriştük ki sevādından

33-...ol odla yandı şer-ā-ser tutuştı: B.

34- B'de yoktur.

35-firdevs: ravż B.

36-dürlü dürlü : A'da yoktur.

37-beyān ve tahrīr-i beyānla 'iyān olmaz B.

38-B'de yoktur.

39-Bu kısım B'de yoktur.

40-B'de yoktur.

būme nefret ve nihādından gūle deniřt gelürdi ve bir vīrān⁴¹
 k̄ubbenūñ içine girdük. Ol k̄ubbenūñ orta yirinde bir zembīl var.
 Zencīr ile ařılımiř ve zencīrūñ ucu ol k̄ubbenūñ ucına berkilmiř.
 Ol zembīli ařaęa indürdi ve baña bu zembīlūñ içine gir diyüp
 emr eyledi ve bir lağza ārām eyle ki bu sırruñ künhine ve
 1210 işbu deryānuñ ğavrine vākıf olasın. Tā kim 'acā' ib göresin/
 45a didi.⁴² Çünkim ol zembīlūñ içine girdüm. Hemān kendümi havā
 yüzinde pervāz urur gördüm. şanasın ol zembīl bir mürğ-i tay-
 yār ve bir sehāb-ı bād-reftār idi. El-kışşa şol kadar gitdüm ki
 felekler ucına 'urūc itdüm. Zembīlden nazar eyledüm. Gördüm ki
 1215 yiryüzi nokta gibi deryā kaatre gibi görünür. Ğayretten nā-tüvān,
 kārumdan peřimān ve hirāsundan zār ü giryān oldum. Ammā ne
 fā'ide kimden meded taleb ideyiim. ve kande gideyim. Hemān cānumdan
 el yudum ve ğayret⁴³ başını teslīm dizine koğum. Nāğāh ol zembīl
 menāre gibi yir siyāh miyle irüp pervāzdan fāriĝ oldu. Gūyā
 bir mürğ-ı āvāre idi. Ğāřiyānın buldı. Nice miyl kaatar eflāk ve
 1220 mişver küre-i ğāk olmağa yarar. şanasın kim bir şekk gibi du-
 tundur ve ābunūsdan bir sütündür. Bařı çarĝ yirine ve ucu 'il-
 lūyyine irmiř. Anuñ üzerine oturdum.⁴⁴ ki bir 'ařim kuř hey'ātde
 pile beñzer ve "kāmimde mīle beñzer gelüp ol⁴⁵ mīlūñ üzerine
 kondı. Ayakları řankim pārça 'amūdi ve bilekleri serendür ve
 1225 kanatları yilken ve burundümendür. Ol mīl üzerinde oturup bir
 45b miķdār kaşındı ve silkindi dört/taşafına nazar şaldı. Ğāřir ka-
 natların açup diledi ki uça ve ol āřiyāndan bir āřiyāna dağı
 göçe hemān Ğāřret-i Ğākka tevekkül ve luřf Ğūdā'ya tevessül
 idüp ol kuřuñ ayaĝına muĝkim yapışdum. Pes ol kuş uçup bir
 miķdār hevā yüzinde pervāz urdı. Gūyā kim ayaĝında bir peře
 1230 idüm. Hergiz benden ne koçundi ve ne gördi. Ğāřir-i ğāmil⁴⁶ ve
 tayr-i nāzil gibi āheste āheste süzilüp yire karīb oldu. Vaқта
 kim cānum bu kadar fuřrat buldı. Hemān řevkle sīnemi pūr-tāb

41-B'de yoktur.

42-Bu cümle B'de yoktur.

43-B'de yoktur.

44-Bu cümle B'de yoktur.

45-Bu kısım B'de yoktur.

46-ābir-i ğāmil: āřir-i ğāmil B.

ve kendüzümü sāye-şifat yiryüzine pür-tāb eyledüm. İnüp
 ayağum üzerine düşdüm. Bir hurrem çayır çimen ve haṭṭ-ı
 pür-nesrīn ve nesterin imiş. Her tarafda kevserleyin āb revān
 1235 ve her cānibi cennet gibi baḡ ve bostān hūrşīd şifat güller
 açılmış ve encüm-girdār yiryüzine çiçekler⁴⁷ saçılmış. Çünkim
 ol mevzi⁴ i gördüm. Şükürler eyleyüp yüzüm tobrağa sürdüm.
 Bir zemān aşığa yukarı seyrān ve mürğ-vār pür çimenden bir
 çimene⁴⁸ tīyrān eyledüm. Bir 'ālem bostāna ve bir behist-āsā
 bir gülistāna irdüm. Bī-tekellūf i çerü girdüm. Ne yār ve ne
 1240 aḡyār bir 'aceb dil-güşā⁴⁹ mürğ-i zār orta yirinde deryā
 gibi bir havz-ı zībā. Naẓm:

46a Baḡ-ı feyz/inden alurdı āb-rū
 Vaşlı için sebzeler pür cüst ü cū

Serviler olup hevādārı anuñ
 Zemzeme idi rüz-ı şeb kārı anuñ

Meş'al sultān gibi tābende-dil
 Tal'at cānān şifat ferhunde-dil

Etrāfı gūnā-gūn bisātlar ile döşenmiş kimi hūb ve zibākimi
 1245 zer-beft ve kimi dībā ve ol havzūñ şadrında bir altun taht ku-
 rulmuş ve atlasdan üzerine gönekler örülmüş ve yir yir bādeler
 konulmuş, kimi memlū cüllāb nāb ve kimi tobtolu şarāb nāb⁵¹ ve
 ol ağaçların şāhlarına sofralar aşılmış içleri gūnā-gūn şükker
 tu'meler ve cerb ü şirīn lokmalar çün iştihā gālib idi. Her
 birinden murādum oldukça yidüm ve ol şarāblardan içüp şükürün
 1250 eyledüm ve aḡşāma dek anda karar ve bir servi dibini ihtiyār

47- B'de yoktur.

48-B'de yoktur.

49-dil-güşā: dil-keş B.

50-hūb ve zibā kimi: A'da yoktur.

51- nāb: A'da yoktur.

itdüm.Çünkü vakt-i şām irişüp bir altun yelkenlü gemi mağrib deryāsına yatdı⁵² ve mürğ māhī arām eyleyüp yatdı.Anı gördüm ki ol bağçenüñ bir küşesinden yıldızlar⁵³ gibi şem'ler peydā oldu.ve ol felek-şifat bağçenüñ gulçulelerle taldı.Nē görsem ki çok māh-ı tal'at dilberler ve perī -peykerler semenberler 1255 ki her birinüñ kaşları kurulmuş yaya ve tal'atları bedr olmuş aya beñzer.Nazm:

46b Şaçları zünnārına/bağlu melek
Ruhları envārına talmış⁵⁴ felek

Her mehlikānuñ elinde bir şem'-i nūrānī ve içlerinde bir nigār-ı rühānī ki nūr-ı cemālinden felekler tābende ve melekler şermendedür.Beyt:

Gözi āhūsı merdümlerle hem-dem
Şaçları hindūsi rümilerle mahrem

Hezārān 'izz ü nāzla ve biñ dürlü sözü sāz ile gelüp ol 1260 altundan tahtuñ üzerine geçdi oturdı.İicāb ü tekellüf perdesin ortadan götürdi.Ol perī-peykerler hālegibi dā'ire bağlayup ayağın turdılar ve ol āfet-i devrānuñ şükr güftārına gül⁵⁵ gib kulağ urdılar.Şanasın kim gögüñ yıldızları yiryüzine indi ki 'arşa-ı zemīn çerh-i berīn gibi tonandı.Bāğ içi bir resme mü- 1265 nevver oldıki āfitāb-ı 'ālem-tāb hasret odına yandı.Fes ol gül gibi sofraları bir bir açdı ve encüm gibi naklleri yir yir her cānibe⁵⁶ saçdılar.Sīm ü zer tabak ile bezme şevketler ve mücevher bādiyeleriyle meclise ziynetler viñdiler ve semenberler sā'id ve sākı şıfayup kimi sākılık idüp bezm erbābını

52-yatdı : batdı B.

53-yıldızlar: yıldırım B.

54-talmış: tapmış B.

55-B'de yoktur.

56-B'de yoktur.

cūşa getürdi. Kimi mutriblük eyleyüp meclis āshābını yurūşa
 getürdi.⁵⁷ Her biri eline bir dörlü sāz alup bir ser-āğaz
 1270 gösterdi ki felekde zührenüñ çengīn şikest ve melekleri ser-
 47a -mest eyledi. Ammā ol şāh hūbān ve mah/devrān ne gül gibi
 açıldı ve ne bülbül gibi zemzemeler kıldı. Şöyle edeb ve vakār
 ile oturdu.⁵⁸ Egerçi kim hāket-ı şarāb ve tarab çeng ve rebābla
 sine gür-cüş idi. Āhir bu zemāndan serū⁵⁹ gibi baş kaldurup kar-
 susında seman-berlerden birine eyitdi: Kız⁶⁰ yūri bu bāğı ta-
 1275 vāf eyle ki nā-mahremlerden kimesne var añladum ve pergār-şıfat
 bu gül-zārı devr eyle ki bigānelerden gizlenmiş ādem feh̄m ey-
 lerem ve her kimi bulursañ huzūruma getür ki murādını ve fikr-i
 nihādını ben teftīş ideyim. Çünkim ol perī⁶¹ yerinden turdı.
 nigārınıñ öninde baş urdı. Nesīm-şıfat külli-keşt bāğ eyleyüp gelü
 beni servüñ dibinde oturur gördi. Ta'accüb eyleyüp barmağın
 1280 ısırdı ve ilerü gelüp baña selam virdi. ve eyitdi: Tur yukaru
 iy ğarīb miñnet gestersin. Ğazret-i Bānū ister. Pes ol serv-i
 hīrāmuñ önine varup zemīn hīdmetine yüz urdum ve elüm kavşurup
 karşusunda turdum ve şermendelikler izhār idüp başum aşağın
 şaldum ve şöyle hayret maķāmında dem-beste kaldum. Ol kār-ı
 1285 melāhat tūtıleyin şeker-guftāre gelüp baña bī-ħad mütāyemet-
 ler evledi ve dil-nüvāzlık vüzlerinden çok lutf-engiz ve/
 47b leṭāfet-āmiz sözler söyledi. Āhir çok ilhāh ve ibrām ve teklif
 ve ikdām idüp beni taht üzerine çıkardı ve eyitdi: Biz mihmān-
 lara muħibbüz ve ğarīblere rāğıblarruz huşūşā kim merid edip
 āşinā nazar ve 'ākıl ve lebīb hüner -vār⁶² ola. Pes baña kendü
 elinden kadeh tekellūf kıldı. Alup nūş eyledüm ve geçen miñ-
 1290 netleri cem'i ferāmūş eyledüm. Hemān ol mutriblere emr eyledi:
 Gelüp oturdılar. Neyleri cūşa ve defleri hurūşa getürdiler.
 Rübāblara⁶³ zāriliğ ve çenglere yāri itdürdiler ve sākiler iki
 koldan güneş gibi zerrīn kadehlerle şābı tolandurdılar cānları
 pür-şēfā idüp 'akilleri bulandurdılar. Māh-rūlar kalkup çenhe

57-Bu cümle A'da yoktur.

58-oturdu : oturup hāmūş idi B.

59-serū: sonra B.

60-B'de yoktur.

61-B'de yoktur.

62-hüner-vār : serūd B.

63-rübāblara : A'da yoktur.

girdiler. Birbirine tolular içüp būseler virdiler. Nazm:

Şurāhiler torup çekdi boyunlar
Şanemler kalkup oynadı ovunlar

Güzeller giydi nārencī kabalar
Acıldı mı dinildi⁶³ merhabālar

Gec idi serv-i kadler zar külāhı
Şikest itdi felekde mihr ü māhı

Giderek şeftalünün biñi bir pula oldı. Şevk ve zevk ile
ve hū ve hāyla meclis içi tıoldı. Āhir ol şāh sezā firāz ol
1300 ol dilber tannāz. Ben ğarīb müste'mende dem-sāzlık ve dil-nū-
vāz ayık⁶⁴ gösterüp bin tolū içindi. Çünkim endan bir mihr ü
48a mücemmeti gördüm/öñinde yüzler sürüp ayağına baş vurdum ve
kaşd eyledüm ki elini öpem ve bu yanmış cigerüm odına bir pāre
şu serpem gül gibi gülüp 'azadın ve güneş gibi füzüzān olup
ruhsārın tutuvirdi teşne idüm. Furāta mürde idüm. Āb-ı hayāta
uğradum. İhtiyārum elümden gidi. Şevk yili şabrum hırmanın
1305 tağıtdı. Güleyüp üzerine düşdüm ki gül gibi ruhsarına ve gāh
la'l-i şeker-bārına buse virdüm. Ğamzelerle 'aqlumı ğaret ve
şeker-ħandelerle şabrumı ğasāret eyledüm. Küstāh-āne niyāza
ve 'tekellüfsüz 'arz-ı sūz ve sāza⁶⁵ başladum ve eyitdüm:⁶⁶ Ey
sultān-ħübān ve ey şehr-yār-ı maħbübān ki vücūduñ luţf-ı mu-
şavver ve mihr ü vefāyla muħammerdür. Ne dürcüñ gevheri ve
1310 ne burcuñ aħterisin melek misin, perī misin yoksa mihr-i ħā-
verī misin? Çün kān-ı mürüvvet ve diyārı⁶⁷ fütüvvetsin, Ne
var ben bendene nām-ı şerīfūñi beyān ve 'ünvān-ı münīfūñi⁶⁸ ayān
eylersen. Pes biñ dürlü luţfla ğüftāre gelüp, eyitdi: Ey ğarīb
bī-dil ve ey müstemend lā-ya'kıl benüm aduma nāz u dil-nūvāz
dirler ve laķabuma 'işve dem-sāz okurlar. Bu diyāruñ şehr-yārı

63-dinildi: dünyāya B.

64-Bu cümle B'de yoktur.

65-Bu kısım B'de yoktur.

66-ve eyitdim: A'da yoktur.

67-diyārı :deryāyı B.

68-münīfūñi: latīfini B.

- 1315 duh̄teriyem ve 'izz ü saltanat çerh̄inüñ sa' f̄id-i ahteriyem.
 48b İşbu gülistān seyrān-gāhum/ ve bu bostān cevlan-gāhumdur ve
 bu dūşize kızlar cümle perestārlarun ve işbu pākize⁶⁹-şanem-
 ler ser-ā-ser hizmetkārıdır. Şöyle ki her kağı dil-rübāya
 meylüñ ola tekellüf degıldür senüñdür. Şohbet ve mu'āşeret ve
 tenhā bizüm ve 'işret eyle. Tek baña degme⁷⁰. Cemālümden buseye
 1320 kani' olup hod-kāmlık ve hadden "tecāvüz eyleyüp"⁷¹ bednāmlık
 itme eger 'inān-ı ihtiyār elüñden gide ve nefis tūsen ser-keşlik
 "eyleyüp seni zebün"⁷² ide bu kenizeklerden gönlüñ tutduğı ile
 murāduñ göre ve bu periveşlerden cānuñ sevdigüyle 'işretüñ sür.
 Ateşüñ anlardan teskīn ve dil-i pür-izhrabuña temkīn virerek
 gel yine 'işretümle behremd ve şohbetümle şehre bend ol. El-
 1325 -kışsa bildüm ki, bahtum uyğudan uyandı ve t̄ali' üm şem'i yandı.
 Gice nişfü'l-leyhe dek bu üslüb üzere 'ays ve nüş eyledüm.
 ve deryāleyin derün-ı dilden cūş ve hurūş eyledüm. Āhirü'l-emr^{meslik}
 pāyāna irdi ve ol şāh -ı hūbān sākilere ve muṭriblere destūr
 virdi. Ol pervīn-şıfat güzeller benātü'l- na'ş gibi tağıl-
 1330 dılar. Alāt-ı bezmi divşürüp köşelere 'azīmet kıldılır. Ben dağı
 49a emr-i 'ālemi mūcibince ol perī-ruhsārıların/içinden birini ihti-
 yār itdüm ve elin elüme alup yüz şevk biñ zevkle bir küşeye
 gıtdüm. Şabāhadek demler sürüp 'ālemler eyledüm. Gāh cān gibi
 der-ağuş ve gāh ser-çeşme-i āb-iḥayātdan nüş eyledüm.⁷³ Vaқта
 kim envār-ı sihirle 'ālem yüzi münevver oldı ve nesim şubḥ-ı
 1335 demle cānlar meşāmı⁷⁴ mu' ahttar oldı. Ol serv-i gül endāmuñ
 h̄āb-gāhından kıyām eyledi ve ol semen-berlerle bir laḫza bāğ
 içinden h̄irām eyledi. Pes şabāhü'l-ḫayır diyüp baña vedā' itdi.
 İnşāa'llāhü'r-rahman yine ihtişām⁷⁵ gelürüz diyüp gıtdi. Ben
 bī-çāre ardlarınca sekrān ve bu ḫāle ḫayrān kaldüm. Gāh ol şa-
 rāb-ı hoşgüvārlardan def' i ḫumār eyledüm. Gāh ḫ' āb-ı nüşīn
 idüp bir hūb-yār kenārında karān eyledüm. ḫaḫikatde nergiz
 1340 gibi özlerüm yola diküp intizār ü"zār oldüm ve cūy-ı dil-cū
 gibi uzak⁷⁶ sevdālara düşüp bī-ḫarār oldüm. Aḫşām kaçan ola

69-B'de yoktur.

70-Bu cümle B'de yoktur.

71-B kısım B'de yoktur.

72-Bu kısım B'de yoktur.

73-ḫayvān gibi nüş itdım : B.

74-B'de yoktur.

75-ihtişām : aḫşām B.

76-Bu kısım A'da yoktur.

diyü cānum kılca kaldı ve ol dil-dār perī-ruhsāruñ hayāli
 gönlümü aldı. Gönlümle eyitdüm: Leyletü'l-kadre irdüm. Kadrini
 bilmedüm. Senc-i bî-rence düş oldum temenni⁶ kılmadum Devlet-i
 bî-dāde uğradum h v ābla geçindüm. Şarāb-ı hoş-güvāra irmişken
 1345 şarābla⁷⁷ geçindüm. Ve 'l-ḥāşıl bu makūle efsāneler söyleyüp
 aḥşāna dek şabr kıdum ve bu derdüñ devāsı hemīn şabr ve/
 49b taḥammüldür bildüm. Çünkim aḥşām irişüp 'ālem zulmet çatırın
 büründi girü ol encüm gibi şem⁶ i rüşenler karşıdan göründi.
 vine ol melek munzar periler zuhūr ve 'ālem şahifini pür-nūr
 itdiler. Vaḳta kim bu aḥterlerüñ içinde ol bedr ayı gördüm. Eī-
 1350 -ihtiyār istikbāl eyleyüp ayağına yüz sürdüm. Yine ḥadden zi-
 yāde bende nüwāzlıklar eyleyüp elüm eline aldı ve luḫflar
 gösterüp kalın boyunıma şaldı ve ol taḫta zirā ve zīrine ge-
 çüp beni yanına aldı .Yine şarāblar⁷⁸ ni⁶ metler yinildi. Naẓm:

Girü nergisleyin başdan tutup cām
 Sürüldi devr içildi rāh-ı gül-fām

Safādan çerḫe girdi necm-i gerdün
 Felek çeng oldu meh def zühre kânün⁷⁹

1355 Yürütdi sākīler kol kol ayağı
 Götürdi ḫūblar baş baş çanağı

Güzeller sebze-püş olup melek-vār
 Güneşler bezmi devr itdi felek-vār

Semen-ber serv-i kāmēt dil-rübālar
 Giyüp rakş eyledi çinī kabalar

Yine muḫribler ser-āğāz ewleyüp efsāneler dinildi ki, felek-
 lerden melekler semā⁶ idüp dem-beste kaldı.⁸⁰ Girü dühenünler
 zebāne ve çengler fiğāne geldi ve rūḫ-ı efzālar gönüller yağ-
 1360 malayup şeş-tālar şeş cihāta avāzeler şaldı. Feleklerden

77-şarābla: serābla B.

78-şarāblar: şerbetler B.

79-Bu beyit B'de yoktur.

80-Bu cümle B'de yoktur.

melekler istimâ' idüp dem-beste kaldı.⁸¹ Neyleri ayaglatdılar⁸²
50a defleri söyletdiler dilleri/ depretdiler kabaları⁸³ ditrettdiler.
Zer şurâhîler kerdenkeş sinîn-berlere boyunlar çeküp mübâhîler
gibi sücüd eyledi. Şarâb-nâb içildükçe dimâğları pür-düd ve cân-
ları od eyledi. Yine ol mâh-rûlar biribirine tolular şundu. Aña
dek bezm ehl-i tolu urmuşa döndi .Her biri bir yaña devrildi
1365 ve 'âlem ağıyardan hâli oldu. Hemîn ber nigârın ve birin kıldum.
Fırşat ganîmetdür diyü şabr metâ'ını şuya şaldum. Bî-ihtiyâr
ol serv-i nâzuñ öninde baş vurdum ve gül gibi pâyına yüz sür-
düm ve bağruma çeküp cânım gibi der-âğuş itdüm ve bir zemân
lâ-ya'kıl olup kendümden gitdüm. Kaşt eyledüm ki tentene ulaşı-
durup câna cân olam. Vaşlı bağından her vechile temettu' idüp
1370 kâm-rân olam. Çünkim ol yâr-ı⁸⁴ sitemkâr benden bu kaşd ve iç-
dâmı gördi. Gül gibi yüzün yüzüme urdı ve tazarru' ve zârî idüp
eyitdi: Ey nân ve nemek haqqın bilmez ve ey peymân ve imânına
vefâ kılmaz adam. Oğlanı⁸⁵ niçün terk-i emânet ve kaşd-ı hıyânet
idersin. Kanı benümle 'ahd ü peymânüñ beñzer ki hep yalan imiş.
Ol imânüñ ben seni hem-dem ve yâr ü mahrem ve gam-h'âr idin-
1375 düm ve bunca perî-peykerleri saña îğâr eyledüm ve seni şohbet
50b haşma ihtiyâr/ eyledüm. Senden büse ve der-âğuşşum dirîğ it-
medüm ve senüñle cevri ü cefâ tarîkine gitmedüm. Revâ mıdır ki
'işmetüm dirâhtını⁸⁶ şarâb ve 'iffetüm borcunu yebâb itmek di-
leyesin. Bir şâh-zâdenüñ nişânlüsiyem, anuñ yanında yüzüm kara
itmek dileyesin revâ mıdır? Hey bî-vefâ âdem oğlanı didi ve
1380 ağladı.⁸⁷ Eyitdüm ki. ey nigâr-ı nâzenîn ve ey dildâr-ı güzîn,
ben derd-mend ve bî-çâre zâr ü haste ve rûzigârdan şikestesin,
şarâb-ı şâfî⁸⁸ ben müstemend âvâre dil-teşne ve ciğer mişmet
elinden gür-deşnesin. Zülâl-i şâfî hiç evlâ' mı ki müsteski âb-ı
zülâlden içüp içüp kanaya maħmûm⁸⁹ pertâbuñ şarâb-ı nâb eline
gire. Daħi varup âteş-i hirmânile yana. Eyitdi: İy bî-insâf niçün
1385 ihsânlaruma i' tirâf "ve 'ögr ırmağından i' şirâf⁹⁰ eylemezsin.

81-Bu cümle A'da yüktür.

82-ayaglatdılar: inletdiler B.

83-kabaları: kılları B.

84-B'de yoktur.

85-B'de yoktur

86-dirâhtını: dürcini B.

87-Bu cümle B'de yoktur.

88-Şâfî: şâfî B.

89-maħmûm : maħmûr B.

90-Bu kısım B'de yoktur.

Senüñ cān pür izdirābuña temkin ve dil-i pür-süz ve tābuña teskīn virmeğiçün bunca dūşize ve pākize kızları saña fedā eyledüm. Her birinüñ la'l-i sīr-ābı şarābnāh ve cenāb-ı pür-tābın⁹¹ mānend-i māh-tābdur.⁹² Eyitdüm ki, ey ḥabīb-i dil-firīb sek yoktur ki ḥüsnüñ gibi ḥulkun bendesiyim lūtf u
 1390 iḥsānuñ şermendesiyim. Ammā sen daḥi bilürsin kim āḥter-i āfi-tāba ve boncuk gevher-tāba bedel olmaz. Melek kande perī kande
 51a şem kande şems-i ḥāvarī/ kande senüñ bir ser-i mūnuñ anlaruñ gibi biñ ḥüb-rūya değer. Cemālūñ āfitābını seyr⁹³ iden İrem gül-zārını neyler. Vişālūñ şarābın isteyen kevser cūy-bānını nider? Fakīr ü müstemendem Ḥazret-i Sultāna geldüm. Ğarīb ve derd-mendem vişālūñ ümīdi ile cāna geldüm. Beyt:

Mürüvvet kānısın iḥsān senüñdür
 1395 Ğarīb ü bī-kesem fermān⁹⁴ senüñdür

Murādum ḥūn-ı iḥsānuñdan⁹⁵ şey'en li'llāhdur. Ne ibrām ki lā-iḥsān illā bi't-temām itdi. İmdi ey Ğarīb 'āşık eger 'ışkımda şādık isen fermānumdan baş çekme ve şüre yirde emel teḥmīn ekme. Eger ruḥsārım ve ger la'l ü nūşumdur. Eger büsemdur ve eğer der-āğuşumdur. Ser-ā-ser öñünde mebzöldür. Lākin şo bir emr ki ḥilāf-ı ma'kūldur. Ğayr ü maqbūldur. Andan saña
 1400 melālet⁹⁶ ve baña ḥecālet vardır. Her işüñ bir zemānı ve her 'ayşuñ bir evānı olur, diyüp boynuma şalınup bī-ḥad yalvardı. Lūtf ve mülāyimetle her sözde öñünce vardı. Hüs-i va'dehere idüp çok sözler böyledi. Āḥir beni zūlf-i dil-girini⁹⁷ gibi meftūn⁹⁸ eyledi. Pes ol nāzenīnlerden birinüñ elin elüme virüp beni ol taḥt üzerine kodı ve kendü biñ 'izz ve nāzile revāne
 1405 olup, bir kūşede varup uyardı. Ben yine şabāḥa dek ol nāzenīn
 51b ile 'ayş ü şişretde/ve bezm ü şoḥbetde oldum. Ğāḥ şekeri şīr ile karışdırdım. Ğāḥ āteşi ābla barıştırdım. Ğāḥ gūtesīm içre sīm-ābı zer-niḥle der-kār ve zer-kār eyledüm. Ğāḥ cāme ḥ'ābı zencefirile

91-cenāb-ı pür-tābın: cemāl-i pür-tābın B.

92-māh-tābdur : āfitābdur B.

93-seyr:seyrān B.

94-fermān: dermān B.

95-iḥsānuñdan: ḥ'ān-ı ḥüsnüñden B.

96-melāhat: melāmet B.

97-dil-girini: dilber B.

98-meftūn: meftūl B.

pür-naqş ve nigâr eyledüm. Gâh 'unnâb lebinden tenaqqull ve gâh seftâlûlerden tenâvül itdüm. Gâh sîbe el urdum. Gâh turunca gâh
 1410gül hîrmenine düşdüm. Gâh gence. Vaqta kim yine sultân seher ufukdan nûr-efşân oldu. Ol mâh 'âlem hevîn yine âhterleriyle baña vedâ' eyleyüp bî-nâm ve nişân oldu. Güyâ ki her biri hayâlde göründü. Yine berk-ı hâţif gibi⁹⁹ bir dem içinde nâ-pey-dâ oldu.¹⁰⁰ Ben hayretle ol bāğçe içinde kaldum. Yine cānunu fikret deryāsına şaldum. Gönlümlle eyitdüm : ki ol yār nāzenini
 1415 bu gice kaţi bî-ñuzûr itdüm ve edebsüzlikler eyleyüp ziyāde incitdüm. 'Acebdür ki ol serv-i revân bir daħi bu gülüstāna gele ve ol āfitāb-ı 'ālem-tāb girü bu diyāra¹⁰¹ sāye şala ve yine eyitdüm ki, ol āfet-i devrānuñ¹⁰² şāyet kaşdı beni imtiḥān idi ki cemāline 'āşık olduğum ve da'vā-yı muḥabbetde şādık olduğum gördi.¹⁰³ Şimdi temām bildi kim ben şūrīde ve sermest ve ehl-i
 1420 hevā ve sehvetperest imişem. Şek digüldür ki ḥālūme i' tirāz ve 52a benden i' rāz eylemişdür. /Beyt:

Bilmeyüp turfe iş itdüm
 işim altun iken gümüş itdüm.

Anuñ firîbine¹⁰⁴ aldandum ve nāz u¹⁰⁵ işvesini gerçek şandum. Pes hayret¹⁰⁶ eliyle başımı dögdüm gâh iylendüm gâh sögdüm. Bu ḥālile ol gün aḥşāma¹⁰⁷ dek intizār çekdüm ve gönül mürçine¹⁰⁸ hezār dürlü ḥayāl toḥmın ekdüm. Çünkim yine vaqt-ı şām
 1425 ve hengām-ı zalām oldu. Felek bezminde şem'iler uyandı ve melek milkinde nūrānī kandīller yandı. Anı gördüm ki ol rūḥānīlerine şem'i nūrānīler ile taraf-ı gülüstāndan zuhūr eylediler. zemîn ve āsumānī mâh ve encüm gibi pür-nūr eylediler. Ol serv-i nāz ve ol gül-bün ser-efrāz ḥrāmān ve cemāli āfitābından 'āleme nūr-efşân olup gelür.¹⁰⁹ Pes ihtiyārum elümden gidüp varup pāyına
 1430 baş urdum ve şu gibi yüzümü önünde ḥāke sürdüm. Yine dil-nüvāzlıklar gösterüp beni ḥākden götürdi ve elüme yapışup hezār 'izz ü nāzla geçüp ol taḥt üzerine oturdı. Yine emr eyledi bezme bünyād urdılar ve 'ayş ü nüş esbābın ortaya getirüp bir 'ālī meclis

99-Bu kısım B'de yoktur.

100-oldı: olup bürindi B.

101-diyāra : adaya B.

102-āfet-i devrānuñ : āfitāb-ı devrānuñ B.

103-Gördi: değerdi B.

104-firîbine: dil-firîb B.

105-Nāz: A'da yoktur.

106-ḥayret: A'da yoktur.

107-B'de yoktur.

108-mürçine: mezra'ına B.

109-olup gelür: A'da yoktur.

1435 kurdılar. Yine devrân rağmına¹¹⁰ sākīlér la'1-i revāni¹¹¹ yürüttdi ve muṭribler söz ve sāzla zehrenüñ gücin "çañına od dö-
1435 küp gücin¹¹² kurutdı. Berbatlar kânūna ve konarlar¹¹³ erçanūna āhenk¹¹⁴ itdi ve mihr ü meh gibi güzeller raqş urup feleklerde/
52b melekleri denk itdi. Her bülbül hoş-nüvāz bāne ve her tūṭī şeker hāb-yāne gelüp taşnif ve naqş ve terāne başladı. Mihr ü dilber-
-tāb şarābla şem' gibi fūrüzān olup naql bezmle göñül¹¹⁵ yıldız-
larun taşladı. Göñüller aynasından jeng çam ve renk elemeler sile-
nüp¹¹⁶ şāf ve sāde oldu. Nazm:

1140 Bu demler¹¹⁷ virseye tañ mı mürdeye cān
Ki sākī hıızr idi mi āb-ı hayvān

Ser-tā-pā zebān olup çemenler
Diri idi çağırup el'ayş āhzar

118

Vardukça bezm ehlinüñ sūrı ve şevk ve şūrı ziyāde oldu.
Yüki bitmene dilber virdi. Destūr her biri ārām için bir kō-
şeye ve¹¹⁹ bir cūy-bār kenārında karar itdi. Hemīn şehā dildārla
1445 ben kaldum. Yine eski sūz ve sāz mı elimē aldum. Ayağına düşüp
zārīlīg eyledüm ve elin öpüp yalvar ve yākaru söyledüm ki, ey
āfitāb şabāhat ve ey deryā-yı melāhat şeker nineñne bir mūr
bir şehd ırmağına bir zembūr ne kadar ziyān eyler ey yār mürde
idüm. Āb-ı hayāt lūṭfunla zinde eyledüñ. Dönüp tiğ-ı hırmānla
ben çarīb müstemendi helāk eyleme. Beyt:

Şevkden önce gibi bī-hāl oluram
Yazuğum boynuña helak oluram¹²⁰

1450 Hey dostum kabülünle kadrümi eflak itmiş iken poşimān
olup āteş-i redd ile ber zār ü derd-mendi hāk eyleme. İhsān
53a idüp murādum/ hāşıl ve cān maqşūdına ben nā-tüvān vāşıl eyle.
Eytidi: Ey yār-ı bī-vefā niçün çaruñda isti'cāl ve kadüñi

110-rağmına: çamına B.

111-La'1-i revāni: fi'1-i revāni B.

112-çañına od dököp gücin: A'da yoktur.

113-konarlar : kapuz B.

114-āhenk : reşk B.

115-göñül : göğün B.

116-silenüp: söyleyüp B.

117-demler: meylar B.

118-B'de yoktur.

119- ārām için bir kōşeye ve : A'da yoktur.

120-Bu beyit B'de yoktur.

- pāy-māl eylersin. Saña bî-sebeb bu kadar lütf-ı¹²¹ ihsân ve
 sohbetden kām-rân iden kimsesinden hiç bir nesne dirîğ ider mi
 ve senünle cevr ü cefâ tarîkine gider mi? Lâkin kârunda müste^c
 1455 cel ve tâtâhîrûñ hikmetinden gâfilsin bir lahza 'ayş için' ayak-
 lara düşürme ve bir sâ'at 'işret için miñnet zenbûrların başña
 üşürme ko senünle vuşlatımız mäh ve sâl ve mihr ü muhabbetümüz
 bî-zevâl olsun eyitdüm ki, niğâr-ı meh-ruhsâr kâr-ı felek¹²²
 ber karar ve fırsat-ı rûzigâr her leyl ü nehâr olmaz ve tâli^c
 her zemân kişiye yâr ve baht h'âb-alüd dâ'ima bîdâr olmaz.
- 1460 Bu günki işi yarına komak 'akıllar işi degildir ve fırsatı elde
 iken fevk eylemek sa'âdet cünbüşi degildir. Ol va'deler kim
 buyurursun bu gice olsun bahâne itme ve baña h'âb-ı har-guş
 virüp elümden yabana atma. Rübâh sipihrûñ mekr ü hîlebi çokdur.
 Ve gerek dehren kimseye meyl ve amânı yokdur. Nâgâh rûzigâr ge-
 regen devüre ve bu fırsat hırmanın yile şavura efsâne ile cā-
- 1465 numa geçdi. Dermân ile her ne lütfüñ var ise şimdi ihsân eyle
 53b ki dañi intizâra taqatum ve şabra/mecâlüm yokdur ki biñ başlu
 zülfüñ gibi cāzû gözlerüñ efsân ve efsânesi çokdur. Hemîn böy-
 le diyüp vuşlat 'âlemine 'azîmet itdüm ve eyitdüm ki, cehâle-
 tünden yiter fevt-i fırsat itdüm. Her ne kadar yalvardı, işit-
 medüm ve her deñlü kim va'deler kıldı kabûl itmedüm. Hemân zür
- 1470 itdüm ki o genc-i nihâni açam ve serây-ı vaşlinda kām-rânlig
 idüp salţanat tahtına geçem ol niğâr¹²³ bildigim cin ba'd
 benden mecâl şabr ve taħammül muhâldür ve elümden halâş olmak
 ne ihtimâldür. Diler dilemez maqşudum gördüm ve dil ve cān ni-
 şânına murâd okunı iygürürüm. Eyitdi: Ey gaddâr-ı sitem-kâr
 âdem oğlın¹²⁴ horyâdlik eyleme ve baña cellâdtañ¹²⁵ 'arız idüp
 cellâdlik eyleme. Emrünü kabûl ve murâdını mebzûl itdüm. Bir
- 1475 lahza lütf ve mürüvvet ve ihsân fütüvvet idüp gözün yum ki genc
 nihân-ı 'uğdelerin hal ve kendümi hizmet-i vaşla maħal ideyim
 hergiz senden dönüşüm ve bir çayr-ı kimesne ile dañi konuşum
 yokdur. Çünkim ol yâr-ı dil-nüvâz bu kadar niyâz itdi. Pes
 dâmeninden ol güli berk tutup¹²⁶ bir lahza gözüm yumdum ki

121- lütf : A'da yoktur.

122-B'de yoktur.

123-B'de yoktur.

124-B'de yoktur.

126-güli berk tutup: nergis gibi tutup B.

hemân 'ayş ü 'işret hazînesin baña teslîm eyleye diyü umdum.
 Bir sâ'at geçmedin eyitdi: Ey gözini aç çünki ihsânım hüninâ¹²⁷
 1480 toymaduñ indî gözün aç. Gözüm açdım ki ol cân-ı cihânun¹²⁸
 54a vaşl-i ni'metinden/ kām-rān olam ve gönül arzūsın bulur bir
 lahza cāne cān olam. Kendümi hemân ol zenbîl içinde ser-gerdān
 buldum. Cān başuma şıçrayup kendü kārumdan hayrān oldum. Hasret
 adına yandım ve hayren dūdına boyandım. Ciger kanını gözümde
 seylāb itdüm ve feryād ve fiğan eyleyüp ol sepedün¹²⁹ içinde
 1485 ızdırāb itdüm. Ne fā'ide¹³⁰ anı gördüm ki zenbîl rakş eyleyüp
 yir yüzine indi ve hemân ol harābe kubbenün içinde bulundu.
 Felek bāzisine hayrān kaldım. Hemân-dem sepetden¹³¹ taşra gel-
 düm. Gördüm ki ol kaşşab yigidi turmuş ve hayret elin açına
 urmuş. Anı gördüm derēnum dañi better cüş eyledi. Hasret adı
 1490 yalıñından¹³² ve gözüm yaşını deryālayın hurüş eyledi. Bes ol
 yār-ı ğam-h'ār beni bağrına başup benden beter ağladı. Ken-
 düni zabt idüp¹³³ eyitdi: Ey şehriyār sevdā-zede ve ey bî-ka-
 rār ğam-zade eğer yıllar saña bu ahvāli takrîr itsem i'timād¹³⁴
 ve bu esrārı tefsîr eylesem i'tikād¹³⁵ kımmazduñ. Şimdi kendü
 gözünle görüp bildün. Bu karalar giyenlerün hālını bildüm.¹³⁶
 Lā-carem tığ-ı hayretle bağruñı şad-pāre kılduñ. Saña bu rāzı
 1495 açmaduğum buhl ü cennetümden degül idi ve bu esrārı beyān kıl-
 54b maduğum minnetümden/degildi. Belki bu kıssa güftāre layık Haz-
 ret-i şehriyār münāsib ve muvāffak degildi. Nā-çār ben sitem-
 -dide-i hāmüş oldum ve derd ü miñnet ile mātem-zede olup ser-
 -tā-pā-yı sîne-püş hāmüş med-hüş oldum. Çünkim ahvāli bildüm.
 Ol yār-ı ğam-h'āre vedā' idüp 'azm-i vaṭan aşlî kıldım ve cān ü
 1500 dil-mezra'ına derd ü muhabbet¹³⁷ tohımını ekdüm ve sevdāla-
 rından vāz geçüp¹³⁸ ser-ā-ser el çekdüm. Ey hemşire¹³⁹ uş sūz

127- hüninā: h'ānına B.

128-cān-ı cihānun: şāh-ı cihānın B.

129 sepedün: zenbîlüñ B.

130-B'de yoktur.

131-sepetden: zenbilden B.

132-Bu kısım B'de yoktur.

133-Bu kısım B'de yoktur.

134-i'timād: i'tikād B.

135-i'tikād: i'timād B.

136-Bu cümle B'de yoktur.

137-derd ü muhabbet: miñnet B.

138-vāz geçüp: A'da yoktur.

139-B'de yoktur.

dil ü cânım ve derd-i nihānum budur ki 'ayān ve beyān itdüm.
 PEND: Aşhāb-ı riyāsete ve erbāb-ı hırāsete bu kıssadan hisse
 oldur ki müşāhibeti edeb ile ideler çurebā ile itmeyeler bun-
 lar sevdāyı meşreb ve kevāyı maṭlab olur çünkim şöbet mü'eg-
 sirdür. Şāyed ki sirāyet ide kişi olmaz sevdālara ve turfe he-
 1505 vālara düşüre ve bir murāda dest-res hāşıl idecek kārında mü-
 te'cel ve sonunda çāfil olmaya her zemānda şabr ve taḥammül
 ve fikr ü taḥammül¹⁴⁰ ve te'emmül gerekdür.¹⁴¹

HİKĀYET-İ VAHŞİ ĀDEM ve ZENGİLER ve İZAZRET-İ ŞEYH:

Naql iderler ki kadīmü'l-eyyāmda diyār-ı şām'da bir şeh-
 zāde-i kām-kār var idi ki giceler işi 'ayş ü 'işret ve gündüz-
 llerde seyrān ve şikār idi ve kendü akrānı şehzādeler ki hem-
 1510 zādı serv-i āzādelerle¹ 'azm-i gūh dest ve gāh çimenlerde ve
 55a şahrālarda gülgeşt iylardi. Gāh gülistānlarda sāğar kanın/ ve
 gāh kühistānlarda cānavarlar kanın içerde. Yaz ve kış leyl ü
 nehār rūzigārı sūz ü tarab ve şūr ü şeğab birle geçerde. Gül-
 sūrı gibi gülmekden dehānı yunulmazdı. Bülbül-i şādī gibi çam
 nedür bilmezdi. Nergis gibi elinden² kadeh gitmezdi ve çağlar
 şu gibi kimsenüñ sözün işitmezdi. Her zemānda çonca gibi han-
 dān-leb ve her anda lāleleyin pūr-tarab idi. Kefi ebr-i gevher-
 -bār ve dili baħr-ı zehhār idi. Bir gün şām tağlarından birinde³
 şikār ve seyr-i diyār iderdi. Nā-gāh bir çok perī-rū āhūlar
 gördi⁴ taraftan önüne çıka geldi ki boynuzları yaya ve şūret-
 leri aya beñzer içlerinde bir vahşī ādem bu āhūlarla yār ü
 hemdem. Şehzāde-i bü'l-heves anları göricek istiğrāb⁵ eyledi
 1520 ve ol vahşī ādemden çağırup taleb-i cevāb eyledi. Gördi ki her-
 giz andan cevāb gelmez ve güftārına iltifāt idüp kulak şalmaz.
 Bī-ihtiyār eline tīr ü kemān aldı ve üzerlerine at şaldı. Bu
 kovdı⁶ anlar kaçdı. Ardlarına düşüp niçe der-bend ve dere⁷ geç-
 di. Egerci kim bu āhūlar ziyā⁸ gibi reftār idi. Velākin ol vah-
 şī ādem cümlesinden ön giderdi. Şehzāde bu hāle hayrān olup

140-B'de yoktur.

141-te'emmül üzerine ola ki soñ peşimānlık 'aşı itmez: B.

1-henzādı serv-i āzādelerle : A.'da yoktur.

2-B'de yoktur.

3-B'de yoktur.

4-gördi: A'da yoktur.

5-istiğrāb: isti'cab B.

6-bu kovdı : ve'l-hāşıl B.

7-B'de yoktur.

8-ziyā: şabā B.

1525 sa'yinde mücidd oldu ve talebde ikdām kıldı ki "men talebe
55b şey'en ve cedde ve ceddehü ve men kara'a/bābā ve leccü velece"
ve bunların pâyına düşüp yoldaşlarından ayrıldı. Âhir ol âhûlar
ser-cümle yüzüldi⁹ ve ol vahşî âdem daği bir miqdār zebûn oldu.
Şehzāde âhûlara muqayyed olmayup ol vahşî âdemiye irüp bir
bendile giriftār ve kemend ile şikār eyledi ve aña vahşîler
1530 ile reftārından ve bu resme firārından su'āl itdi. Ve ol vahşî
âdem¹⁰ eyitdi: Bu nefer benüm dildeki nüfûrümden¹¹ ve işbu
vahşîler ile huzûrumdandır ki ne 'âlemede şafā ve ne âdemde
vefā buldum. Bunlar bir bölük hem-renk ve hem-âhenk içlerinde
ne hıkd u hased var ne cenk. Pes bunların şohbetini binî âdem
üzerine ihtiyār itdüm ve anlardan firār eyleyüp bunların için-
de karar itdüm ki onların şohbetinden pür-melāl ve bunların
1535 muşāhibeti ile hoş hālüm didi.¹² Şehzāde eyitdi: Âhir bilsem
ki beni âdemden ne ziyān gördün ki böyle vahşîler ile beyā-
bāne yüz urduñ. Eyitdi: Eger saña yıllar hālümünden ve derd-i
māfi'l-bālümünden söylerem inanmazsın ve sözlerüm âb-ı hayā-
tından ve beyānum furātından kōnmazsın hem ol kim beni bu hāle
giriftār itdi. Beyānum dercini mihr-i dār itdi. Eger beni şad-
1540 -pāre idüp 'âlemün cezāsın ve cihānuñ belāsın eylesin saña
ahvālümü şerh itmek mühāldür ve sırr derünümü keşfeylemek me/
56a ihtimāldür. Ammā şöyle kim bu sevdānuñ hayālinden perişān ah-
vāl ve aşüfte-bāl¹³ olursañ sultānum¹⁴ bir kaç gün terk-i 'ayş
ü'işret ve Yemen cānibine 'azīmet kıl ki deryā¹⁵ kenārında bir
şehr-i nām-dār ve anda bir pīr-i hikmet-medār vardır ki za-
mīr-i münīri mişkāt-ı envār-ı mir'āt-ı envārü'l- ilāhüdür.
ve dil-i hūrşid esrār-ı nā-mütenahidür.¹⁶ seni ol hālümünden¹⁷
haber-dār ve melāmünden vākıf-ı esrār eyler. Eger fütüvvetden

9-yüzüldi: yoruldu B.

10-Bu cümle A'da yoktur.

11-B'de yoktur.

12-didi: A'da yoktur.

13-âşüfte-bal: âşüfte-hāl B.

14-B'de yoktur.

15- deryā: terk-i diyār B.

16-dil-i hūrşid-i nāzīri mir'āt-ı esrār-ı nā-mütenahidür: B

17-hālümünden : âlemden B.

bahremend ve mürüvvetden şehre-bend iseñ beni Allahuñ için vedā'uñla dil-şād ve def'-i şudā'uñla āzād eyle ve illā kendüñe kuru zahmed virürsin ve helāküme sebep olursın kanuma girürsin. Vaқта kim ol vaşşī ādemī bu yüzden 'arz-ı hāl ve keşf-i melāl eyledi ve tazarru' u zāri ve taleb-i rest-gārī kıldı. Şehzādenüñ derūnından şevkat ve merhamet cüş ve nihādından fütüvvet ve mürüvvet huruş itdi. Göñlini hayret aldı ve cānını fikret deryāsına şaldı. Ol miñnet-zede-i rūzigārdan ve şir¹⁸ ü şikārdan el çeküp şehre döndi. Tab'-i nāzūk nizācı ol sevdādan te'eg-
1555 sür kıldı.¹⁹ Yimekten ve içmekden kesildi. Ten kavıyyü'l-erkānı
56b nāleyile nāle ve hayāl ile hayālle döndi. Āhir diyārına/azīmetden gayri derdine çāre bulmadı. Pes sefer yarağın görüp iki gün bir yirde tevekküf kılmadı. Rūzigār ile yemen diyārına gelüp ol şehir-i mezkūrı şehri anda gördi.²⁰ Buldu ve şeyhün huzūr-ı şerīfine varup edeple²¹ rüz u şeb hizmetinde oldu. Bir yıl temām hizmet eyleyüp şeyhüñ mahābetinden 'arz-ı hāl itmege kadir
1560 olmadı ve halāyıkūñ şeyhe teveccühinden hikāyet dimege fırsat bulmadı. Bir yıldan sonra bir gün ol şeyh anı da'vet eyledi. ve eyitdi: Ey cüvān²² bu hizmetlerden murādūñ ve kaşd-ı nihādūñ nedür? diyü söyledi. Şeyhzāde çünküm şeyhden bu iltifātı gördi. İlerü varup pāyına yüzün sürdi ve hālını bir bir hikāyet ve ol vaşşī ādemüñ kıyl ü kālını temām rivāyet itdi. Vağ-
1565 ta kim şeyh şehzādenüñ maşşūdunı ma'lūm ve ğarazını mefhūm idind zücretinden gül²³ gibiyüzün devürdi. Hayretinden serv gibi elin eline urdı ve ebr-şifat kaşın karağın çatdı. Bir zemān²⁴ medīd fikret deryāsına batdı. Eyitdi: Ey cüvān bu el-heves bu sevdādan ümīdūñ kes ki, bu mültemiş maqbūl ve bu arzū ma'kūl degıldür. Dimāğūñ sevdāya ve başūñ ğavğaya virmişsin. Var yüri 'ālemünde ve kendü kār ü demüñde ol, bu fikr-i haţādur çüzer ve bu işüñ
1570 āhirinden hazer eyle. Vaқта kim şehzāde şeyhün bu 'özirini çüş
57a itdi. Feryād/u zāri idüp bir zemān kendüden gitdi. 'Akıbet kendüy

18-şir : seyr B.

19-te'essür kıldı: müte'essir kılındı B.

20-şehri anda gördi: A'da yoktur.

21-B'de yoktur.

22-cüvān : cüvān-merd B.

23-gül: gonca B.

24-zemān : müddet B.

X- 'Ayş ü nüşī münagğas olup cām-ı kāmı zühde döndi(eklenecek)

gelüp eyitdi: Ey şeyh rüşen-zamîr ve ey âfitâb-ı münîr. Niçün
beni kapuñdan mahrûm ve katuñdan mağmûm gönderürsin? Ümîdimi
hâşıl ve murâdım²⁵ vâşıl eyle. Mürîd-i şâdıkam merdûd ve beni
hırmân odına yakup cânımı pür-dûd itme ve illâ tiğ-ı derd²⁶ü
1575 hasretle bağrumı. Çök ve kendümi helâk eylerem böyle diyüp göz-
lerin hünâb ve kan yaşın seylâb itdi. Vakta kim şeyh andan
bu hâli gördi. Merhamet eški çeşminden çeşmeler olup yügürdi. Ol
mu'ammañ ismi ve ol definenüñ tılsımın açmakdan çayri çâre
görmedüm. Pes eyitdi: Ey civân bî-gümân²⁷ evvel ta'ammañdan kelâm ve
bir lahza kıl²⁸ arâm ki tâ saña bu sırr-ı besteyi açup bildürem
1580 ve işbu râz-ı nihânide haber virüm. Zinhâr korkmayasın. Ammâ
muqaddemâ var. Bu deryâdan gûsl idüp pâk ve âyine gibi tâb-nâk
ol. Ba'dehû pâk ve pâkize yanuma³⁰ gel. Seni halvete şalayım.³¹
Ve hakkuñ kudretlerin temâşâ eyleyüp 'ibretler al. Çünkim şeh-
zâdeye bu denlü icâzet ve işâret oldı. Dil ü cânı sūr ü sürür³²
ile taldı. Sürüp deryâ kenârına geldi. Gûsl itmek için bir kaç
1585 kerre taldı. Çünkim gözün açdı, kendüni bir deriñ³³ kuyu içinde
57b boğazına dek şu içinde gördi. Niçe kuyu yirüñ/ka'rına geçmiş.
Kahr-ı Hakdan gūyâ ki çah-ı sağar veyâ kuyruğı üzerine dikilmiş
ejder idi. Derün-ı dilden âteşin âh eyledi³⁴ ve dūd-ı âhı ka'r-ı
zeminden feleklere râh eyledi. Göz yaşların deryâlar eyleyüp ol
şunuñ cūşin ve kuyunuñ hūrüşin artardı. Ben baña itdüm. Diyüp
1590 peşimân oldı ve bağı hün-âbe-i derd ü hayret birle taldı.
Âhirü'l-emr ol kuyuda hayâtından el yudı ve gönlin memâta bağ-
layup başın bir taş üzerine kodı. Nâ-gâh anı gördi ki ol çâhuñ
içine ipiyle bir koğa indi bî-çâre şâh-zâde nevmîd olup göz
yaşların dökerken teselli bulup avundı. Hemân-dem gönlünden me-
lâleti götürdi. Fi'l-hâl geçüp ol koğanuñ içine oturdu. Çünkim
1595 taşra çıkdı. Gördi bir kâfile ol çâhı nokta gibi ortaya almışlar

25-murâdımı : maksûduma B.

26-B'de yoktur.

27-bî-gümân: bî-gâm B.

28-kıl: A'da yoktur.

29-Bu cümle B'de yoktur.

30-B'de yoktur.

31-Bu cümle B'de yoktur.

32-sūr ü sürür : şevk ü sürür B.

33-B'de yoktur.

34-B'de yoktur.

şusuzluğdan cigerleri yanıp cânê gelmişler. Çünkim şehzâdeyi gördiler. üzerine üşüp ahvalin şordılar. Şehzâde ahvâlini takrîr ve derd-i mâfi'l-bâlini tefsîr³⁵ eyledi. Ol kâfilenüñ içinde bir hemzebân ve güftârını beyân eyler bir tercümân bulunmadı. Egerçi kim ol kavmüñ her biri ehl-i lisân idi. Velâkin
1600 kimi bunandan ve kimi ehl-i Horâsân'dan idi. Nâ-çâr hâlimden
58a bir niqdâr işâretle beyân eyledi ve şordı. Kıssasından/fi'l-cümle remz³⁶ ile söyledi. 'Akıbet vaqt-i zalâm ve hengâm-ı şâm irüp ol yirde anlaruñla ârâm idüp h'âbe vardı. Aña dek kim şubh-ı sa'âdet pertev-i âfitâb 'âlem-tâbuñ şem'in uyardı. Şehzâde yirinden belinleyüp hayretle turdı ve dide-ı h'âb-âlûdına şu
1605 urdı. Gördi ki ol şahrâda ne yâr var ne ağıyâr ve ol diyârda ne kâfile var ne deyyâr. Hayretinden aşâğa yukaru yıl gibi her yaña devân ve şu gibi her yaña³⁷ revân oldı. Ol kâfileden ne eser buldı ne haber. Cül açılmış yerinde yiller eser. 'âciz muştari³⁸ ol şahrâyı bî-pâyâne düşüp gitdi. Şusuzluk bağrını yakup cânına kâr itdi. Ve'l-hâşıl ahşâma dek kat'-i beyâbân ve âh ü fiğân
1610 eyledi. Çünkim gündüz gece niğâbını urundı ve 'âlem-i zulmât ile büründi. Felokler rûy-ı zengî gibi sevâd var ejderleyin âteş-nihâd oldı. Şehzâde miskin bir küşede siñüp qarâr ve taħammül ü iştibâr gösterdi. Nâ-gâh qarşudan bir rüşen od māmend-i âfitâb-ı zer-endüd 'ayân oldı. Fi'l-hâl ol âteşden yaña bād gibi revân oldı. Gâh kuş gibi uçdı. Gâh âhüleyin yügürdi. Çün yakın
1615 irdi ne gördi iki nerre-'ifrite beñzer siyâh zengîler elle-
58b rinde tiğ ü hançer-i bir barmaqları hıyâra ve / kâmetleri çı-nara beñzer yok haţâ didüm siyâh mermerden yapılmış minâre beñzer gözleri şan kan alcı tāsıdur. Görenlerüñ ödi şıdar. Tal'a-tından şaħar-ı cinnî nefret ider.³⁹ Nazm:

Durnı tâbût ve dehânı gürdür
Çehresi meyyit gibi bî-nürdür

35-tevsîr: ta'bîr B.

36-remz: râz-ı nihân B.

37-devân ve şu gibi her yaña : A'da yoktur.

38-muştari: mu ştarr olup B.

39-Du cümle A'da yoktur.

- Vakta kim anları gördüm. Hayretümden selâm virüp turdum. Ne
 1620 bir çift güftâre ve ne iki kadem reftâre mecâlüm kaldı. Eyit-
 diler: Gel berü ey âvâre-ı ğâfil ve ey bî-çâre-i lâ-ya' kıl ki
 kendü ayağınla maķatılñi geldüñ ve elünle kendüñi belâ dāmına
 şaldüñ ki her gece bizüm öyünümüz iki âdemdür ve oyunumuz bu
 âteşle efsün ve demdür. Otur ki saña bir yâr ve yoldaş daħi
 gele ol daħi sencileyin kendüzin belâ damına şala. Çünkim an-
 lardan bu güftârı işitdüm, hayâtumdan temâm ümîd kaķ'iyen itdür
 1625 Nâ-çâr yanlarına oturup göz yaşların aķıtdum ve âh ü zârî ey-
 ledüm kendümden gitdüm. Aña dek kim âşâr-ı şubħ zâhir ve envâr-ı
 âfitâb bâhir olmağa başladı. Gördiler kim baña bir refîķ daħi
 irmedi ve ol ki ümîdleri idi el virmedi. Pes ol iki zenginün
 biri baña yapışdı ki murâdın göre ve ben müstemed ü bî-çâre
 ile karın toyura ol biri yirinden kaķup eyitdi: Añaru tur kendi
 1630 naşîbüñi gör şikâr benümdür sen fâriğ ol yüri var sen bir
 59a daħi/sen bul. Ol biri eyitdi: Müzâyaka eylemegiñ yüri şikâr
 dutanuñdur ve kumâr utanañdur. Kaz var iken sen daħi tutmak ve
 loķma ağızña girmiş iken yutmak gerek idi. El-kışsa, biri birine
 âhenk ve güneş toğuncaya dek cenk itdiler. 'Aķibet hancerler
 1635 çeküp biribirinün bağrını çâk ve pöre pöre idüp helâk eylediler
 Ben müstemend bu aħvâli görüp hâliķa şükür-i bî-pâyân ve hamd-ı
 firāvân eyledüm. Memân girü dönüp ol beyâbâna yüz urup yıl gibi
 püyân ve sil gibi murâdumı⁴⁰ cüyân⁴¹ ve derd-i derünüm için
 tâlîb-i dermân oldum. Gördüm ki ardundan ses gelür. Şandumki
 cânuma feryâd-res gelür. Dönüp bakdum ki ne görsem iki zengi
 1640 'avretler ki her biri bir dîvdür. Maferet ardundan irdiler ve
 x eyitdiler: Ey harâm-zâde erlerümüz senün şumluğundan helâk ve
 bağrımız bu derd-i mihnetle çâk oldı. Saña anların kanın ve âh
 efğânın kosaķ mı gerekdür? Senün kanuñı içince yüregümüz suçmaz.
 'Alemede meşeldür ki şu uyur hün-ı mazlüm uyumaz. Şinden girü

40-B'de yoktur.

41-cuyan: devan B.

X-yılan gibi baña ağı uiller verdiler ve (eklenecek)

- 1645 elimüzden kurtulmak saña ne dermândır. ki erkek arşlan arslan(s
59b dişi arslan dağı arslandır. Ben bî-çārede ne pāy-ı güriz ve/ne
dest-i setiz tākātüm tāk olup nātüvān ve felegüñ yazısına hay-
rān kaldım. Her biri kolumdan bir yaña çeküp zor kıldı. Şandım
ki bend bend ş'zām birbirinden ayrıldı. Birisi eyitdi: Ben bu-
nı kayd ü bende çeküp 'ömrüni 'azāb ile ve cānını sūz u tāb ile
1650 geçürürem. Hayātda olduğça bu hālle kullanup derkār ve oğlancık-
larına hizmetkar eylerem. Ol biri eyitdi: Şimdi ben bunu tiğla
helāk ve sīnesin şad-çāk iderem ki buña bir an āmān virnek gür-
-haţar ve bir lahza⁴² hayātda komak maħaldür.⁴³ Ortalarında
muħkem nizā' ve cidāl oldı. Ol bunuñ yüzün yırtdı. Bu anuñ saçın
yoldı. El kışsa : şo kadar döğüşdiler ki beyhūd olup düşdiler.
Ben kaşd eyledüm ki anlar turmadan başım ālup bir cānibe kaçam.
1655 Cān korhüsüyla yirler kesüp kuş gibi raftāre kanatlar açam. Anı
gördüm iki şir zübān kafāmda turur. Her biri beni helāke açzın
açup na' ralar urur. Her birinüñ dendānı tiğ-ı āteş-tābe ve han-
çer-i tizāya beñzer ve dehān-ı çārbı tābe ve kanada⁴⁴ beñzer.
Kuyrukların yuvırmiş⁴⁵ şankim halka halka çenberdür ve ser-pen-
çelerin açmışlar güyā ki tiğ ü hançerdür. Her dirnağı bir çen-
1660 kāl-i elmāsdur. Yā 'ömr ekinin biçmek için pülāddan dās-der. Şeh
60a zāde eydür:⁴⁶ /Anlaruñ mahabbeti beni bî-hāl ve şalābeti dem-
-beste ve lāl eyledi. Bundan çayri çāre bulmadım ki şir-i hūn
Hāre bu beyhūd zenleri çidā ve halāş-ı cānum için fidā eyleyem.
Pes her şirüñ öñine birini peşkeş virüp bir yire çekildüm ve
bir pāre cānum yirine gelüp irakdan temāşların kıldım. Güyā
1665 ki ol zengī 'avretlerüñ saçı zenciriyle ānları kemend ve dest ü
pāların bende çeküp çünkim aşlanlar tu' mesin buldılar. Beni koy
çidālarına meşgūl oldılar. Ben hemān ayak gösterüp firār ve 'azm-
kenār eyledüm. Bir 'aceb pişe-zāre⁴⁸ uğradı ki zengī saçı gibi
birbirine dirmiş ve rakş ü semā' ehli gibi bir yire gelüp el
1670 ele virmiş diyasın kim mūr u märe ve bād-ı āteş-i reptāre an-
dan mecāl güzār yoktur. Gönlümle evitdüm: Halāş için hoş penāh
ve ārām ü h'āb için hūb cāy-gāh elime girdi. Bir fūrce bulup
düşe sürce icerü girdüm ve hayretümden göz yaşların içüp hūn-ı

42-Bir lahza: A.'da yoktur.

43-maħaldür: maħall-i hāzerdür B.

44-kanada: kanāre-i kaşşāba B.

45-yuvırmiş: kurmuşlar B.

46-B'de yoktur.

47-çeküp: çekdün B.

48-pişe-zāre: mişe-zāre B.

ciger bir dem giderek nâgâh bir ejderhânũ sūr u yatına irdüm.
Kat kat halka olup ol arada ārām ve ol pişezârı şikâr için
1675 dam idinmiş. Anı görüp endāmuna lerze düşdi ve derūnum nār-ı
60b hayretiyle⁴⁹ /^{duydı.} yâb yâb girüsine çeküldüm ve sevķ-i kazâyile
belâ dāmına düşdüğüm bildüm. Ol ejderhâ-yı hün-h'vâr. cünkim
bād-reftârından ses aldı. Başın kaldurup etrafına⁵⁰ nazar şaldı
ve tâziyâne-i ğam belki zebâne-i⁵¹ cehennem gibi zübânın çı-
karup âteş-efşân oldı ve beni dövüp⁵² seylâb-veş çözülp piç ü
tâbile revâne oldı. Bildüm ki biñ cânım var ise birine halês
müyesser degildür ve ger şir-i jiyân ve pîl ü demân olursam
andan mecât mutaşevver degüldür. Pes hayâtımdan nevmîd olup
turdum ve Hazret-i Hakka dilden⁵³ niyâz idüp yüzüm topraklara
sürdüm ve ol ejderhâ deminden şöyle âteş-efşân oldı ki şahn-ı
1685 âsumân ve kevn ü mekân şirâr ile taldı. Anı gördüm ki ol pişe-
zârı ser-â-ser⁵⁴ âteş tutup yandı. Dütünler ejderhâ çirdâr eflâke
çekülüp rûz-ı rûşen-seb-âşâ göklere boyandı. Vardukça ol âteş-i
süzân şöyle füzüzân oldı ki ser-â-ser ol pişe-zârda ne kim var
huşk u ter yanıp kapkara hâkistr oldı. Çün nazar kıldum, çördüm
1690 ki ol âfet-i devrân rûde gibi âteşiyle biryân olmuş ve ol ki
61a cezâ ve sezâsı idibulmuş. Yine şükr-i hâlik bi-çün itdüm/ve ol
gün aḡşâma dek kaḡ'-i hāmün itdüm. Çünkin yine bu zulmet çadır-
ları kurıldı ve siyâh atlasdan sayâ-bânlar uruldu. Ben zâr ü
nâtüvân girü hayret deryâsına^x girüp yatdum. Ya'ni rübâh yanına
cân ve mâr-ı bi-çân gibi gâh bir şikâf-ı hâkî-penâh ve gâh bir
1695 tîre maḡâki cây-gâh idindüm. Gördüm ki rûzigâr leyl ü nehâr
ben müstemendi zârî seng-sâr eyler. Nâ-çâr ben daḡi taşdan hişâr
ve yir diblerine karâr eyledüm. Çünkim gicenũ iki⁵⁵ baḡşı geçdi
ve yılduzlar yüzlerinden⁵⁶ zulmet-nikâbın bir pâre açdı. Şâhzâde
eydür: kulaḡuma ḡurûs âvâzı irdi. Mürde idüm burnuma⁵⁷ cân
girdi. Artuk şabra mecâlüm kalmadı ol âvâzedden yaña 'azîmet
1700 itdüm. Şabâḡa deḡin ümîd ve benümle⁵⁸ ḡatırı dünim idüp gitdüm.

49-hâr-ı hayretiyle: nâr-ı hasretle B.

50-B'de yoktur.

51-zebâne: A'da yoktur.

52-B'de yoktur.

53-B'de yoktur.

54-B'de yoktur.

55-iki: bir B.

56-B'de yoktur.

57-burnuma: bedenime B.

58- benümle : bîmle B.

Çünkü envār-ı sihr-i aḥter sūz meş'al-i āfitāb cihān-efrūz
oldı. Nūr-ı şubḥla bir şehriñ üzerine ṭāli' oldum ve sūz-i
surūrumdan şanki āfitāb-ı lāmi' oldum. Bir şehir-i dilkeşdür ki
burc u bārūsı envār-ı ecrāmla hem-zübān sūr-i pūr-sūrūnıñ
devrinde āsumān gibi mehr ü mehser gerdān māmend-i behist ḥāki
1705 'anber -sirişt hevāsı dil-küşā cemāli rūḥ-efzā dīvār-ı ḥiṣārnuñ
61b ḥaştı/yekpāre aḳ mermer⁵⁹ kürküreleri ser-ā-ser sīm ü zer tāt-ı
şāhān gibi yāḳūt u la' l ile murāşşā' şan burc-ı āsumāndur
ki kevākib-i sevākıbla mülemma' çehresi aşḥāb-ı şıdk ü şafā
cānı gibi şāf ve sāde ve dervāzesi erbāb-ı mihr ü mah⁶⁰ kalbi⁶¹
gibi küşāde. Pes sürüp ol şehriñ kapusına irdüm ve tekellüf
1710 çekmeyüp seyrān iderek iḳerü girdüm. Anı gördüm ki bir serv-i
ḥıram gül-endān ve bir nāzenin sidre-ḳıyām hezārān 'izz ü nā-
zıyla ve biñ dürlü nevāziş ü niyāz ile⁶² baña karşı geldi.
Ba'de'l-selām ve'l-ikrām elüm eline alup ḳolın boynuma şalup⁶³
eyitdi: Beñzer ki ğarīb-i rüzigār ve müsāfir şehir ü diyārsın
Bizüm āyinemüzden ve rūsüm-ı dīnümüzden ḥaberdār degülsin. Bu
şehriñ adı şehir-i Meryem'dür ve laḳabı Behişt-i Hürrem'dür.
1715 Ser-ā-ser ehl-i pākize ve ḥürilerü düşize perilerdür. Şehriyār
ve ḥalkı ser-cümle zendür. Her biri dem-sāz ü ğarīb nüvāzdür.
Şanma ki reh-zendür. Her ḳaçan ki bu şehriñ ḳavmi⁶⁴ bir duḫter
iḳün aḫterī ere ve bir tābendē gevheri şevhere virmek isteyeler.
Bu ḥiṣārnuñ kapusın sihrden muḳaddem açāḳorlar ve ol duḫterüñ
ṭāli'ine muntaḳır olup ṭururlar ḳapudan evvel iḳerü giren ol
1720 dilberüñ naşib ve şevheri ve ol semen-berüñ āyinemüz üzre eri
62a olur. Bu günki fetḫü'l-bāb benüm/baḫt-ı pīrüzem ve ṭāli'-i aḫ-
ter-süzüm iḳün idi. Pes sen benümsin ben senüñ diyüp beni bir
serāy-ı behişt-āsāya ve bir ḳaşr-ı gerdün-sāye iletdi ki eyvānı
keyvāna hem-ser ve küngüri⁶⁵ zāti'l-burüne berāber idi. Ḳubbeleri
Bāġdādī, şuffeleri şeddādī serā-perdeleri reng-ā-reng aḫlasdan
ki her biri güzer ḳılmış ḳarḫ-ı muḳarnesden ferş -i fūsūs kā-
rīsine gevher yirine şan encüm şaçılmış 'arş-ı zengārı sönük

59-aḳ mermer: aḳ mermerden B.

60-mah: A'da yoktur.

61-B'de yoktur.

62-nevāziş ü niyāz ile: dil-nüvāzla B.

63-şalup: şaldı B.

64-ḳavmi: ḥalkı B.

65-küngüri: küngüreleri B.

- 1725 zemîni felek-şân lâciverdiyle geçilmiş. Hemîn⁶⁶ ol dilber-i
 semen-ber baña rehber olup arām⁶⁷ bağı gibi bir 'aceb gülîstâne⁶⁸
 ve bir hurrām būsîtâne iletdi ki engār-ı dil -cūsini görse kev-
 ser ırmağının ağzı şulanardı. Felekler gül-zârını seyrân⁶⁹ için
 günde tokuz dolanurdu. Her dirâht-ı nîk-bahtı envâ⁶⁹ -ı semenden
 1730 bir güher esmâr-ı cân-perverinin ta'nından şehd ü şeker mizâcı
 ter olmuş⁷⁰ ve ol ravza-ı dil-ârânın şadrında bir taht-ı zer
 kurulmuş. Āsumân-āsâ⁷¹ üzerine günlükler⁷² kurulmuş ser-cümle
 esbâb-ı meclis hâzır ve alât-ı bezm dökülmüş vâfir.⁷³ Pes ol
 âfet-i cân ve şâh-ı meh-rüyân bu⁷⁴ taht-ı felek sanın üzerine
 1735 geçüp beni yanına aldı ve dil-nüvâzlıklar gösterüp kolın boy-
 62b numa şaldı. İşâretler eyledi. Bir nice perî/peykerler ve melek-
 -manzarlar ol bezme hâzır oldu. Meclis içi cennet gibi hürîler
 ile toplandı. H'ânlar⁷⁵ çekilüp bezm içi pür-nevâ ve ni'mete⁷⁶
 şalâ oldu. Sâkîler meyi cûşa ve muṭribler neyi hürûşa getir-
 diler. Muḡannîler ser-âğâzlar ile felekler kubbessin pür-âvâz⁷⁷
 ve toptolu sūz ü sâz itdiler. Ni'metler yinildi, gazeller dinil-
 1740 di, şühluḡlar kılındı, yürekler delindi, Āhirü'l-emr neşve-i
 devr-i şarâbindan ve işve-i hücüm-ı h'âbdan bezm ehli ser-ger-
 dâñ u mednüş ve bî-zübân olup⁷⁸ dilber her birine destūr virüp
 bezmi taḡıtdılar ve ol perîler ser-cümle baş urup gitdiler.
 Hemân bir dilber ve bir ben kaldım. Pes küstâh-âne kolum boynına
 şaldım ve büstân-ı cemâlınden murâdımca şeftâlûsin aldım ve
 taleb-i⁷⁹ işret-i nihânî ârzü-yı 'ayş-ı cânı kıldım. Pes ol
 dil-dâr-ı vefâdâr eyitdi: İy yâr-ı ḡam-h'âr egerçi kim ser-cümle
 ni'met âmâdedür ammâ şart-ı şöbet bir nice eyyâma dek şâf ü
 sedâdür ki "bu nüşün bir pâre zehri⁸⁰ ve peyvendimüzün bir cüz'i
 mehri⁸¹ vardır ki kırk gün evvelâ⁸² şavm-ı meryem itmeyince

66-B'de yoktur.

67-ārām: irem B.

68-gülîstâne : gülîstân B.

69-seyrân: seyr B.

70-mizâcı ter olmuş: dehânı olmuş B.

71-Āsumân-āsâ: Āsumân-gerdâr B.

72-günlükler: A'da yoktur.

73-dökülmüş vâfir: kurulmuş B.

74-bu: bir B.

75-h'ânlar: h'ân B.

76-ni'mete: ni'metler B.

77- pür-âvâz : âvâz B.

78-olup: oldu B.

79-ṡaleb : ṡal'at B.

80-bu kısım B'de yoktur.

81-cüz'i mehri: şavm-ı Meryemi B.

82-evvelâ : ol B.

bu 'iyde irilmez ve bu kadar müddet taḥammül göstermeyince
1750 vaşlum bağına girilmez ki ḳā'ide-i āyīnümüz ve ḳānūn-ı dī-
63a nümüz böyledür. Beli her rūzḡāruñ ki bahār-ı ḥurrem/āyīni
vardur. Evvelinde bir müddet erba'in vardur. Gerekdür kim bir
kaç gün şabr ve cānuña cebr idesin" didi.⁸³ Çār ü nā-çār çünkim
ben 'āşık-i dil-figār göñlümde irādet toḥmın ekdim. Şabr eyleyüp
ārzū-yı cānumdan el çekdüm. Lā-cerem būs ü kenāra men' olmayup
1755 şöbetimüz şāf ü sāde oldı. Vardıkca 'ayş ü 'işretümüz gün gün-
den ziyāde oldı. Gicemüz ḳadr ve gündüzümüz 'iyd idi.⁸⁴ Ammā
va'de-ḡāh-ı vuşlat ḡāyet ba'id idi. Ol sebebden bağrum ḥūn-āb
ve cānumuz bī-tāb idi. Āhirü'l-emr muḥabbet deryāsı taşdı ve
şevḳ ü ārzūşı beni başdan aşdı. Niḡārı valvarmaḡla bī-ḥuzūr it-
düm ve bir gün fırsat ve ḫalvet bulup iḳdām ve zor itdüm. Her
1760 bār dir idi kim ḫāmlık ve ḫod-kāmlık eyleme ki ziyān ve taḫşīl
ḫirmān idersin.⁸⁵ işitmezdüm ve cāne cebr eyleyüp şabr izmez-
düm. Çünkim benden bu iḳdām ve zūrı gördi. Nā-çār iḫā'at gös-
terdi.⁸⁶ Cevr ü cevā bisāḫını dürdi. Eyitdi: İmdi ḳable'l-vaḳt
vaşluma lāyık ve bezmüme müsteḫāḳ.⁸⁷ olmaḡa muḳaddemā ser-ā-
-tā-pā ḡusl itmek gereksin ve her ne telkīn kim eylerem āña
gitmek gereksin. Eyitdüm: Sem'ān ve tā'aten sultānumdan emr ve
bendeden iḫā'at. Eyitdi: Yürü ḡusl için bu ḫavza gir üç kerre/
63b. tal. Ba'dehū çıkup ol ki murāduñdur. Benden al. Vaḳta kim
dil-dārdan bu işāret ve ol yār ü vefādārdan bu resme beşāret
oldı.⁸⁸ Fi'l-ḫāl cāmelerümi çāk ve rakş-ı tarb-nāk eyleyüp ken-
dümi ol ḫavza pür-tāb ve sürür⁸⁹ eşkini seylāb itdüm. Çünkim üç
1770 kerre ol şuya⁹⁰ battum. Āhir māhi-şıfat şevḳümden kendümi taşra
itdüm. Gördüm ki ne ḫavz var ne niḡār. Ol deryā kenārındayım.
'Uryān ve zār-ı deryā gibi kendümi⁹¹ taşlar ile başımı döḡ-
mege ve kendüzüme iylenüpsoḡaranup⁹² söḡmege başladum. Sūzum

83-B'de yoktur.

84-idi: oldı B.

85-idersin : eylersin B.

86-gösteri: gösterüp B.

87-B'de yoktur.

88-Vaḳta kim dil-dārumdan bu resme işāret ve ol yaramdan böyle
beşāret oldı: B.

89-sürür : sürür B.

90-şuya: ḫavza B.

91-kendümi : A'da yoktur.

92-B'de yoktur.

mâtem ve sürûrum derd ü ğam oldı. Derûnum hûn-âb-ı hasret ve âteş-i hayretle tıldı. Şeyhün huzûrına geldüm ve zârî kalub yalvardum.⁹³ Şeyh eyitdi: Nidelüm⁹⁴ naşihat işitmedün ve sö-
 1775 zümle 'amel itmedün. Yürî şimden girü feryâd ve eninün fâ'idesi ve zâr ü hanînün 'â'idesi yokdur. Ol dil-ğarîb 'ayyârenün senün gibi yüz biñ âvâresi ve câdu-yı sahhârenün hisâbı gelmez. Ğam-
 -hâresi vardır. Şimden girü yıllar hûn-efşân olsañ andan nâm ve nişân göremezsın ve eger mürğ-i tayyâr ve bād-ı âteş-raftarı olasın⁹⁵ vaşl-ı dāmânına el irğürmezsın ve 'sselâm. Şehzâde mis-
 kîn nâ-kâm ve maħrûm ve derd ü firkatle mağmûm olup işini dâ'im âh ü zâr ve şeyhi vedâ'idüp diyârına raftâr itdi. NASİHÂT: kiyâ-
 sete ve erbâb-ı ferâsete bu kıssadan hisse oldur ki, bu dünyâ fi'l-meşel bir zen bî-vefâ ve pür-mekrû'inâd buña dil veren-
 leri 'abeş sevdâya ve başını kuru ğavğaya bir ğure ve buña harîş olanları maħrûm ve maħzûn ve rağb olanları 'âkibet ser-ne
 gün ider. 'Âkl oldur ki bu dünyâ ziynetine aldanmaya ve buña
 1780 baht idüp el şunmaya ve elhamdülillâh.

HİKÂYET-İ BEŞİR ve NEZİR ZEMHERİ GİCESİNDE: Naql iderler ki/
 64a Rûzigâr-ı sâbıkda Şehr-i Dabık'da iki h'âce-zâde-i 'ayyâş var idi. Rûz-ı şeb birbiriyle yâr ü yoldaş ve hemkârdı. Birinün adı Beşir ve birinün adı Nezir idi. 'Ays ü 'işretle gündüzlerin 'ıyd ve gicelerin ğadr-i sa'id itmişlerdi. Bir nefes şarâb ve
 1785 kebâb ve çeng ve rübâbsuz olmazlardı. Gâh ol gülzârda şöhet ve gâhbü mürğ-i zârda 'işret iderlerdi. Kanda bir çeşm-i âhü dilber görseler sîm ü zer ile şikâr kılur¹ ve ne yirde bir serv-ķamet semenber işitseler cüy-ı dil-cü gibi der-kenâr kılurlar² Ammâ Beşir ziyâde ehl-i etlâfdan ve kavm-i isrâfdan idi ve temâm hevâsı ğâlib³ ve murâd-ı nefsine tâlib kimse⁴ idi. Ğâyette fışka düşmiş idi ve hevâ-yı hevesle baş ğoşmuş idi.
 1790 Ezmüddet içinde elindeki mâlı çaldurdu.⁵ Kimin fücürle çürütüdü⁶

93-bu cümle A'da yoktur.

94-B'de yoktur.

95-olasın: olsañ B.

X-Bu paragraf A'da yoktur.

1-ķılar: ķılurdu B.

2-ķılurlar : ķılurlardı B.

3-ğâlib : ğâlib idi B.

4-ķimse: A'da yoktur.

5-çaldurdu : çürütüdü B.

6-çürütüdü : çaldırdı B.

ve kimin harāmīlere aldurdu. Tehī-dest ü bī-nevā ve zār ü mübtelā kaldı. Ammā gerdün-i kevn hevāyla der-kār ve Nezīr ile yār idi. Nezīr daħi ansuz şöbet ve 'ayş ü 'işret itmezdi. İttifāk ol diyārda şehr-i Dabıka karīb bir kenārda bir ilāhī 1795 hammām var idi. Kabluca⁷ gibi ki āb-ı pür-şafāsı hastalar için 64b şifā ve hevā-yı dil-güşābı rüh-efzā idi. Şehrün/kavmi leyl ü mehār anda varup bezm-i şöbet iderler idi ve ol diyāruñ hasteleri ve rüzigāruñ şikesteleri her zemānda zār ü nātüvān gelürler idi ve yine ol anda saġ⁸ ve sālīm giderlerdi. Bir gice bu iki yār u hem-dem ve ğam-h'ār mahrem kavlı ü karār iderler 1800 ki nişfü'l-leyliden kalkup anda giderler. Ol yire seherden güneş ile bile toġup 'ayş ü 'işret-i seher ideler. Mukaddem her kankısı uyanursa gelüp yoldaşına haber vire daħi 'l-bāb eyleye⁹ veyā divār ardından çağıra hengām-ı şitā eyyām-ı zemherī idi ve rüzigār ğāyetde serd ü dil-ġir idi.¹⁰ Kūh-ı şaħar ihzān olup gök bakır ve yir demür idi. Zemān-ı bezm-i āteş ve āvān-ı sincāb 1805 ve semevver idi. Gehr-ı pānuñ ayaġına çöb yapışmazdı¹¹ ve 'aşık-ı dil-dāreler mehr ü mah gibi yıllar devrān itseler ayaklarına çöb yapışmazdı ve gül-çehre serv-i āzādeler nesīm-āyın leyl ü nehār reftar eyleseler dāmenlerine har ü has eylemezdi şahn şahn-ı zemīn ser-ā-ser refte idi. Ya hār ü hāşāk ve ğübār ğüşelerde nuhūfte olup huftede idi. Pes Beşīr-i nām-ver hāb-ġāhında yaturken kapu kaķılır yoldaşı Nezīr idüġin bilür, yirin- 1810 den isti'cāl ile turup kapuya gelür iġerüden çağırup kimsindir. Ol daħi taşradan cevāb virür ki yoldaşınñ Nezīrdür. Hemen kapuyu açup selām ve kelām eyleyüp ol hammām-ı ilāhiye 'azīmet iderler. Çünkim şehrden çıkup bir müddet giderler. Nezīr görseki yol üstünde harīr-i siyāhdan bükülmüş bir miskīn kemend 1815 yatur. Zülf-i hūbān gibi halka halka ve bend bend olmuş olup Yoldaşı Beşīre senüñ olsun diyü şunu virdi. Ol daħi görseki bir yādigār-ı ġarīb ve tuħfe-i 'acibdür. Mesrürü'l-hāl olup ġāh

7-B'de yoktur.

8-B'de yoktur.

9-eyleye: ide B.

10-idi: A'da yoktur.

11-Bu cümle B'de yoktur.

- koynına şalar ve gâh biline çalar. Aşâr-ı seher irmeden hammâma ve ol mehişt-i sa mâ-kâma irdiler. Hammâmı ağıyardan hâli buldılar irkilmişüz ve hammâmı hoş tenhâ olmuşuz diyüp heman so-
- 1820yınmağa başladılar. Kaftânların câmekândan koyub içerü girdüle şabâh oluncaya dek havzuñ kenârında yatalum diyüp şabr iderler Nezir eydür: Bire kardaş şu kurna dibinde yunar âdem ve ses ve dem gelür. Annâ şöyle zan iderüm (ki Nezir 'dür) ve gâyetde nûrar bedendür. Karâñuda şem'î fûrüzende mâh-ı girdâr-ı tâbendedür.
- 1825 Hele her ne ise şikâr ve bunun gibi vakte bulunan kârdur şafân varsa yoktağa ve kolay düşerse oklaya dir. Beşîr-i/miskîn re-65b vândur diyüp kurnâ kenârına gelür ve karâñuda nazar¹² eyleyüp diğkat¹³ kılur ve eliyle yoklar görseki bir bedendür kâfûrdan aq ve harîr ve pür-nâyândan yumışaq her ne kadar kim söyler cevâb gelmez. Ve her ne deñlü kim kimsin dir kulak şalmaz. Ne koyup gidebilür ve ne ikdâm ve cür'et idebilür. Gâh ider ki
- 1830 kaçgün câriyedür. Fevt-i fırsat ve tâleb-i ruşsat eyleye hemân aqağı alup derkân ve murâduñca kenâr ol. Ve gah dir ki nâ-gâh bir pîre-zen¹⁴ veya bir merd erzen ola. Hele ahvâli rûşen¹⁵ bil. Andan sonra mübâşeret kıl. Bu fikrinde¹⁶ ve gönliyle hayretde iken görür ki taşradan mum şu'lesi ve çerağ aydını gelür. Eydür: İş âsân oldı. Evvelâ mum ile yoklayayım. Eger ben umduğum çıkarsa murâdumca haqlıyayım.¹⁷ Pes taşra çıkub mum ile içerü gelür. Görse ki bir aq ayı kurna yanına¹⁸ yatmış. Ve ayakların¹⁹ havza uzatmış ağızınıñ şalyârı geş-kâye ve emcikleri²⁰ meşk-i bî-âbe beñzer. Hüb-ı hargüş eyleyüb 'âleminde ve kendü kâr ü deminde Beşîrün cân başına sıcrayup kapuya segirdür. Nezir ardından irişüp hey yâr-ı cân kande gidersin ve kancer ü
- 1840 'azimet idersin, dir. Beşîr-i miskîn döner ki hâlin hikâyet eyley

12-nazar: diğkat B.

13-diğkat: nazar B.

14-pîre-zen :merde-zen B.

15-B'de yoktur.

16-fikrinde: fikretde B.

17-haqlıyayın: oklıyayın B.

18-B'de yoktur.

19-ağızının: ayakların B.

20-kendü: A'da yoktur.

- 66a Ve kışsa-i pür-²¹güşsasın söyleye görse ki bir gerek hün-hār ağzın açmış gelür. Ejderhā-vār dişleri bendize ve dırnaqları hancer-i tize beñzer. Hayretinden serāsime olur. Hammāmuñ kapusuñ belā ile bulur. Cān atup taşra çıkar. Hayretinden dört yaña bakar görse ki cāme-kān içi ²²acib peykerler ve turfe ²³
- 1845 canavarlar ile tolmış şuretleri münekker ve şuretleri engere kimi nük hortumu var pīl gibi kiminüñ kāmēti var mīl gibi kimi cāmūsa beñzer kimi hıızıra beñzer ²⁴ kimi hırsa beñzer kimi şīre kabaḥatlerine ‘ināyet ²⁵ ḡayet yok. Çünkim Beşīr-i derd-mend bunları görür, Hemān kaftānun alup kaçmak ardınca olur. Ve sürüp kaftānının yanına gelür. Görse ki ol kemend pür-tāb yedi başlu bir ejder olmuş. Ağzından odlar asaçar. Beşīre kaftān
- 1850 kayısı kalmayıp ²⁶ söyle ‘uryān taşra kaçır. Bī-çāreye ḥālet-i ḡarīb ve ödi şıdmaḡa karīb olur. Hayretinden ḡāh düşer ve ḡāh turur ve ḡāh yılar ḡāh yügürür. Göz karardup seḡer aḡrincaya dek gider. Çünkim envār-ı şubḡ-ı ‘ālem yüzün munevver ider. Bakup kendüzün bir berr bī-pāyānda ve bir şūre beyābānda bulur. Nazm:
- Gül ider vaḡset sevādında ²⁷ anuñ
1855 Dive hayret-vār niyādından ²⁸ anuñ
‘Aynı ‘āşık gibi anda her bekār
66b Aḡlamaḡdan saḡıluḡ/kalmışdı zār
Barḡ urub her ad gibi her yaña serāb
Mihri teb tutmuş ol oddan çer-ḡī-tāb
- Bī-çāre Beşīr innāli ‘illāh ve innā ‘ileyhi rāci ‘ün diḡup zār ü ‘uryān bir miḡdār kaḡ ‘-i beyābān kıılır. Ve ḡayret ve ‘ibret āteşine yanup yakılır. Ayakları kabarıp yürümekden kalır. Ne yaña
- 1860 gideceḡin bilmeyüp cānırı ḡayret olur. Nāḡāh görse bir muḡallaḡü’ l-‘inān deve ol şāhranuñ zār u zāyin otlayub geşti-i deryā-yı ḡāk lenger-i beytü’s-sivāk gibi ḡāh yürür ḡāh turur bī-çāre.

21-B'de yoktur.

22-içi : turfe B.

23-turfe: ‘acib B.

24-B'de yoktur.

25-‘ināyet : nihāyet B.

26-kalmayıp : olmayup B.

27-sevādından: hevāsından B.

28-Niyādından: nihādından B.

Çünkü bu hâletle frağdan anı görür. Sürurından segirdüp yanına gelür. Bir zemân anuñ temâşâ-sına bakup kalur. Ki li bir heykeldir. Vücûdı mâye-i ferahdur. Ve kemer gibi boynı şan²⁹ kavsu kuzahdur. Tudukları çinî dibâce ve tabanları türki bâzül-bâce 1865 beñzer. Bedeni güyâ dört çevgân üzerinde bir topdur. Nefesi misk-i³⁰ ezferden ve tûsi za'furândan mergübdür. Nazm:

Gark-ı rûgan olmağın ser-cümle ten
Çeyneyüp şâbûn köpürdür ol dehen

Mihr ü veş meh³¹ beñzer ol gerdün-beden
Otlamışdur penbe zâr u şubhâdan

ve ol nâkanuñ yanında iki şâh bir münakkaş kamçı aşılımış ki yâdigâr-ı cihân. Ve â'cûbe-i zemândur. Pes bunuñ şâhibi vardır ola diyüp câ³² yanına nazar eyler. Ve aşğa yukaru cüst ü 67a cû kılup ıssı çika diyüp hazer eyler. Âhîr kimesne görmeyecek benim bu deve³³ derdüme³⁴ devâdur. Diyüp dil-şâd ve bend³⁵ ü gamdan âzâd olur. Üzerine süvâr olub ve kamçı eline alup pür tuşa 'azîmet ider.³⁶ Pes ol nâke-i sebük-bâz ve bād-ı reftâr anuñ altında uçup gider. Elbette bu yeni³⁷ bir âbâdâne veyâ bir Hurrem- 1875 -mekâne³⁸ iletür diyüp hâ sürer. Ol nâke dağî şöyle sür'atle rehvâr yürür. Güyâ ayağı altında bisât-ı zemîni dürer. 'Aceb taht- revâne ve raşş-ı sebük 'inâne mâlik oldum deyü mesrûr olur. Az zamânuñ içinde ol nâke-i ferruh pay bu şâhra-yı bî-pâyânı tay eyler. Bu nak şafâsıyla bî-çâre bir lahza hûba varur. Bir pâre yir gitmedin nâke ser-geşlik idüp Beşîrî uyarur³⁹. Gözin açup görse 1880 altında deve didüğü bi dîvdür ki şâhar-ı cinn yüzün görse âdi şıdar. Anuñ boynına süvâr olmuş. Hâ turmaz gider ve elindeki tâ-ziyâne şandığı iki başlı bir yılan olmuş. Beşîr-i miskîn bir hâli göricek feryâd ider. Dîv eydür: Nolduñ uşda mekânımıza yakın⁴⁰

29-B'de yoktur.
30-misk: mişk B.
31-meh: A'da yoktur.
32-câ: dört B
33-deve: derdüme B.
34-derdüme: deve B.
35-B'de yoktur.
36-B'de yoktur.
37-bu yeni : beni B.
38-mekâna : caykâhe B.
39-uyarur: uyanur B.
40- yakın : karîb B.

geldik. Seni beğümize pîş-keş iletürem. Varduğun gibi seni bo-
1885 çazlayup kebâb eyler. Şanma ki saña biñ dürlü 'azâb eyler.
Beşîr neye uğradığın bildi. Bağıri kanın gözinden* seylâb kıılır.
Kendü elimle belâ dâmına ve ejderhâ kâmina düşmüşemdir. Ne si-
tîze dest-i tākāt ve ne gürîze pây-ı kudret var. Mürğ-i zeyrek
gibi iki ayağından giriftârı miñnet duzâğında zebün ve esîr ü
zâr olmuş. Neylesün elinden ne gelür derd ü hayretle şöyle dem-
beste kalur. Kozâya rıza virüp gider. Vakta kim ol dîv-i hün-
hâr bu şahrâyı tayy ider. Bir deryâ kenârına irür ki dîvler
cây-gâhı imiş. Bir alay ehrimenler halka olup otururlar. İçle-
rinde yetmiş arış kad ü kamet çekmiş file ve merdân mile beñ-
zer kerihü'l-manzar bir bir ehrimen var. Meger ki ol ehrimenle-
rün şâhı imiş. Âlemün kütüğün bir yere cem' eyleyüp bir 'azîm
âteş yakmışlar. Kara kara dütünler pâre pâre bulutlar gibi ef-
lâke çıkup cihâna hırâsân bırakmışlar. Yeşil kızıl dütünler yer-
den göge direk direk olup cihânı bir barmağ üzerinde aynadur-
lardı 'âleme tās ağı içürmek için hevâ ucında kır ü kaṭrân
kaynadurlardı. ve bölük bölük 'ifritler turmuşlardur. Dir beşer
âdemi demüre şarcup çevirürler. Ve bir neçesin kazanlara ve tâ-
balara koyup kendü yağıyla kavururlar. Anlarda demürde rakş
urur. Bunlarda kazanda kaynardı. Deñizler gürleyüp hevâlar güm-
leyüp âteşler yanardı. Pes ol beni götüren dîv ilerü varup pâ-
dişâhları önünde baş urdı. Dilince du'âlar idüp yüzün toprağa
sürdi. Ve boynından beni idirüp yire kodı ve gerüsine çekilüp
turdı. Vakta kim pâdişâhları ben za'îf ü naḥîfi gördi. Ol dîve
şöyle hışm eyledi ve ra'd-vâr gürledi. Şandım ki tōğlar birbi-
rine tokındı. ve gökler yıkılıp yere indi. Ol zebâninün gözleri
âteşden firüzân ve zebânî zebâne-i cehennem gibi nâr-ı süzân
oldı. Ve eyitdi: Bire mel'ün üç günden berü şikârun ve kendü
kolayında gezüp kârun bu mıdur? Pes beni kolumdan tutup hemân
'ummâne ya'ni ol deryâ-yı bî-pâyâ atdı. Hevâ yüzinde mu'allaklar
urup inüp deryâya düşdüm. Gönlümle eyitdim: Bu kerre 'aceb dâm
belâyâ düşdüm. Eger biñ cânım ola biri bundan halâs olmaya ve
yıllar sa'y eylesem bu girdâbdan cânım necâd bulmaya. Çâr u
nâçâr yüzimün bilürdüm. Bir miqdar çalışdum. Elüm ayağım şaldum.
'âkıbet muṣṭar olup zebün u dem-beste kaldum. Elüme bir tahta girdi:
Aña sarıldum. Ya'ni derdüme çâre kıldım. Eyitdüm: Ey bî-çâre şan-
ma ki bu tahta senün levh-i hayâtuñdur. Belki tâbüt-ı ecel ve
naḫş-ı meḥâtuñdur. Yedi gün bu halle gitdüm. Hayâtımdan el yuyup
ḫat-i ümid.

67b ya'ni ki derdüme çäre kıldum.⁴¹ Ve eyitdim ki: Ey bî-çäre şanma ki bu tahta senüñ levh-i hayātıñdur. Belki tábüt-ı ecel ve naş-ı memātuñdur. Yedi gün bu hal ki gitdüm. Hayātımdan el yuyup kat'-i ümīd itdüm. Yedinci gün gördüm ki deryā yüzinden bir gemi peydā oldı. Merde cüsmüme pır päre hayāt gelüp sürürümden dil ü cān u şeydā oldı. Nazm:

1890 Nicesini keşti felek-veş tiz-tev
Ġayretinden oda yanmış mäh-ı nev

Açsa seyrān koşdın idüp perr ü bāl
Kāinātı keşt⁴² ider 'ankā-mişāl

Çünkim ol gemi baña yakın geldi. Mellah olan kimesne beni görüp gemisine aldı. Cānum rāhat oldı ve gönüm selvet birle tıldı. Eyitdüm: Miñnet ğāyetine ve şiddet nihāyetine irdi. Bunlardan āb u çıda ve hasta cānuma devā istedüm. İçlerinden bir hem zü-
1895 bān ve derd-i nihānıma tercüman⁴³ bulunmadı. Bir lahza ārām idüp bu süz u tābla ve cān-ı harāb ile hūbe varmağ diledüm. Anı gördüm ki ol zeverik seyyār bir mürğ-i tayyar olup hevāya belki evc-i semāya pervāz eyledi. Yine cān başuma sıçrayup mütehayyir oldum. Kendümi ol mürğüñ kaynağında ve eflākuñ bir katında buldum. Çarğ berin gibi başum dönmege ve rüy-ı zemīn bir
1900 halka gibi görünmege başladı. Hevā yüzinde ol kadar pervāz ur-
68a dı ki ben kendümden geçdüm. Bir müddet-i medīde/ve 'ahd-i ba'id-den sonra ki gözüm açdüm kendümi bir tağ başında āşiyāne içinde buldum. Baht-ı pür-idbārumuñ ahvāline hayrān oldum. Cüyā ki taş çarğ-ı berin⁴⁴ veyā hasf olmuş şahn-ı zemīn idi. Biñ dürlü belā ile ol miñnet āşiyānımdan ve nikbet zindānından taşra geldüm.
1905 Ne görsem ki bir tağdur ki felekler burūcuna 'uruc itmiş. Dört tarafı uçurumlar deryālardır ve şikāflardur çarlılardır. Eger bir taş uçursañ biñ päre olur ve "beyābān anda bî-çäre olur."⁴⁵ Elümden

41-Bu kısım B'de yoktur.

42-B'de yoktur.

43-tercüman: derman B.

44-B'de yoktur.

45-Bu kısım A'da yoktur.

ne gelir. Felek-vār ol kuleyi bir kaç kerre devr eyledüm. Ve bir yerden inmege fi'l-cümle kâbiliyet aňladum. Hâzret-i Hakkâ şı-ğındum ve âheste âheste aşağı indüm. Ammâ ayamuñ derileri kayalarda kaldı ve ayağum päre päre oldu. Kızıl kanlara boyandum. boya küpine düşmiş, rübâha döndüm her seng-päre hün-dest⁴⁶ ve yâyumdan la'l-i sirâba ve yâkût nâbe döndi. 'Âkıbet ol vâdiyi menzîl-gâh ve havâdis-i rüzgârdan penâh idindüm. Ammâ ol vâdi-i bî-hâri şöyle hevl-nâk idi ki görenlerün zühresi çâk olurdu. Nazm:

Ugramış rüz-i każâ hak kaħrına
Geçmiş etbâk-ı zeminün kona⁴⁷

1915 Düzaħ ehline şıkab içüm meger
Mâlikü'l-mülk andan açmış mâhdur⁴⁸

68b Pes ol vâdinün derbenden tutup/gitdüm. Dest ü pâ hün eliü ve ci-ger od yürek pür-düd bir müddet daħi bu hâl ile kaç- i vâdi itdüm. Âħir yolum bir şahrâya ve bir şebzezâr-ı behişt-âsâya çıkdı. Otları zencebîl şuları selsebîl hâk müşğ-âmez hevâsı dil-âviz bülbülleri şive-kâr ağaçları miyve-vâr. Çünkim ol fir-
1920 devs-i berîn gibi maħamı gördüm. Hâzret-i Hakkâ şükürler hamd⁴⁹

eyleyüp yüzüm yerlere sürdüm. Miyvelerinden divşirüp yidüm. şimden gürü çam degildür ölürsem öleyim didüm. Bunca rüzgâr idi ki bî-hâb ve bî-tâb ve gaz yaşlarına çark âb idüm. Ol miyveler-den cânuma tâb ve huzûrumdan gözlerüme hâb geldi. Pes başumı yire kodum. Ve ol dîbâ-yı sebze gibi çemenler üzerinde yatup
1925 uyurdum. Aña dek ki hüb nüşına kandum. Pes şafâyı hâtır ile gözüm açup uyandum. Gördüm ki başum ucında bir pîr-i sebze-püş-ı nürânî ve bir şeyh-i rüşen-nihâd rûhâni turur. Cemâli gün gibi münevver. Güyâ ki bir nürdur. Muşavver hemân sâ'at onı gördüm. yerümnden şıçrayup ayağına başum urdum. Ciger kanın gözümnden

46-hün-dest : pây B.

47-kona : ka'rına B.

48-mahdur : rah ü der B.

49-hamd : A'da yoktur.

- revân ve derûn-u dilde zâri ve fiğân itdüm. Ol pîr-i rûşen-za-
 1930 mir daği lütf ü kerâmetle ve şafâ vü beşâret başumu kendü eliy-
 69a le yerden götürdi ve beşâretler/ve teselliler virüp beni yanına
 alup oturdı ve elüm eline alup eyitdi ki: Ey cüvân-ı ğam-zede
 ve ey nâtüvâr mâtem-zede hâtıruñ şād ve gönülün yine⁵⁰ ğamdan
 âzâd eyle ki devrân miñnet pâyâna ve rûzgâr-ı kerbet kirâna
 irdi. Yürü şol 'ināyet bārī yārī kılup ve hidāyeti Hüda el virdi⁵¹
 fülân dirañtuñ dibinde mânend-i âb-ı kevşer ve âfitâb-ı münev-
 1935 ver bir çeşme-i āyine- manzar vardur ki her kim andan ğusl ider
 şafâ-yı ebedî ve şihhat-i ser-mendi tahsîl eyler ki bu çeşme-
 nün menma'ı 'ayne'l-hayâtdur ki anuñ yeri zülmâtdur .Ve içi pür
 yâküt nâb ve la'1-i sirâbdur ve ol çeşme-sârda ğusl eyleyüp
 bir kaç kerre tal ve ol cevâhir-i abdârdan murâduñ oldıkça ol
 ki saña kuvvet-i cân ve derd-i fâkuña dermân olurdur. Pes pîrün
 1940 emri ile varup ol çeşmeye taldum. Ve ol gevherlerden murâdumca
 aldum. Hasta iken şihhat buldum. Ve şikeste iken ten-dürüst ol-
 dum. Ve yine pîrün huzûruna gelüp ayağına başum urdum ve yüzimi
 önünde topraklara sürdüm. Baña egninden bir câme-i ahşar çı-
 karup giydürdi. Ve bâki her ne ise mühimmâtımı kayurdi. Evvelâ
 baña dildeki hevâlarumdan ve cândağı sevdâlarumdan tövbe virdi.
 1945 İstiğfâr ü zikr telkîn eyledi. Ve eyitdi: Ey oğul haberdâr ol ki
 69b ben 'ilm-i ledün şâhibi hızzam/ ve bu yer mecma'ü'l-bahreyn-
 dir. Ve senün vatan-ı aşlı ki dek bu aradan on yıllık mâbeyndür.
 Ammâ Haq-ı sübhânenün kemâl-i fazilete ve kudretine nisbet bir
 sâ'atlık yoldur. Bi' izni'llâhi ta'ala ümidün huşul-i mevşul-
 dür ve baña gözün yum diyü emr eyleri. Yumdum ve yine aç didi.
 1950 Açdum. Hemân kendümi hânem içinde câme-hâbunda buldum. Sürûrum-
 dan bir zamân mütehayyir oldum. Ve haykırup yerümden turdum ve
 secdeye varup yüzüm yirlere sürdüm. Gördüm ki cib ü dâmânım
 toptolu cevâhir-i⁵² girânmaye ki her birinün nûrı ta'ne urur aya.
 Pes ehl -i bitmeye hâlümden hikâyet ser-güzeştümden şükr ü şikâ
 yet eyledüm. Ve ol gevherleri 'arz idüp da'vâma nişân ve şıdğ-ı
 1955 beyânımı 'ayân gösterdüm ve anlarıñla edâyı farz⁵³ ve kazâ-yı
 vâcib farz eyledüm. Ve hemân gice varup yoldaşım Nezîre daği
 ahvâlümü nakîr ve kıtmır beyân ve takrîr itdüm. Ol daği kıssa-i

50-yine: bend B.

51-bu kısım A'da yoktur.

52-cevâhir: gevher B.

53- farz : karz B.

- pür-ğuşşamdan 'ibret ve hayret olup bir miqdar kendü ahvālinden yanup yakıldı. Ve göz yaşların revān eyleyüp gelüp önümde tövbe kıldı. Pes ol gevherlerüñ fażlasını 'ayālüme kifāf için ma'āş
- 1960 eyleyüp gūşe-i kânā'at ile ferāğat ve bir gūşee 'uzlet ihtiyār
70a itdük. Ve dūn ü gün Haq Ta'alānuñ 'ibādetine/ve cān u dilden ih-
'lās ile tātā'ate -meşğul olduk ve ol melāhı⁵⁴ zulmetleri ilāhī envāra mübeddel olup cem'iyet-i hātır ile şafālar bulduk er-
bāb-ı 'ibrete ve eşhāb-ı hayrete bu kışşadan hisşe oldur ki her kim nefis-i emmārenüñ muradınca olup iş 'ayş ü 'işret ide ve rüz u şeb fikreti⁵⁵ lehv ü melāhī eyleyüp fışk ü fücür tarīkine gide-
- 1965 Bī-had helāki ve menzīl -i havl-nāke düşer. Gah hırs ü emel-i harsda pür-nüfūr gāh hākd u hased u ğaşb-ı sebānından bī-huzūr olur gāh nefis ejderhāsı anı helāk itmek diler. Gāh hayret badiyesine düşüp bağrını tīg-i hasret⁵⁶ ile diler gāh şehvet dīvine süvār olup kendü ayağıyla makteline gelür. Gāh endişe-i ğam memleket alup deryasına talup dem-beste ve hayran kalur. Gāh hevā murğı anı memleket ser-gerdān eyler. Gāh anāniyet kühārına si-
- 1970 nesin pür-yāre ve bağrını pāre pāre ider. Gāh zulmāt-ı ma'āsī vādışinde güm-rāh ve rüz ü şeb kārı derd ü āh olur eger haqkuñ 'ināyeti refīk ve hidāyeti rehber-i tarīk ola mürşīd-i kāmil önünde āb-ı tövbe ve istiğfār ile ğusl idüp bu kuduretlerden pāk ve āyīne-şıfat ālāyiş-i cihāndan şāf olup tātā-nāk olur. Pes ol ki vañan-ı aşlıdur. Aña vāşıl olup murādın bulur. Ve es-selām.
- 1975 HİKĀYET: Üstādum Mevlānā. Ahaveynden rahmetu'l-llāhi ki erbāb-ı
70b taqviden ve aşhāb-ı fetvādan idi. Mesmu'umdur/ki eyitdi: İskender-Yunānī ki rub'-i meskūnuñ şulṭānı ve zamāne-i nük şāhib-i kırānī idi. Maqşūd idindi ki feylesof-ı kāmil ve bir 'ālem-i 'āmīl birle müşāhibet idüp umūr-ı dīnde aña mürāca'at ve ahvāl dünyāsında anuñla müşāveret eyleye ki dīn ve dünyānuñ me'ādeti⁵⁷ ve iki
- 1980 cihānuñ siyāreti mücālet 'ulema ve mu'amelet hük mā ile olur. Yine kim buyur yaşlardur e'l-şukālā-yi mücālise e'l-ezkiyā-yi şek bu kadar ki ārāzla ile münāsibet ve ārānı birle müsāhibet⁵⁸

54-melāhı : melāmı B.

55-B'de yoktur.

56-ğasret: hayret B.

57-me'ādeti : sa'ādeti B.

58-Bu kısım B'de yoktur.

sebeb-i veķāmet ve mūcib-i ķabāhatdūr. Ve iķtilāṭ-ı 'ulema ve ir-
 tiyāṭ-ı hūkmā dīn ü devlet ve şeref ü sa'ādet esbābindandır.⁵⁹
 Pes bu emre bināen İskender Murād edindiđi keyāsetle ma'rūf ve
 ferāsetle mevsūf bir ḥakīm zūfūnunu ve bir 'alīm-i reh-nūmūnı
 1985 nedīm-i ḥazret idinüp her zamānda dīn ve devletden bahremend
 ve cihānda ķadr ü şevketle şöhremend ola. Fe-lābūd bu maķule bir
 şāḥib sa'ādetūñ fikrini iş ve memleketinden teftiş idindi. Ḥaber
 virdiler ki vilāyet-i Engürüsa ķarīb bir nāḥiyede esrār-ı hik-
 mete vukūf bulmuş ehl-i küşuf bir feylesof vardur ki rüzgāruñ
 1990 vaḥīdi ve milk ü diyāruñ ferīdidūr. Dünyādan inķiṭa'-ı külli idüp
 71a bir şavhada rüz u şeb/riyāzet ve ṭa'at ve 'ibādet üzerinedūr.
 Kuvvet-i tezkiy ve ķudret-i taşfiye birle 'ulūm-ı riyāzı ve ilāhi
 ye ve esrār-ı nā-mütenāhiye mālīk olmaşdur. Adına Eflāṭūn-ı ilāhi
 ve fezā'ilini nā-mütenāhidir. Re'isü'l-hūkemā ve merca'i'l-ulemā-
 dur. İki bölük şākirdleri vardur ki andan taḥşil-i ma'rifet ve
 1995 tekml-i ṭakīkat iderler. Bir sınıfına esrakıyūn dirler ki leyl
 ü nehār pişeleri 'uzlet ve ḥavlet ve endişeleri keşf esrār-ı ḥa-
 ķikatdūr. Bunlar eşḥāb-ı riyāzet ve eşḥāb-ı⁶⁰ istifāzetdūr. Ve bir
 sınıfına müşavet⁶¹ dirler ki şeğleri gāḥ istifāde ve gāḥ ḥidmet-
 dūr. Gāḥ iķtilāṭ ve gāḥ 'uzletdūr. Bunlar ḥellān-ı dırastdur. E'l-ķış
 sa İskender Eflāṭūn-ı ilāhinūñ şöḫbetine ṭālib ve ḥidmetine rā-
 2000 ḡıb oldı. Pes hevāşından bir merd-i şāḥundān ve bir kāmīl-i
 ehl-i beyān bulup anı rağbet ve ikrām ile da'vet çün risālete gör-
 derdi. Tuḫfeler ve hediyeler ve belik ve 'atiyyeler virdi. Tenez-
 zülāt ile bir nāme yazup şikestelikler ve dilbestelikler⁶² 'arz
 eyledi. Ol resūl-i nāmdār daḥi sürüp rüzgār ile Eflāṭūn oldı-đı
 diyāra geldi. Memleket kavminden şorup Eflāṭūnuñ ḥaberin aldıđı
 2005 uş Bu kūh-sāruñ ardında āb ve hevāşı laṭif bir şāḥrāyı "şerif
 vardur ki felek -āyin bir biri içinde ol şāḥranuñ kenārında 'uz-
 71b let aşḥāb-ı⁶³ çün bir nice şavāmı' ve ḥalvet/erbāb⁶⁴ için bir kaç
 mecāmī' bünyād olunmuşdur. Eflāṭūn-ı ilāhī müridler ile ve ser-cüm-
 le müstefiler ile ol ḥücrelerde sākinler ve ol savma'alarda mü-
 temekkinlerdūr. İskenderūñ resūli çünkim Eflāṭūn-ı ilāhinūñ

59-B'de yoktur.

60-eşḥāb : erbābı B.

61-müşavet : müşşa'yun B.

62-ve dil-bestelikler: A'da yoktur.

63-Bu kısım A'da yoktur.

64-Erbāb : arı B.

memleket kavminden haberin oldu. Sürüp ol küh-sār-ı gerdün u
2010 käre⁶⁵ geldi. Aḥṣām irişüp ol gice anda şabr u sükün yār-ı ni-
dāsı 'azm-iEflātün itdi. Eflātün-ı ilāhi daḥi İskenderü'l -ḥayy
senüñ fikr-i nihādın ma'lüm idinüp 'ilm-i sīmyā ile göründi. Ve
resül-i İskender daḥi⁶⁶ ol felek gibi tōğdan 'ubūr u mürür idüp
āfütāb 'ālem-tāb gibişahrā-yı Eflātünüñ üzerine pertev-i ikbāl
ve şu'le-i iclāl saldı. Ne görse ki ol şahrayı ḥuyāl ve murakib
ü sipān ve mevākib bile tōlmış Hümā-zıl günlükler ve encüm
2015 münāzıl-i sera-perdeler şahın-ı zeminden çarḥ-ı berine peyveste
olmış. Bir vechle virmedür. Almadur. Ve bir tura⁶⁷ ve ādeme⁶⁸ gel-
medür ki seyr edenler keşretinden ḥayret ve nazār kılanlara şöh-
retünden 'ibret ḥāşıl olur. İskenderüñ resüli anı görüp müteḥay-
yir kaldı. Ve ol leşkere yaḳın varup serhenklerinden haber al-
dı ki uş bu leşker-i gerdün-ı mā şer⁶⁹ ve bu tertīb ve tezyīn-i
2020 encüm mefāhir⁷⁰ Eflātün-ı ilāhinüñdür. Ve bu eṭbāk āsumāna mā-
72a nend sāyebānlar anuñ yār-gāh 'ālem-i penāhinüñdür/Resül-i İsken-
der ta'accüb idüp eyitdi: 'Acīb ḥikāyet çarīb rivāyetdür. İsken-
der bunuñ için bir ḥakim-i 'uzlet- güzīn ve bir 'ālīm-i güşe-ni-
sīndür. didiler. Bu ḥūd 'ālemüñ şāhı ve cihānuñ şāhib-külāhı imiş
İskender buña nūger ve bende-i fermān-ber olmağa yarar. Ben bu-
2025 nuñ ḥuzūruna ne yüzden mekālet ve nice 'arz-ı risālet ideyim.
diyüp bī-ḥuzūr oldu. Bu eṣnāda iken ḥācibler yūğürşüp geldiler
ve ol resül-i süḥan-zātı ortaya aldılar ve şeref ü iclāl ve
sa'ādet ü ikbāl getürdüñ diyüp 'izzetler ve ḥürmetler itdiler.
ve öñine düşüp bir 'ālī bār-gāha ve bir dil-keş-i ḥargāha getür-
diler. Derün-ı canāndan envār ve eyvānı giyū andan bir ter ve
2030 anda kondurup gün -a-gün nüzŸ ü ni'metler ile ziyāfetler ve ri-
'āyetler itdiler ve bir zamāndan soñra pādişāhımız seni ister
diyüp Eflātün-ı ḥuzuruna alup geldiler. Bir Süleymānī dīvān
seyr⁷¹ eyledi ki ne işidilmişdür ve ne görülmüşdür. Şadr-gāh
dīvānda cevāhir ile murabşā' bir altun taht kurulmuş. Ve ol taht-
tuñ üzerinde bir şeyri-yār -ı şāhib-vaḳār ve pādişāh-ı taçdār

65-Bu kısım B'de yoktur.

66-Bu kısım B'de yoktur.

67-tura: turma B.

68-ādeme :oturma B.

69-māşer: māder B.

70-mefāhir : şamār B.

71-seyr: A'da yoktur.

2035 oturmuş ki mehābetden kahramānların 'aklı gider. Heybetden nerī-
72b mānların ödi şıdar. Başında gerdün /gibi muraşsa' tac ve öñinde
gün gibi mükemma' dibāc kafasından perī-peyker dilberler ve me-
lek-manzar semenberler kat kat olup turmuşlar. Zen-büft atlaslara
ğark olup ellerin tīg ve hancerlere urmuşlar ve karşıusunda erkān-
devlet ve a'yān-ı millet şaf şaf kollar bağlayup hayret ü dehşe-
2040 tinden baş aşağa şalmışlar sāyer mīr ü sipāhuñ ve aşhāb kemer ve
külāhuñ hisābını Allah bilür. Şol İskender bu tertīb ve ayini gö-
ricek hayretde kaldı. Bir zaman endişe deryāsına cānını şaldı ki
bu resme şevket ve şavleti hergiz ne iskenderde görmüşdi. Ve ne
ğayri yerde āhir eyler ve varup baş urdı ve zemīn-i hīd-metine
2045 yüzün sürdi. Ve du'āyı devām-ı devlet şāhı ve senā-yı kıvām-ı
şavlet pādişāhı eyledi. Bir zeyyīn kürsi koyup işāret itdiler
oturdu. Eflātūn-ı ilāhi lütf-la küftāra gelüp vahşet ve dehşet
hicābın götürdü. İskender-i Yunānī ahvālinden su'al ve eṭvārundan
keşf-i hāl eyledi. Ve bize seni göndermekden murādı ve fikr-i
2050 nihādı nedür didi. Resūl-i İskender daḫi ol tarafından tehayyitler
ve hizmetler 'arz kılup eyitdi: Şehr-i yārimızuñ hemān maqşudı/
73a sizlerünle izhār-ı muhaleşet ve i'lām muhabbetdür müveddetdür
ğayri 'arzı niyeti ve āhir mülāhaza ve emniyeti yokdur didi şevk-
kalām ve 'arz-ı merām bunuñ üzerine mütemādī⁷² olup işāret oldı.
Hunlar çekildi. Kāseler konuldu. Ni'metler döküldü. Şerbetler şu-
2055 nuldu ki biñde biri cem' itseler ol ni'metlerün biñde birini
yazup defter itmek müyesser ve mutaşavver degildi. E'l-kıssa ol
ki merāsım-i ziyāfet ve levāzım-ı ri'āyetdür. Āyini sultānı ve
kānūn-ı şāhib-i kırānī üzere yerine gelip temām oldı. Ni'metler
yinildi. Şerbetler içildi. Sofralar götürüldü. Du'ālar dinildi.
Resūl-i İskendere hil'atı ve icāzet virilüp yine maqamına geldi.
2060 Lākin bu ahvāl ve eṭvāra dem-beste kalup fikr ü hayret⁷³ der-
yāsına şaldı ki 'arz risālet ve murād-ı aşlıden mekālet itmege
mecāl olmadı. İskendere varcaḫ ne diyem ve ne yüzden cevāp vi-
reyim diyüp endişelere batdı. 'Ākibet bu fikr ve hayāl ile ayḫu
ğālib olup yatdı. Çünkim āşar-ı seher zuhur itdi. Çehre 'ālem mü-
nevver ve nesīm-i şubh-ıdem teneffüs eyleyüp meşām-ı rihān
2065 mu'aṭṭar oldı. Resūl-i iskender yerinden kalkup eṭrafına nazar
73b şaldı. Ne görse/ki ol şahrā-yı 'ālī söyle bī-keys ve hali ne

72-mütemādı: binayad B.

73-B'de yoktur.

tertib şāhı ne tezyīn⁷⁴ pādişāhı ne sipāh ve ne leşker ne hıyām ve beyābānlar ve kendünün cāy-gāhı bir dirāht sāye-dārına ol var ne bu var leys fi'd-dār ğayr-i nādiyyar mütehayyir olup eyitdi: Bu ne'aceb hāl ne tarafa hayāl olur. Bunuñ gibi encüm şumār
2070 leşker ve gerdün medār haymeler bir gicenün içinde kanda gitdi ve ne yire 'azm itdi ki andan hergiz eser ve kimesne haber bu kadar üstümdeki hargāh felek penāhı ileler haberdar olmayım ve altında taħi taht ser-yir gerdün nazār-ı cigerled peydār olmayım diyüp mütehayyir turur iken gördi ki qarşudan bir za'if ve nahīf kimesne kendüye toğrılup gelür gönliyle eyitdi: Ümīddür ki bundan
2075 dan haber alam ve kışşanun aşlın bilem. Pes ol kimesne yaqın iridi ve gelüp selām virdi ve eyitdi: Sizleri pīrümüz Eflāṭun-ı ilāhi buyuruñ ve takrine kim risālet haberidür. 'Arz idüp cevābın görüñ resül-i İskender eyitdi: Eflāṭun-ı ilāhi kandanur. Ol kimesne eyitdi: Uşda şunda şavma'ları olduğı mekānadur. Pes rehberlik idüp bir miqdār gitdiler. Şavma'a Eflāṭuna irüp gitdiler
74a gördü ki devrişāne ve fakīrāne / bir hāne işāret olup iġerü girdi. Qar hamīde kıılup selām virdi. Ne gördi ki bir karañu bucaqda bir pīr-i fānī mēnend-i şem'-i nūrānī bir siyeh-sāl içinde hūş hāl fāri'ü'l-bāl vücūd-ı hayāli ve kāmēti hilāle düşmiş āfütāb
2085 'ālem-tāb gibi nūr cemāl-i raḥşān ve deryā-yi ifāzet-nişāb gibi hūsn-i mekālīdür. Efşān resül-i İskenderi yanına alup lūṭfla söyledi. Ve risāletden 'arzındur diyu teftiş eyledi. Resül-i İskender daħi nāme' öñinde koyup İskendere dilinden du'alar kıldı. Çünkim nāme okıyup mazmūn bildi. Eyitdi: İskendere benden selām ile ve benüm lisānumdan aña söyle ki ben bir pīr-i 'uzlet-güzīn ve bir fakīr-i ḥalvet-i nişīnem. Kārum ḥumūl inzivā şuğlum ferāğ ve ihtimā dur. Kut-ı lā-yemūte kāni'en ve dünyā devletine ğayr-i tā-mı'am ol bir şehr-i yār kām-kār ve bir pādişāha şāhib iftiḥārdur. Pişesi dār ü ğir ve qarḥ ve ḥarb ve endişeyi salṭanat melek şark ve ğarbdur. Rūz u şeb bu fāni 'izzete tālib ve işbu nuzāḥfaf devlete rāğıbdur. Ol ki ehl-i mevlīdür, Erbāb-ı 'izz ü cāhle ve aş-
2090 ḥāb-ı taht ü külāhla muşāhibet itmez ve ol ki ehl-i dünyādur. Kimesne naşīhat idemez. Zira kişi kendü ef'alinden ve mütaşşıf/

74-Bu kısım B'de yoktur.

- 74b olduğu ahvâlden söylemek gerek ki nüfûsdan te'siri ve kulüb-
da yiri olar. İskendere diki da'imâ aşhâb-ı ansâbı ve her zemân
2100 erbâb-ı ahsâbı ri'âyetleyesün. Şunlar ki kadimü'l-eyyâmdan
hândân şahibleri ve 'izzet ü hürmetle gelmişlerdür. Anlara him-
met eylesün. Eger memleketde zulm da'hi iderler ise halâyıkuñ an-
lara inkiyâdı etba'-ı sebebi ile keşüd-ı âsüde olur ve da'ima ya
nizâm ve intiżâm bulurlar ve eger ahret-i ahvâline kıyâmet ah-
vâline müzekker bir vezir isterse şakirdlerüme dâniş ve ma'ri-
fet ve kemâl ve nikmet ehli çokdur. Arz-ı ahvâl ideyim. Kim kabûl
ve ihtiyâr ider ise senüñle bile irsâl ideyim iskenderüñ resül-i
2105 Eflâtûn-ı ilâhinüñ bu cevâb ve imtina'ını te'kallül kâdr-i İsken-
dere nokşan ve tenezzül nehm idüp ikdâmla eyitdi: Ey pîr-i dâne
ve ey hakîm-i tüvânâ İskender kahraman-ı zamândur ve şahib-ı
kırândur. Hâk -pây-ı kimyâ-yı sa'âdet ve hizmet-i dergâhı sebeb-i
kâdr ü siyâdetdür. Anuñ fermânına muhâlifet ve anuñla bu yüzden
mu'amilet gerekmez ki kelâmü'l -mülük mülükü'l-kelâmdur ve ulu'l
emrüñ hükmine itâ'at ve zevi'l-kâdrüñ şahbetine rağmet gerekdür.
2110 Eflâtûn eyitdi: Ey cüvân-ı hüş-mend ben seni 'aql ü dâniş ve
75a hikmetden behre-mend şa'urduñ/ ki resül olan mürselinüñ lisâni
ve dânişi ve hikmet-tercümânı ol ur. Dün benümle nev cümle⁷⁵ mu-
şâhibet kılduñ⁷⁶ ve kâdr-i menziletümi ne yüzden bildüñ, Ol gör-
düğün Âyin-i pâdişâhî ve tertibât-ı nâ -mütenâhî hâd ser- cümle
benüm idi. Anı güzâf ve tâ'ciz ve bir hayâl-i şu'bede âmiz mi
2115 zann itdüñ. Bi'izni'llâhî ta'âlâ kâdirem ki medde'd-dühurü ve
el-emsar ol tertib-i âyin ile leyl ü nehâr. Taht saltanat da
kâmurânlıklar ve cihân-bânluğlar eyleyem; Lâkin bu fânî devlet
ile memkür ve iş bu muzahraf saltanat ile Hâkdan dür olmak is-
temezem. Pes bir kimesne ki Hâzret-i Hâk sübhâne bu kadar ziyet
ve bu deñlü menzilet vir. Anuñ selâtin dünyâya meyl ü rağbeti
2120 ni olur ve Hâk Ta'âlânüñ hizmetinden gayriye kâşd ve 'azîmet mi
olur. Hemân Resül-i İskender bildi ki dünki tertib-i şâhî vetez-
vîn-i pâdişâhî ne imiş. Pes mülzem ve hacîl olup eyitdi: Fermân-ı
cenâb-ı fâzilet ma e buñuzun ve cevâb Hâzret-i hikmet nizâ' bu-
ñuzunuñ Pes Eflâtûn-ı ilâhî şakirdlerini da'vet⁷⁷ eyleyüp cümle
cem' oldılar ve kendü bu kışşanun beyânı ile zübâne⁷⁸ geldi.

75- nev cümle : re yüzden B.

76- kılduñ : eyledün B.

77- da'vet : cem' B.

78- Zübâne : zamâna B.

- 2125 Anlar samî' oldılar. Kimsesi İskenderün hizmetine ve Eflâṭūn-ı
75b ilāhīnūñ fūrḳatını iḥtiyār itmedi. / Ahirül-emir ki ki
re'isü'l-meṣāi'yūn idi. Aña iḳdām ve ḥidmet-i İskender ile ib-
rām eyledi. Üstādın,ñ emrine muḥālefet etmege kâdir olmayup
nâ-çār ḳabül itdi. Ve ol resül-i mādīlahat-güzār ile bile gitdi.
Bu ḳışṣadan sāmî'ine ḥişse oldur ki pâdişāhlar ḥikmet aşḥābını
2130 ma'rifet erbābını nedīm ḥazret ve celis-şoḥbet idinmek gerekdür.
ki tā sa'adet-i dünyā ve dīn ve rızā⁷⁹-yı rabbü'l-'ālemīn. Taḥṣīl
iderler ve Eflāṭūnuñ pend-i sūd-ı mend bī-vird ü evkād eyleyüp
ḥāndān ḥāndān⁸⁰ saḳlarını insāb şeref-i nisāb⁸¹ işlerini eyler
ve çekeler ve bunı daḥi yakīn bileler ve taḥḳīḳ ḳılalar. Şunlar
ki Ḥaḳla āşinā olmışlardur ve nūr-ı 'irfān ile ruşinā bulmuşlar-
2135 dur. Selāṭin ḥidmetinden⁸² firād iderler. Eger ibrām ve iḳdāma
uḳrasalar i'tizār iderler. Naẓm:

Selāṭin ṭāpūsın ḳılmazlar anlar
Mezelleṭ ḥārda iylemezler anlar

Yuyup dilden ḡubār masivāyı
Ṭutarlar elde cām Ḥaḳḳ-ı nümāyı

Olaruñ ḥidmeti dilde du'ādur
Olar dūn u ḡūn nedīm ü kibriyādur.

ve's-selām.

- ḤİKĀYET ḤAMMĀM NUH-ṬĀḲ⁸³ : Naḳl-i aḥbār ve ḥıfza-i āṣār böyle
2140 yazmışlar ki diyār-ı Yūnānda zamān sāsāniyānda bir bāzirḡān-ı
76a sāhib-i müknet ve bir tācir pūr-ḥaşmet vardı/ki sālḥā baḥr u
berre sefer huşḳ u ṭerre ḡüzer ve 'acā'ib-i aḥvāl-i 'āleme ve
ḡarā'ib-i eṭvār benī ādeme 'ayn-ı 'ibretle naẓar itmişdi. Mekremet
bisāṭını ve ni'met sümāṭını 'āleme yaymışdı. Sofra-ı ni'metinin

79-rızā : düznā B.

80-ḥāndān : canāndan B.

81-şeref-i nisāb: sūrfiniżāb B.

82-ḥidmetinden : ṭāpūsundan B.

83- Ḥammām Nuh-ṬāḲ : Ḥammām Nu ṬāḲ B.

fukarâdan gül gibi hezâr-ı bende-i halka beğümü ve kâse-i şerbetinin 'urbâdan piyâle şıfat yüz biñ çâker cur'a-nüşı vardı.

2145 ürür-ı âyâm ve 'ubur-ı şuhûr ve a'vâm ile gâyetde pîr olup seferdeh kalmışdı. Erbâb-ı ticâret için ve aşhâb-ı seyâhat için konup geçmege ve gelüp geçmege şehriñ ucında bağlar ucında¹ bir nice cennet-şıfat kâşâne ve bî-haşmet âsâ müsâfir-ğâne yapmışdı. Şehre gelen müsâfirleri anda da'vet idüp rûz u şeb 'ömrün 'ayş ü

2150 'işret ve bezm ü şoğbet ile geçürürdi. Ve anları seyr ü seferlinden ve-seyâhat-ı pîr-'abrlarından söyledüp ve envâ'i hikâyetler eyledüp diñlerdi. Beyt:

Kale gün bir 'amelden âdem-i zâd
Semâ'ından olur cân ü dili şâd

Ve ol bâzırgânunñ cüvâri bü'l-heves ve 'işret-i dost ve şâhib-i nefis bir ferzend-i dil-bendi ve bir bî-ser her şümendi irişmişdi ki nâhîd-şıfat dün ü gün iş-i 'ayş-ı 'işret ve meh-i ruhsâr

76b ve hurşîd 'izâr dilberler ile ayın ve kişi 'işret bî-teşvis/idi ve anuñ dañi atası gibi hevesi ve cihânda mültemesi müsâfirlerunñ hikâvât-ı 'acibe ve rivayât-ı ğarîbesi istimâ' idi. İtfâk bir gün ol müsâfir-ğâneye bir ğarîb nemd-puş ve bir cüvân-ı şâhib-hoş geldi. Bir nice gün ol mihmân-ğânede ikâmet bisâtin şaldı. Bâzır-

2160 gân-zâde her gice gelüp ol ğarîp edip ve ol cüvân-ı lebble şarâb ve kebâb ve çeng ü rübâb getürdüp şabâhlara dek 'ayş ü 'işret ve bezm-i şoğbet eylerdi. Ve ol cüvân dañi esnâ-yı şoğbetde ser-gi zeştinden ve seyr-i küh deştinden hikâyetler söylerdi. Bir gice nüş-ı şarâb ergevânıdan ol ğarîbunñ cânı ziyâde cüş ü güş nevâ-yı ergânunıdan decûnı bî-ğad-hurüş idüp bülbül gibi zübâne geldi ve

2165 tütî gibi leyn ü şükür beyâna gelüp eyitdi; Akşâ-yı diyâr-ı Firrenkde bir sevâd â'zam ve bir şehri mu'azzam vardur ki cümle kavmi pürsüz u sâz ve cemi' merdumları müsâfir dost ve ğarîb nüvâzdur. Eger çı kim cemi'si şâhib-hoş ve benefşe-şıfat kebûd-puşdur. Ve lâkin nişf-ı bülbül gibi güyâ nişf-ı gül gibi hâmüşdur. Güyâlarından ilhâh ve ibrâm ve hezâr-ı ikdâmla bu kadar haber aldum

1-ucında : içinde B.

2170 ki ol diyârda felek-etbâk bir hammâm neh-tâk var imiş ki hâk-
 77a kimyâ sâbi/çilsim-ı simyâ üzere taqsîm ve bünyâd felek nihâdî
 etvâr-ı hikmet birle teressüm² olmışdur. Her kim soyunup ol
 hammâma gire ve temâşâsına gönül vire yâ henân-dem hayâtdan el
 yur ve derd ü hasret³ ile yüzün toprağa kor yâ yıllar anuñ⁴ te-
 mâşâsından ve seyrânından yüz 'ibret ve biñ hayretle kalur ve
 2175 gönül-i âyinesini câm-ı cihân nümâ-yı hikmet kıdur. Bî-hadd
 'acâ'ibe ve bî- 'ad çarâ'ibe vâkıf olur. Temâm on yıla dek bî-zü-
 bân ve dem-beste ve lâl ü dil hasta olup ve ilah ve hayrân ve
 zâr u ser-gerdân gûzar on yıldan sonra ol hâmüşlik gidüp zübâne
 ve ol bî-hoşluk def' olup beyâna gelür. 'Acib kışşalar hikâyet
 ve çarîb kışşalar⁵ rivâyet eyler ki sema'î gönüli hayrete ve
 2180 cânları 'ibrete şalar. Ben bî-ser ü pây ve aşüfte tâbîñ bu se-
 ferde niyyeti⁶ ve dil ü cândan 'azimeti anuñ hevâsı ve ol hammâ-
 muñ temâşâsı idi. Lik 'aql-ı hoş-bâz hayf ve hırâsından ol yola
 'azm etmege hemsâr ve cân pür-süz ve gürâz benümle ebnâz hem-âvaz
 olmadı. Şatır-ı dillik idüp har gibi gülde kaldı. Şöyle kim olsa
 2185 ârzünüñ sevdâsı⁷ dimâğında ve ol hevâsuñ hevâsı⁸ dilde kaldı. Vaqt
 kim bâzirgân-zâde müsâfirden ol nağmeyi gûş itdi. Derün-ı dilden/
 77b deryâleyin cûş itdi ki cânında hevâ çâbib ve bu maķûle temâşâlara
 tâlib idi. Ve ticâret bahânesiyle geşt-i cihân ve ittlâ'-ı ahvâl
 ins ve cân itmek çokdan murâdı idi. Pes ol müsâfire eyitdi: Ey
 yâr-ı cân eger benümle hevâ-yı hüvâhlik ve hem-râhlik idüp ol
 2190 simyâ-hânedan yaña baña delîl ve mürşid-i sebîl olasun ki de-
 mişlerdür ki e'd-delîl ü şümme's-sebîl ve 'r-refîk ü şümmet ta-
 rîk ü şek yokdur ki benden envâ'î ri'âyetler görüp bî-kıyâs
 ve bî-had himmedler ve himâyetler bulasın. Uşda esbâb-ı seferser-
 cümle hâtır⁹ ve hizmetkârlar vâfir elümde mâlbî-cânım¹⁰ ve di-
 lümde kemâl-i şevk ve tâbum var. Ol cüvân-ı müsâfir daği fermân-ı
 huzâvend birser-çeşme diyüp¹¹ ol gice şabâha dek bu şevk ile

2-teressüm : taqsım B.

3-hasret : hayret B.

4-anuñ : A'da yok.

5-kışşalar : kazziyeler B.

6-niyyeti : nisbeti B.

7-sevdâsı : hevesi B.

8-hevâsı : hevesi B.

9-hâtır : hâzır B.

10-bî-cânım: bî-hesâbum B.

11-huzâvend bir ser-çeşme diyüp: bir pür husum deyüb.

- 2195 'ayş-i şebkir ve 'azîmet ve sefer niyyetine gönül pir itdiler. Sihirden turup atası pîrûñ hizmetine geldi. Ticâret için 'azm-ı diyâr-ı Rûm itmege icâzet aldı. Pes bî-had hışm ve hadm ve bî-'ad-ı erbâb-ı kadem uydurdu. Hâzineler açdırup bâr-hâne-hâlar bağlandı. Od gözlü esterlere envâ'i ziynetler ve yel ayaklu eşterlere biñ dürlü şöretler idüp çinî dibâlar ve mısr-ı ku-
 2200 maşlar yüklendi. Peder-i pîrûñ hayr du'âsın alup rah-ı maksûda
 78a revâne oldu. 'Aşık bî-dil/gibi 'azm-i kûy cānāna oldu. Çün bu üs-
 lûbla şehr şehr iki ay gitdiler. Ol şehr-i ma'hûduñ ser-haddine yetdiler. Bēzirgān-zāde nazār kırup irākdan bir sevād-ā'zam ve bir şehr-i mu'azzam gördü ki temāşāsından cānlar mesrūr ve sey-rānından dideler pür nūr olur. El-kıssa şürüp şehre geldiler.
 2205 Her cānibini seyr idüp nazār şaldılar. Kavmini ser-ā-ser felek gerdār-ı kebūd-pers̄ ve ekserimî şöyle hāmūş ve medhūş buldılar. Hāmūşlarda ne remz ve ebma ve ne kimesnenüñ kelāmını aşğa çünkim bir kaç gün anda turdılar. Şehrüñ güyālarından ol simyā Hānenüñ rāh ve nişānın şardılar. Eyitdiler: Uş bu şehrüñ üşti yanında şol küh-ı pür-şüküh ki göynür ve her subh-dem ki sigihr-i
 2210 āsā güneşden iklīl-i zer urunur. Anuñ cānib-i ğaribisi hōld-berīn gibi cā-yı¹² dil-gūşā ve sāhil-i deryādur ol hāmmām bir hayāl ki ā'cūbe nūmā olmağda felek mişāldür ve zamāna timşāldur andadır. Irākdan dūd ve nehārı ve kubbe-i taç-darınüñ farkındaki gevher-i tāb-dārı size rehber olur. Ammā eger 'akldan bahre-dār
 2215 ve hayātndan¹³ ümīd-vār ise göz ol cānibe dönüp bakmañuz ve
 78b baht u¹⁴ dehānlarına boyanup cāniñuzı peşimānlık/āteşlerine yakmañuz ki ol hāmmām-ı simyā bünyāduñ ve ol germ-āye-i āteş nihāduñ der-küşādesi dehān-ı ejderiñe der gibi hevl-nāk maħall-i helākdur ve derün-ı tāb-dārı baht-ı nehenkdür. Miñnet-i ānenk gibi pür küre kār ve 'akde-dārdur. Ve anuñ 'akbāt-ı nigbātından

12-gibi cā-yı : gibi bir hurrem hā-yı B.

13-hayātndan : cāndan B.

14- baht : miñnet B.

2220 biñde bir cāna rāh-ı halāş ve necāt yokdur. Lākin sevdā-zedeye naşihatden ne fā'ide ve dil-dādeye telķinden ne 'āide olur.

Beyt:

Çünkü sevdādan ola cān pür-güzend
Pendüñ olmaz sūd-mend olmasa bend

Lā cerem ol nā-şıthlarındı. Bāzirgān-zādenüñ kulağına girmeyüp dağı bed-ter bī-ķarār ve āşüfte u rüzgār oldı. Hemān ol ķavme vedā'idüp şevķ tām ve cāndan ķavī ihtimām ile ħammām yarağın
2225 gördi. İki gün gitdi. Üçinci gün ol menzile yetdiler. Ne görseler ki ol cebellük dilindeki murta' cedi ve ħaml ve gülşen cennet-den bedeldür. Āsumān-girdār tokuz ħubbelü bir ħammām nā-müdār yapmışlar ki tavāf edvārında ħurşid tāb-dār ħayrān u zār ve seyr-i tılsım pür-kārında ħuṭb-i eflāk merkez-i ħāk dem-beste ve giriftār. Nazm:

2230 Ĥānesinüñ devr-i mānend sipihr
Ĥubbesinüñ iki cāmı māh ü mihr
79a Gün periler şayd ider ol şişe-bāz
Şişe āyın tañ mı ħalsa dide-bāz
Çeşme-i çarđ berin pür kār-vār
Yekke peyker ħavzınuñ devrinde zār
Yaşd nüb bir ħāreyi ol şer firāz
Bātu ben 'ummāna ħalmış yād-ı rāz¹⁵

Perçem-i miskīn gibi başında dūd
Tāb-ı gerdünuñ dilin ħılmışdı dūd
Ne külhānında bir zerre nār¹⁶ ammā dil-i 'uşşāk
2235 gibi derünü tāb-dār ve sīne-i ehl-i firāk gibi pār pār yanar.
Ne şādurvānında bir ķatre-i-mā ammā bahr-ı mevc-dār gibi māhileri āşinā ve nehir-i tāb-dār gibi şahn-ı āyine-i 'ālem-nümā lüleleri çeşm-i mehcūrān gibi pür-āb ve şufleleri sīne-i maħrūrān gibi āteş-tāb cāmekānı şahn-ı eflāk gibi tāb-nāk ve şāhat-ı

15-Bu iki beyit A'da yoktur.

16-nār : od B.

cennet gibi dil-geş ve t̄āb¹⁷ Bāzīrgān-zāde ol resmi 'ibrek-āmiz
2240 ve ol t̄ālsımı hayret engizi görüp ihtiyārı ve dil ve cānında
şabr u qarārı kalmadı. H̄idmetkārlarına ve p̄restārlarına ve lā-
lerine eyitdi: Ol aylar ve yıllar mihnet ve derd gice gündüzler
germ ve serd çekdüğümden murād uşbu hammām cennet-nihād idi.
Bi-ḥamdi'llāhi ve'l-minne t̄ir-i maksūd nişāne vāşıl ve ümīd
cān u dil nāşıl oldu. Bu 'işret¹⁸ serā-yı p̄r-sipencde yā taḥ-
2245 şil-i genç idim. Yā renc ya mihnet ḥāşıl kılam yā güne yā ham-
mām-ı felek t̄imgālün¹⁹ t̄ālsımında cān virem. Yā temāşā-yı cihān/
79b eyleyüp cān ü dil murādına irem. Gerekdür ki siz bu arada bir
vıl kadar ve benüm kudümuma intizār gösteresiz. Eger şıḥat ile
mürācā " müyesser ve selāmete 'avdet muḳadder ola. Yine sizünle
muvāsā muvāfakat²⁰ ve devlet ü sa'ādet-āsā ve merāfıkat²⁰ idüp
'aẓm vaṭan-ı aslı kaşd-ı mesken vaşlı idem. ve ger devlet yarı
2250 bu yolda cān şirin virüp derd ü ḥasretle toprağa yüz uram. Bir
Bār u bengāhını ve ḥayme ve ḥargāhı p̄ir atama libās-ı mātem ve
pelās-ı derd ü ḡamla olup iletmesiz . sergüzeştümden ve seyr-i
küh ve deştümden ḥayr viresiz. Lütf idüp beni hayr du'a birle yād
ve cān nā-murādum. Z̄ikr-i cemīl ile şād ide. Çün kullar efendi-
2255 lerinden bu ḡiftārı ḡuş itdiler. Cigerden cūş ü ḥurūş idüp
bunca divānelikdür. Aḳıldan b̄i- ḡānelikdür diyüp dāmesine yapış-
dılar ve göz yaşların revān idüp ayaḡına düşdiler. Her ne kadar
ki tazarru' ve zārı kıldılar. Çāre ger olmadı ve külḥen şıfat ne
deñlü kim yandılar yaḳdılar ve hammām girdār gözyaşların nil re-
2260 vān kıldılar. Egr itmedi. Aḫirü'l-emr meyānına bir meyzer-i nīli
tuṭup hammām ortasında bulundu. Āfütāb 'ālem-tāb deryā-yı maḡ-
80a rib/zemīnde gurūb ider gibi ol maḡribi hammāmında belki ol hammām
maḡribinde tolandı. Çün iḡerü girdi. Ne görse bir hammāmıdur. Kubbele:
Eḡdādī şuffeler şeddādī ṭab-kāt dide gibi ve şebekāt-ı sīne gibi
birbiri iḡre nūr hücreler ve sultānī ḥalvet serālar ve tolayı to-
2265 layı der-bendī vollar ve ḡarīb dehlizler ve dil-ḡuş me'valar her
ḥalvet ḥānına girdi. Bir 'ālem görđi. Felekler seyr eyledi. Birbiri
iḡre yıldızlar temāşā kıldı. Mihr ḥāvāri iḡre 'ibret 'ibret üzre

17- t̄āb : pāk B.

18- 'işret : 'ibret B.

19- t̄imgālün : mişāl B.

20 Bu kısım A'da yok.

hayret hayret üzre efzûn oldu.*Her dehlize ki yüz tutdı. Bir hücreye reh-mün oldu ve her hücreye girdi rāhni kim kalup āşüfte
 2270 ve mecnûn oldu. Ne girize ihtimāl ve ne sitize mecāl kaldı. Bir hafta miqdāri söyle ser-gerdān ve āşüfte hāl²¹ kıldı. Ol bī-tedbīr ve re'y işlerine peşimān ve sevdā-yı hevā-peymā-yı cünbişlerden perīşān oldu. Hayātdan el yuyup meydān gibi hammām başına tār u zindān dil-gīr u 'ār²² pūr-tār oldu. Āhir müfetdahū'l-ebvābdan 'inā-yet ve hidāyet irdi. Halās ve necāt kapusun açup bir yerden yol
 2275 virdi. Bī-çāre sürūr-ı bī-hād ve hubūr bi-'add ile taşra geldi. Dehşet ve vahşet eyleyüp etrāfa nazar şaldı. Gördi/bir bostan-ı gülistāndur. ve bir gülistān-ı cennet nişāndur. Lāleler açılmış jaleler saçılmış. Çiçekler çemenlerde rihte yemişler budaklarında āvihte şular zenzem gibi zenzemeler ve kuşlar kamra-i haram gibi nağmeler kılurlar. Nazm:

Eyler ol vechle kuşlar nāleler
 Bile dil-keşlik kılurşāñ baħr ber

2280 Sümek gün 'işret dünyā demīn
 Anda cem' olmuş tūrūr 'ālemīn

Nesīmī dil-cū şemīmi hoş-bu ağaçları rakkaş-ı riyāz mahları çuvvāş-ı hıyāz hākka şükrler eyleyüp ol şükr²³ gibi miyvelerden dirip yedi ve ol kevşer gibi şulardan için şekerden didi. Çün sīnesi pūr-tāb ve dīdesi bī-hābdı. Bir hub-yār²⁴ kenārında ve bir dirāht-ı sāye-dād altında yatup uyudu. Çünki bir
 2285 müddet ārām ve sā'at huşur-ı tām eyledi. Bād-ı sebükbār gibi yerinden tırdı. Ol cūy-bār reftārdan yüzine ve gözine şu vardı. Ve bir kaç kadem gül-gest idüp ol bağı seyrān ve gönli kuşu her yaña tayrān eyledi giderek bir 'amberin tāk ve bir mesken revāka irdi ki lem ü yaħluk mişlihā fi'l-afākī derūn u birūni çarħ pūr-ahtar gibi mücevher kefkерleri rif'atde keyvāna berāber. Nazm:

21-hāl : hayran B.

22 - 'ār : çar B.

23-şükr : mikr B.

24-hub-yār: cūy-bar B.

X- ol pūr sihr ü şa'bda tılsımlardan cân u dil pūr füsūn oldu.
 (eklenecek)

- 2290 Devr-i taķı kavş-ı gerdündan büleñd
 Çarh-ı mâimen gibi saķfî naķş-i bend
 Aşılan zincîre kü-yı zer-i feşân
 81a Gösterür/devr-i tesellülden nişân
 Tırresi açmış felek²⁵ mülkünde per
 Kubbesi şalmış felek şahına fer
 Karşısar-ta-ser cevâhirden kavş
 Tahta-i avâb-ı 'âc âbanos
 Şuffesi²⁶ gerdün şıfat dârü'l-ğaraḥ
 Her kemer taķında bir kavş-ı kazah
 Görse kendileyi mu'allak nâgehân
 Mürğ-i cân eyler felek-veş âşiyân
 2295 Bâzırġân-zâde miskîn ol kutb âsumân medâruñ derünü²⁷ pür-kâr
 var talınup nerdübanın bulup pâyeye pâyeye uruc ider ve hücreden hücreye
 duḡul ve huruc idüp tabaka tabaka temâşâ kılar. Leys fi'l-dâr-ı ġür nâ-diyâr
 her kenâr şöyle ḡaline yâr ve ne aġyâr ammâ münekkâş kalîlar ve ser-beft
 nihâliler ile ve reng âmiz-memedler ve dil-âvîz maķ'adlar ile ve muşavver
 piştîler bâlişler ile şâd²⁸ ġahlar ve zlynet olmuş ḡünlar aşılmış nânlar kesilmiş şerbetler
 ezilmiş çanaķlar dizilmiş çevürmeler çevrilmiş kavurmalar kavrulmuş
 herîseler dökülmüş şunulmalar şunulmuş naķl ve ni'mete²⁹ nihâyet ve şarâb ve şerbete
 ġâyet yok. Tabâķ tabâġa çanaķ çanaġa söyler. Bir tarafta kapuzlar boyunları
 urulmuş.³⁰ Nâylaruñ sine-leri delinmiş şeştalaruñ baġırları delinmiş yatur.
 Lâkin ne kaym-2305 -vâr ne ka'id ne mevrüd-vâr ne vârid ne pâyende ne poyende cebid
 81b ne cübesde³¹ / ne ḡavânında ne küyende. Bâzırġân-zâde bir zemân bu
 tertîb-i şâhâne ve bu meclis-i pâdişâḡâneye ḡayrân kaldı. Kendünüñ
 bezm-i şoḡbetin ve 'ayş ü'işretin tezekkür itdi. ve bu

25- felek : melek B.

26- şuffesi : muffedesi B.

27-derünü : devrini B.

28-şâd-ġahlar : şadr B.

29-ni'mete: naķmalara B.

30-boyunları urulmuş: kulakları burulmuş B.

31-cübende : B'de yoktur.

bādiyelerün ve seferlerün tezyinini tehi degüldür. Ve meclis-i dil-fürüz ve bu tertib ü sâz ü söz-i güzâf ve bî-rehî degüldür. 2310 diyüp tefekkür itdi. Bildi kim bu bezm-i dil-keşün bir şehriyâr ve uş bu taht-ı mehveşün bir tâc-dârı vardır. Çün iştiha vâfir ve bu ni'metler hâzır idi. Hün-ı³² celîl ve süfr-i celîldür.³³ ve bu şerbetler manend-i sel-sebîl sebîldür diyüp bir sofranun kenârına geçüp oturdu. Havf ve herâsı gönülden götürdi. Meclis kethudâlığın eyleyüp bir mikdâr kesdi biçdi. Murâdınca ol ni'met 2315 lerden yiyüp ve ol şerbetlerden içdi. Aña dek kim felek-i miskîn libâsın büründi. Ve kamer-i zerrîn tâcını urundu. Nâgâh kulaçına âdem sesi geldi. Ol manzaraların birinde aşığa nazar şaldı. Ne görse ki, bir nice melek manzara perî-peyker düşize duhterler her birinün dilinde bir şi'r³⁴ çün şükr-kaşra toğrulup gelürler. Gül gibi kulüb³⁵ bülbül gibi zemzemeler kıldı. Ammâ içler anda 2320 bir âfet-i cân ve âşüb cihân bir âfütâb rahşân ve bir nür-ı 82a dirahşân vardır ki cemâli pertevinden ol şem'ler bî/ziyâ ve tâ- bında manzaralar mâh öñinde manend³⁶ sehâ ve bî-ğusn bahâ göz-i nür³⁷ meger kim ol yüzi gül saçı sünbül yañağı lâle beder tâbân idi. Da'iresinde bu yılduzlar³⁸ hâle el-kışsa çün bâzirçân-zâde ol âşufte ve dil-dâde bu hürileri ve ol melek-manzarı seyrân eyledi. Hirâs ve ihtirâs edüp kendüzin bir küşede perihân iyledi Pes ol melek manzar dilberler perî-peykerler³⁹ ile yukaru çıkup gelüp şadr-meclise geçti. Cevhekinde şabâhat ve şekkerinden melâ- hat 'arz idüp her yüzden söz açdı ve eyitdi: Ey yârân-ı vefâ ve ey çam-hurân pür safâ baña bu kaşr-ı miskînün hevâ-yı hoş demi bû-yı nefis benî âdemi birle⁴⁰ âmihte olmuş geldi⁴¹ ve bu pür 2340 ni'met sofrâ-ı dil-keşlere ve hün-ı mehveşlere hâtır-ı insânî âvihte olmuş görindi: Cümle baş urüp eyitdiler: Her ne kim şâh-ı hübân buyurdu. Rastdur ve her ne kim pâdişâh dil-firibân söyledi. Bî-kem ve kâstdur. Hemân ol çeşm-i nehar ve zülfi tarar çepçevre meclisten yaña nazar ve pür-seş haber kıldı. Anı gördüm

32-hün-ı celîl: müsâfire B.

33- süfr-i celîl: hân-ı halîl B.

34-dilinde bir şi'r: elinde bir şem i B.

35-çulup : çilup B.

36-manend : B'de yok.

37-göz-i nür B'de yoktur.

38-yılduzlar : manend B.

39-perî-peykerler : semenber B.

40-birle : ile B.

41-olmuş geldi. B'de yoktur.

- ki ol kaşırda olan safalar dehān açıp şemler zübāne ve nāylar
 2345 āvāze edüp rebāblar beyāna geldi. Sürāhiler tūti gibi tekellüm
 82b ve şeştālar bülbülleyin terennüm itdiler. Kānūnlar engişt-nümā
 ve kemānceler ebrūler ile ĩmā itdiler. Çengūn tende her kıllı
 bir dil oldu. Ve'l-ħāşıl her taraftan bī-ħad kālūķıl oldu. Ve
 cümle ağız bir edüp cemī' rāz⁴² açdılar. Eyitdiler: Seferden⁴³
 muķaddem buna bir ādem-i zāt hürrem-i nihād geldi. Küstāhāne
 2350 bu nakilerden tenāķkul ve bu ni' metlerden tenāvül itdi. Uşda
 fi'lān hücrede bir perde ardında huftte ve saħāb içinde mehh gibi
 nehaftedür didiler. Bāzirgān -zāde eyitdi: Çünkim ben aşbāb-ı
 bezmden ol ĩmā ve remzi ve erbāb-ı meclisden ol beyān u ğanzı
 gördüm. İştüdüm: Ĥavf-ı vaħşetümden ve hırās u dehşetümden ken-
 dümden gitdüm. Gördüm ki ol ĥübān nāzenīn ve ol meh-i rüyān⁴⁴
 2355 zehre cebīnden biri bir şem' fūrüz ile saķladuğum hücreye girüp
 geldi. Yüz letāfetle tebessüm ve biñ zafāfetle tekellüm idüp
 elim elüne aldı. Eyitdi: Ey ğarīb āvāre ve faķir bī-çāre tur
 yukarısunı Sultān-ı meh rüyān sa'ādet göster : Şāhımız perī-hün
 ister nā-çār ben daħi med-ħoş ve ez ve divāne girdār yüz şerm
 ve biñ āzerm ile 'özü-ğuyān ve şefā'at çübān gelüp şāh-ı ĥübān
 83a önünde baş urdum ve kaŗşusunda el kaŗuşdurup ayağā turdum. Pes
 2360 ol ser ve /serāfrāz 'āzm edüp⁴⁵ 'izz ü nāz ile hezār lūţfla ve
 dil-nevāzla⁴⁶ ĥande zübān ğüftāre gelüp eyitdi: Ey ādemi bizden
 vaħşet ve meclisimizden dehşet itme. Biz bir kavm-i dil-cū bir
 ta'ife -i ĥoş ĥüyuz. Cümle mehmān-dost ve ğarīb nüvāz dur ve ĥaķķ
 ve mükermet issī ehl-i niyāz dur. Rüz-ı şeb-kārımız bī-zübānlık
 2365 ve mehmānlara ğarīblere cān-feşānlık dur. Bizden sōña mazerret
 ve ziyān yokdur. Ammā menfa'at ve iħsān çokdur. Eger edeble mu-
 şācad⁴⁷ idersen didi. Pes baña taht üzerine çık diyü işāret ve
 envā' 'izz ü ikrām la dāvet eyledi. Ben daħi tevāzu' gösterüp yine
 baş urdum ve tahtuñ pāy-ğāhında diz çöküp⁴⁸ bir yerde oturdum.
 İlħāħ ve ibrān ve ikdām ve elzām ile yukarı çıkarup yanına aldı.
 2370 Nüvāzişler ve melāyitler gösterüp kolın boynuma şaldı. İşāret ey-
 ledi. Sumāţlar çekildi. Ni' metler döküldü. Nażm:

42-bir idüp cemī' rāz: B'de yoktur.

43-seferden : sizden B.

44-rüyān : B'de yok

45-'āzm idüp : A'da yok.

46-dil-nevāz : A'da yok

47-muşācat : muşācet B.

48-diz çöküp : A'da yok

Bir 'aceb tertīb-i şāhı kıldılar
Kāz-ı meclis mihr ü māhı kıldılar

Daneler kurdı gümüştür haymeler
Zerdeler kıldı zemān sucınındur

Tābe bir yān mürğler kāhī gibi
Yağ içinde yüzdiler māhī gibi

Sükkeri yüzinelere gerdün nişāb
2375 Cevheri terkībler encüm hisāb

Şir-i şurmādan leb-ā-leb kāseler
Dil şoğar halk ağzına sen būseler

83b Bismi'llāh dinilüp te'āma şalā olundu. Ve'l-hāşıl murādca yinilüp içilüp sofralar kalkup du'ā olundu. Ba'de sākīler altun şürāhiler gümüş badiyeler ile gelüp meclisde çuk urdılar. Altun üsküflü ve 'anber zülflü lāle had semenberler ve sebze tonlu şüb-
2380 lık boyunlu ser u kād dilberler şem' tarāz ve serv-i dil-nüvāz gibi dizden dizin ayağ üzre dikilüp turdılar. Şahin bakışlu kara gözlü hümā tal'atlu pür-sitarlar kebüter topuklu turna boyunlu tāvus ziynetlü hizmetkārlar ālāt u 'ays ü 'işret ve esbāb-ı bezm-i şohbet götürüp gidermekde her yaña pervāz urdılar. Nazm:

Zer kadehden içilüp la'1-i muzāb
Oldı rüyân çehreler yākūt-ı tāb.

Ba'de hoş avāz hünendeler ve berbať nūvāz gūyendeler bülbül
gibi efġānlar kumrı gibi hoş ilhānlar köpürdiler. Naẓm:

Ah ve feryād ney ve ceng ve rübāb
Sīneler deldi idüp diller kebāb

Çeng olup kuknūs gibi naġmeler
Āteşinden yakdı bezm ehl-i ciger

Yandı diller sūz-i rūḥ efzā ile
Ergünün miḥmet demin virdi yile

2385 Şevk ve peştādan erenler 'āleme
Çār tekbīr okudı derd ü ğama māh

84a Rūlar çarḥ urup/ ḥurşid-vār
Cilvelerden kıldılar tavūsı zār

Düşdi bezm içine bir vechle od
Sīneler yanıp felekler taldı dūd

Yaķalar çāk evlediler gül gibi
Kırıldı feryādlar bülbül gibi

Güzeller birbirine tölular için göz itmege dilberler birbirine
2390 çarf otup söz itmege başladı. Zerrīn külekler cubāb⁴⁹ sīmin piyāle
gibi āvāre-i şarāb olup her yaña perrān oldı. Ve la'lin çāmeler
gül ve lāleler gibi ālūde-i mey-nāb olup giribānlarunuñ çākī tāb-
-da-mān⁵⁰ oldı. Meclīs-i şur ve şe'abla taldı. Yür ki yabana⁵¹
destūr oldı. Her biri bir hücre-i mev'i ve bir manzar-ı mekā idine
Şahn-ı meclis tolu urmuş meyve-zāre ve ḥarman sürülmiş sebze-zāre
2395 döndi. Gördüm ki yıldızlar taġilup ol māh tenhā ve bī-aġyar ve
leşker görüp pādīşāh vahid ü bī-yār kaldı. Bāzirġān-zāde eydür:
Benüm daḥi āteş-i şevk dil-dār-ı cigerem yakmış idi. ve dūd u

49- Cubāb: hubāb B.

50-tāb-damān : tāb-dān B.

51-yabana: yatana B.

necār-şarāb-ı hoş-güvār saķf-ı dimāğuma çıkmışdı. Şabrum cāmesin
 gül gibi çāk ve bezm ol māhuñ öñinde şu gibi hāk idüp ayağına
 2400 baş urdum ve küstāhāne elin alup gözlerime sürdüm. Çün bağ-ı bağ-
 84b bāndan ve kaşr-ı pāsbandan/ hāli buldum cesāretim hesārete mü-
 eddi ola didüm. Nehbu çarete kaşd itdüm. Bağ ruhsārından şulu şul
 şeftālūlar tenāvül itdüm. Ve la'1-ı şeker-bārından tatlu tatlu
 senbūseler tenaķkul itmege başladum. Ol dilber daħi vardıkça
 2405 melāyimetin ve ben āşüfte dimāğun şür u hāletin arturdı. Hemān
 bi-tekellūf ol gül hārmanın bağruma çeküp der-āğuş itdüm. Āhirü'l
 -emr istedüm ki gencine-i nihānı kufline el uram. Ve taht-ı sul-
 tāna geçüp 'ayş u 'işret sürem. Ol senenber-i lāle-hād ve yāsemen
 'izār-ı serv-kaç çün benim bu hāletimi gördi. Gül gibi yüzün yü-
 2410 züne sürdi. Ve niyaz idüp eyitdi ki: Ey cüvān bu'l-hevas ve ey
 gārīb-i bī-kes nedür bu olmaz mültemen, eger murāduñ zevķ ve 'iş-
 ret ise bu hāletler bes lūtfuma rebūde olup dāmenüñ ālūde vaslum
 çanūde alup cānuñı fersūd itmege bu gülün hāri ve bu milk-i hı-
 mārı vardır. Mışrā' :

Gerekmez kim ola mihmān Fużülī

şöyle ki cāniña cebr ü nefsüña şabr idemezsun bu meh-pārelerden
 2415 ve şem' ruhsārelerden her kağısın dilerseñ kenār ile būcaķ būca
 85a halvet-hāne/lerdür ve pür salvet kāşānelerdür ve taraf şahn-ı
 gülşenlerdür ve sāhat çemenlerdür. Eger kenār cüy-bār ve ger sāye
 mürç-zārdur. Her ne yerde murād iderseñ karar ve 'ayş-ı hoş-güvār
 ile benimle ruhāni şöhetine ve pākize 'işrete kani' ol. Eyitdüm:
 Ey şāh-ı mürüvvet ve ey mah-ı fütüvvet teşne-i ciger āb-ı hayāta
 2420 musakka nehr-i furāta irse taħammüle tākati ve şabra mecāl-i⁵²
 kudretimi olur. Baña çeşm-i sehāruñ gibi gārīb ve efsün idüp ve
 zūlf tarak gibi destān vefūsün idüp elümden alup yabonlara atmağa
 istersin ve taht-ı şabra sultān olmuş
 satmağ istersin. Her tīre cānuñ ki āfutābe ire. Şem' i aħteri neyler
 ve her bī- hānumānuñ ki ayağı gence geçe fels-i ahiri nedür? Nazm

52- mecāl-i:A'da yok

Dimezün t̄āpu ki ikrāma geldüm

2425 Gedāyem şāha şī'llāhū geldüm.

Ne bir çamze-i dil-dūzuñla yeter bağrumı kaneyle cānlar tabībisin
lebūñ şerbetleri ile derdüme dermān eyle. Mürdeyem vaşluñ mā'e'l-
hayātından fakīrem. Hüsnuñ zekātından ihsān eyle. Ben böyle zārı ve
'arz-ı taleb-kārī idecek yine ol nihāl-i gül ve ol şūh ve şengül
bir kalın boynuma şalup ve bir kolun belüme tolayup sünbül saç-

2430 ları gibi sözi birbirine ulayup ve şeker beyānla tatlu diller

85b döküp eyitdi: Ey ādem-i bī-vefā ve nān u nāmek haqqın bilmez. /pür-
cefā elümden yedüğüñ ni'metlerüñ cezāsı ve lebümden içdüğüñ şer-
betlerüñ hün-behāsı bu mıdur? Saña lütf u kerem bābından sözüñ di-
melü senüñle tuz etmek yimelü deçül imiş. Ben bir şadık pāk-bāz ve
bir 'aşık-ı pür-süz u güdāz ve bir şāh-bāz humā pervāz ve bir

2435 'ankā-yı ser-efrāz zan iderdüm. Sen hod murād-ı nefsüñe tābi' ve
çayruñ lokmasına tāmī' bir mürğ-ı hevāyı ve tāvüs-ı hercāyi imiş-

sin. Eyitdüm: Ey dil-bāz-ı tan-nāz ve ey sikem-kār-ı nāz ben hasta
cān-ı⁵³ tīr-zār ben mürde-i muhte canānı pes seng-sāz ile lebūñ
cāmından āb-ı hayāt şunmuş iken kahr-ı āmiz sözler ile zehri
memāt virmek olmaz. Benüm tākātüm tāk u⁵⁴ şabra mecālüm muhāl
oldı. Pes beni işveler ile helāk ve bağrumı çāk itmek dilersin

2440 diyüp hemān iki dizüm üstüne çeldüm. Ve dilberi ve zūr eyleyüp
altuma aldum. Cördüm ki pençemden halāsa çäre ve dermān ve
elümden necāta bir lahza amān yok. Pes girye zinān ve lābe kenān
eyitdi ki : Ey cüvān-ı bed-mest ve ey bī -şabr u hevā-perest
nola saña hilāl kaşlarum gibi pāyum şundum ise kuvvet-bāzūña
tayanup zor ile kemān gibi beni havlet çeküp çevürmek⁵⁵ ve kē-

2445 metüm iki büknek olmaz ve tīr-i endāzluguna uyanup vücūdumı

86a Hedef-i melāmet ve nişān-ı çarāmet/ idüp miñnet oklarun urmuş
ve la'net siperi yerine dikmek gerekmez lahza ārām ve tevsen-i
tab'ını rām ile zūr u miñnetle olacak ise hüsni-rizā ile ve
çam u güdüret ile bitecek kār lütf u safāyla olsun. Saña evvel-
den bu kadar melātıfet iden kimesne āhır senden kaçan firār ide-

2450 cekdür. Ve saña evvel bu kadar ārām-ı cān olan kişi sonra seni
niçün bī-çarār idecekdür. Beyt:

53- cānı : B'de yok.

54- tākātüm tāk : B'de yok.

55-çevürmek : B' de yok.

Kişi evmekden itmez her giz işşî

Olur mı katı taş dökmekle yaşşı

Taḥammül kııl ki bir kaç kadeḥ şarābumuz kaldı. Nüş idelüm. Ba'de safā-yı ḥātır ile yüzünden hoş idelüm.⁵⁶ Şayet pür-sıtarlarumuñ içinde dide-bānī ve ḥidmetkārılarumuñ arasında nigeḥ-bānī ola
 2455 vākıf-zār ve ta'ne ile zeng-endāz olsunlar. Uşda ḥücre-i ḥāşum vardır. Behişt-āyin sündüs isterak gibi cāme ḥāblar ile pür tezyīn seniñle anda cāme-ḥabe girüp yatalum ve belümize dek gül ḥarmanlarına yatalum. Göñlümüñ ağıyārılığa iderse kolından alup yabana atalum. Bāl-i yağa ve şır-i şemīd şekere katalum. Çünkü ol cāzu şemāil bu efsūnı okudı. Tażarru' ve zārı idüp başın
 2460 ayağımda ḳodı. Bildüm ki ol āhū-yı gerden-keş şürāḫi gibi boyun
 86b virdi. Muḥabbet⁵⁷-engiz/ ve meserret amiz kelimātla tamām göñlüme girdi. Dil-frīb güftāre mağrur ve pür-füsūn girdārından memkür oldum. Min ba'ğ zūr itmege mürüvvedendür ve fütuvetden mehcür gördüm. Murādımı ḥāşıl bildüm ve ol bir kaç kadeḥ şarāb içilinceye dek taḥammül kııldum. Bilmezem ol şarāb bākī efyūnla
 2465 muḥammer yoksa dārū-yı hoşberi mi idi ki iki kadeḥ almadın yıkılmışın ve 'aqlum ḡidüp kendümi yāvı kılmışam. Bir zamāndan ki kendüme geldüm. Ve gözüm açup eṭrāfına nażar şaldum. Ne ol kaşr-ı cennet var ve ne ḥürīler ve ne ol bezm-i 'işret var ne perīler. Kānı ol kevşerleyin cūy-bār kanı ol behiştleyin mürğ-zār. Gözin açup yumınca nergis mest gül açılmış yerinde yeller eser. E'l-
 2465 - kışşa her giz ol gülşen hoş-hevādan eser ve ol mürğ-yān-ı⁵⁸ şirīnin nüvādan ḥaber yok. Bir berre-i āb ve bir berre-i pür-tābdur ki sevādından ḡüle vahşet ve nihādından dīve dehşet vardır. Nazm:

Barkḫ urup her yaña od gibi serāb

Mihr-i teb tutmuş ol oddan çerḫ-i tāb

Rūy-i leb ḫuşk ve zemīnini sīne çāk

Cümle yanmış dīn idi bī-āb u tāb

56- safā-yı ḥātır ile yüzünden hoş: Bu kısım B'de yok.

57-muḥabbet: miḫnet B.

58-mürğ-yān : mürğ-zār B.

- 2470 Bezirgân-zâde bî-çâre neye uğraduğın bildi. Çeküp yakasın dâmenin
87a dek pâre pâre kıldı. Kendüzüne /söğmeğe ve taşlar ile başın döğ-
meğe başladı. Gözinden akan yaşlar seylâbe döndü. La'l-i seyrâbe
gibi kızıl kanlara yundı. Âhîr diyüp
ol beyâbân bî-pâyâna seyl revân ve bād-ı devân gibi yüz urdı.
Ol berg-i semûmi cân ve dil yakmağa ve kef-i pây birile⁵⁹ alup
- 2475 şuları akmağa başladı. Cigeri şusuzluğdan dutuşdı. Hayat-ı hırma-
nına ser-â-ser od düşdi. Eşk-ı hûn ile cânından el yudı. Âhîr der
hayretle ve âh-ı pür hasretle başın yere kodı. Mâle ve enîn ve
zârı ve hanîn iderken nazari ırakdan bir puşte-i aḫzar ve bir
tel-i felek maḫzara dokundı. Berg ve âb ve teskîn-i tâb ümîdine
hezârân miḫnetle ol peştenuñ dâmânına irdi. Cüyâ ki cânı çıkmış i
- 2480 Yine gövdesine girdi. Gördi ki bir seng-i⁶⁰ siyâhuñ şikâfından⁶¹
sereşk-i 'ayn 'aşık gibi bir pâre şu cânumuz sürüp ol arâ-yı ter
ve dairesin behişt manzar eylemiş. Bâzirgân-zâde miskîn sîne-i
pür-tâb ve dîde-i pür-âb ile bî-ihtiyâr güleyüp üzerine düşdi
ve ol şuya yüzün gözün sürdi. Ölmüş iken hayâta ve yanmış iken
furâta irdi. Şîne-i tâbına bir pâre teskîn⁶² ve cân bî-ârâmına bir
- 2485 laḫza⁶³ temkîn virdi. Çünkim cânı yerine geldi. Ol peştenuñ üzerir
87b çıkup etrafına nazâr şaldı. Muḫabelesinde bir kend-i⁶⁴/ma' mûr ver
bir ḫariye-i pür-serûr bir⁶⁵ nûr gördi. Cân atup ol kende irdi ve
maḫallâtınuñ içine girdi. Gördi ki bir pîrezen ḫapusu içinde otur
mış. Hiçâb-ı niḫab yüzünden götürmüş çıkırıḫanıñ şar yerine âvâzır
uydurup ḫaḫkı zâkir⁶⁶ ve ḫâline şâkir.⁶⁷ Nazm:

Göz-i peşt olmuşdı pehlüsî gibi
Başını egmiş egmişdi ebrusı gibi

'Ays u nûş hoş-güvârın tâk var
Cümle burnından götürmüş rûzgâr

- 2490 Gicesin meh-tâb kılmış nûr-ı ḫaḫ
Çehresinde zâhir âşâr-ı ḫaḫ

59-birle : pür-âbla B.
60-seng : sünbül B.
61-şikâfından : içinde B.
62-pâyına keskin : teskîn B.
63-laḫza: B'de yok.
64-kendi:kens-i B.
65-bir: B'de yok.
66-Zâkir : zikr B.
67-Şâkir : şükr B.

Didesi olmuş remeden şişe-dār
Çeşmîn itmiş intizār-ı mevt-çār

Alnınuñ çinî teninüñ rekleri
Râh-ı şıdk ve istikâmet mastarı

Çeşt-zârı 'ömri olmuş ber ü zâr
İçi ser sebz ve birünü zerd ü zâr

2495 Çenber itmiş kâmetine halka-veş
Rağş ider çerh-i şar yerinden güneş

Şubh-ı rüşen penbesinden tâb-dâr
Mağûr gerdün eñinden şer-mesâr

Oturup tesbih ider zârı ile
Dür-ı şûr devrân gibi kârı bile

Vaқта kim-bâzirgân-zâde ol pîrezeni gördi. Kad hamide kılup selâm verdi. Eyitdi: Ey mâder-ı müşfik ben bî-dîl ü 'aşık bir çarib reh-neverd bir esîr-i miñnet ü derd ve bir giriftâr aşup kerem ü serdüm ve bir müstemend-i zâr u derdüm. Eger raħm u
2500 şefkat ve meyl ü merħamet idüp ben miskine bir küşe-i ihsân
88a ve derdüme dermân/eyleşüñ. Şek yokdur ki ecr-i bî-hisâb ve sevâb pür şavâb kazanursın. Pîre-zen daħi baş kaldurup lütf ve kerâmetle⁶⁸ ve 'arz-ı beşâsetle bâzirgân-zâdeye 'izzet ve hürmet ve envâ' ri'âyetler eyledi. Delîl olup bir hücreye ilette ve önine şa'âm getürüp 'özrlere itte. Çünkim sen bizi analığa ka-
2505 bül eyledüñ. Biz daħi seni oğullığa kabül eyledüñ didi ve eyitdi: Benüm daħi cihân serâyında bir duħterinüñ aħterem vardur. Hüsne 'âlemde güneş gibi ferd ü naħl-i cennet gibi kadd-i şîmşadı sâye-perverdür. Sen daħi anı kabül idüp kullığa hâtır hürrem ve cân-ı muğtenem birle enisimiz ve bu küşe-i dervîş
2510 âbâdda bir kaç gün celişimiz ol ki rüzgârdı ki senüñ gibi bir cüvân çurbet-i dîde ve miñnet-i çeşide murâdum ve řâpuñ gibi

68-Kerâmetle : B'de yok.

çarīb-i kurbet güzīde ve şiddet-i keşide⁶⁹ fikr-i nihādum idi. Bihamdi'llāhi ve'l mihnehu elüme girdi ve ol ki yıllar aña göz tutmuşdum. El virdi didi ve gür çam gönlümi güftār-ı cān perveri bile üttdi. ve bir lahza benümle oturduktan sonra kalkup gitti. Ba'de zamān anı gördüm ki bir perī peyker-i melek manzar lāle-ḥad serv-i kad. Beyt:

Yañağı gül sözi şirīn dili şekker-i lebi bāl

2515

Alnı ay ve yüzi gün saçları şeb kaşı hilāl

88b

Bir dilber-i semenberi eline yapışup/içerü girdi. Min ba'd oğlum-sun ve cānumsın ve mālīk-i ḥānımānımsın ben pāsban-cānuñ⁷⁰ ve bu cāriyeñ diyüp ol niğāruñ elin elüme virdi. Ve adımı şorarsañ dil-firībdür. Ve çayetde ḥidmetkār edibdür. Rūz-i şeb ḥidmetünde ve dūnū gün şoḥbetünde olsun kademünde māl ve menāle iḥtiyācum ve

2520

kimseye borcum ve ḥarcum ve edā⁷¹ ve każā idecek bāc ve ḥarācum yokdur didi. Çünkim māder-i pīrden bu lūtf ve nūvāziş gördüm. Ḥidmeler ve minetler idüp ayağum üzerine tırdum. Geçmiş miḥnetlerümi ber-bād ve ḥātır-ı virānumı ābād itdüm. Taḥt ve ḥaffetüm uyandı ve tāli'üm şem'i yandı. Ayağum çence geçüp ser-firāz oldu. Ve yabarında kān-ı gevher bulup ḥalāyıkdan bī-niyāz oldum.

2525

Fel'li'r-raḥmanī eṭṭāfī ḥufyete ve ba'du 'usrin yūsrendür⁷² didüm. Pes māder-i pīrūñ ḥānesin de niyyet-i ikāmet ve emānet ve istikāmet üzre tırdum. Gündüzüm 'ıyd ve gicem kadar ü sa'id oldı. Ammā fūrşat-ı ḥalvet müyesser olmayup ol nāzenüñ vaşında girişme-i çeşm ve ebru ile şoḥbet eylerdüm. Ve nindāne eline yapışup ve dizdāne bir būseseñ almaça cūr'et iderdüm ki her zamānda pīre-zen yer vaktimize ḥāzır ve muşāḥibetimüze nāzır idi. Bir gün fi'l-

2530

cümle fūrşat bulup eyitdüm: Ey yār-ı ve-fādār ve ey dil-dārı

89a

çamze-dār. Bu ḥasret ve intizār fi'lleyli ve'n-nehār niceye/dek olısar ki bağrum ümīdle şuya ve cānum tār-ı kūya döndi. Yā vaşla dermān ve kenāra çāre ile yoksa terk-i diyār ve çurbet iḥtiyār iderem ve yine miḥnet iklīmlerine başum alup giderem. Niğārın eyitdi: Eger gül-i bī-ḥār u genc-i bī-mār ve bu derde tımar

69-bir çarīb-i kurbet güzīde ve şiddet-i keşide: Bu kısım B'de yok

70-Cānun: ḥanun B.

71- edā : edā-deyn B.

72- Tercüme (Rahmanın gizliliği ve esaretin sürmesidir.)

İstersen naşihatümle 'amel it didigün maşlahat bir teng nâyda
 2535 mā zer yanında müyesser degüldür. beni bir günde dañi olup git ki
 da'iremüz pür kendü kavmi bî-gündüzdür.⁷³ Uşda şol pestenün öte yü-
 zünde bir kend-i hürrem nihād vardur. Adına vaşl-ı ābād dirler.
 İrem zāt 'l-'imādi 'lledi lem yañluk mişluhā fi 'l-bilād andan kinā-
 yetdür. Nevāsı dil-küşā ve ābı rūḥ efzādur. Rūz-ı şeb varup anda
 olalum. Haftada bir kerre māzer-pirün ziyānına⁷⁴ gelem. Māder māni'
 olur ise ikdāmla tebdil-i hevā itmege dilerem diyu ibrām eyle ki
 bu kendün hevāsı dil-gizdür. Ve anun temām mu'tedil ve germ-i sır-
 dur.⁷⁵ Ve eṭrāfı bağılu bağçelü yerdür. Pes bunun üzerine ittifāk
 ve 'ahd u mişāk idüp bir gün ešnā-yı kalāmda māder-i pīre mizācın-
 dan şikāyet idüp eyitdi: Ey māzer-i muḥterem rüzgārdur ki lūṭfuñla
 2545 muğtenem ve ihsānuñla şād u hürrem Ammā bu kendün hevāsı ile alış-
 89b madum . Ve āb-ı pür şafāsıyla barışmadum. Gün geldükçe za'fum zi-
 yāde ve mizācum/muḥtel oldu. Başum döner gözüm kararur. İştihām tu-
 tuldu. Beyt:

Nice kez çekmişem bu derd-i cānā
 'ilācum şu değışmegdür hemānā

Eğer analık yüzinden şevkat ve ben dil-hasta cāna merḥamet idüp
 icāzet ihsān eylesen şol kendini hürrem nihād aña vaşl-ı ābād
 2550 dirler. Dil-firīb ile bir kaç gün anda varub tebdil-i āb u hevā
 ve kesb-i lūff ve şafā idem. Şek yokdur ki taḥşil-i kuvvet ve tek-
 mīl-i kudrete sebep olur. Beyt:

Hastalıktan yār-ı cānum kalmadı
 Yār-ı cānum bile olsun himmet it

Māder bunu işitüp eyitdi: Beñzer ki size sözümden nefret yüzü-
 müzden zu'net gelmişdür. Bu miñnet ābādda tarlıqonub gön-
 lünüz āb u hevā bahānesine seyr-i şahrā ve cūy-bār ve temāşā-yı
 kend ü şehr-i diyār ister. Ben sizden bir laḥza mehcūr olmağa ve
 2555 şoñbotunüzden dūr olmağa rāzı degülem ve dil-firīb ki gözüm nūrı
 gönülüm sürürü dur. Senden ayırmağa dañi kudretüm⁷⁶ yokdur ki ben
 āmīr ve kāzı degülem. Bilürem ki bu sözler bahane. Gel benüm āh-ı
 pür dūdumı ve sirişk-i hūn ālūdemi alma ki saña andan fāide ve

73-Pür kendü kavmi bî-gündüzdür: Bu kısım B'de yoktur.
 74-ziyānına: yanına B.
 75-sirdür : serddür B.
 76-kudretüm: B'de yok.

'āide görünmez. Belki ziyān ve bīm-cān-vārdur yok elbette giderem
ve gönlüm şöyle ister iderem dersēñ nice idelüm kâyd u
2560 maşlahat ki gör. Uşda āhūrdeki harlardan kankısın ihtiyār idersen
90a bir niqdār yük/ur ve ol kende varup hoş-zendegānı ve 'ayş ve kāmū-
rānı ile eger ben daḥi cānuma cebr ü gönlüme şabr idersem hoş ve
illā terk-i vaṭan ve vedā' deşt ve dümen eyleyüp arduñuza düşem
didi. Bāzirgān-zāde miskīn çünküm bu kadar icāzet ve ruḥşat buldı.
Memān sefer yaraçında cedd ü cehd üzerine oldu. Sürüp āhūr geldi
2565 ve merkebün birin ihtiyār idüp üzerine pālān şaldı ve arduna to-
landı ki pāldūmın ura ve sāir maşlahat her ne ise göre hemīn mer-
keb sīne bir çifte gelüp kafası üzre üzere yıkıldı ve gündüzün
bir zamān yāvu kuldı. Bir zamāndan ki kendüye geldi ve etrāfına na-
zar şaldı. Gördü ki bir kör kuhşaruñ zeylin dilinde
kafası üzere düşüp yatur. Nazm:

2570 Ne küh irmiş zūḥal bāmınına başı
Şikest itmış mehuñ cāmını taşı

Zemīn üstünde çarḥ-ı bī-sütündür
Felek yanında tonmış bir dūnündür

Bī-çāre ḥayretinden nidesin ve kancerūñ idesin. Bilmedi faşl-ı
temüz ve nime-rüz idi. 'Alevler zemīnden āsumāna peyveste rüy-ı
hevāsın āteşle beste idi. Ne yer dirāht-ı sāye-dār penāh için
bir divār. Bī-çāre bu miḥnetle dil-fikār ve bu ḥayretle zār u
2575 bī-ķarār iken nāgāh gözine ķarşudan bir ķubbe-i 'ālī ve bir şavma' 7
90b behişt-ḥavāli görüñdi. /Dide-i pūr-āb ve sīne-i pūr-tāb ile sürüp
ol şavma'ya geldi ve divār-ı sāye-dārı dibine bir sebze⁷⁷ üye-
rinde ārām-ı cān için bir laḥza ķarār ve eşk-iḥūn -bārını cūy-bār
itdi. Anı gördü ki ol şavma'nuñ ķapısı açıldı. Libāş-ı āsumānı
içinde bir pīr-i nūrānī gün gibi⁷⁸ zuhūr oldu. Bāzirgān-zāde-i
2580 miskīn ol nūrānī pīri görücek ḥāṭır-ı sürūr-ı salvetle tldı.

Nazm:

Didi bu ḥızır deryā ḥızra yoldaş
Varup pāyına urdı gölayu baş

77-sebze : sebze-zār B.

78-gün gibi : B'de yoktur.

Pes ol pîr-i bezâr lütfîla andan sū'âl-i şükr⁷⁹ ve şikâyet eyledi. Bâzirganzâde daği mâcerâsın⁸⁰ ve bu yolda çekdüğü mihnet ve cezâsın⁸¹ bir bir hikâyet eyledi. Pîr eyitdi: Ey derd-mend ü bî-çâre ve ey müstemend âvâre ne 'aceb belâları uğramışsın
2585 ve tîg-i miñnetler ile bağruñı çoğramışsın. Gâh ejderhâlar kâmina ve gâh dîvler ve perîler dâmina düşmissin. Hağkuñ 'inâyeti senüñle bile imiş ki cân-ı şîrini bu telh ve şûr işler içinde anlaruñ ellerinden kurtarmışsın. Nazm:

Bağ u eyvân ve kaşr u 'ayş u tarab
Kâr-ı divân simyâydı şeb

Ol 'arûs -ı civân ve mâzer-i pîr
Gül ve deşt idi dîv ü merdüm-gîr

2590 Hayâtdan daği bahruñ ve şîr-i ner gibi zehrûñ var imiş ki bu
91a yolda helâk ve sineng şad-çâk olmamış ve germin/ba'd-ı ümîd-i havât ve bu belâlardan necât dilerseñ benüm gibi bu şavma'da birküşe ve berg-i kiyâdan tüşe ihtiyar " ile ve terk-i 'ayş-hoşuñ-vâr ferâğ-ı hevâ-yı diyâr ile ve illâ bir kâdem⁸² bu dâireden taşra gidemezsin ve cânüñ olur ise birin halâş idemezsin
2595 ki bu şavma'a tılsım-ı Süleymânî ve hışn-ı yazdânıdır. Ve bu küh pür şüküb ser-â-serdür. Bend u ğar ve tıbtolu tuyûr, merdüm-ı hâydur ki her biri çili lokma ve câmûsı ta'me⁸³ ider. Ol sebebden bu yerde kuş uçmaz kulân yügürmez ne ejderhâlara bundan çüzâr⁸⁴ ve ne şîr-i nere bundan reftâr vardır. Bâzirgân-zâde-i miskân nâ-çâr pîre mutâba'at ve ol şavma'ada ikâmet niyyet idüp kerem pile gibi kuvvet çün berg-i sebze-i kana at ve bir kuşede feraçat
2600 eyledi. Ve her dem pirüñ nefes-i müteberrukinden ve nazar-ı mübârekinden envâ'i istifâde ve gâh aḥvâl-i güzeste ve tâli'-i pür geştesinden⁸⁵ hikâyet ve şikâyet yüzinden i'âde eylerdi. Bir gün ittifâk şöyle ki âyîn-i ğaflet ve muḳtezâ-yı beşerriyettür. Ol bürg-i yürenğâhına ve sebze-zâr-ı meyâhına tam' eyleye eyleyüp ayağın dâireden taşra başar. Nitekim atalar dimişdür każâ gelicek

79-şükr : B'de yoktur.

80-mâcerâsun: sergüzeştini B.

81-cezâsın : küh u deştini B.

82-Bu kısım B'de yoktur.

83-câmûs-ı ta'me: B'de yoktur.

84-çüzâr : B'de yoktur.

85- tâli'-i pür geştesinden : Bu kısım B'de yoktur.

2605 aş bu şâr hemân kıanda ise bir 'ikâb kıbl-ı rübâ cūy-ı hevâdan
 91b belki evc-i semâdan kanad büküp⁸⁶ / şafâ-yı âsumânı ve belâ-yı
 nâge-hanî gibi indi. Bâzırğân-zâde bî-çâreyi bir serçe gibi pen-
 çesine alıp ol gūhuñ kula-i şukuhından yaña 'ankâleyin pürân ol-
 dı. Ya'ni şikâr eline girdi. Hânesinden yaña furs-ı rân oldu.
 Meger bir çar-ı pür-tebâh içinde âşiyânî bir çâh-ı dil-siyâh
 koltuğında nokânı var imiş. Nazm:

2610 Ne çâh andan âdem iklimine râh
 Dügüp ayırmaya yeller ka'rina mâh

Çama' ehli gibi açuk dehânî
 Hâsed erbâbı gibi tîre cânî

Dili⁸⁷ geb gibi hâlî mihr-i hağdan
 Berk ka'rina geçmiş kahr-ı hağdan

İrânî⁸⁸ anuñ bağrı yağı
 Bağar⁸⁹ çâh-ı cehennemden çerâğı

Tâ kim anda iletüp yavrılarına ta'ma ve pençelerine loğma şuna
 Bâzırğân-zâde-i miskîn iydür: Anı gördüm ki bir niçe 'ikâb-ı
 2615 âhenin çengâl hevâ yüzinde perr ü bâl açup 'ankâ mişâl irdiler.
 Kananları görüldüsi işden gök gürlere şanurdu.⁹⁰ Ve ol beni kapın
 'akâbuñ elinden şikârın almağa kaşd idüp birbirine girdiler. Hevâ
 yüzünde ol kadar yoluşdılar uruşdılar döğüşdiler yırtıştılar ve
 her taraftan ben bî-çâreye yapışdılar ve birbirinden kaşışdılar
 Hâ-gâh pençe pençel erinden ve ol hün-hârlaruñ işkencelerinden
 2620 halâş olup mu'allaklar ura ura ol çarlardan birinüñ içine gitdüm.
 92a Bir zamândan soñraki/ ol çâh cehennem gibi çaruñ dibine yetdüm.
 İnüp meyânıma dek bir balçığa gömüldüm. Çok zamânlar ser-â-seme
 ve mütehayyir oldum. Bir päre 'aqlım yerine gelüp etrâfa nazâr kıldım.
 Dem-beste kalup neye uğraduğum bildüm. Her şurâhdan bir mâr-ı

86-Kanat : B'de yok.

87-dili : velî B.

88-irânî : erir B.

89-bağar: yağar B.

90-işden gök gürlere: Bu kısım B'de yoktur.

ejdehā girdār ve bir semū u semār-ı⁹¹ şirgirdār⁹² başın çıkarup
 2625 baña havāle t̄alib-i nevāle olmuş turur. Biñ cehdle ol balçıktan
 çıkup bir kûşeye karar ve bir furce bulup istizhār itdüm. Nā-gāh
 gözüme bir şikāf-kāf gibi dehlizden elif elif gibi bir ziyā ve
 gen'çifat bir ruşinā tokandı. Güyā cān zāruma ve sire-i pür- fi-
 gāruma cehennemden āzātlik āyiti okandı. Ol şikāfa yüz urdum.
 Taşrası bir fezā-yı rüşen itmiş gördüm. Ol çāh pür tabēhuñ ve ol
 2630 çār-ı dil-siyāhuñ dibinde bī-ḥadd ve bī-ḥisāb 'ikāb maḥlebleri
 vardı ki her biri bir gülünüñ t̄iz-i minḳār idi ve bir meyitin
 bendiz gerdār idi. Anlaruñ birin elüme alup ferhād vār şalmağa
 ve ol şikāfı dilmege meşgül oldum. Bir hafta çalışup bī-tākat ve
 bī-mecāl dembeste ve lāl kaldum. 'Akıbet Ḥazret-i Ḥaḳ celle ve
 'ālā 'ināyet idüp rāh-i ḫalāş müyesser oldu. Şafā-yı ḫatır taḫşil
 2635 eyleyüp sīnem sürür ile t̄oldı. Nār-ı gerdār ol dilünden taşra gel-
 92b düm/ve eṭrāfıma nazar şaldum. Yolum bir vādi-yi bī-hādiye indi ki.
 Nazm:

Merr-i aḫcārı kıılır pulādı mūm
 Ḥabis eṣcārı ider bādī semūm

Otları dārū-yı merk ve sū-yı sem
 Uramaz bir laḫza ef'ı anda dem

Pes ol vādiyi tutup kendüm miḫnet bī-ḥad çeküp nihāyetine yet-
 düm. Bir ḫazā-yı ḫoş bir şahrā-yı dil-geşte çıka vardum. Nazm:

2640 Serv-i dil-cū gülleri ḫod-rūy idi⁹³
 Anı⁹⁴ şirin ḫāki 'anber būy idi

Başmamış şahnına hergiz yād ayak
 Baḡ-ı cennetden yaratmış anı ḫaḳ

Şükr-i ḫaḳ eyleyüp yüzüm yire sürdüm. Ol gün şabāḫdan vaḳt-i
 zuhāye dek şahrāda pervāz urdum. Yolum bir ḫisār āsumān medār

91-semār : süsmār B.

92-girdār : medār B.

93-ḫod : ḫub B.

94-anı : āb B.

ve hişn-ı ustuvāre irdi ki ol pelle şahrāda bir hażr-ı summā-
nuñ farkında ve ol telle-i hażrāda bir peşte-i semāsānuñ fev-
2645 kinde kal'a-ı zātı'l-burūca hem-ser ve felek atlas ile berāber
berūh āsumān hurūcı ve hurūc-ıkeymān⁹⁵ burūcı sevābete melāmet
zūbānun uzatmış ve sevākıbe ta'neler taş atmış ferāhıma-i nüfūs
ve tañtana-ı tabl ve kūs bu tāk-ı ābanūsa ve revāk-ı senedüse
çıkılmış. Nazm:

Ejdehā gerdār çekmiş carha ser
Kulla-i⁹⁶ kâf üzre 'anqādur meger

Zülf-i hūbān-veş rehr pür piç ü tāb
Dāmenin atmış ruḥ-ı gerdūn-ı nikāb

2650 Seglerinin 'av 'avında gökde şir
Kelb-i ekber birle olmuş küşe-gir

93a Her taraftan pāsubānlar pür/-nidā
Ol nidā kehsārı kılmış pür şadā

Pes hemān ol kal'adan yaña sürdüm. Ve ol izdehām ğavġā tarafına
yüz urdum. Ve rāh-ı mümezzin bulup ol kal'a-ı felek buruc ve ka-
dem hurūc itdüm⁹⁷. Çün der-vāzesi öñine geldüm. Zîr ve bālā nażar
2655 şaldım. Şafha-i hevhasında yazılmış ki fedhulū hā bî-se lām āmin
şafha-i mermorinde kazılmış ki hazihu cennāt 'adın futhulūhā hā-
lidin anmā ol der-vāze-i bülend āvāze hātır-ı ğam-didiler gibi
mesdūd ve dil-i miḥnet keşideler gibi mesdūd ve dil-i miḥnet ke-
şideler gibi meşdūd idi. Bu hāli göricek bir zamān tefekkür der-
yāsına taldım ve teḥayyir 'āleminde kaldım. Anı gördüm ki ol kapu
der rahmet gibi açıldı. Ve üzerüme nişār-ı 'izzet ve hürmet şa-
2660 çıldı. Nişār içinde mükerrrem ve muḥteşem hayli⁹⁸ ādemler hurūc
idüp ayaġuma düşdiler ve du'ālar ve senālar eyleyüp üzerüme
uşdılar ve eyitdiler: Bizüm ka'ide-i dīnimüz ve resmī āyininüz
oldur ki kaçan şehr-i yārımız olan kimesne dünyādan intikāl ve
āhırine irtihāl eyleye⁹⁹. Memleketümüz bî-sürür ve çerāġ-ı sa'āde-
tümüz bî-nūr ve fur kala ihtişāmdan bu hişāruñ kapusın bağlayup

95-Bu kısım B'de yoktur.

96-kulla: kal'a B.

97-itdüm : itmiş B.

98-mükellef : A'da yoktur.

99-intikāl ve āhırine irtihāl: B'de yoktur.

2665 gönül bir şabāha dek nāle-i şeb-gir iderüz ve şabāh kapuyı
 93b açup gurabāndan her kimi bulur/sunuz. Anı mülke e dir iderüz.
 şimdi mülküñ pādişāhı diyü hişāruñ şāhı sen oldu diyüp başına
 güneş gibir zer¹⁰⁰ tād urdular. Ve öñime gül gibi kat kat la‘lin
 dibāc giyürdiler. Neşāt-ı tāze ve sürür bī-endāze¹⁰¹ gösterüp ve
 beni bir bād-pāy-ı cihān bimāye suvār ve yine üzerüne envā‘
 2670 cevāhir zavāhir nisār eyleyüp ser-ā-ser öñümce rehber oldılar ve
 beni bir sarāya iletdiler ki, Nazm:

İçi taşı meh gibi kaşı nüverd
 Hall-izer mehrinde gerdün lāciverd

Levhası der-vāzesinüñ āfütāb
 Şemsesi eyvānınuñ gerdün cenāb

Duha tūbī şıfat şahn-ı behist
 Suyı kevşer toprağı ‘anber sirişt

Gerçi¹⁰² çıkmāğ istemez cān u gönül
 2675 Resminüñ hayrān zārı ‘aql-ı kül

Ve on iki pāyelü mücevher bir taht-ı zer¹⁰³ üstüne geçürdiler
 ki nakūş-ı zemīn ve āsumān ve rūsūm kevn ve mekān ser-cümle an-
 da yazılmış ve tīg-ı pūlād elmās nihād ile kazılmış. Nazm:

Pāy-gāhi serteser¹⁰⁴ gevher ki zeyn
 Nitekim ‘āk-i¹⁰⁵ felek ahterle zeyn

Kürsi zerrīni kim eyler şümār
 İki iki cānibden dizilmiş necm-vār

Ferş-i gülşen gibi gūnā-gūn bisāt
 2680 ‘Ad ne seyrinden irişmiş inbisāt

Zer nihāliler peleng-i hufte-vār
 94a Eylemiş yüzler sürüp/bir bir karar

Müttekālar mesned-i gerdün gibi
 Şadre geçmiş berk urunlar gün gibi

‘Azīm toylar ve ‘izzetler ve çarīb ziyāfetler itdiler ve tehni-

100-zer-tād: zerrīn B.
 101-bī-endāze :ve endāze B.
 102-gerçi: girse B.
 103-taht-ı zer : taht B.
 104-serteser: serbeser B.
 105-‘āk-ı : sāk B.

yeler eyleyüp¹⁰⁶ mübârek bādılar koyup gitdiler. Ba'd zân hādım-
 ler gelüp baña delil ve mürsid-i sebîl oldılar ve içerüden içe-
 rüye perde perde olup. gitdiler. Bir ravza-ı¹⁰⁷ behişt âsâya ve
 2685 bir şah-ı duhter hün-ı ahterlerün içinde¹⁰⁸ dil-küşâye iletdiler
 mürâ gibi düşîze semenberler ve dürr-i beyzâ gibi pâkîze dilber-
 ler karşı gelüp ayağına döküldiler ve hayr makdem ey şah-ı mü-
 kerrem diyüp bir sarây-ı hâsa reh-nümân oldular ve bu duhter
 hün-ı ahterlerün içinde seb'a-ı seyyâre gibi yedi pâkîze gevher
 var imiş¹⁰⁹ ki her biri bir iklim-i pâdişâhınun duhteri sabâ-yı
 2690 muhabbet¹¹⁰ burcınun sa'âdetlü ahteri imiş ve içlerinde resm-i
 'âdet olmuş ki her biri bir gice bu serirün tâc-dârı ve mülküñ¹¹¹
 şehir-i yarı olan kimesne ile bir sarây-ı hâsda şabâha dek halvet
 sâz ve mahrem-i zâr olup bezm ü şohbet ve 'ayş-ı işret ider imiş.
 Pes resm-i kadimleri ve 'âdet-i kerimleri muktezâsınca ol yedi
 ahterden nevbet-dâr olan gelüp elüm eline aldı ve kolın boynuma
 2695 şaldı. Biñ dürlü derüdle¹¹² ve cân u dilden sürür¹¹³ ile kendü-
 94b nün mahşûs olan halvet hânesine/ ve cennet şıfat kâşânesine ilet-
 di ve sâvirleri tahayyiler eyleyüp kapudan dönüp gitti. Ve vakta
 kim ol dilber-i ra'nayla tenhâ kaldum. Cân u dilden cûş u hurûş
 idüp bir niçe büsesin aldum. Ol dilber eyitdi: Ey şah-ı kâm-
 yâb¹¹⁴ ve ey pâdişâh-ı sa'âdeti nişâb bu diyâr-ı behişt âşarda
 2700 resm-i şâhân-ı kadim ve kanûn pâdişâhân-ı kerim oldur ki her
 kaçan bizden birimizle şohbet-ı hâş murâd idinse evvelâ sarâyun
 hammâmına girüp tenin âlâyiş-i gerd u 'ırakdan pâk ve âyine-i
 tâb-nâk eyler ve envâ' tîb ve buhûr ve gülâbla ve edhân-ı 'an-
 -berârâ ve müsk-i nâbla mühezzeb ve mütayyeb ider. Ba'dehu ol
 ki maşşûd câmi ve fikr-i nihâni ve âye-i şadumâni ve mâye-i kâ-
 2705 murânidur. Aña mübâgeret olur ben eyitdüm: Her ne kim didün maş-
 bül ve revâ ve ma'kûl ve sezâdur. Muşûsa rüzgârdur ki tenüm âlû-
 de-i gerdüd ve giriftâr-ı kerem ve serddür. Pes mukaddema beni ber
 dârûs-selâm gibi hammâma iletüp hicâb ve perdeyi bir yaña kodı
 ve tenümi miskin şâbunlar ile ve sidr ve gülâbla yudı ve envâ'
 hizmetler ve hürmetler eyledi. Ve neşât-ı âmiz ve inbisât-ı

106-tehniyeler eyleyüp: Bu kısım A'da yoktur.

107- ravza :B de yok

108-duhter hün-ı ahterlerün içinde: Bu kısım A'da yoktur.

109-gevher var imiş ki: Bu kısım A'da yoktur.

110-sabâ-yı muhabbet : sabahat B.

111-halvet : A'da yoktur.

112-derüdle: B'de yoktur.

113-sürür: B'de yoktur.

114-şâh-ı kâm-yâb:şâh-ı 'âli cenâp B.

- 2710 ençiz sözler söyledi. Çün hammāndan çıktum. Gördüm bir çonca nāzuk
 95a ve ter ma' buner ve müncer gül yaprağına/beñzerdir. Pirehānlar ve
 dirlikler hāzir getürüp bir birine geydirdi. Ve hizmet makāmın-
 da ginez gelir gibi el kavuşdurup tırdı. Ahirine önüme düşüp
 ol sarāy-ı maḥsūşa getürdi. Bī-hadd u bī-kıyās mülāyimet ve
 istinās eyleyüp hicābumı götürdi. Mā-ḥaşıl şabāha dek ḥüsn-i
 2715 bostānında bağbanlıklar ve hadden pirün kāmuranlıklar eyledüm.
 Gāh leb-i cānından ser-mest ve gāh şeker gibi kelāmından bāde
 perest oldum. Gāh turunc zenehdānla ve gāh enār-ı bostānla oyun
 oynadum. Gāh zülf-i miskīn boynuma kemend ve gāh kollarımı nā-
 nāzuk meyānına hamāyil-bend itdüm ki çeşme-i cabdan āb-ı ḥay-
 vān nūş itdüm ve gāh temāşā-yı bağ canāndan bülbül gibi ḥurūş
 itdüm ki cāme ḥabī ayaklar altında 'abherin mençüş itdüm. Pes
 2720 vaşlı sarāyında bir laḥza ḥābe varup teskin-i cūş itdüm. Nazm:
 Cān u dilden olmuşam ser-mest-i ḥāb
 Aña dek kim baş götürdi āfutāb
 Çün şabāh oldu. Şahn-ı cihān envār-ı āfutāb 'ālem-tāb ile toldı.
 Sükr ü firāvān ve ḥamd u bī-pāyān eyledüm. Yine ḥādimler gelüp
 ol divān şāhī ve taht-ı pādīşāh 'izzete iletdiler. Vüzerā ve
 ümerā ḥapuya ve sādāt ve 'ulemā ḥapuya gelüp 'arz-ı aḥvāl mem-
 2725 leket ve tedbīr-i dīn ü millet itdiler ve sāyir hizmet her ne
 95b ise yerine götürüp/gitdiler gerü ḥādimler önüme düşüp iç sarā-
 ya rehber ve du' ā-yı midhatumle zübān ur ve şafā göster oldı-
 lar. Aḥşāma dek 'ayş u nūş mütemādi¹¹⁵ ve zevk u şevk¹¹⁶ ve
 sādī olundu. Çünki gündüz şāh-ı¹¹⁷ 'azm-i ḥalvet sürā idüp kūh-ı
 magrif ardında tolandı. Kethüdā-yı ḥürrem yine bir ḥalvet-ḥāne-i
 2730 muḥtereme iletüp nevbeti olan semenber-i lāle ḥaddūn ve dilber-i
 serv-i ḥaddūn elin elüme virüp revāne oldu. Ne kışşā-i dırāz ve
 ne tetvil sūz u sāz idelüm. Bu üslūb ile altı gün ol yedi duḥter-:
 'işret-aḥterün altısından behre-dārı ve giceler şubha dek kāmkar
 oldum ve her şeb bir mäh-ı nev ile der-kenār oldum. Gündüzler
 taht-ı sultānide ā'yān-ı devlet ve erkān-ı millet¹¹⁸ ile tedbīr-i

115-mütemādi : B'de yoktur.

116-şevk: B'de yoktur.

117-şāhı : şebābı B.

memleket eyledüm ve gice birer birer ol hür-i 'aynla tenhâ ol
 2735 altı nâzeninle 'ayş u 'işret ve bezm ve şohbet iderdüm. Çünki
 nevbet yedinci dilberün 'işretine irdi. Sultân rüz-ı 'ayş u
 'işret ve bezm-i şohbet¹¹⁹ esbâbını dirdi ve gice perde-sâzlık-
 lar idüp 'ayş-ı nihânîdan ve bezmü cānîden haberler virdi. Gör-
 düm ki ketḥüdâ-yı sarây¹²⁰ yir öpüp ser vaqtüme girdi. Du'âlar
 idüp eyitdi ki: Ey şâh-ı kâmkâr ve ey pâdişâhı bahtiyâr-ı cihân
 sarâyında mudâm şarâbı bî-humâr ve 'ayş u hoş-güvâr ile 'ömr ü
 2740 devlet sūr-ı gün gibi baht-ı humâyunla pîrür-ı tali'-i meymünla/
 96a söz olup rüz u şeb devletün bār-gâhı kurulsun ve şubḥ u şâm
 sa'âdetün nevbeti urulsun. Uşda temâm altı gicedür ki sen mâha
 reh-nümâlık ve perde-küşâlık eylerem. Şimdi ki yedinci perdeden
 serâgaza kaşd itdüm. Derün-ı dilden çok süz ü sâz ve keşf-râze
 kaşd iderem. Egerçi kim bu âhengüm hevâ-yı sultâna mutâbık¹²¹ ve
 nevâ-yı cāna muvâfık¹²² degildür. Velr perde-sâz âsumân-hoḳka-
 abâz cihândur. Eger çi kimdef' pür zîver ile oynar ama bu kafanda¹²³
 muhâlif çenber ile oynar. Râst-ı söz budur kim şâh-ı 'âlem bu per-
 deden gûzar ve perde-bâzlıktan hazer eyleye. Nitekim mukaddem
 şehri-yârılar sâbık dağı kâmkârlar müştâk-ı 'ayş u 'işret ve 'uş-
 2750 şâk-ı bezm ü şohbet iken bu perdeyi açmadılar ve bu maqâmdan
 öte geçdiler. Ben evitdüm: Ey ket ḥüdâ-yı hürrem ve ey reh-nümâ-yı
 muhterem sözi perde ile söylemek ve maḳşûdı bevân eylemekde remz
 ü kinâye eylemek ne ḥâcet saḥn-ı şariḥ ve râst-ı saḥiḥ ve bîkem
 ve kâst gerekdür. Nezer ve ḥileden kaçmak bu perde-i ser-betiye
 açmak gerekdür. Eyitdi: Va'llah ben dâḥî bu söze¹²⁴ vâkıf ve
 bu perdeyi kâşif degülem. Şu kadar bilürem ki evvelki şâhimuz
 bu perdeden çâyetde ḥavf-ı vahşet ve nihâyetde ḥazer ü dehşet
 96b üzerine/ olurdı. Bu perdeyi keşf itmezdi ve bu perdeden içerü
 gitmezdi. Edeb-i ri'âyet idüp sırrından su'al keşf-i ahvâl eyle -
 mezdi. Şimdi maḳsâdum sen seher-i yâra tesbih ḥâldür. Ne mücerred
 kıl u kaldür. Bâkî rây ve ferâset ve hükm ve hükümet padişahundur.

118-sultânide a'yân-ı devlet ve erkân-ı millet: Bu kısım B'de yoktur.

119-ve bezm-i şohbet: Bu kısım A'da yok.

120-sarây : harem B.

121-mutâbık : muvâfık B.

122-muvâfık : mutâbık B.

123-kafanda : maḳâmda B.

124-söze : sırta B.

2760 didi. El-kıssa el-merü' haris limā mani' muktezāsınca benüm ol perde keşte rağbetüm¹²⁵ ve ol nükte fethe muhabbetüm¹²⁶ dahı ziyāde oldı. Yazılmışda yuyulmuş ve mukadderde fevt olmuş yokdur. Her çi bād ā bād diyüp ol serā-perdeyi açup iğeri girdüm. Bir dem¹²⁷ dil-küşā mavi¹²⁸ ve bir cennet gibi sarāy¹²⁹ gördüm. Cülizār-ı dil-rūba ve hezār-ı destān serā. Nazm:

Kubbesi gerdün gibi 'ālī nihād
Şuffesi misl-i irēm zāti 'l-'imād

2765 Bāzirgān-zāde eydür.¹³⁰ Ol şuffenün şadr-ı külāhında āfet-i devrān ve ağıp cihān bir şanem oturmuş. Sehāb-ı āyīn¹³¹ niķābını gün gibi yüzinden götürmüş. Şem'-i cemāli bir vechle fūrüzāndur ki şa' şa' -sından āfutābuñ vücūdı serā ser lerzān. Bāzirgān-zāde eydür:¹³²
Çünkim beni gördi. Yerinden kalkup karšu yügürdi. Mülük āvābınca
2770 irākdan baş urdı. Ve yakīn gelüp yüzün ayağıma sürdi. Elüm eline alup ve kolın boynuma şalup beni ol şadr-gāhına geçürdi. Sihr-i/
97a āmiz işveler ile ve fitne-engiz şiveler ile gönüm mürğün uçurdı. Fi'l-hāl önüme sükker-i nakl-i cevāriş ve envā' i meze ve huruş getürdi. Yüz ādāb ve biñ şūr u şağab birle karşuma oturdı. Benüm dahı ihtiyārum kalmayup ol nāzenini yanuma bülk sine-ı bir yanu-
2775 ma çekdüm. Ol yakutı cevārişi koyup la'l-i şekker bārından tenāk-kul ve sukker-i meze ve hurası terk idüp şef tālū-yı ābdārından tenāvül itmege başladum. Āhir şabra cāna cebre mecālüm kalmadı. Hemān benüm kurbanlar olduğum diyüp kaşd eyledüm ki cāna cān ve 'işret-i nefsan' ı birle kāmurān olam. Eyitdi: Ey şāh-ı cihān bu hadit-i 'ulemādan işitmedün miel' aceletü minü'l 'amelü' ş-şeytān
2780 bir dem taħammul ve ārām ve tab' i tevsen nihāduñ, rām eyleye ki evvelā āyīnümüz ve resm-i dinümüz üzre hammāma girüp yun. Den soñra cānib-i āşiyāna pervāz eyleyüp vaşl u arzū şahsārına kon ki nā-gāh beni kenār idesin deva degüldür ki¹³³ Gubār bedenünden nāzuk tenüni fekār idesin ki benüm adum merdüm¹³⁴ didedür. Dideye

125-rağbetüm : B'de yoktur.

126-muhabbetüm : B'de yoktur.

127-dem : harem B.

128-mavi : B'de yoktur.

129-sarāy : Yer B.

130-Bāzirgān-zāde eydür. Bu kısım B'de yoktur.

131-āyīn : B'de yoktur.

132-Bāzirgān-zāde eydür : Bu kısım B'de yoktur.

133-devā degüldür ki : Bu kısım B'de yoktur.

çubār irişmek nā-pusendidedür. Böyle diyüp bi-şadd 'işveler ve girişmeler eyitdi: Efsāne gūyān ve bahāne cūyān benümle hammāma
2785 girdi. Çünkim hammāma irdük. Perdeyi açup içörü girdi. Hemān ol
97b serv-i gül-/beden gonca gibi bir bir kaştādan çıkup soyunmağa
başladı. Nazm:

Oğuyup dilden muhabbet nāmesin
El urup bir bir çıkardı cāmesin

Şan bulutdan zāhir oldu āfutāb
Tal'at hammāma virdi ferr u tāb

Aldı başdan rāvān tāt-ı zerrin
Anbber-efşān eyledi sūnbüllerin

2790 Hemān ne gördümki bir bedendür. Şafā ve letāfetde şan dürr-i
'arendür. Nazm:

Ol iki bostāna¹³⁵ çün kıldum nażar
Dere-i cāndur şandum ol iki lehger

Yahud iki māhıdur hūrşid-fer
Ab-ı şirinden çıkarmış taşra-ser

Nāfını gördükde kaldum deng ü lāl
Dilin şabr u tende kalmadı mecāl

Gül gibi tamçā-yı sultānidür ol
Zer nişān mühr-ı sūleymānidür ol

2795 Teni penbe mişāli şān¹³⁶ kāfū-yı şişe-i hayāldi. Yālar sende sīmāb
ve yār-ı huşende sīm-ı nābdı Halkā-ı nāfi mu'aqqar gümec-i halvā
yā münevver sükker-i iva idi. Zir-i nāfi harīr pürşiken yā dibā-yı
hatā ve hatn idi. Ol sākileri hod muşavver nūr
veyā māhı sakankūr idi. Nazm:

Dil ursān yarılır sol resme nāzük

Veli nāzük luki hoş çeker yük

meyānına āsumān-ı nik bir müberriz-izerrinin renk tutındı.

135-bostāna : pistāna B.

136-sān : B'de yoktur.

2800 ki hasretinden āfutāb-ı cihān tāb şehāb-ı müşğın gibi başını
98a Nīl ve Ceyhūn ve sinesini pürhūn eylemiş./Nazar itdükde di-
düm ki Nazm:

Kamerdür şan sehāb içre ğurūh itmiş durur

Nıṣfī güneşdür toĝar şimdi yaķasından gönül beñzer

Ve vaķta kim ol serv-i sīm endāma ve ol şumsād şanavber hırāma
sertā-pā nazar kıldum. İnān ihtiyār elümden gidüp muķkem şarıl-
2805 dum. Şol cennet güli gibi divşürmekle dükenmez. Būselerin dirmege
yine vaşlı şöbetine şitāb idüp cān virmege başıladum. Te'hir ü
taħammül ve şabr u temehhül diyu gördi. Faide itmedi. Ko bir laħ-
za ğusl idüp gerd-i 'araķdan pāk ve hürşid-veş āyine tāb-nāk ola-
lum didi. Muķid olmadı. Eyitdi: Ey şāh-ı güzīn ve ey pādişāh-ı tem-
kīn sonra peşimān ve hoş ve 'aķl-dan perişān olursun. Egerçe hammām
2810 şüretde ħald-ı berīndür. Amma ħaķikatde dār-üş şetātīndür. Anuñcün
bunun bir adı ılı şudur. Her ne deñlü dil¹³⁷ cū ise bed -hūdur.¹³⁸
Şol 'afārit cinn ki anlaruñ adı şar'u dedvār¹³⁹ ve sersāmdur. Ekser
tā menzīlleri ılı şular ve cūf-ı hammāmdur. Ve ol diyü bed-nihād
ve menba'-ı 'inād ve fesāduñ idi ki surĝ-bāddur.¹⁴⁰ Anuñ daħi mu-
'ayyen mekānı mevāzī' āteş ābāddur. Ħaşıll-ı kelām bu maķula her
2815 ne kadar ki söyledi ve naş u pend u mev'zeler eyledi. Kulaĝ urumdu:
98b ve bir laħza te'hir/ve tevaķi cāiz görmedüm. Hemān kollarımı boy-
nına şaldum. Ve niĝarını dürüp büküp altuma aldum. Toĝrudum ki
maşlahat her ne ise görem ve tīr-endāzlıkla idüp nişān-ı maķşüda
murād okın uram. Bilmezem aĝzında ħubbu'l-misk mi var idi. Yoksa
2820 kurş-ı 'anber mi tutardı. Aşaĝdan yukaru bir kerre burnuma üf didi
Sandum ki ħayātum şem'ine püf didi. Ğünkim ol bñy-ı dil-āvīz bur-
numa girdi. Hemān dem aķşā-yı dimāĝuma irdi. Ol dem idi ki benüm
baña yitdi. Mest ükā-yāķul olup 'aķlum gitdi. Zamāndan sonra ki
kendüme geldüm. Kendümi bir zulmet içinde bulup ħayretde kaldum.
Anı gördüm ki karşu ħalvet de bir od şu'lesi göründi. Berk-ı
2825 ħāţıf gibi ĝāh açıldı ĝāh büründi. Cān atup andan yaña yügürdüm.
İlerü varup ne gördüm. Meger bir 'ifrit imiş. Aĝzından odlar şacı-
lur. Şöyle ki şāħra-ı cinn yüzün¹⁴¹ görse biñ¹⁴² yıllık yollar kaķar.

137-dil : A'da yoktur.

138-hūdur : Hoddur B.

139-dedvār : devvār B.

140-surĝ-bāddur : Ser ħubāddur B.

141-yüzün : elin B.

142-biñ : A'da yoktur.

Anı göricek serā -sime oldum. Kendümi daḥi bire bed-ter yavu kıldum. Hemîn ḥammāmdan çıkup gitmek ardınca kuşca canımı ḥalāş itmek ardınca oldum. Her ne deñlü ki cedd ü cehd itdüm. Bir deh-
2830 lizden bir dehlize gitdüm. Hammāmuñ kapusu bulmak müyesser ol-
99a dum ve başum kurtarmağa bir rāh-ı necāt¹⁴³ ele/girmedi. Şabāha dek zār u ser-gerdān ve bī-hūş u ḥayrān döndüm yürüdüm. Çün fā-
līku 'l-isbāh-ı mışbāh-ı şabāhı¹⁴⁴ yakup 'āleme rūşenā ve cihāna nūr u ziyā virdi. Ve ḥātıf serād¹⁴⁵ ve şalāḥ bānuñ¹⁴⁶ ḥayya 'ālā'l-
felāhı cān kulağına ir görüp mürde bedenler ve efserdeler tenle-
2835 re tāze cān ve ḥayāt-ı cāvidān¹⁴⁷ bağışladı. Hammāmuñ kapusu gün gibi rūşen ve rāh-ı necāh ve ḥalāş karşıdan¹⁴⁸ mu'ayyen göründi. Hemān segirdüp taşra geldüm ve ol kayup gitdüğüm ḥidmetkārılarımı görüp dem beste kaldum. Dilüm duḥıldı. Gördüm ki¹⁴⁹ cümlesi cāmekānda ḥāzır ve baña muntazır dururlar. Çünkim beni şıḥhatle gördiler. Cümle gelup ayağuma baş urdılar. Cāmlarımı¹⁵⁰ giyüzdiler ve aḥvālümü
2840 kayurdılar. Esbāb-ı sefer ḥāzır idi. Hemîn 'azim-i vaṭan-ı aslı¹⁵¹ olundu. Ve meskeni aşliye gelindi. On yıla dek baña ḥāmūşlık ve mest ü med-ḥūşlık galebe itdi. Kimseye rāz-ı niḥānumdan¹⁵² ve sūz-ı cānumdan haber virmeğe kudretum olmadı. Çünkim on yıl tamām oldı. Mihr-i güftārum götürüp zübāna ve 'ukde-i lisānum ḥall olup beyāna geldi. Sergüzeştümi istimā' idenler ḥayrān kalurdu. Yārān-ı şafā ve ḥallan-ı vefā aḥvālümü söyledüp 'ibret olurlardı. Bu kış-
2845 şadan aşḥāb-ı 'ibrete ve erbāb-ı ḥayrete ḥişşe oldur ki olmaz
99b hevāya baş koşup ḥām sevdālar bişürmeyeler/Ta kim bilmezlikle kendüleri dām-ı belāya düşürmeyeler. Her işüñ vehāmetin ve zıkr ve 'akıbetin fikr ideler ve bir murād el virecek isti'cal kılmayalar ve bir maqşūd yüz göstirecek bī-mülāḥaza-ı hāl¹⁵³ itmeyeler ki bu dünyā ḥammāmuñ zevk ü şafāsına ve āb u hevāsına al-
2850 danup sonra tāb u niḥādından¹⁵⁴ devvār ḥāşıl idüp ser-geşte ve

143-necāt : B'de yoktur.

144-şabāḥ B'de yoktur.

145-serād : B'de yoktur.

146-bānuñ : B'de yoktur.

147-ḥayāt-ı cāvidān bağışladı: hayat bağışladı B.

148-karşıdan: B'de yoktur.

149-gördüm ki : B'de yoktur.

150-cāmlarımı : cāmlerümü B.

151-aslı : B'de yoktur.

152-Bu kısım A'da yoktur.

153-hāl : me al B.

154-niḥādından : bahārından B.

şafāsına¹⁵⁵ bî-karār ve āşufte-i rüzgār olmaya vuşlāt 'ālemle-
 rinde 'işret demlerinde¹⁵⁶ tefekkür ve ferāseti ve tedbîr kiyāseti
 gālib ola. Kārında nefsāniyyet idüp isti'cāl ve iztîrāb-ı ahvāl
 göstermege tā kim hayret-i beriyyesinde dīde-i pür-āb ve sine-i
 pür-tābla¹⁵⁷ ser-gerdān kılmaya Eger ba'dezān pīrezen-i rüzgār
 2855 bir kaç gün yüzüne gülüp ve murādında öñince olup analık¹⁵⁸ ve
 reh-nümālîk eylese lālalık¹⁵⁹ ve meşātalîk yüzünden bir hatt-ı
 nefsānî duhterine zib ü ziynet ve yüz dürlü şüret virüp yār-ı
 hem-dem ve çam-hār ve mahrem kılsa anuñ hile ve nirengine¹⁶⁰
 mañrūr ve efsün ve rengine memkūr olup ve şüret-i şalāhına ve
 fitne-engiz¹⁶¹ nigāhına aldanup kāmurānlîk fikrini kosun ki har-ı
 2860 dünyā çāyetinde leged-zendür. Tā bir depme gelüp bağrını hün-āb
 100a ve miñnet küh-sārından yaña götürüp pür-tāb/itmeye. Eger 'akl-ı.
 pīri bu esnāda āna bir kaç gün riyāzet ve halvet ve kanā'at ve
 'uzlet emr iderse dāireden taşra kadar bağmaya tā kim hevā kuş-
 larına kapılıp tabi'at çārına ser-nigün düşmeye¹⁶² ve meşakkat
 gelende giriftār olup ahlāk-ı zemīme ve kuvā-yı nefsānî 'akārib
 2865 ve hayātı her taraftan āna havāle ve tālib-i nevāle olmaya söy-
 le ki ol zindān-ı 'inā ve zehdān-ı belādan biñ cehdle çıkup
 vādi-i nefesden mürūr u'ubūr eyleyüp şahrā-yı sürūr ve salvete ve
 şahn-ı huzūr ve rāhata ire. Andan dañi güzer idüp çöñül deryāsına
 ve dil-hisarına şehriyar ola ve ol hisarun yedi kat sarayına
 mālîk olup hazā'in ve defāine bul bula her hücre-i hāşındaki bir
 2870 perī-çehre ile şöhet-i murād idinse evvelā ol kible olan¹⁶³
 alayık-ı çubārından yunup¹⁶⁴ tenini pāk ve āyine-şifāt táb-nāk
 eyleye. Ba'dehu mübaşir-i şöhet ve 'azim-i 'işret ola ve ger bu
 hāletlere mağrur olup āhir mertebede ri'āyat-i çusl ü tahāret
 itmeyüp şöhetde isti'cāl ide. Cesāreti hasārete mübeddel olup
 yine ifrit-i nefis āna havāle olup evvelki belā ve miñnete ve

155-şafāsına: B'de yoktur.
 156-demlerine : B'de yoktur.
 157-pür-tābla : B'de yoktur.
 158-analık: hem-palık B.
 159-lālalık: B'de yoktur.
 160-nirengine : B'de yoktur.
 161-fitne-engiz: B'de yoktur.
 162-ser-nigün : B'de yoktur.
 163-kible olan: B'de yoktur.
 164-yunup: B'de yoktur.

‘inād-ı meşakkate düşer. Nitekim buyurmuşlardır. Beyt:

2875 Nefs-i ejderhâ est ü ki mürde est
Hz şam bi-aleti efsürde est¹⁶⁵

100b Ce‘alenâ‘llahî ve iyyaküm min e‘l-muhtlisîne bî-hürmeti seyyidi‘l-
enbiya‘i ve‘l mürselîn amin. Yarabbü‘l-‘âlemin ve yâ hayre‘n-nâ-
şirin birahmetike yâ erhame rahmîn ve‘l-hamdü‘llâhi rabbi‘l-‘ale-
nin .

HİKÂYET-İ Tütî: Kıssaş-ı sâlifeden rivâyet ve hâl-i mâziden hi-
kâyet idenler böyle yazmışlar ki diyâr-ı Hindüstânda şehr-i Mül-
2880 tânda bir şehriyâr-ı cevâd ve bir tâc-dâr-ı kerem-nihâd var idi
ki bu köhne cihânı cüd ü sehâ ile âbâd ve eyyâmı¹ ‘ayş ü ‘işret
ve bezm ve sohbet ile a ‘yad itmişdi. Bir gece mihmânsuz² ve bir
lahza yârânsuz lokmaya şunmazdı. Nazm:

Menba‘-ı ihsân idi deryâ-yı cüd
Lutf u halk idi muşavver ol vücüd

Malka kârı rüz ü şeb in‘amdı
Bende-i hâş idi lütfı ‘amd.

Dâim sohbeti şurabâyla ve dün ü gün ‘işreti üdebâ ıdı. Cönlü gibi
2885 ebvâb-ı hazâini küşâde idi. İhsân ü in‘âmı vaşfa gelmekden ziyâde
idi. Şehre bir müsâfir gelse elbette da‘vet iderdi ve memleket-
de bir çarib işitse çağırıp ziyâfet eyledi. Mi‘netler ve hil‘atlar
virirdi. Her çaribi maşşûda ve her fakîri murâdına irgürürdi. Der-
vîşlere şol deñlü ihsân iderdi ki yohşulluğa tövbe dirlardi. Kûrı
2890 etmek bulmayanlar devletinde şükürler ve eblekler yirlerdi. Müsâ-
fir-hâneler ve ‘işâretler bünyâd itmişdi. E‘l-kıssa cihân sarâyın-
101a da bî-hâd/‘adl ü dâd itmişdi. ‘Alemlere kerem ve in‘âmla âvâze
şalmış idi ve müsâfirlerden çok hikmet ve ‘ibret sözlerin hâtı-
rına almışdı. Bunları söyletmeği ziyâde severdi. Biñiyle müçâ-
hibet itse. Bir dañi kânde elüme çirdi diyu cânı ayurdu. İttifâk

165-Farsça beyit:

Ölmüş bir ejderhanın nefsi,
gamdan donmuş bir âzâ gibidir.

1-eyyâm-ı enâmi : B‘de yoktur.
2-ei‘mânsuz: yârânsuz B.

bir gün şehre āyine-şıfat nemed-püş bir ğarīb-i cevher-fürüş
 2895 geldi ki yedi iklimün tavvāfı ve nükū-yı kelāmın şarrāfı idi.
 Bulegā-yı 'arābfeşāhatına ve zürāfā-yı 'acem melāhatına hayrāndı
 ve nice kez firkat-i şirlerinde³ dem-beste ve kürbetlerinde
 dil-şasle kalardı ve bār-hā-sāz ü solbini nāke-i tālebe bağlayup
 ve cān ü ciğer bağlayup nevāyib-i rüzgārı ve meşāyib-i leyl-ü me-
 hārı çekmiş idi. 'ilm ü hikmetden naşib-i kāmil ve hüner ve ma'
 2900 rifetlerden hazz şāmili vardı. Pādişāh mükremet meab ve şehriyār-ı
 mihmedet nişāb dāhi olmasa fermend-i pūşi ve ol hüner-mend-i cev-
 her fūrūşı⁴ bunu 'ādet-i kādimesi ve hāşlet-i kerimesi üzere
 dāvet ve envā'-ı mükerrmet ve bī-ḥād-i nezl ü ni'met virüp mü-
 şāhibet eyledi. Pādişāha bunun ahlākı ğayetde hūş ve ādābı hihā-
 retde dilkeş gelüp begendi. Şu deñlü ri'āyet ve 'izzet ve hürmet
 eyledi ki dervīş-i nemed-püş bende-i halkā begüş eyledi. Dervīş
 pādişāhuñ bu vechle iḥtilatından ve lütf ü irtibātından ve hüsn-i
 2905 ahlākından ve kemāl-i mürüvvet iştiyākından munbasit olup esnā-yı
 101b müşāhebetde rāz-ı nihānından/ve sırr-ı cānından ve sergüzeştinden
 ve seyr-i kūh ü destinde hikāyetler eylediler. Bir gün elkelām ü
 bahrū'l-keleām söz şol maḥalle irüşür ki melā'ike ve cinn istedük-
 leri şūrete girerler ve ol şūretün hükmünce alurlar ve yürürler
 pādişāh eyitdi ki: Adem ki teşrif ve le-kād kerremnā ile mükerr-
 rem ve sücūd-ı melā'ike ile mufahhemdür. Bu resme kudret ve
 2910 diledüğü şūrete girmeye tākat anda gerek idi. Gāh mürç olup tayrān
 ve 'ālemi seyrān ideydi ve gāh bir varta-ı hevl-nāke ve maḥall-i
 helāke düşücek kuşca cānın ḥāşm elinden necāta ve ol hinde def'i
 memāte mecāl bulaydı. Dervīş eyitdi: Ey şāh-ı cihān bir 'ilm var-
 dur ki aña 'ilm-i simyā ve bāḥın-ı 'ilm-i kimyā dirler. İnsāndan
 aña mālīk olanlar bu maḥūle taşarrufāte ve bu yüzden bī-ḥād-i te-
 2915 kellüfāta kādīr olur. Her ne ḥayvān kalıbını ḥāli bulsa murād idi-
 cek aña hulūl ve kaşd eyleyecek içine duḥūl ider ve ol kalbuñ
 hükmüne 'amel ve muḳtezāsınca umūrunda 'akd ü ḥall eyler. Pādişāh

3-şirlerinde : şeblerinde B.

4-Bu kısım A'da yoktur.

eyitdi: Belî bu söz 'âlemede meşhûrdur. Ammâ meş'âl-i bi-nûrdur.
'Ankâ gibi bir kur u efsâne ve kimyâ gibi olmaz. Bahânedür ki ek-
seriyyâ bu ma'kûle hikâyete aşhâb-ı sevdâdan ve erbâb-ı mâlihûl-
2920 yâdan menkûldür. Hitekim dimişlerdür. Beyt:

Hayâlün gencünün māl-i hūlyası
Gedā-yı pādişāh eyler kemerde

102aVe illa bir kişi 'âlemede buña irrek veyâ ma'āniyyete gördüm.
diyü haber virmek gerek idi. Derviş eyitdi: Pādişāhlar huzūrunda
söylenen kıssa tahkiki ve şehriyârlar meclisinde beyân olunan
kıssa taşdiki gerekdür. Her müdde'âke olur. İsbâtı bile sence ve
her ma'ni ki düşer. Bünyâtı yanında gerekdür ki çerâğ-ı durûğ-ı
2925 bi-furûğ olur ve kişiye sâfık oldur ki (müşâhadesinde söyleye.
'Arif oldur ki⁵) gördüğün hikâyet eyleye ve ol ki ben ben didüm
kendü mu'âyene girüp bildüm ve def'âtle tecrübe kılduğumdur. Ne
an ki mücerred ve bir güftâr ve haber-i âsâr ola. Nola bu cihân-ı
bu kalemün ki a'cûbe-nümâyı pür-füsündür. Gevheri zımn-ı hârâda
ve dürr ka'r-ı deryâda saklar ka'be yolunu beriyye-i muğilân ve
2930 bir bi-âb ü gaftet⁶ rikistân eyler. Gülşen-i cennet-mekâr hele
ma'fuf ve hayri şer içinde muzammer ve mekfuf ider. (Kema fi'l hay-
detü hiffetü'l cennetü bi'l-mekân)⁷ Bu sebebdendür ki ben müste-
mend ve zâr-ı seferi hıdır üzerine ihtiyâr idüp seyyâh-ı rüzgâr
ve tavâf-ı şehriyâr oldum. Her yerdeki bir'âlim-i dānāya bir
şeyh-i tūvāna işitdüm varup hıdmetine yüz urdum. Yıllar āsitāne-
sin yüzünle süpürdüm. Her birinden bāb-ı ma'rifetde ve kitāb-ı hik-
metde nādire-i rüzgâr bir yādigâr hāşıl itdüm. ve ve'l-hāşıl tālib-
2935 hūner ve 'āşık-ı güher olup şehir şehir kend ü kend ben zâr ü mü-
te'end ve deryâlarda^x nihenk-āsā seyâhāt itdüm. Âhir bir kāmile
irdüm ki 'ilm-i kimyâda ve fenni Simyâda Musâ-şifâat yed-i beyzâsı
ve bir bedenden bir bedene nakl-i ruh itmege İsi-mevhibet dem-i
ihyâsı vardı. Eger 'âlim besâyitdur ve ger mülk ü sâyit cümlesinde
mutaşarrıf idi. Pes yıllar anuñ kullıgın itdüm ve hıdmetinde cān
eritdüm rāh-ı talebde pūyân ve cān ü dilden cūyân olup önünce
ve ardınca bi hād sekirdüm her hıdmet ki buyurdi^x. Yüzüm üzerine

3-Şirlerinde : şeblerinde B.

4-Bu kısım A'da yoktur.

tutdum ağır kâr-ı hizmetünden serm-sâr olup ol na'rifeti bana teslîm idüp öğretmeği ihtiyâr ve ol 'İsı-nefsi ben bendesine işâr eyledi ol ki nakşûd-ı cân idi taḥṣîl ve ol ki ârzüydı tek-nâl. İtdüm pâdişâh eyitdi: Bakın bildüm ki güftârûn vâkı' a muṭâbık ve girdârûna muvâfıktur. Lâkin gâyetde ne'nûl ve nihâyetde mes'uldür ki içsi'nân kılup için dâvâna ikâmet-i bürhân idesin. İskâr-ı cân ü izhâr serr-i nihân idesin hemânden dervîş izhâr-ı kemâl ve igbât-ı hâl. İt ek için emr eyledi. Kebûter-hânedan bir zamân göyle hâli üzerine konunuz didi. Şöyleki ol gügercinde kuvvet-i hareket ve eser-i hayât kaldadı serâyı hâli itdürüp tenhâ pâdişâhla kendümü kıldı bir lahza te'emmül ider gibi iki dizinûn üzerine geldi. Memânden dervîşün bedeni bi-cân ol gügercîn mürde iken zinde oldı. Ve bi-hiss ü hareket yaturken tâze harât buldı. Serây içinde pervâze ve süz ü sâza başladı ammâ dervîşün kalbinde ne havâtdan renk ve ve ne cândan eser-i revnâk varidi pâdişâh çünkim bu hâli gördi. Harârân oldı. Ve dervîşün memâtından hikâsân oldu hemân sâ'at dervîş şol uyhudan uyanır gibi yerinden kalkup gültü ve hayâtı şem'î söyüdüşken uyandı. Müevver oldı ve ol gügercîn pervâz urarken düşüp cânı teslîm itdi. Pâdişâh bu hâli müşâhade idicek ihtiyâr elinden gitti. Şunuben dervîşün eteğini berk tutdı eyitdi: Ey dervîş bu ne sihr-âmîz hikmet ve şüh-engiz kudretdür ki benüm 'aklumu avutdı. Min ba'de'l benüm etek senün hazînem yoluña işâr ve hâk-ı râyına nişâr-ı hâtırûn hüş olsun tek lutf idüp bu mu'ammânun ismini ve bu defînenün tılsımını ta'lin eyle dervîş eyitdi: Ey pâdişâh-ı 'âlem ve ey şehriyâr-ı kerem hâtırûn hürrem tut eger benüm bu fenn-i şerîfi ve bu 'ilm-i latîfi sendon dirîğüm olsa hergiz bunı izhâr ve seni bundan haberdâr itmezdüm. Ammâ ol ki mâl ve hazîne ve genc-i defînedür saña esbâb-ı şâhı ve sermâye-i pâdişâhıdır. Dentüm yanında hâk-ı râhla berâber hiçden hiç ü ve kenden kendür ben bir gevhere mâliküm ki 'âlemün hazâyını ve cihânun defâyını âna 'ivâz olmaz. Yanında cümle cihândan 'azîz ve muhterem ve sevgilü ve mükerremdür. Hiç 'âkil gevheri yabana atar mı ve genci şeng ü hâke şatar mı. Lâkin pâdişâhın lutf ü ihsânı beni bende ve nihâyetde şermende eylemişdür lâ-cürm şehriyârın iltimâsı maḳbûl ve ḥuşûle

mevşūldür. böyle diyüp pādişāha ol 'ilmi şerāitiyle ta'lim ve
 oşl ü faşlıyla tefrīm itdi pādişāh daḥi. Çünki ol 'ilmün sırr u
 ḥikmetini bildi niçe def'ātlā tecrübe kılup temām kendinün kud-
 retini eğledi dervīş yüz ol deñlü 'izzetler ve ḥadden bīrūn ri'ā-
 yetler ve himāyetler itti ḥāḥir dervīş pādişāha vedā' idüp yine
 yine seyāḥat itmege heves idüp kitdi pādişāh sürūrından ne ide-
 sin ve ḳancerü gidesin bilmezdi gāḥ 'azm-i şikār seyr-i diyār
 idirdi ve dāima gönliyle bunu dirdi ki ḥayf ola bunun hūnerden
 bir kimse daḥi bahre-mend olmaya kişi ḥikmeti niçün dirīğ eyler
 çün kendüye anuñ ta'līminden zārār olmaya hūner ehlerinden baḥl

ve kemāl sāhibinden hūner için minnet gerekmez her 'ilm
 ve ma'rifet ve her zā'it ki 'ālemede zāyī' olur. Sāhibinün baḥl ü
 iḥtirāsından ve izḥārında ḥavf ü herāsından vāki' olur hūner eh-
 li meş'āl-i rūşen gibi gerekdür andem niçe biñ şem'-i mürde fü-
 ruzān ne an ki anuñ minnetinden sineler. Sūzān ve ciğerler büryān
 büryān meger bu pādişāhūñ bir vezīr-i çam-ḥār var idi ki pādişāha
 bī-ḥad ḥidmet itmişdi. Pādişāh daḥi anuñ ḥidmetinden şermād olup,
 aña ziyāde muḥabbet itmişdi. Pādişāhūñ da'imi aña mukarrer oldu
 ki veziri bu'ilmiden bahre-mend ve ḳadr ü riş'atin ziyāde er-
 cümend ide pes bu 'ilmi vezīre inşād eyledi. Ve anı kendüye ben-
 de-i mahlās-ı i'tikād eyledi. Lākin vezīrūñ cānında şehriyārlik
 nevāsı ve dināğında tāt-dārlik sevāsı vardı. Zira pādişāhūñ bu
 miskin'inādın çidecek ve dāred-i dünyādan rıḥlet idecek bir kā-
 in-i ukāmı olur ḥalefi yoğ idi ve sultānlik efferine nūr ü
 fer virür bir gevhere mālīk olmamışdı. Egerçi kim deryā idi ve
 yanında gevher şādefi çoğ idi Nazm:

Bāğ-ı 'ayşı gerçi pür-ez hāridi
 Ravḥe-i 'öari veli bī-bār idi

Vādiğārūñ olmasa bir ḥuş-ḥalef
 Bağ-ı 'önrūñ ḥāşılıdır pes telef

Çün vezīr ol 'ilme mālīk oldu can ü dili sürür ü salvetle tōldı
 ve dün çün fikr ü rāiyi pādişāha fırsat bulmağdı ve Hīndūstān
 pādişāhı olmağdı ettāke şerre men aḥsenet ileyhi ittifāk bir gün
 pādişāhla seyr ü diyār ve 'azm-i şikār niyyetine ḫāgra giderler
 ve bī-ḥad cānavar ele girüp her nev'inden sayd iderler leşker-i

cānavar kovmak ardınca olup eṭrāfa taḡıdılar pādişāhla vezir
 şayd-^gāh ortasında tenhā kalur. Vezir dem fırsat-ı ḡanimetdür
 diyüp pādişāhı der-kemend ü muḡkem bend eyleyüp dirler ki
 helāk eyleye pādişāh daḡi cānın ḡalāş için‘ilm-i simyāya‘āmel
 gösterüp mürde āhūlardan birinūn kalbine ḡulūl veyler vezir
 beden-i şāha bī-rūḡ görücek fi'l-ḡāl kendü daḡi beden-i pādi-
 şāha dūhūl eyler temām-ı maḡsūduna vāşıl olur ve murādı ḡāşıl
 olur pādişāh miskin dide-i giryānla ve sine-i büryānla cān
 korḡusuyla şahrālara düşüp firār ü‘azm-i mişe-zār ü kühsār
 ider. Vezir ardınca atşalar bir miḡdār yir kovar görür ki iriş-
 mez bir kaç ok daḡi pūr-tāb bir zamāndan‘asker cem‘ olup ve-
 ziri mürde ve pādişāhı tenhā bulurlar. Kaḡiyyeden ḡāfiller pā-
 dişāhları divānına cem‘ olurlar veziri meṭt-i müfācāna uğradı
 zann iderler kulları meyyitini olup sarayına iletürler.^{*8} şādık
 oldur ki (müştāhadesinde söyleye, ‘Arif oldur ki) gördüḡin ḡikā-
 yet eyleye ve ol ki ben bende didüm kendü mu‘āyene görüp bil-
 düm ve def‘ātla tecrübe kılduḡumdur. Ne ān ki mücerred ve bir
 küftār ve ḡaberi āşār ola. Nola bu cihān-ı buḡalemūn ki a‘cūbe-
 -nümā-yı pūr-füsūndur. Şevheri zimn-i ḡārāda ve dürr kar-ı der-
 yāda şaklar kābe yolunu beriyeye-i muḡilan ve bir bī-āb ü ḡaf-
 2940 tet rikistān eyler. ḡülşen-i cennet meḡār hele maḡfūf ve ḡayrī
 şer içinde muḡammer ve meḡfūf ider. Bu sebebdendür ki ben müs-
 temend ve zār-ı seferi ḡızır üzerine iḡtiyār idüp seyyāḡ-ı rüz-
 ḡār ve ṭavaf-ı şehir ü yār oldum. Her yerdeki bir‘ālim-i dānāya
 bir şeyḡ-i tüvānā işitdüm varup ḡidmetine yüz urdum. Yıllar asī-
 tānesin yüzümle süpürdüm. Her bikinden bāb-ı ma‘rīfetde ve ki-
 2945 ḡāşıl ṭālib-i hüner ve‘āşık-ı ḡüher olup şehir şehir kendü kend
 102b ben ben zār ü müstemend seyāḡat ve deryālarda benüm yanımda
 ḡāk-i rāhla berāber ve ḡiçden ḡiç ve kemden kemdar. Ben bu gev-
 here mālikem kim‘ālemūn ḡazāyini ve cihānuñ defāyını ānā‘ivāz
 olmaz. Yanımda cümle cihāndan‘aziz ve muḡterem ve cānuñdan sev-
 ḡülü çok mükerremdür. ḡiç ‘ākıl gevheri yabana atar mı ve genci
 seng ve ḡāke şatar mı. Lākin pādişāhuñ luṭf ü iḡsānı beni bende

*8-Bu kısım A'da yoktur.

2950 ve nihāyetde sermende eylemişdür. Lā -cerem şehriyārūñ iltimāsi maqbūl ve huşūle mevşūldür. Böyle diyüp pādişāha ol 'ilmi şerā-iti ile ta'allūm ve aşl ü faşlı ile tefhīm itdi. Pādişāh dahi çünkim ol 'ilmüñ sırr u hikmeti bildi. Niçe def'a tecrübe kıilup tamam kendünüñ kudretini bildi. Dervīşe yüz ol deñlü 'izzetler ve hadden birün ri'āyetler ve himayetler itdi. Āhir (vezir-i a'zām idinmek kaşd itdi.)⁹ Dervīş pādişāha vedā'idüp yine nemedin giyüp seyāhatine girdi. Pādişāh sürürüñdan ne idesin ve kañcer ü gidesün bilmezdi. Gāh'azm-i şekār ve gāh seyr ü diyār iderdi ve dāimā gönliyle bunu dirdi ki hayf ola bunuñ gibi hünerden bir kimesne dahi bahre-dar olmaya kişi hikmeti niçün diriğ eyleye çün kendüye anuñ ta'līminden zarar olmaya hüner ehlinde bañl u cennet olmaya ve kemāl şāhibinden hüner içün minnet gerekmez her 'ilm ve ma'rifet ve hüner ve sāñat ki 'ālemde zāyi' olur. Şāhibinün harāsından vāki' olur. Nazm:

Şakın/(hüneri bulıcak ehlin
Taksir ve diriğ ve minnet itme

Nā-ehle idüp ya anı isār
Zāyi kıluban hiyānet itme)¹⁰

Hüner ehli meş'al-i rüşen gibi gerekdür ki andan niçe biñ şem'-i mürde fūrüzān ola ne an ki anuñ cennet ve minnetden sineler pür-yān¹¹ ve cigerler nūrān¹² ola didi. Annā meger ki pādişāhuñ bir vezir-i bī-ğam-ğarı var idi ki pādişāha bī-hadd-ğidmet itmişdi 2960 Pādişāha dahi anuñ ħidmetinden sermend¹³ olup aña ziyāde muğabbet itmişdi (İbrāhīm Pāşā gibi ħükmü ħükümet elinde idi)¹⁴ Pādişāhuñ rāyi¹⁵ aña muğarrer oldu ki vezir bu 'ilmden bahre-mend ve kañdr ü rif'atın ziyāde kıilup ercümend ide. Pes bu 'ilmi vezire irşād eyledi ve anı kendüye bende-i mağlaş-ı i'tikād eyledi. Lākin vezirüñ cānında şehriyārlik hevesi¹⁶ ve dimāğında tāt-dārlik sevdās:

9-Bu kısım B'de yoktur.
10-Bu kısım B'de yoktur.
11-pür-yān :suzān B.
12-nurān : büryān B.
13-şermend : şermād B.
14-Bu kısım B'de yoktur.
15-rayı : da'imi B.
16-hevesi : hevāsı B.

2965 var idi. Zirā ki zirā pādişāhuñ bu mükemmen¹⁷ cinādın gidecek ve mesken-i fenādan¹⁸ rihlet idecek yerine kâim-i maķām olur. Halefi yeğ idi ve saltanat¹⁹ efserine nūr ü fer virür gevhere mālîk olmamışdı. Eger ki kim kendü deryā-dil idi ve yanında gevher virür sadefi çoğ idi. Beyt:

Bağ-ı 'ayş gerçi pür-ezhār idi
Davhe-i 'āmri velī bī-bār idi

Yādigāruñ olmasa bir hoş-halef

2970 Bağ-ı 'ömrüñ hāsılıdur pür-telef

103b Çün vezīr ol 'ilme mālîk oldı. Cān u dili sürür/salveti doldı ve dün ü gün fikri ve rāiyyi pādişāha fırsat bulmağdı ve Hindistāna kendü pādişāh olmak idi. Ettāke şerre men ehsenet ileyhi. İttifāk bir gün pādişāhla seyr-i diyār ve 'azm-i şikār niyyetine taşra giderler ve bī-had canavarla girüp her nev iden sayd iderler.

2975 Leşker-i çanavar kırmak ardınca olup etrāfa toğılır. Pādişāhla vezīr sayd gāh ortasında tenhā kalur. Hemān vezīrdem fırsattur ve fırsat-ı ganimetdür diyüp pādişāhı kemend ü muķkem bend eyleyüp dirler ki helāk eyleye pādişāh daħi cānın halāş için 'ilm simyāya 'amel gösterüp mürde 'ahūlardan birinüñ kalbine hulūl eyler vezīr. beden-i pādişāhı bi-mūh göricek fi'l-hāl kendü daħi

2980 beden-i pādişāha dūhūl eyler. Temām maķşūduma vāşıl olur ve murādı hāsıl olur. Pādişāh-ı miskīn dide-i giryān ve sine-i büryān cān korhusuyla sahrālara düşüp firār ü 'azm-i mişe-zār ü kühsār ider vezīr daħi ardınca atşalar bir miķdār yir kıovalar görür ki irişmez ardınca bir kaç ok daħi pür-tāb eyler. Bir zamānda 'asker

2985 cem' olup vezīri mürde pādişāhlarını tenhā bulurlar. Kazıyyeden ğāfiller pādişāhlarıdur deyüp yanına cem' olurlar. Kıulları meyyi-

104a tını/alup sarāyına giderler. Pādişāh daħi sürür ü cevri ile dönüp şehre gelür üslūb-ı kadīm üzerine beğlerini selāmlayup sarāyına revāne olur. Hātūnları karşı gelüp 'ādet üzerine hürmet ve 'izzet itdiler ve bir miķdār şohbet ve 'işret idüp tağılıp giderler. Meger bu pādişāhuñ ka'ide-i dīnleri ve resm-i āyinleri üzere

17-mükemmen :miskīn B.

18-mesken-i fenādan: dāred-i dünyādan B.

19-saltanat :sultanlık B.

- 2990 kırk hātūnı ²⁰ var idi. Her gice biri ile muşāhebed ve şubha dek mu'āşeret eylerdi ve içlerinden bir hātūnı var idi. Fehm ü kıyāsetde ve tedbīr ü ferāsetden bī-naẓīr idi. 'İşmetde Belkıs-ı zamān ve 'iffetde Meryem-i devrān idi. Ol sebebden pādişāhuñ temām-ı maqbūli olup varı yağdı ve bu hātūnlaruñ başı yağ idi. Hāseki vakte kim vezīr-i mekkār pādişāhuñ şüretine girüp hıyānet eyledi.
- 2995 Ol hātūn bunu dehledi ²¹ ādāb-ı ahvālinden ve kıl ü kālinden pādişāh degül idigin fehm idüp sıyānet eyledi. Cemi hātūnlar ve zīr-i mekkāruñ emrine itī'at itdiler bu itmedi. Ve geceler mu'āşeret gündüzler muşāhibet itdiler bu itmedi ve her zamānda gönli ile dirdi ki 'acebdür ki pādişāhumuza Hāzret-i Süleymān Nebīye 'aley-
- 3000 hi's-selām olan kaẓiyye olmadıysa ve anuñ şüretine cinden kimesne
- 104b hulūl idüp cürm-i hāşına yol bulmadıysa zīrā ol diyānet/ki pādişāhumuzda ve ol sıyānet ki şāhumuzda var idi. Bunda yokdur. Haremīnūñ ādābından ²² gāfil ve esbābına cāhil bu hāşā ki bizüm şehriyārumuz ve şāh-ı diyārumuz ola dirdi. Vezīr-i pūr-telbīs mānend-i iblīs her ne kadar ki sa'y eyledi. Ol hātūnı kendüye muṭī' ü minḳād idemedi ve her ne deñlü ki terḡīb ve terhīb yollarına
- 3005 gitdi. Anuñla şoḡbete bünyād idemedi. Ne yalvarmaḡla rām ve ne dāne dökmele rām idebildi. Vezīr-i mekkār ikdām ve ibrām ²³ itdük ce ol hātūn dir idi ki mādām senden şüphem def' ve sū-yı zannum def' olmaya saña benden itā'at ve senūñle muşāhebet ne mümkīn. Eger baña 'ālemūñ zecrīn idüp baḡrumı çōk veḡer dūnyānuñ kaḡruñ kılup miḡnetle helāk eylesin. Benden maḡşūduñ hāşıl idemezsin
- 3010 ve murād ki vāşıl olamazsın. Vezīr ol hātūnuñ ferāsetine ve kıyāsetine ve 'işmet ü 'iffetine ḡayrān ve bu mekr ü destānuñ ifşāsından ḡāyetde hırāsān olup ol hātūnla müdārā ve müvāsā eylerdi. İnşā'allāhü'r-raḡmān 'an ḡarībū'z-zamān şübhe ve ḡümānuñ medfū' ve sū-yı zannuñ merfū' olup benüm pādişāhıñuz olduḡum ma'lūm ola
- 3015 diyüp söylerdi ve irāḡdan cemāli müşāhadesine ḡanā'at ve rızā-yı
- 105a hātırına itā'at iderdi. Amma biz geldük bu yaña pādişāhuñ/ḡıssa-i pūr-ḡuşşasın söyleyem ve ḡikāyet pūr-şikāyetin beyān eyleyeyim. Vakte kim pādişāh bu vaki'a ugradı. Elinden ne gelür tiḡ-ı

20-B' de yoktur.

21-B' de yoktur.

22-ḡadabından: da'ibinden B.

23-B' de yoktur.

medāmetle bağrın toğradı ve āhūlar fırkasına katılıp rüz ü şeb
geşt-i beyābān ve āhūlar fırkasına katılıp ile sebzelerde seyrān
3020 eylerdi. Dide ve sine pūr-hān zār ü dil fūğār mağmum ve mahrūm
ve mahsūn olup tağlarda taşlarda gezerdi. Ben baña itdüm kimse it-
medi dirdi. Nedāmet ve hasret yaşların döküp peşimānlıklar yirdi.
Nazm:

Kişi Kendüye itdüğü belāyı
Cihān halka dirilüp kılsa olmaz

Şoñın fikr eyleyen kār evvelinde
Eşende dem ki giz yakılsa olmaz

Sinesi tābından sinesi seylābı çehresi āfutābından pāre pāre
3025 mūncemid olup pan-zehr-i²⁴ hayvānī olurdu. Ğayri²⁵ nārından cigeri
kānı derūnı ğārında dāne dāne mūn'akid olup la'l-i rummānī olurdu.
Ne uyurdu ne yirdi ne içerde. Ğam ü derd ile rüz ü şeb geçerde.
Yel gibi bir yerde diñlenmeyüp perīḡān ve ser-gerdān gezerdi. Ğhū-
lar āhı derūndan siyāha boyanmışlardı. Bir gün bu hayretle geşt-i
3030 şahrā ve 'ālemi temāşā ider iken görse ki bir sezbe-zāruñ şah-
105b nında bir āb-ı hayāt/gibi cūyibār kenārında hazr-ı libās bir tūtī
hayātdan el yumış ve rūhın teslīm idüp yüzün komış. Fādişāh gönli-
le eydür: Ğhūlar ile hazīz-i şahrāda seyrān itmekden tūtīler ile
evc-i hevāda tayrān eylemek kī gerekdür.²⁶ Huşūşa ki pā-yı reftā-
rum lenk ve kūh ü şahrālar çeşmūme teng olupdur. Hem amizdür ki
3035 murādum bu şüretle vuşul ve harem-i hāşuma duhūt idem dir. Fi'l-
-hāl ol āhū kalıbından çıkup bu tūtīnūñ kalıbına hulūl²⁷ eyler ve
tūtīler ile karışup her yaña pervāz ve terennūm ve tekellūm it-
mege āğāz ider. Tūtīler ile şöbet-şirīn idüp şükr-hā olup şüretde
hızır ve demde mesī olur. Tūtīler bunı terennūmde ercūmend ve dā-
nişde bahre-mend ve tekellūmde bülend görüp kendülere serdār ve
3040 şehriyār iderler ve bu kānde gitse anlar dāhi bile giderler ve
bunuñ ānīn ü hanīnden hayrān olurlar ve yanınca nālesine āheng
idüp ser-gerdān ve her yaña perrān olurlar. Meğer kim diyārda bir
şayyād var idi. Rüz ü şeb kārı tūtīler şikār itmekdi. İttifāk bir
sebze zārda kenār-ı cūybār da yine 'ādeti üzere tūtīler için dām
kurup nihān²⁸ itmişdi ve tef ü tāb rūzgāra taḡammül itmeyüp dāmı

24-pan-zehr :ba-zehr B.

25-ğayri :gayrete B.

26-bi-gerekdür :yegdür B.

27-hulūl :duhūl B.

28-nihān: pūn-hān B.

- 3045 koyup gitmiş idi izācā'e'l-kazā'ameye'l-baser muktezāsınca bu tū-
tīler çokı/ol cūybārdan şu içmek için inerler.Ol dem-gāh²⁹ olan
sebze-zāra konarlar.Kazā ile dāme tutulurlar.Nazar-bāz-ı cihān
geçerken bir bendle otulurlar.Bir zamān bu hayretle izdırāb kı-
lurlar.Āhir dem-beste ve hayrān kalurlar.Cümlesi ol şehriyāri
3050 olan tūtīye vüz ururlar ve andan cānlarına dermān ve halāş için
bir hile ve destān umarlar.Ol daḥi eydür: Bunuñ tedbīri āsāndur.
Hirāsān olmañuz ve bir laḥza tāriḡu'l-bāl alıñuz zār ü giryān
olmanız size bir hile ta'līm ideyüm ki anuñla şayyād elinden
halāş olasız ve bu varḥa-i helāktan necād bulasız cümle sermān
ve tā'aten diyüp³⁰ ayaḡına düşdiler.Eyitdi: Gerekdür ki efser-
3055 celer gibi belki mürdeler gibi cümle bī-hiss ve bī -hareket bu
dām içinde düşüp yatasız ve şebeke-i³¹ dāmdan şayyāduñ kadūmına
göz dutasız çünkü şayyād gelüp sizi ser-cümle mürde ḡam deryā-
sına batısardur ve götürüp sizi yabāna atısardur.Çünkü ölmezden
öñdin ölesiz hūş bend-i dāmdan āzād olasız ve giriftār-ı kafes
olmaḡdan kurtulasız.Pes cümle eyitdiler: Cānla fermānber-dāruz
3060 ve tābī' -i emr-i şehriyāruz.El-ķışsa anuñ söziyle'amel itdiler
106b ve irşād³² itdüḡi yola gitdiler.Bir zamāndan çünkü/bāzār-ı şehre
irdi ve çarşımı içine irdi gördi ki bir zengerün dükkānı öñine
halāyık üşmiş niza' ve cidāl idüp bāzār kavmi birbirine düşmiş bir
hengāme ve izdiḡāmdur ki dergeh-i³³ 'arşa-i 'araşāt gibi kesret-i
enāmdan ve cemi'yyet-i 'avāmdan ikdām-ı 'ale'l-ikdām dup yollar
3065 tutulmuş şokaḡlar ādemden tolmış şayyād daḥi boşuna ḡavgadur
diyüp biñ cehdle ilerü vardı.Görse ki āfet-i rüzḡār ve āşüb-ı
şehr ü diyārdur.Nazm:

Siyeh zülfi gibi çok başlu tarrār

Harāmī çeşmi gibi mest ü 'ayyār

Ḳaya baksa siper kirpikleri ok³⁴

Hilāl-i ebrūsunuñ yayın çeker yok

Ḡaret ger cān ü dil bir maḡbūb-i cāzū şemāyil bir cūvān zengere
tolaşmış ve sende biñ dinar³⁵ ḡaḡkum vardur diyü ulaşmış ve bunu

- 3070 söyler ki bir gice benümle 'ālem-i ḡābda bir ḡulistan içre rüşe-
nāyı meḡtābda şebāḡa dek'ayş ü 'işret ve bezm-i şoḡbet idüp

29- dem-gāh: dām-gāh B.

30-Bu kısım A'da yoktur.

31-şebeke : söyle B.

32-Bu kısım B'de yoktur.

33-dergeh: A'da yoktur.

34-Ḳaya bakışlu yarūñ kirpiḡi ok : B.

35-biñ dinār : A'da yoktur.

vaşlum gülzārına girdük buse-kārlıklar idüp 'izārum güllerinden dirdük beni kadehe tutup mest ü medhüş itdük murāduñca leblerüm cāmından nüş itdük benüm gibi dilber-i semenberün bir gice müşā-hibeti yüz³⁶ dinār degül biñ cāne deger ki kıyāmet kāmētün şim-şādını gökden sidre ve tūbā seyr eylese boynın eger çün benümle
3075 şabāha dek şarılasın vaşlumdan envā'-ı kāmurānlık hāşıl kılasın
107a şimdi yüz dinārı/virmegde bahāne ta'allül ve taḥammül mi itmek dilerdin. Halāyık iki taraf olmış dükkānı öñi meyāncılar ile tolmış. Nazar-bāz 'ayyāşlar hile-sāz kaltaşlar oğlana zahīr olmuşlar. Luṭfla oğlanın ḥakkın edā ve māfātı kaḫa eyleye. Yoksa senden 'unfle yüz dinārı degül belki daḫi ziyāde³⁷ alubilürüz ve envā'-ı ezālar ve başka biñ dürlü belālar kılaruz dirler idi ve şehriñ pīr ü piş kademleri ve dünyā-perest ehl-i deremleri ve ihtiyār-ları ol cevāne mu'ayyen olmuşlar ki buna olmaz efsāne ve 'illet ve bahānedür. Mekr ü destānla ve tezvīr ü bühtānla bir müsülmānün mālını mı almağ istersiz ve 'ālemlere fitneler mi şalmağa dilerdiler idi ve bāzārın nühsend-i dil-dādeleri ve nāzuk ḥā-
3085 rām-zādeleri ma'l-bend şākirdi bir na'lina ve bir miḫına kaḫup gāh oğlana göz idüp ve gāh zer-kār civānün yüzüne kaḫup iki başdan top virüp gāh bunu koltuḫlayup ve gāh anın göñline girüp fitne kaḫnadurlardı ve kinā ve şākird kīse bulur. Ḥalkun koyunların tolanup ceplerine inmek için gāh buña omuz urup ve gāhşuña omuz
3090 urup biñ dürlü lu'ble bāzār kaḫmini aynadurlardı. Sayyād bu te-
107b māşāya ḥayrān ve bu mācerāya tālib seyrān iken tūṭī hemān/şükker gibi güftār ü beyāna ve bülend-i āvāz ile zübāne gelüp eyitdi ki: Ey sayyād-ı du-fünün ve üstād-ı pūr-füsün eger bir laḫza bu meyāncıları ārām ve tehīr kıl ü kāl ideler ben bu iki ḫasma cevābın vireyim ki temām teselli hāşıl ve terk-i cidāl eyleyüp yollu yo-
3095 luna gideler. Vaḫta kim ḥalāyık ol tūṭīden bu vechle kelām işitdiler cümlesi ta'accüb ve ḥayretde ḫalup andan yaña teveccüh itdiler. Tūṭī eyitdi: Ey cūvān-ı zer-ger bu dilber-i sim-ber ki vaş-lına cānlar ḥarīdār ve ḥüsnūmahsend-i³⁸ ehl-i bāzār-zārdur. Senden 'ālemi ḥābda olan vaşlı için yüz dinār ki ister gerekdür ki bu ḫuşūşa beni kāzī idüp faşl-ı hükūmete rāzı olasız. Bir laḫza ḡüs-

36-yüz: biñ B.

37-Bu kısım B'de yoktur.

38-mahsend : A'da yoktur.

Bir laḫza gūş-ı hūsi benden yaña tıttup birbirinüzden yeter müt-
 3100 tekāzi olasız.³⁹ İki taraftan eyitdiler: Her ne emr idersen maḫ-
 bıldur ki 'üvnān kelāmuñdan ma' lūmdur ki her sözün ma' kıldur. Pes
 tütī dönüp ol dilber 'ayyāre eyitdi: Ey dil-dār-ı serv-ḫad ve ey
 güli'zār ve lāle-ḫad gerekdür ki ola ḫaşmınla berāber tıttasın
 ve sāniyen ben bu cüvana her ne dirsem kulag urasın ki kazı olan
 kablehu beyne 'l-ḫazmeyn tesviye eylemek gerek. Ba'de emr-i şer'ī
 3105 her ne ise söylemek gerek. Cümle ḫalāyık tütīye taḫsīn ve cān ü
 108a dilden āferīn didiler ve eyitdiler: Ne olaydı/şehrimüz ḫāzīsında
 bu kadar 'ilm ü ma'rifet ve ri'āyet-i ādāb-ı şer'at alaydı... Nazm

Oldı ḫāzılar taḫāt ey şāh-ı dīn
 Dīnlemezler dād-ḫāhuñ şāhidin

Şeyn ü rüşvet teşneye itmez nazar
 Şer'den 'aynın yumar ol ehl-i şer

Pes tütī zer-gerden yaña teveccüh idüp eyitdi: Benüm bir üstād-ı
 3110 rüşen-nihādum vardur ki ḡayetde rāst-ḡüftār ve nihāyetde müste-
 ḫīm vardur. Bu 'ilm ü ma'rifeti ve ri'āyeti ādāb-ı şer'at-ı baña
 ol ta'lim eylemişdür ki adı murāt-ı pür-sāfā ve cām-ı cihān-nü-
 mādur gerekdür kim meclīse ḫāzır ve bu ḫükümete nāzır ola ve
 iş bu dil-dār-ı şürengiz ve şükker-ḡüftār şehd-āmizüñ ecrümüzdü
 ḫāşıl ve ol 'üstād-ı kāmīl elinden vāşıl olsun. Pes cüvān şarrāf⁴⁰
 3115 yerinden tıttup bir āyīne-i sāf getürdi ve tütīnün öninde koyup
 ḫarşısında oturdı. Tütī eyitdi: İmdi ey nikū girdār ol yüz dināri
 daḫi getürüp 'üstād-ı rāst-ḡüftārum öninde bir şümār eyledi. Cü-
 vān-ı zer-ger dahi fermān-ı ḫāzıber ser diyüp surre-i şad dināri
 ortaya getürdi. Bi'smi 'llahi 'r-rāḫmāni 'rrāḫīm diyüp mührīn götürdi
 ve āyīne-i rüşen-i dilün nazarında bir bir saymaḡa ve altünī
 3120 aḫçe taḫta üstinde yaymaḡa başladı. Ol dilber-i tarrār ve ehl-i
 108b bāzār her taraftan/nazāre eylerdi. Tütī eyitdi: Ey şāhib-cemāl-i
 bī-misāl uşda ol ḫayāl itdüḡün mal yūri bī-ḫaşd 'üstādımuñ elinden
 al. Hemān zābtuñda zābt⁴¹ eyleme ve min ba'd kimseye söz söyleme
 dilber daḫi mesrürü 'l-bāl ve ḫoş-ḫāl olup ḫaşd itdi ki hemān

39-Bu cümle B'de yoktur.

40-sarrāf :zer-ger B

41-zābt : ḫābt B

- 3125 dilber mâli ortadan getüre. Tütî çağırdı ki sanem-i çin ü hatâ
 zabtında zabt u hatâ kıldıñ. Aherün hakkına tamf a itmek ve bıldür
 ve şer'e itâ'at itmemek delâldür. Senün hakkıñ bu ortada turan
 degüldür. Çol'üstâdum âyine elindeki mâldür ki hayâl ve mişâlün
 ecri ve müzdi yine hayâl ve mişâldür. Ser-cümle hâzır olanlar
 ve bu hükümete nâzır olanlar parmakların ısırup bî-ihtiyâr sıddık.
- 3130 Ey tütî-i hoş-beyân sıdk el'ân haşhaşe'l-hakka didiler. Pes herkişi
 tütîye harîdâr oldı. Bâzâr içi yine sūr sūr ve şağb ve ibrâm ve
 taleb birle taldı. Ol saydı yüz dinâr şahihü'l-ayyârı bu virdi.
 Yüz mişkâl misk-i tâtârı biri yüz tahta hindî kumâş vireyüm. Biri
 yüz pâre kıymetî taş vireyim didi. Şehrün hocalarına haber oldı.
 Şehrün içi tütînin avâzesi ile taldı. Müşteriler biri birine düşdi.
- 3135 Hocalar biri biri ile tutuşdı. Tütî önüne hengâme uşdı. Añır bu ha-
 109a ber pâdişâha ve/saray-ı şâha irdi. Pâdişâhuñ ol hâzun-ı 'işmet
 nihâdı ki rüz u şeb rüzgârı ğam ü melâl ile ve biñ dürlü fikr ve
 hayâl ile geçerdi. Çünkim tütînin bu resme şâhib-ğüftâr ve bu üslûb
 ile hünerdâr olduğın işitdi eyitdi: Dil-i harinüme ve hâtır-ı ğam-
- 3140 ginüme bundan laţif eglence olsa olmaz diyüp fi'l-hâl hâdimler
 ve bev-vâblar gönderdi. Hocaların bâzârını dönderdi ve altundan
 mücevher kafes itdürdüp saraya aldırđı ve ol tuti-yi vassaflar
 vaşından ziyâde buldı. Rüz ü şeb anuñla münis-i ğam-gisâr oldı.
 Tütî dahi çün yine sarây-ı haşşını me'vâ eyledi ve ol vezîrün
 kendü haremde olan ahvâlini bir bir temâşâ eyledi. Bu hâzunun
- 3145 'işmet ve 'iffet üzre ihtiyâti ve sâirlerinün 'ayş ü 'işret ve
 ihtilâtin gördi. Pes bir gün sarây halvet hâţuna kışşasın söyledi.
 Ve râz u derün pür söz ve sâzını hikâyet eyledi. Vezîre ol 'ilmi
 öğretdüğün ve kendüzin belâya uğratduğın ahû olup şahrâlarda ser-
 gerdân geşt ü hayrân ve seyr-i küh-u deşt itdüğün ahirü'l-emr
 tütî kalıbına girüp dâme tutulduğın bâzâra gelüp iş bu hareme
- 3150 şatılduğın bir bir takrîr itdi. Vakta kim hâţun bu kürbet-i firâkı
 109b ve bu suziş-i/ ihtirâkı işitidi. Bir zamân kendüden gitdi. Bildi
 kim gümânı râst ve ferâseti bî-kem ü kâst itmiş. Pes kendüyê gelüp
 yerinden turdı ve irüp tütînin ayağına baş urdı eyitdi: Ey hem-
 nişin-i dirîne ve ey merhem-i cerâhat-ı sinene. Ya bu derdün der-
- 3155 mâni ve bu giriftarluğın halâş imkânı yokmıdır. Tütî eyitdi:
 Hâtırın hirâsân itmek ki müşkil iş bi'avni'llâhi'l-meliki'l-mennân
 ki âsândur. Bu def'aki vezîr-i pür-tezvîr yanuña ve ber-murâd olmak

ümîdin idüp cemâlün nazāre kıla. Hemān tevāzu' gösterüp hizmet ve cân u dilden mülāyimet eyle eyit ki: Sen pādīşāhımız olduğına cemi' -i emārātı tatbîk ve cümle 'alāmātı tevfiķ müyesser oldu.

- 3160 Hemîn tapuñdan bir imtiḥānum ve bir taleb-i nişānum kaldı. Eger ol daḥi şihḥatle 'āyān ve şarāḥatle beyān ola her ne kim ben cāriyen- den meşul ve ma'muldur ḥuşule mevsuldur. Peş böyle diyecek ol la'in-i bî-dîn zāhir budur ki senden ol nişānı nedür diyü istif- sār ve keşf-i aḥvāl için istiḥbār idiserdür. Ol vaķt eyit ki pā- dişāhımızuñ bir hüneri ve bir 'ilm-i siḥr egeri vardı ki ol 'ilmi
- 3165 kendüden ḡayri kimesne bilmezdi ve ol hüner degme kimseye 'arż
- 110a kılmazdı. Her kaçan ki ḡayātından el yumuş/kalup insān yā vuhuş ve tuyurdan bir ḡayvān-ı bî-cān görse murādı olacak. Ol dem içre kendü bedeninden rūḥı müfāriķat idüp anuñ kalıbına ḡulul iderdi. Bir mikdār 'ālemi ol yüzden seyrān idüp yine kendü bedenine duḡul eylerdi. Muķarrerdür ki ol iblīs-i pür-telbīs sāna ikāmet-i bürmān
- 3170 için ol 'ilmi 'amele götüriserdür ve kalbüne itminān için ol hü- neri gösteriserdür. Hakta' āla ol vaķt fırsat-ı müyesser idüp yine kalıbına ḡulul ve bedenüme duḡul eyleyem. Ḥātūn bu beyāndan şādū- mān olüp cânı sürür salveti tıldı. Vezirūñ kudūmına muntazır olup vezir girü 'ādeti üzre ḡātūnuñ sarāy-ı ḡāssına gelüp muḡabbet ve
- 3175 taleb-i müşāhibet itdi. Ḥātūn daḥi ḡoş vechle mülāyimet ve rızā-yı mü'āmelet gösterdi. Veziri imtiḥāna ve izḡār-ı nişā ne çekdi ve eyitdi: Eger şöyle ki ol kudret senden zuhūre gele beni temām ilzām ve her ḡükmiñe rām idersin. Ba'dehu dilersen beni cāriye-i hizmet eyle gerekse Bānū-yı şoḡbet eyle vezir ḡātūndan bu söz i işi dıcek ḡayetde şādumān ve nihāyetde ḡandān oldu. Eyitdi: Ey niḡārın emrūñ
- 3180 cāne geķer ve sözüñ ḡönüller açar demidür ki seni şübheden ḡalāş
- 110b ve yine maḡrem-i ḡāş/ve ser-dār-ı ḡavāş idem. Pes emr idüp bir ḡā- vus getürdüp boḡdı ve bir laḡza şöyle ḡālı üzerine koyunuz didi. Pes ol 'ilmle 'āmil olup fıl-ḡāl ḡāvusun kalıbına ḡulul itdi. Pā- dişāh kendü bedenini ḡālî görücek eyyām-ı fırsat ḡanimet ve hengām-
- 3185 ruḡsat ni' metdür diyüp hemān-dem tūtī kalıbından çıkup kendü bede- nine duḡul itdi. Vezir bu ḡālî görücek neye uğraduḡın bildi. Aşāḡa yukaru bî-ḡad izḡırāb kıldı. Hemān-dem ol münāfiķ-ı bî-dîn ve ol şeytān-ı la'ini boḡazından kavrayup envā'-ı 'azāb ile ve biñ dürlü

'ikāb ile helāk itdi ve 'ālemi anuñ mekr ü hilesinden pāk itdi.

Nazm:

Hünāk-ı cāndan istersen halāsı
Gerekmez kılca olmak Hakka 'āsī

3190 Olur cūz'i sebep bir gün bahāne

Boğazuñ düşürür dost zamāne

Ve ol hātūna envā'-ı 'izzet ve esnāf-ı hürmet idüp başına tāç ve
kaderi pāyesini hem-ser-i mi'rāc eyledi ve sā'ir hātūnlarını yüz
hakāret ve biñ hesāretle sarāydan sürdi. Bu rivāyete 'acibe ve hi-
kāyet-i ğarībeden erbāb-ı dirāyete ve eshāb-ı 'ināyete hazz-ı kā-

3195 mil ve nāşib-i şāmil oldur ki kişi devlet ve sanānat dostına

ķavi i' timād ve temām istinād itmek gerekmez ve anı cemī'-i esrā-
111a rından/haber-dār ve cümle etvārından vākıf-ı kār eyleyüp başına
berāber ve kendüye hemser eylemek olmaz. Tā şeytān-ı racīmūñ iġvā-
sıyla ve nefes-i za'imūñ i' zāsıyla ki ehl-i sa'ādete ve şāhib-i
siyādete 'udvān-ı külli ve tuġyān-ı cebellīsi vardır. Kaşd eyleyüp
aña zarar ve şūr u şer irişdürmeye. Nitekim ol vezīr pādişāha

3200 ve ol destūr bu şāha eyledi daħi kişi bir belāya giriftār ve bir

mihnetle zār ü dil-fikār olıcak nevmīd-i rahmet-i hak ve me'yūsını
'ināyet-i fa'al-i mutlak olmaya ki Hāzret-i Vehhābuñ eltāfına nihā-
yet ve a'tāfına ğayet yokdur ve gözi nürdan görünmez çokdur. Hem
bunu daħi ma'lūm idine kim zemre-i havātın ki nākışātü'l-'aqlü'd-
dīn ve leşker-i şayātīndür. Ammā içlerinde Meryem-āsā ne pārisāları

3205 ve Belķīs-sıfat ne ferāset ve ma'rifet işleri vardır. Beyt:

Didigim gibi olursa havātın
Ricāl üstine fazlından ne şek vār

Müzekkerlik degüldür bedre müfahhāz
Mü'enneslikden irmez şemse hem 'ār

Bunu daħi mükerrer bile ki kişi her ne itse cezāsın ve irde geçde
'akībet sezāsın bulur. Men'amile şalihan feli-nefsihī ve men āsā'e
fe-'aleyha buña daħi i'tikādı 'ālā vecihl-yakīn ola ki mü'minde

3210 ferāset-i muķāddeme-i sa'ādet ve netice-i kerāmetdür. ve müslü-

111b mānda kıyāset mebde'i sa'ādet ve şemer-i velāyetdür/e't-takvā
ferāseti'l mü'minü fe'innehu yanzuru bī-nūri'llāh .

HİKĀYET-İ MĀHĀN ve FİTNE-İ ĞİLĀN : Naql iderler ki rŭzgār-ı kadīm-
de ŧehr-i Aḥ mim de cemāl-i tāze ve māl-i bī-endāze ıssı bir bāzır
gān cŭvān vardı. Adına Māhān dirlerdi. Sema' u surŭdı ve naḡme-i vŭ-
3215 cŭdı ziyāde severdi. Kendŭnŭn hem-zādı serv-ḡad lāle-ḡad nev-cevānı
ile ve fāḡihŭ'l-lisān ve melihŭ'l-beyān hoŧ ilḡānlar ile rŭz u ŧeb
'ayŧ ũ 'iŧret ve bezm ũ ŧoḡbet iderdi. Temām cevānlıḡınuñ ḡaḡında
idi. Ol sebebden her gice bir dostınuñ miḡmān-hānesinde ve her gŭn
bir ḡam-hārınuñ baḡında idi. Beyt:

Aḡar ŧu gibidŭr 'omrŭn ḡararı

Eser yildŭr cŭvānlık rŭzgārı

3220 Bir gŭn yine akrānı h'ace-zādelerden ve serv-i āzādelerden biri an
baḡına da'vet idŭp bezm-i 'iŧret ḡurdılar ve ŧarāb-ı erḡuvāni nŭŧ
ve nevā-yı erḡānŭnı ḡŭŧ eyleyŭp demler sŭrdiler. Bezmŭn erbābı ve
meclīsŭn eŧḡābı ser-cŭmle aḡbāb-ı bāde-gŭsār ve etrāb-ı naḡme gŭzā
rı idi. Gŭl gibi bezm-ārālık ve bŭlbŭl gibi destān-serālık eyleyŭp
'ayŧ ũ nŭŧ rŭzı pŭr-nŭrdı. ŧafā-yı cem' -efrŭz-ı ŧām-ı dey'ŭre ulaŧ-

3225 dılar ki vaḡt-i nŭr u zŭ-āfitāb gibi māhitāb-ı aḡter sŭzı. Pes pes
112a neŧāt ve iḡtilāt ũzere dil pīr ve ol baḡda 'ayŧ-ı ŧeb-gīr/itdiler.
Giderek Māhānuñ naḡme-i rŭbābdan dili pŭr-tāb ve neŧve-i ŧarāb dan
cānı āfutāb oldu. Germiyyetinden gŭl gibi girībānı ḡāk ve bŭlbŭl
gibi naḡme-i der-nāk iderek etrāf-ı baḡı seyrān ve her cānibine
ḡayrān itmek murād idindi. Tehḡā ḡalkup bir mikdār gŭl-geŧt ve seyr

3230 baḡ ũ deŧt eyledi. İstedŭḡi māh-tābe ḡarŧu bir dil-keŧ ḡemende ve
ŧaḡn-ı semende bir laḡza ḡāb ũ ārām ve dil-i āŧŭftesin ve ḡāḡır
ser-geŧtesin¹ rām eyleye. Meger kim hocalardan kendŭnŭn bir ŧeriki
var idi. Adına Māḡyār dirlerdi ki ticāret iḡŭn Hinde ve diyār-ı sin
de gŭndermiŧ idi. Hemīn sā'at seferden ḡıḡa geldi. Vaḡta kim Māhān
aḡna naḡar ŧaldı. Yerinden ŧıḡrayup istikḡāl ve istifsār-ı aḡvāl ey-
ledi. Nazm:

3235 Dedi cānā nedŭr bu bī-hengām

Ne refik ve ne ḡaker ne ḡulam

Ne geliŧdŭr nicā revŧdŭr bu

Hayr ũ ŧer mi ne ḡurfe iŧdŭr bu

1-...ve ḡāḡır ser-geŧtesin...: B'de yoktur.

Pes ilerü varup birbir ile görüşdiler ve sefer ü ticāret aḥvālin-
den soruşdılar. Māhyār eyitdi: Hakkūñ 'ināyetinde varanlar himme-
tinde metā'-ı şadbār ve māl-i bi-şumārla geldüm. 'Aceb bāzār ü
fāide-i bisyār idüp dururam. Hemīn bu aḥşām evvel herḡām-ı şāmda
3240 iruşdüm. Bārḡānemi ser-cümle bağlar ucında bir yerde kondurup pin-
112b hān itdüm ve ben tenhā/pervāne sañadek cān atdüm tā kim mir u'ases
ve bāc-dārlardan² hiç kes aḥvālümize muṭalla' olmaya ve ḡavm ü cār-
dan ve hūniş-i aḡyārdan kimesne esrārumuza yol bulmaya ve senūñ
baḡda olduḡuñdan ḡaber aldüm idi ki cān atup bunda geldüm. Di imdi
kimesne esrārumuza vāḡıf ve aḥvālümüzi kāşif olmadın. Cidd ü ceḡd
3245 itmek ve yükleri ḡaṡar³ ile ḡāneye iletmek gerek. Vāḡta kim Māhān
Māhyāruñ bu besāret-engiz ve meserret-āmiz ḡaberlerini işitdi.
Hemān sürürü'l-bāl ve ḡoş ḡāl olup yār ü aḡyārdan kimesneye nesne
dimeyüp Māhyāruñ ardına düşüp gitdi. Bād-ı sebūk-bār ve āb-ı ḡoş-
reftār gibi zübān-ı ḡāmūş ve sine-i pūr-cūşla ḡadden efzūn ve dāi-
3250 reden birür ṡayy-i merāḡil itdiler. Ve 'l-ḡāşıl Māhān gördiki devr-i
dirāz gidilüp bağlar yabanda ḡaldı. Göñlüne ḡok dürlü evḡām ve
ḡayālāt geldi. ḡāḡ eyitdi yol yanılmışuzdur. ve gice içidür ḡalaṡ
ḡalmışuzdur. ḡāḡ eyitdi Māhyār baña mülāyim söylemişdür ve beni
muḡālefet ide deyü ḡüsn-i ta' bir eylemişdür. ḡāḡ eyitdi mestli küm-
den öyle fehm iderem ve yabana gidildi diyü vehm iderem. El-ḡıṡşşā
3255 bu üslūbla yüz miḡnet ve biñ āşūble Māhyāruñ ardınca belki niḡā
113a maḡalde ḡavf ü şitāble revān oldı. Añadek kim ḡurūş-ı şubḡ-ḡāḡı/
teḡid-i ilāḡī gibi āvāz eyledi. Hemān Māhyār sürātle reftār ideken
Māhānuñ öninde havāya pervāz eyledi. Māhān ne ḡāldür ve ne ṡurfe
ḡayāldür dirken Māhyāruñ naḡarından nā-peydā oldı. Māhān bu aḡvāli
müşāhede idicek āşufte ve şeydā oldı. Şarāb başında şıḡrayup 'aḡlın
3260 dirdi. ḡün pāy-ı reftārda ṡaḡat kalmamışdı. Nā-ḡār bir ḡaya ḡoltu-
ḡın mār-ı bi-cān ve şū-yı şumārunuma cān gibi içine girdi. Muḡkem
yorulmuşdı. yandı. Fikr ü endişe deryāsına batdı. Uyḡusuzluḡdan cā-
nına ḡeḡmiş idi. Gözlerin uyḡu aldı. Mest ü ḡāb olup yatup ḡaldı.

2-bāc-dārlardan : tāc-dārlardan B.

3-ḡaṡarı : ḡaṡarı B.

Bir zamāndan ki kendüye geldi ve etrāfına nazar şaldı. Gördü ki hicāb-ı zülümāt ref' olup 'ālem yüzü açılmış ve āfutāb-ı 'ālem-
3265 tābuñ envārı cihāna saçılmış. Ammā kendü bir hār u zār içinde yaturki her nevk-i hañçer-i t̄ab-dār ve sinān-ı ābu dāre beñzer ne perrende var ne çerrende. Ammā her hārūn dibi gür gezende bir deşt-i t̄iredür ki sevādından gül-i bī- sāmāna vahşet ve bir berr ü bī-pāndur ki nihādından vahş-i beyābān dehşet eylerdi. Nazm:

Ab-ı zehr-i nāb olup bādi semūm
Harr-i şahrāsı kılurdu seng-i mūm

3270 'Akreb ü hayyātla memlū idi
Lāle gibi gülleri t̄oğlu idi

113b Hayr dururdu nāb-ı zehr-i her gerdi
Tübā-i çerh içre/sim-i encümi

Āteşinden cennetūñ cānında dāğ
Yağar idi nār-ı düzāhdan çerāğ

Son 'ukāb-ı çerh idi her peştesi
Tobtolu derrinde idi pişesi

Bir vechle ışırdı ki cānlar korkardı. Çār ü nā-çār ol gün ahşāma dek vaqt-i seherden evvel şāma dek ol deşt-i pür vahşet-i tutup
3275 gitdi. Teşnelikten cigeri yanup süsüzlük cānına kār itdi. Hayret ve dehşetdi ve hasret ve vahşetinden ebr gibi eşk rizān ve sāyesinden girizān idi. Çünkim yine hengām-ı zulām ya'ni vaqt-i şām irdi. Neyyīrān cihān-efrūz hicāb-ı zulmānı içine girdi. Felek duhānı çadırını büründi. Neyyīrān-ı kevākib-ı tūde-i hākister içre āhkez-i fūrūzende gibi yir yir göründi. Cihān yerde-bāzlığa ve nü-
3280 cūm rucūm endāzlığa başladı. Māhān-ı bī-çāre bir t̄ire-dil mağāra bulup penāh-ı cān hışn-ı emān idindi. Nā-gāh kulağına ses geldi. Şandı cānına feryād res geldi. Gārdan çıkup çebçevre nazar ırākdan bakup ihtiyāt ve hezer kıldı. Gördi ki iki ādemidür. Biri māde biri ner. Ya' nibir 'avret biri er. Her birinūñ arķasından muhkem bāri ve
3285 kūh şıfat lenger ve vaķarı var. Yola düşüp āheste āheste giderler
114a ve biri birile/hoş kelimāt ü mu'āmele iderler. Māhān gün ki bunları gördi. Anlara kārīb bir yerde varup t̄urdu. Onlar daħi çünki Māhāni gördiler ne kişisin ve kimūn yoldaşısın. Bu bāde-i bī-āb ve

- terüyye-i pür tãbda ne istersin diyü haber sordı ki bu şahrâ ser â ser gûl ve divle pür ve 'ifrît ve ehremenletohtoludur.
- 3290 Mâhân eyitdi: Bir ğarib-i mehcür yâr ü ğam hârdan ve şehri di-yârdan dūr âşufte-i devrân ve sergeşte-i kevn ü mekâram Diyârumuzun adı Aħmimdür ki şehir-i ma' mur ve mülk-i kadimdür. Bir bağda yârân-ı şafâ ve hallân-ı vefâ ile şöhet iderken gice içinde bir kimesne şerik-i ticâretüm ve yâr ü ğamhâr u hem şöhetüm şüretinde geldi. Fâide-i 'uzmâ ve 'âide-i lâ-yahsâ haberlerin virüp cânımı ğalata şaldı. Yâr ü refik ve mürşid-i tarik olup ol cennet âbâdeden beni bu vahşet-i âbâde getürdi. İmdi li'llâhi ve fi'llâhi sizler insâniyyet idüp ben ğarib mehcüre ve hânumândan dure mürşid-i sebîl hânedân-ı me'lûfume delîl olunuz. Vakta kim ol iki yâr ü hem-dem bu kıssayı işitdi. Eyitdiler: Ey derd ü mend ü biçâre ve ey mustemend ü âvâre. Ol yâr-ı ğam-hârûn ve serik-i hem-kârûn zann itdügün bir güldür. Adına Hâbil-i beyâbânî dirler. Da'imâ pişesi tesvilât-/ı şeytânı ve rûz u şeb endişesi tahvilât-ı cânidür. Nicâ yüz senün gibi selim ü safî-nihâdı ve halim-i pâk i'tikâdı efsün ve destânla bu beyâbân-ı bî-pâyende uzatmışdur ve her birin âşufte ve ser gerdân ve zâr ü hayrân idüp bu deyü lâh-ı hevl-nâkde helâk itmişdür. Bizüm daħi kıssa pür-ğuşsamuz hikâyet-i ferc-i bâde's-şinden füzûn ve sefer-i Hîndü cedden uzundur. Hele Hüdâ yârlık ve baht ü tâli'-i mededkârlık idüp saña bizümle mülâkât müyesser itdi ki bu gice serünle yâr ü hem-râh ve âfet ü hatârdan saña penâhuz. Gel bizim içümüze gir. Birümüz pişrev birimiz kafâdar ve cümle cümle yâr u vefâdar olalum. Mâhân daħi öyle itdi ve nişfü-1
- 3005
- 3010 leyl geçenedek şöyle hâmuş ve bî-dem ü dem kadem bunlaruñla gitdi. Ânâ dek kim hurûs-ı şehiz⁵ tesbih-i temcîd ve nidâ-yı 'alel-hayyî zemînden eflâke irdürüp perverd-kârını takdîs ve tehmîde başladı. Hemân ol iki kimesne ğaybet itdi. Mâhân-ı bî-çâre bilmedi ki bunlar kânde gitdi. Cân başına şıçrayup dem-beste kıldı. Yine havf ü hırâs ğalib olup gönlini hayret aldı. Çünkim seher şurturbânı yine zînet-i envârla felegün nâka-i sepîdini bağladı ve
- 3015
- 115a nevver/ oldı. Zemîn ü âsumân güldi. Mâhân ser-gerdân kendüye bir küh-ı felek-şükühün kemâr-gâhında buldı. Nazm:

4-fere : fecr B.

5-B'de yoktur.

Kim ser-ā-pā cümleten⁶ billūr idi
Mihr gerdūn-veş muşavver nūr idi

Gündüzün dokunsa āna t̄āb-ı mihr
Od iderdi anı manend-i sipihr

Gice yılduzlar kılup cānını serd
Bōndururdu 'ālemi āşub-ı berd

3320 Elinden ne gelür bir miqdār neşib ü fūrāz bir sūz ü gidāz her
yaña yügürdi. Ne dem ider bir ādem ve ne ses kılur? Bir hayvān
gördi⁸ El-kıssa ol gün aḥşāma dek āh vāhla ve berek kiyāh ile
ve bīn dürlü sevdā ile ve envā'-i mā-hūlyā ile geçindi. Nazm:

Āna dek ki şāh-ı şām itdi zuhūr
Ser-nikūn oldı şanup rātāb-ı nūr

Dīv-i zulmet ağzın açup saçdı od
Ebr-āyīn kapladı āfākı dūd

3325 Çünkim yine felek āteş-bāz ve sipihr-i rücūm-endāz dūhānı çāderi
büründi. Hers-i hācer rāşū' u'l-kavl ve her āb-ı⁹ semer 'ayni's
sevr gibi göründi. Māhān-ı mihnet-zede ve miskīn-i bi-yār ve qarīn-i
kabr-i meytīn gibi bir şikāf-zemīn bulup kendüzine ḥışn-ı ḥāşīn ve
cānına kemīn idindi. Enīn ve çinīn eyleyüp bir miqdār hālin ağladı
ve nār-ı ğurbet ve kūrбетle baġrın taġladı. Nā-gāh kulaġına at ayaġı

3330 āvāzı dokundu güyā ḥātīf-i ġaybdan cānına hacēt āyeti okundu. Şan
115b mürde idi. Hayāt buldı/Derūnı t̄āb-ı ümīd ile t̄oldı. Ol şikāf-i ze-
mīnden başı getürdi ki kimdir nazār eyleye. Tā mihnet rūzgārından
ve hāl-i zārından āna söyleye. Gördü ki bir merd sūvāri bir esb-i
rehvārı yidüp gider. Bād-ı sebūk-bār ve āb-ı ḥoşreftār gibi rūy-ı
zemīn ayaġı altında tayy ider. İttifāk ol sūvārūn altındaki at nā-
3335 gāhan Māhānı göricek belinledi ve muḥkem ürgüp ser-geşlik eyledi.
Ol sūvār-i çāpuk-kār fi'l-hāl-i cindī-vār atı mahmūza aldı. Merriḥ-
-kirdār tīr ü kemān eline alup Māhānuñ üzerine at şaldı ve eyitdi:
Ey tīre-nihād bu şām-ı pūr sevād içinde kimşe ile refīk misin yok-
sa kat' ḥarīk misin tiz söyle ve ḥalini ḥikāyet eyle ve illā başuñ

6-Kim ser-ā-ser cümle hep billūr idi : B.

7-kılur: şokulur B.

8-gördi:götürdi B.

9-āb: şarāb B.

kesdüm ve fitrāki aşdüm. Māhān-miskīn zārı idüp eyitdi: Ey şeh-
 3340 -süvār-ı meydān şecā'at ve ey şehriyār-ı divān berā'at Ben bir
 üftāde-i bī-dest ser ü pāyem ve ser-gerdān-ı āşufte-rāyım baña
 'ayn-ı 'ināyetle nazār ve hūn-ı bī-çünāhımdan hezer kıl vākı'a-ı
 ğarībem ve sergüzeşt-i 'acībım vardır. Süvār eyitdi: Nedür söyle
 amma kizb ü tezvīrden ve hilāfını takrīrden iħrāz¹⁰ eyle ki şubḥ-ı
 kāzibūñ bī-rūyı zūlmet ve şubḥ-ı şādākat envār rahmet olur. Sıdḳ-ı
 dıraḡt-ı müstaķīm ve ser-bülend ü pür-bekk ve ezhār ü berr ü merd
 3345 olur ve każib-i saḡisārı münhānī ve ḡār-zār ü semerātı telḡ ü
 zehr-i mār olur. Eger rāstī rāstī güftārımuñ sıdḳı 'ünvān takrī-
 116a ründen ma'lūm/ ve tıbyan-ı taşvīründen mefhūm¹¹ olur. Müdde 'ime
 ikāmet-i binne ve ḡāl-ı 'ayānı ziyāde beyān ḡācet degüldür. Eger ser-
 güzeştini ve seyre kühü deştini başdan ayaġa takrīr eyledi ve kış-
 şa-ı pür-ġuşşasın ve ḡikāyet bā-şikāyetin nakīr u kıtmīr bir bir
 3350 söyledi. Def gibi rüzġār elinden tabāncalar ve 'ūd gibi ġuşmāl-ı
 devrāndan işkenceler yedüġün ve derd ü miḡnet cengine düşüp kām-
 meti çeng ü diyār derd ü ġamda belālarla hem āheng olduġın beyān
 itdi. Vaġta kim ol süvār bu aḡvāl-ı pür-melāli işitdi. Māhānuñ ḡā-
 line rahm eyleyüp eyitdi: Ey bī-çāre anlar iki güldür ki Ādem az-
 durmaġa meşġüldür. Erkeġinüñ adı ġilā ve dişinüñ adı Hilādur.¹²
 ikisi daġı mānend-i mevḡ-i mefācāndur. 'Azīm-ü bī-maḡābādur.¹³ He-
 zār şükr ü sipās ki ol nā-şināsıların elinden ḡalāş olmışsın ve ol
 3355 vessāsıların ġirū merkinden necāt bulmışsın. Bu yirde sipah-sālārum
 ve yedi gicedür ki anları talebkārum tā tiġumla anları helāk ve
 fitneleri ġūbarından rūy-ı zemīni pāk ve āyine-şıfat tāb-nāk idem
 ve bu cenīb rah-vār badr-i reftār ki yiderem. Senüñ gibi bir uf-
 tāde-i bir serv-pāyı ve bir vaġ'a-zede āşufte-rāyı bulup süvār
 itmek içündür ve benüm kavm ü kabīlem bu adaya kerībdür. Cümlesi
 muḡıbb müsāfir ü mēhmān-dār ġarībdürdi. İmdi süvār ol gidelüm. Eger
 3360 ele ġirürse ol mekkār-ı bed-gerdānların helāk idelüm ki tiġ-i pü-
 116b lād āşeşi nihādumda ism-i sücānī/yazılmışdur. ve mühr-i Süleymānī
 każılmışdur. Nice kez demür canlu divleri kurşun gibi eritmişdür.
 ve anlarıñ şer ü şūrından bu diyārı arıtılmışdur. Māhān derdmendüñ

10-iħrāz : ḡazer B.

11-mefhūm : mefhūr B.

12-hilaldur : ilā'dur B.

13-bī-maḡābādur : amāndur B.

ki pāy-ı reftārı şikeste ve dest-i kirdārı beste olmuşdı.Çünkim
 ol süvārdan bu hiemet ve ināyeti gördi.Bağdan başanmış gibi ye-
 3365 rinden kalkup yügirdi.Hemān dem ol ata toğru günleri ayak üzen-
 güye başmadın iyer hānesinde bulundu.Pes ol şeh-süvāra tabi⁶
 olup azimet olundu.Az müddet de ve ednā sâ⁶atde bir cennet-şifat
 hürrem şahraya ve āsūmān-ı pür nücūm gibi bir şahn-ı dil-ārāya
 irdiler.Her taraftan āvāz-ı nağme ve sürūd ve her cānibden gül-
 bang-i mehmidet ve dürūd gelürdi.Ser-ā-ser şahnı çemen gül-i
 nesteren yerine perī⁷-rev dilberler ile tolmış.Şafha-ı zemīn çerh-
 -i berīn gibi encūm-āyīn semenberlerle zinet olmuş.Ol taraftan
 3370 çınar gibi eller şalup dirdilerdi ki hāy müsafirler bizden yaña ge-
 lüñüz ve bu cānibden mürğ-i hoş-reftār gibi çağırurlar ki hāy
 mü⁸ābirler bizümle kalıñuz bir ⁹ayş ü nüş ve hoş ve hürüşdür ki
 vaşf olunmaz.Nazm:

Gelüp şevkile bülbüller terāne
 Çemende şohbet itdi ¹⁰āşıkāne

Şunup sākī şarāb-ı erguvānı
 Getürürdi tamarda düşa¹⁴ kānı

Muğanniler çekerdi nağme-i tiz¹⁵
 Nitekim vakt gül-i mürğān-i şebhiz

Nevā-yı çeng ü def kılduğça āheng
 3375 Hürüş-ı ney giderdi¹⁶ nice ferseng

Seher yili gibi çabuk güzeller
 Nişār-ı bezm iderlerdi güller¹⁷

117a Ve'l-hāşıl ol/şeh-süvār-ı şabā-reftār hic bunlara iltifāt ve
 i¹¹tibār eylemedi.Ve her gız kimsesine ser-piç idüp söz söylemedi.
 Bād-ı seher gibi geçüp gitdi.Pür nice menāzil ve merāhilden gü-
 zer¹⁸itdi. Āhir bir ¹²aceb deşte irdiler ki ādem kanından yol beş-
 te giriv ve hāy ü hü y zemīnden āsūmāne peyveste olmuş.Her yaña-
 3380 dan kılıçlar berķ ve yalaburdı¹⁹ ve oğlar sihāb-kirdār atılurdu.

14-düşa: cüşa B.

15-nağme tiz :nağmeler tizB.

16-giderdi : diderdi B.

17-güller: gül-i ter B.

18-güzer : kat B.

19-Eu kısım B'de yoktur.

Bir cān bāzārıdır ki her ne getürirseñ şatılurdı. Nazm:

Ğiriv ü na'ralardan gümler eflāk
İçitse zühre-i zehre olur çāk

Ɔopar odsuz dütünler ebre beñzer
İçi pür-ıurfe şüret bebre beñzer

Ğelür her bir yañadan na'ralar tiz
Sabah ra'd gibi vahşet-engiz

Ɔağık olmuş tışı hün-ı revāndan
Zemīn Ćace dönmiş üstühāndan

Şanasın her kenār olmuş kanāre
Aşılmış gövdeler mismār-hāre

- 3385 Māhān-ı miskīn bunı görüp ödı şıtmalı oldu. Vücūdına lertzeler dü-
şüp cānı sıtmalı oldu. Ol süvār buña dañi mültefit olmayıp bir ke-
nārdan geçip gitdi. Çünkü bir kaç kadem seyr ü sülük itdi. Karşū-
dan āfutāb-kirdār hezār meş'āle-i envār görindi. Bir velvele ve
debdebe ve bir çalğale ve kebbebe dūr ki semā'ından zühreler
çāk ve ādemler helāk olur. Vaқта kim aña yakīn gelirdi ve ne hāl-
dür bu diyüp nazar kıldı. Ne görseler ki bir kavm-i şeh-menākdur
3390 ve bir ta'ife-i müzlim-sevad rüy-ı pākdur. Nazm:

117b Yüzleri şām-ı melāmetden füsün
Ɔadleri ruz-i/kıyametden uzun

Demlerinden kim hevā pür-dūd olur
Ɔālem içi çerh-mānend od olur

Her biri kim saçar ağızından liğāb
Zühre-i ef'i gibidür zehr-i nāb²⁰

Çengel nāzenleri kās-ı ecel
Dişleridür tiğ-i elmās-ı ecel²¹

Pile beñzer kiminüñ hortūmu var
Kiminüñ boynuzları cāmūş-var

20-Zühre-i ef'i saña yaz her āb : B.

21-dişleridür tiğ-i elmās-ı ecel: Bu mısra A'da yoktur.

Kimi ejder-şeklü gibi hûk-rüy
Bî-âman ütünd-hüy ü kine-cüy

Çerm-i kâv idi külâh ve came hep
Rû-siyâh idi kû manend-i şeb

3395

Ellerinde pelle-i eflâk ve keffe-i şahn hâk gibi defter tutup
nağme-i celâcelinden zemîn ü âsumâna ve kavn ü mekâne zülâl
virmişler bir vechle kümbürdi ve bir resmle tumberdi dir ki
melekler tesbîhin yañıldur. Mâhân-ı miskînüñ altındağı atı çün-
kim ğulğule işitdi. Baş şalup kuyruğın çevirüp bir kaç kez suhil
itdi. Hemân-dem iki ayağı üzerine gelüp rakş ü semâ'a girdi ve
3400 bunların nağme-i pür-tirenginüñ²² hevâsına muvâfık-ı âheng eyle-
yüp aldı viridi ve mevzûn bâzluqlar gösterüp biñ dürlü hareket
itmege ve berüden aña rev ü añarudan beri segirtmege başladı.
Mâhân-ı bî-çâre neye uğraduğın bildi. Hayrân ü lâ-ya'kıl ve bâ-
-cân ü âşufte-dil olupmuhkem atuñ muhkem boynına sarıldı. Gâh lâ-
-havl ve gâh isti'âze iderdi. Gâh 'aklı gelür ve gâh giderdi. Uşda
şunda uşda bundan yire ura dirdi. Gâh gözün yumup gâh açardı.

3405 Ol at muhkem segirdüp şihâb-âyîn na'linden odlar saçardı. Bir
118a zaman görseki ol boynına şarılduğı/ at manend-i çerh-i pür-ahter
teni pul pul bir ejder-i heft serdür. Mâhânüñ dañi bed-ter cân
başına sıçrayup dem-beste kaldı hayret üzerine ziyâde olup havf
u haşyet cânını aldı. Akıbet gördi ki biter iş yok kapdı. Kendü-
yü salıviridi. Ol idi ki hurûs-ı şeb-hiz gülbeng meserret-engiz
3410 idüp mâhân-ı miskînüñ ten-i mürdesine cân bağışladı. Hemân sâ'at
Mâhânüñ ol altındağı esb-i tayyar ve refîk olan şeh-súvâr ve ol
merdân-kâr zar ve hengame-i gîrûdar ser-cümle lakbân-ı felek-
devvâr gibi gizlenbic oyunın oynayup nâ-bedid oldı. Bî-çâre Mâ-
hân şeh-súvâr-ı rûz-ı pîrüz ya'ni âfütâb-ı ahter-süz 'a'zâm-i mey-
dân âsumân ve şahn-ı zemîn ve zemânda cevlân idinceyedek ol ara
da şabr ü taħammül kıldı. Çünkim 'âlem münevver oldı ve sarây-ı
3415 cihân envârla toldı. Mâhân bakup kendüyi yine bir beyân-ı bî-pâ-
yânda ve bir şahn-ı rikistânda gördi. Hayretinden elin eline urdı
ve yerinden turup her yaña yükürdi. Hiç bir giriz-gâh ya bir çây-

22-Bu kısım B'de yoktur.

penâh eline girmedi. Güya felek cellâdı anı helâk itmediğün
 şahñ-ı zemîne kum döküp tiğ-i âfutâbla üzerine havâle olmuş
 idi. Pas bu derd ü elemden Mâhân pür-ğamuñ işi âh ü nâle olmuş
 idi ve derüni hün-âb niñnet ve hayretle tolmışdı. Nazm:

3420 Her zemân eksük degül bir zecr-i kahr-ı ğam baña
 Böyle devrânuñ nedendür kaşdını bilsem baña

118b diyüp/ henkâm şamadek ya'ni aştâmadek böyle zâr ü ser-gerdân
 ve hayrân ve nâlân ol şahrayı tutup gitdi. Âhir ırakdan bir
 nehr-i revân ve bir dırahtân-ı dilistân göründi. Hemândem mis-
 kin Mâhâncân atup aña yügürdi. Gâh süründi biñ miñnetle ol yire
 ürüp toprağına yüzün sürdi ve ırmağından kana kana içüp yüzüne
 3425 gözüne vafir şu urdı. Bakup gördi ki ol nehr-i revânunun ayağın-
 da bir büstân-ı hurrem-nihâd ve bir gülistân-ı cennet-âbâd eyle-
 mişler ki ne görülmüşdür ne işitilmişdür ne rüy-ı zeminde añun
 gibi bir dañi idilmişdür. Dâiresi taşradan dūr-ı handağle pür-
 kâre ve yolları iç yüzden hıyâbanla mincâre çekilmiş meyveler
 irişmiş. Şahlar birbirne girmiş. Meyve-dâr ağaçlar 'abîdler rükû'a
 eğilmişler. Ya'ni tavażzu' gösterüp kad-ı hamide kılmışlar. Elması
 3430 ma'suklar 'ızarı gibi kızarmış ayvası 'aşıklar ruhsarı gibi karar-
 mış 'anküd-ı engürü 'akik nâbe ve câm-ı pür-şarâba dönmüş ve dil-i
 enarı ğamze deler sinesi gibi çâk olup kanlara yunmuş. inciri-
 nün etfâl şir-hare gibi ağzından lebeni akar ve şirin dehenle-
 rüñ şehd-lebi gibi yürekleri yağar. Emrüdî küze-i cellâb ve şef-
 talüleri şerbet-nâb olmuş kavetleri oğul bâl ile ve karpuzları
 berf-âbla tolmış hurmaları şehd ma'küd idi yâsluñ cevâhir gibi
 3435 ser-â-ser la'l-i menzûd idi. Kirâzı dâne yâkût idi. Kayısıları
 hasta cânlara şükker-i kuvvet idi. Nazm:

119a Otları ser-cümle dârü-yı hayât
 Hâk pâyı/âb-ı rüy-ı kâinât

Kuşları bülbül gibi dem-sâz-ı cân
 Börmez imiş nev-bahârı mihr-i cân

Hızr-i dil envâ'-ı hażrâ-yı nebât
 Çeşme-i cân bahşlar âb-ı hayât

- Māhān-ı miskin kapusun bulmağıçün güneş gibi ol felek-sān būs-
tānı tolandı. Serūdından çemenlerinden gāh segirtti gāh yuva-
landı. Akıbet kapusına irüp arifler gönli gibi küşāde buldı. Zi-
yāde şād ü hāndān oldı. Bağbānlarından ya nigāhbānlarından haber
3440 alam diyü bi'smi 'llāh diyüp içerü girdi. Hāy bağ ıssı diyüp bir
nice kerre çağırdı. Mordüm ki hic gelür gider ve zir ü bāla kuş-
lardan gayri hareket ider yok. Bildi ki ol behişt-i 'āli tenhā ve
hālīdür. Pes ol miyvelerden dirmege ve tekellüfsüz alup virmege
başladı. Bī-çāre cennete girmiş ve āb-ı hayāta irmiş vücūdı şe-
ceresine tāze cān²³ aşladı. El-kışşa Māhān-ı dil-hasta bu cān-
3445 behş meyvelerden tenāvülde ve bu şafā-efzā bendi fākihelerden
tenekkulde iken nā-gāh kulağına bir vahşet-endāz ve bir meser-
ret-perdāz bir āvāz-ı miḥnet-sāz irişdi ki bize derz-i ḥākī
ve ḥarāmī bī pākī tutuñ. Māhān derd-mend eydür: Bu āvāze bañadur.
İraq kimedür diyüp ser ā serne āzū-bend oldı ve cān ü dili
vehm-i dehşet ile ḥavf-ı vahşetle tolandı. Etrāfına nazar kılınca
gördi bir pīr elinre bir deste çüb-ı dil-gīr berķ var. Hışmla
3450 irişdi ve Māhān-ı bī-çāreye göz açdurmayup ol elindeki deste
119b çöple bir iki girişdi ve eyitdi: /Ve ey bire ḥarām-zāde rūzgār-
durki ben bu bağa 'ömrüm çürütüm ve gücüm kurutdum ve bağrum
yağın eritdüm ve cūy-ı dilcū gibi gözyaşların akıtdum. Tā kim
bu dereceye getürüp ḥaşıl itdüm ki her tāze nihāli baña şulb-ı
eṭfālüm gibi cānumdan sevgülüdür ve her bir yanumda kadr ü
rif'atda sidre ü ṭubadan uludur. Her dāne-i karanfili kürrētü'l-
3455 aynumdur ve her birüñ kulli cān bezmine zenümdür. Nergisini mu-
hālif bāddan çerāğ-ı didem gibi şaknuram ve lālesini dest-i
ḥaryāddan dağ-ı sinem gibi şaklarum. Elmāsına al dikdüğün ve
ezhārına yel estüğün dilemezem. Gül-i bādāmıza gözümden kışka-
nuram ve fevākihiniñ cānını cānumdan şakunuram. Beh küstāḥsın
gelesin' kimi yolasın ve kim uşda sen urğana gibi her ṭarafa se-
girdemler şalup biñ dürlü iş idesin. Bu bağa girüp ḥarāmī gibi
3460 yağasın üzümelerini şıkāsın çimenlerin düşmanlar rüy-ı gibi pāy-
māl ve semenlerin mātemzedeler muyı gibi āşufte-hāl idesin. Bire
bağun ortağımısın yağsa tatar iklīminden gelmiş yağımısın ne
tanışasın ne ṭanesin ve ne bu işün ardın önün sanasın. Şıgır gibi

23-cān : miyve B.

24-gelesin : sen B.

- bağa giresün. İrdüğün yeri harabe viresün. Bu cennet gibi bostanı
eşek ahuru ve dive tāmūnı sanduñ. Yoksa şahibini bir ahmak mı
3465 sanduñ diyüp bir kaç dahi yükletdi. Māhān zāri idüp eyitdi: Ey
bağbān-ı hürşid-zamir ve ey rüşen-i beyān-ı felek tenvir bir
120a müstemend ü fakir ü miñnet/ zede ve bir derd-mend-i hakir
vākı'a didem bilürsün kim ğarib her ne deñlü binā olsa ā'mā
gibi olur ve bir bāğūñ kapusu bađlu olmasa na'māsı hān-ı yağma
gibi olur. Bir laħza mehlü āmān vir ki saña muttala' divān vaķayi'
120b C'ibret-engizümden ve maħlaş-ı eş'ār-ı bedāyi'-i hayret-amizüm-
3470 den haber vireyüm. Vaķta kim bağbān-ı pīr-Māhānuñ i'tizārum gör-
di dest-i cūbin elinden yire koyup āhvālini şordı. Māhān eyitdi:
Ey şeyh-i şahib-hoş bir sāt ben müstemende gūş ol ve bir laħ-
za cān kulađınla diñleyüp hāmūş ol olki cihān büstānından şük-
ker yemişdür. Bī-gibi egeri otur toğrı söyle dimişdür. Eger ğon-
ca gibi yüz dehānum ve süsen gibi biñ zubānum ola benüm hālüm
beyān idüp tüketmeyüm diller ile şeh idüp temām iteyüm ki lāle
3475 şıfat bağrum göyünmişdür ve çehrem kanlara boyanmışdur. Ayva
gibi, benzüm sararmışdur. ve cigerüm kararmışdur. Enār gibi de-
rūnum hunla toplamışdur. ve sinem şah ölmüşdur. Engür gibi C'ağr
elinden bađrum kan olupdur. Derdü zārum ve şū gibi vağan-ı aslı -
dan dūr olup rüz ü şeb bī-karārum kavun gibi derd ü hasretle ci-
gerüm delinmişdür. Karpuz gibi duran elinden yüregüm dilinmişdür.
3480 Kāmetüm şahını bevr ü nigār-ı rüzgār²⁵ şād-bār şıyupdur ve ha-
yatım meyvesini tıg-i idbar hezar nanend hıyar suyupdur. Cihān
120b büstānında/bu kabak başum neler görüpdür. Kellem gibi çehremi
devr-izamān kolayına mı durupdur. Ben dahi o ilde şehirde ve
ilde şahn-ı çemende C'ac ve abanosdan taĥt-ı kāvūsı ile deste -i
semenden kıruma-i kāvūsı bile C'işret eyledüm eşcār meyve-dār
gibi leyl ü nehār mār ü mūrabi-şūmar isār iderdüm. Kef çınār gibi
3485 ihsān altı aħşam ve hoş ve toyura bī-hisāb gevherler nisāb ey-
lerdüm. Hemsāyelerüm bir köhne ve ²⁶nevām ile muktem ve elem ak-
tında ğılar nevāmıla şād ü hürrem iderler. Başum üzerinde şem'-veş
diñ yürekli dilberler ve C'ilm-i şıfat altün külalar semenberler
pervāz uruğı. Bilmezligimden āķarışu gibi C'ömre i'timad ve isrīl
gibi rüz-gāra istinād itmişem şimdi bir hālde zelil ü hārum ki
cihān-ı gülzārında her has ü hār baña āfutāb-girdār diñ gelür.

25-Rüzgār : mekkār B.

26-Bu kısım B'de yoktur.

3490 oldı ve hālyā bir vechle giriftārum ki devrān bağında her rişte
 ü tār sāye var. Ayağum alur oldı. Muḥaṣṣal āh ve anınla ve şūret-i
 ḡarinle kıṣṣa-i pūr-ḡūş-şası çāk muṭalla'ından mukāta'ına dek
 takrīr eyledi ve ḡāl-i pūr melālīni ve derd-i māfi'l-bālini bir
 eksüksüz söyledi. Vākta kim pīr-i rūşen-zamīr Māhān adlu²⁷ ser-
 ḡüzeştini bir bir diñledi. Ney gibi derūnında dönüp çeng-āsa iki
 3495 bükülüp iñledi. Māhānuñ ḡāline yanrı ve yakıldı ve nevazişlerey-
 leyüp ri'āyetler kıldı ve eyitdi: Ey ḡarīb-i üftāde ve ey lebīb-i
 121a āzāde ne/aceb giriftār dām-ı belā ve ne ṭurfe esir-i kayd'inā ol-
 mışsın. Ol uyraduḡuñ şahrālar ve ol seyr itdüḡuñ aralar ser-ā-ser
 dāmen-i kūh kāfdur ki 'afārīt ü tavāḡḡit için mevā ev mütāfdur.
 Her meḡak ḡarīb nāki divler ṭuraḡı²⁸ ve ḡüller duzaḡı²⁹ dur an-
 laruñ her mihr ü muḡabbet şūretinde gösterdikleri mekr ü kin-
 3500 dür ki anlar bir³⁰ serişt ve bi-dīn³¹ ve efsūn ve ḡile āvīndür.
 Bi-ḡamdi'llāhi ellerinden necāt bulmuşsın ve devān ve efsūn la-
 rından ḡalās olmuşsın baht ü ṭali'-i hūmāyūn fersāna bu cānibe
 rehberlik ve du'ā-yı pezir ve māzīr bu ṭurfe³² saādet-gustarlık
 eylemiş min bādī anlardan saña ḡavf ü hirāsū^{hasyet} ü ihtirās
 3505 yoktur. Bu mehr-i revānı ḡaḡk-ı subhānehū anlara ṭılsım-ı Süley-
 mānī eylemişdür. Bu cānibe geçmege kudretleri ve³³ bu diyārda
 olanlara gezend irişdürmege ṭākatları yokdur. İmdi vatan ve mes-
 ken hevāsını ve ekārīb ü casayir sevdasını ḡöñlünden çıkar. Eger
 'ankā gibi sende terr³⁴ ü bāl olan bundan ol diyāra varmak mu-
 ḡāl ola. Uşda ben pīr-irüzḡār dide ve ben za'if-i cihān azmüde-
 nün 'ömri Nūh gibi sāl-i rüzḡār-ı³⁵ hezāre irmişdür. Murād dil-ü
 maḡşūd cān bu dār-ı dūnyādan her yüzden³⁶ el virmişdür. Nazm:

3510 Levḡ-i çerḡ ve encüm işturlābdır
 Nice biñ faşl ü hezārān bābdur

121b Pīr-i ḡikmet ḡān mücerrebdür ānı
 Cū-bi-cū dūn ḡūn muḡāsībdur anı

Gerḡi kim kuvvetledür 'aḡl-ı cūvān
 Pīr için bi'l-fi'ldür fikr-i cihān

27-oldu: dilsüz B.

28-ṭuraḡı : duzaḡı B.

29-duzaḡı : ṭuraḡı B.

30- bed: bir B.

31 B'de yoktur.

32-B'de yoktur.

33-Bu kısım B'de yoktur.

34-terr : perr B.

35-B'de yoktur.

Hāl-i devrān kim kamū efsūsdur
Aña ma'kul u buña maḥsūsdur

Āsiyāb āsumāndan māh ü sāl
Cān öğitmişdür sefīd idüp saḫal

Ammā devlet-i 'ayālden ve şöḫbeti eṭfālden maḫrumum ve ol cihet-
den ḫasta³⁷ ḫātır ü maḡmumum dıraḫt-ı bī-yār ve davḫa-ı bī-eş-
3515 mārūm ve bīd ü çınār gibi fūrū-sāye-dārem ve işbu çarḫ gibi
gūlistān ve firdevs pūr-tezyīn gibi būsṭān benim milk-i ḫaşımdur.
Anda ḫilāf ve sözüme³⁸ gūzāf yoktur. Her dıraḫt-ı meyve-dāri bir
diyārdan yādigārdur. Her berk pūr-ejhāri a'cūbe-i kūzgārdur. Ve
āyīne-i ḫas' bendi' pūr ü rūzgārdur.³⁹ Her biri bir ṭıfl-ı reziūm-
dür ve bir ferzend muṭi' ümdür. Cihān sarāyında gūndūzler eḡlencem
ve celīsūm bunların cemālidür. ve ḡiceler ḡam-ḫār⁴⁰ ve enīsūm her
3520 birinūñ fikr ü ḫayālidür. Bunlardan ḡayrine bir ḫuyışavendūm ve
ne kimse ile peyvendūm vardur. Çünküm seni cevāhir-i zevāhir ādāb-
la ārāste ve dūreri-i 'azrā ḫisābla pīrāste gördüm Rāy-ı zemīrūm ve
fikr-i münīrūm aña mübḫar oldı ki seni feyzend-i dilbend eyleyem⁴¹
ve bu baḡ ü milki saña bildürem. Şāḫ-ı 'ömrü senūñle birü mend
idüm⁴². Sen daḫi gerekdür ki bu dār-ı dünyāda beni 'atalıḡa ve şıḫ-
ḫatde olduḡumca kethūdālıḡa⁴³ ḫabūl idesin. Ama şū şart ile ki
3525 'alāḫa-i būnüvvet ve ebüvvet⁴⁴ ve rābiṭa-ı fütüvvet ve mürüvvet
'ahd ü peymān ile müvekkel ve 'aḫd ü eymān ki meşīd ola ki cūvān-
122a lıḫ hengāmı/ kelevvünden ve heves-bāzlıḫ eyyāmı tefennünden ḫālī
olmaz. Pes pīr ile ḫavl ü ḫarār birkitdiler ve oḡullıḫ ve atalıḫ
peyvendin muḫkem⁴⁵ itdiler pīr varup Māhānūñ önine nezl ü ni'met-
ler ve meyveler ve şerbetler ḡötürüp ziyāfet ve envā'-ı ri'āyet-
ler ve 'izzetler eyledi Māhān⁴⁶ bendelikler ve eşnāf-ı şermeñ-
3430 delikler ḡösterüp dest-pūs itdi. Pīr daḫi Māhānūñ eline yapışup
ḫaşr ü revāḫını ve sarāy-ı felek-ṭāḫını ve gūlşen cennet nikāfı-
nı bir bir temāşā iderdi. Her birinūñ der-ü divār zer-fām ve serīr
ü şandaliler simḫām idi. Bu ḫalemūñi zer-kārı ḫalīleri ve ingelyūñi

37-B'de yoktur.

38-B'de yoktur.

39-Bu kısım A'da yoktur.

40-ḡam-ḫār: hem-ḫāb B.

41-eyleyem : idüm B.

42-idüm : eyleyem

43-B'de yoktur.

44-B'de yoktur.

45-B'de yoktur.

46-B'de yoktur.

Für-kârı nihâlîler döşenmiş, mışrâ' :

Ki nakş görse Mâni denk olurdu. ⁴⁷

Tertibinde kuşur ve nokşan teziyininde fütür ü kaslân olmamış
 3535 Ve'l-hâşıl ol behişt makâmlarda ol gün aḥşâma dek şohbet ve 'ayş
 ü 'işret itdiler. Çünkim yine gicenüñ miskîn çadırı uruldu, ve fe-
 lek bezm-gâhi envâ'-i zînetle kuruldu ve şehriñ ⁴⁸ şüh u şenk hem-
 -kâr u hemrünüñ lu'betleri bir yere geldi ve zühre-i zehra hem
 muṭriblik hem sâkîlik itmegiçün bir eline cām-ı şarâb ve bir eli-
 ne çenk ü rabâb aldı. Muḥadderât-ı âsumânı bu bezme kerem olup
 çerçe girdi. Dildâdelerüñ cüş ü ḥurüşı zeminden âsumâna irdi. Pîr
 3540 eyitdi: Ey ferzend sa'âdet-mendsin bu sidre -ḥirâm ü tûbâ-kıyâm
 122b ağaçlarıñ sâye/sinde ve bu dâri's-selâm gibi 'âlî maḳamlarıñ şaf-
 fasunda ârâm eyle. Ben şehre varup senüñ için yât ve yerağ ve mes-
 ken ü tûrâğ ve ḥariş ü ta'âm ve nâm ü âdâm ḳaydın göreyin. Maş-
 laḫatdur. Şâyed eglennelü ve pîrlikdür. Bir iki gün dinlenmelü olam
 şakın göñlüne nesne gelmesün ve ḫâtıruñ perişân ü hirâsân olma-
 3545 sun Gündüzler meḫâreset-i gülzâr ve meḫâfiẓat-ı dâr ü diyâr idüp
 bu bağda derbânlığa ile gîceler bu tāk-ı âsumân bünyânuñ bâmına
 ve bu revâḳ -ı keyvân eyvânuñ tāmına 'uruç eyleyüp meh-âsâ pās-
 bânlığa eyle. Eger bunıñ buruc-ı felek-ḫurücuna nice 'uruç olınuḫ
 dirsen Uşda bu ḳubbe-i felek-sânuñ mâhicesinde ma'ḳüd ve 'ilm
 ḳullesinde meşdüd devâlden ya'ni ḳayışdan ḫalka ḫalka merd-bân
 3550 vardır. Devâl-i pâlık eyleyüp 'ankabüt-vâr cân-bazar ⁴⁹ andan çı-
 ḳup ve nerdbânı yukaru çeküp fâriğ-ül-bâl ve âsüde ḫâl olur otur.
 Eger ḫalîḳ-ı 'âlem ve zümre-i benî âdem ḳaşd ideler kimsenüñ saña
 desk-resi olmaya ve cenâbu ki fırsat ü zafer bulmaya cümlesi sâ-
 ye-vâr pâyimâllikdür ve ḫâk-i rehün ve üftâde-i pâyegâhuñ ola.
 Ammâ gerekdür ki kimsenüñ ḳarîb ü efsünla mağrûr ve merk ü des-
 tâni birle ⁵⁰ memkûr olup nuzül itmeyesin. Pîr-i pür tedbîr Mâhân'a
 3555 bu yüzden nice bend-i sūdmend idüp gitdi ve bir ester-i hezâr
 123a dînâriye sūvâr olup şehre 'azîmet/itdi Çünki Mâhân bağda tenhâ
 ḳaldı. Bir zamân kendüsin fikret deryâsına şaldı. Vâḳt-ı şâm ve
 hergâm-ı zalâm idi. Hemân ḳaşruñ tāmına ḳıḳup oturdu ve ol devâli
 nerdübân ortadan getürdi. Gördü bir şandalı taḫt urulmuş ve taḫtuñ

47-Bu mısra B'de yoktur.

48-şehrün : sipikrüñ B.

49-cân bazarlık : can-baz girdar B.

50- birle : ile B.

üstünde bir çatır-ı hümâyün kurulmuş. Kande hâri nâzük⁵¹ emâmeler
 3560 ve zer-kârı dir⁵¹ câmeler ve anberi vekâfûri şümâmeler yir yir
 konulmuş ve küngerelerinin aralarında fâhteler ve hemâmeler
 âşiyâneler idüp nağmeler ve terâneler iderler. Bir maķâm-ı meh-
 veş ve bir meclisi dil-keşdür dildâdeleri cûşa ve sevdâ-zedeleri
 hûşa getürür. Ālât-ı işret hâ-hüvâ ve esbâb-ı sohbet vâfir ta-
 baklar nukl ü cüvâres ve envâ-i mez ve huvarîşleri⁵² hurûş memlü
 ve kâseler ni'met ve kebâb ve şerbet⁵³ ve şarâbla tolu. Bî-çâre
 3565 Mâhân kiminden tenâvül ve kiminden tenaķkul eyledi ve rûzgâr idi
 ki havf ü haşyetünden bî-hüb ve vehm ü dehşetden bitâb idi. Hâķır-
 i âşüflesin râm ve huzûra varup ââāk itdi. Huzûr hâbe varmamışdı
 ki kulağına ğam perdâz-âvzlar ve tarb-sâz-ı ser-âğazlar irdi.
 Başın kaldurup ol kaşn-ı felek-sânun bâmında ve ol sarây-ı melek
 âşiyânun tamında nazâr kılda. Ne gördü ki ser-â-ser şahn-ı çemen'
 3570 serâ ve bustân ve ser-â-ser neşîmin-i bağ ü gülistân meşâ'il-i
 123b nûr ve sürûd-ı pür-sürûd ile tolmış. Buķâlemünü bisâtlar ve gül-
 ğünü simâtlar döşenmiş Encüm-şifat şem'ler kaķar nukller hâk-sâr
 olmuş. Sîne-i pür-nürhûr gibi kerem ve bezm-i⁵⁴ kâfûri nâzük-ker-
 deler ve kuŗş-ı âfütâb'âlemtâb⁵⁵ gibi la'l gün cevâr işler⁵⁶ ve
 şirîn perverdeler mâhâ beñzer mâhîleri dil-dâdeler cigeri gibi
 püryân olmuş. Mehre hem-ser şürâhîlerün dilini miñnet-zedeler
 3575 bağrı gibi kañ eylemişler. Perî-rû dilberler ve melek-hû semen-
 berler kaķ kaķ kimi tuŗmuş ve kimi oturmuş. Şadr-ı meclisde
 bir âfütâb-ı⁵⁷ âfet-i devrân ve bir fitne-i âhîr zamân oturu, ki
 şabâhat haddinden mâh ü dür⁵⁸ ser-ger-dân reşâķât-i kaddinden
 serv-i şanavber hayrân. Nazm:

Gözi mahmûr hâb-âlûdelikden
 Beni⁵⁹ mey-gün şarâb âlû-delikden
 Ununmuş serv-âyîn gice⁶⁰ külâhi
 Güneş gibi şımış iklîl-i mâhi

51- dir : harîr B.
 52-Bu kısım A'da yoktur.
 53-B'de yoktur.
 54-Bu kısım B'de yoktur.
 56-B'de yoktur.
 57-B'de yoktur.
 58-dür : hurşîd B.
 59-beni : lebi B.
 60-gice : geĵ B.

3580

Eger ide şulib zülfini izhār
 Kuşenur zāhid şad sāle zünnār
 Revān perver yüzünüñ taze virdi
 Ki hayvan çeşmesidür āb-ı hordı⁶¹

Dehānı goncadür kirpikleri hār
 İzārı genc ü pür-ham turreşi mār

Hamir nūr-dan olmuş sirişte
 Meger hüridür ol cān yā firişte

Serv-kaç lāle-had şākiler sād ü şāki şığayup iki koldan şarāb-ı
 nābı ve cām-ı felek-tābı güneş gibi devr itdürüp yürütmişler. Me-
 3585 lihū'l-beyān ve faşihū'l-lisān mütribler çeng ü rübābı ve kānūn-ı
 124a tarb nisābı der⁶²-kenār idüp añan rūh-efzā ile gökte zöhre/nūñ
 gücin kurutmuşlar. Nazm:

Güneşler rakşa girmiş çerh uru,lar
 Etekler sāye-veş yüzler sürürler

Urup neyler için od eylemişler
 Deminden dehri pür dūd eylemişler

Girüp bu āteşle sine defler
 Şafā ehli çalar şu gibi kefler

Ne meclis bāğ-ı rüzvāndan gizide
 Ne cāmı āb-ı hayvāndan çekide⁶³

3590 Māhānuñ bu 'ayş ü nūşa ağızı suyu ağdı ve bu meclis pür-tābuñ şevk
 ü zevki bağrını yakdı. Tāmuñ kenārına geldi ve bunların temāşāsına
 bakup hayrān kaldı. Ol şanemler bundan gāfil 'işret⁶⁴ ü tarabda ve
 bunların hāletinde mest ü lā-ya kıl çür u şağbda aña dek kim ol
 hayret-hür ve 'ayn ü nigārin nāzeninüñ gözi Māhāna tüş oldı. Bir
 zamān aşağadan yukarı Māhānuñ ahvālini seyr iyleyüp hāmüş oldı. Āhir

61-bu beyit B'de yoktur.

62-Bu kısım B'de yoktur.

63-Bu kısım B'de yoktur.

64-'işret : 'ayş B.

3595 ol semenberden birine eyitdi: Şol kâşr-ı tāmındağı müsāfir ah-
şāmdan bizüm şohbetümüze nāzır görüñ bu sarāy felek tezyinüñ
pāsbāni midür ve şoruñ bu gülistān-ı benişt-āyindüñ nigezbāhı
mıdur? Naẓarda merd-i ğaribe ve edrb-i lebibe beñzer. İraqdan
naẓar bāzlık idince gelsün yakından dem-sāzlık idelüm ve bilü-
rüz ğaribüñ göñli şikeste ve hātırı haste olur ğarib-nüvāzlık
idüp göñlin ele ālalum ve ğam-perdāzlık eyleyüp bilece oynaya-
3600 lum gülelüm. Zayğumuzdur. Ziyāfet ve müsāfirümüzdür ri'āyet ide-
124b lüm. Pes ol şanem yerinden kalkup kaşruñ/ divārı dibine geldi
ve Māhāna aşāğıdan çağırup el saldı. ve eyitdi. Naẓm:

Ne yirdesin ne ādem ne kişisin

Bu yād illerde kimüñ bilişisin

Bu kaşr-ı felek tākūñ tāmında ve sarāy-ı gerdün revākuñ kāmın-
da ne eylersin. Naẓm:

Yeter bi-gānelik kıl āşinā ol

Münevver bezmimüzden rüşenā bul

3605 Vaқта kim Māhān ol şanemüñ lütf ü mülāyimetle ve hüsn-i mu'āme-
letle hitābın gördi. Ādāb-ı nünāzara⁶⁵ ve kānūñ -ı muhāvere üzere
'ibārāt-ı laṭife ve isti'ārāt-ı şerife ile bu yüzden cevābın vir-
di. Naẓm:

Ayaqlar toprağı bir müstemendem

Hevā evcinde lā-buh sa-bülendüm

Vücūdum eylemişdür nār-ı ğan dūd

Serim olsa 'aceb mi āsumān sūd

Heves rāhında ğün oldum hevā-dār

Ġubārum çarḫa ağıdum ebr-i girdār

3610 Pes ol şanem Māhānūñ lütf-ı cevābına ve hüsn-i hitābına ve ğüftār
ve girdāruñ ādābına hayrān kalup eyitdi: Seni şehriyārumuz perri
zād bezmine da'vet ve senüñle kaşd-ı 'ayş ü 'işret eyler bilürsin
da'vete icābet sünnetdür ve eşķāb-ı sa'ādetüñ hitmetin itmek se-
beb-i siyādetdür. Kadem rence kılup nuzül ve bu meclis-i rühānī
ve bezm-i sultāniye duḫül itmek gereksin. Māhān-ı miskinüñ ḫod

65-münāzara : ḫāzara B.

cānı kılca kalmışdı ve ol melek sīmā dilberüñ āfütāb-ı tal'atı
 3615 ve bu perī-peykerlerüñ hüsn-ü mu'āşeretı temām gönlini almış
 125a idi. Pes pīrüñ vasıyyeti yādından gitdi ve/nuşh ü pendini ferāmūş
 itdi .Hemān ol düvālī ner-dübānı⁶⁶ aşup 'ankebūd-vār ve cān-bāz
 girdār başını üzerine naķş urup aşāğa indi ve nigārınuñ öñine
 varup yüz yırde der baş urdı ve du'ālar ve senālar⁶⁷ birle el
 kavşırup tırdı. Nigārın dañi hezār lütf ü ikrām ü ikdām ü ibrām
 3620 idüp yanına aldı ve 'izz ü nāzla adın ve bu kaşr-ı tāmında ol-
 duğından murādın şordı. Nazm:

Dedi Māhān ki bī-nām ü nişānem

Melāmet küyü içre cān-feşānem

Ġam adı söyle ħāk itdi nihām⁶⁸
 Ne 'ālemde vücūdum var ne adım

Ol cüvānlarımı 'ālemde bī-kām⁶⁹
 Ebed devrān içinde bulmasun nām

Ġam u miñnet esiri bī-nişān nūk
 Dil-i pür derd ü ħayret can-feşān-yek⁷⁰

Veli ol kim kılur temyīz-i i' dām
 Komış ben ħāke Māhān-ı ħazīn nām

3625 Perī-zād Māhānuñ bu vechle faşāhatın ve kelimātınuñ melāhatın
 görüp yüz ol degül dañi ri'āyet eyleyüp⁷¹ ve biñ ol kadar dañi
 ħimāyet gösterdi ve ol sükker-i ta'amlardan ve ħürūşlardan ve
 ol cevher kūrşalardan ve cevārişlerden tekellüf eyledi ve kendü
 eliyle bir āfütāb gibi sāçari şarāb-nābla⁷² pür kılup şardı. İki
 koldan ya'ni sağ ve soldan yine altun kadehler meydāne girüp dön-
 di. Māhān-ı miskīn giderek iki koldan⁷³ perī-zādun lütf ü işve-
 3630 sinden ve ol dilberlerüñ nāz ü şivesinden⁷⁴ ve cām-şarābuñ ve
 125b qeng rübābñ ħurūşı/ve neşvesinden mest olup gözlerinüñ ħūñ-
 āmız ve seyl engiz olan yaşından ve ħurbet ü kürbet āteşlerine
 yanup dağı cigerdeki başdan ve'l-ħāşıl kışsa-i pür-ğuşşasından
 çāk başından āħirine dek bir bir ħikāyet ve rüzgār-ı mekkār ve

66-ner-dübānı : A'da yoktur.

67-B'de yoktur.

68-nihām : nihādum B.

69-Ola çün ādemi 'ālemde bī-ġam:B.

70-Bu mısra B'de yoktur.

71-eyleyüp : A'da yoktur.

72-şarab-nabla : şarabla B.

73-B'de yoktur.

74-Bu kısım B'de yoktur.

3635 t̄ali⁶-i pür idbārından ,şikāyet eyledi. Perī-zād ol bülbulün
 nāle ü feryādına ve cellādır⁷⁵ Rüzgārdan gördi ki bī-dād ne gül
 gibi başından ayağa kulağ olup ve lāle-şifat derūni pür-dağ
 olup serv gibi başın şalup hayrān oldu. El-ķışsa pey-ā-peyden ve
 hālet-i meyden cān-ı Māhān kerem ve perī-zāduñ bisāt ü nişā-
 tından bī-şerm olup hayā ve edep yayını yaşdı. Perī-zādı çeküp
 bağrına baştı. Bī-tekellūf nār-ı pūstānına sīb-izenehdānına el
 urdı ve deryāleyin sīneden cūş ve küstēhāne cān çeşme sinden⁷⁶
 3640 nūş itmege başladı. Perī-zād eyitdi:⁷⁷ Hāy-ı küstāh-ı bed-mest
 ve rūsivāy hevā-perest niçün böyle bī-hayālık eylersin diyüp
 firār ve ‘āzm-i kenār murād idindi.⁷⁸ Māhān eyitdi: Va'llāhi be-
 nüm ‘ömrüm ol sen didigün olmaz diyüp zülfi gibi boynuna şarıl-
 dı ve şaçı belinden der-āğūş kıldı. Diledi kim aşağa olup ber
 murād ve küşād-ı tılsım-ı cān idüp hürrem⁷⁹-ñihād ola ne görse ki
 3645 ol vaşlına ārzū-mend olup der-āğūş itdüğü sanem bir ‘ifrīt-i
 pürdemdür ki şekl-i murdārın görenüñ yıllar ta‘āme istihāsı olma
 126a ve çehre-i/ķabīhine bakanuñ ‘āmri olduğunca cān ve cihāndan şa-
 fāsı olmaz çeşminüñ şūrāhī⁸⁰ şanasın şuyı şugılmış kör kuyudur.
 Yā cehennem çāhidür ki içi kan ü iriñle toptoludur. Burnunuñ sü-
 mükleri ve ağızunuñ şalyāları hamīm ırmağı gibi kendü revāndı.
 Dehānı güyā gār-ı ejder yāşşıyānı semender idi ki cehennem ka-
 3650 pusı gibi āteş-efzān idi. Nazm:

Yüzinüñ çini naķş-ı haтта telbīs
 Sözünden alırsın deyü ve iblīs

Habūt-ı mekr ü dem haтта çepeni
 Bir olmuş ‘ukde-i sihr-i astini

Zübāni çeşm ü sihr-āmūz-ı mārūt
 Dehānı gūr ü kendü burnı tātūt

Gözinüñ sürmesidür nil-i mātem
 Kınası ellerinüñ hūn-ı ‘ālem⁸¹

75-Bu kısım A'da yoktur.

76-çeşmesinden: çeşme-i lebinden B.

77-B'de yoktur.

78-murād idindi : kaşıd eyledin B.

79-B'de yoktur.

80-Bu kısım B'de yoktur.

81. Bu nazm B'de yoktur.

dişleri şınur taşına veyâ hēd⁸² korularda dikilmiş eşek başına
beñzerdi ve tutanaklarının biri yerde ve biri gökde âteş-feşân
aşup cihân alup kamu⁸³ âlemi yutmaq isterdi. Nefes bād-ı semûn
gibi âteş-efşân ve aşup devrân olup⁸⁴ cihânı kurutmağa kaşd iderdi
Nazm:

Ağaç yāyı gibi arkası bükülmüş
'izāri köhne-veş bağrı sökülmüş⁸⁵

Encikleri boşalmış kaṭrām tulumı gibi sönmiş idi. Bedeni verem-
lerden it çinemiş les gibi ser-ā-ser yinmiş idi. Dırnaqları niş-i
'akrebe ve çengāl-i çerihtike ve dest ü pāsı pül pül olmuş cism-i
sūsmāre ve heykel-i neyenge şebih idi. Māwān-ı miskīn bu hāleti
3660 müşāhade idecek yüreği ağzına geldi. Ejderhā pençesine düşmüş āhū
gibi ve 'ikāb-ı çengāline giriftār olmuş tihū gibi dem-beste kal-
126b dt. Hiç böyle/dām-ı belāya tutulmuş degüldi. Çok mensūbetler ge-
çilmişdi. Velī bu resme otlamış degüldü. Her ne kadar ki firāre
kaşd itdi. İmkān olmadı ve her ne deñlü ki hūlāşına sa'y eyledi.
Dermān bulmadı ki ol 'ifrit-i ejdehā-dem yılān gibi Māhāna şarıl-
mış idi ve cism-i nahīfini başdan ayağa çiyān gibi tolaşup bend
3665 kılmış idi ve dāimā bunu dir idi. Ey 'ayyāş hevā-perest ve ey kal-
lāş sed-mest aḫşāmdan berü āfütāb-ı visālūme müştāk ve tāb-ı
cemālūmden pür-ihtirāk idüñ şimdiki maḫşūd-ı cānuñ el virdi ise
ve murād-ı dilüñ⁸⁶ ele girdi ise firāruñ ne ma'nāsı vardır. Ni-
çün lebüm şarābını nüş ü nāzük miyānumı der-āguş eylemezbin. Vaş-
lum sarāyında kāmuranlık ve hūsnüm gülistānında bağyānlık it-
mezsın. Nazm:

Hemān leb olup der-dehān ol dehan
Nedür tereddüd bu gümān⁸⁷

3670 Nergiz serābıma hayrān ve sünbül-ı pür-tābumdan perişān idüñ bağ-
ruḫsārum güllerinden dirmek ve la'l-i şekker bārum nüşona cān vir-
mek isterdüñ. Şimdi kirpiklerüm çeşme hār ve saçlarum boynuña mār
mı oldı ve 'izārum cāniña nār ve güftārum ḫalbūñe sem-mi'l-fār mı
oldı⁸⁸ Vaşlum hūrundan yimedın toyduñ Bilmezem kimüñ fitnesine

82- B'de yoktur.

83-Bu kısım A'da yoktur.

84-Bu kısım A'da yoktur.

85-Bu beyit B'de yoktur.

86-Murād-ı dilüñ: murādın B.

87-Bu kısım B'de yoktur.

88-ḫaḫ : çāk B.

uyduñ. İmdi senüñle bu gice 'älemler ve şabāha dek 'işret ü demler
 3675 itsem gerekdür. Bir laḫza dāmenüñ elden ḫonmazam ve senüñle cāna
 cān olup şabāhlara dek uyumazam. Māhān-ı bī-ḡāre ḫavf ü ḫaşıyetden/
 127a helāk ve zühresi ḫāk olmalı olup ḡāh feryād ü fiḡān iderdi. Ḡāh
 'aqlın yādu kıllup kendiden giderdi. Añadek kim āḡār-ı siḫr-zuḫūḫ
 ve envār-ı subḫdem ḡehre-i 'ālemi pür-nūr eyledi. Māhān-ı āḡüfte
 cān gördü ki ol ḫayālāt ü ḫayālāt lu 'betān encüm gibi ser cümle
 nā-bedīd olup 'ālem-i pür-yüzden göründi. Ol bezm ü ḫarb ü ḡür ü
 3680 ḡéab ve nuḡl ü kebāb ve cām-ı ḡarāb ve ḡeng ü rübāb bir ḡüret
 daḫi urundu. Ḡülistān-ı za'im itdü ki ḫāristān⁸⁹ belki mārīstān
 imiş ve ḡülḡen-sarāy-ı felek-sān ḡanna eyledüḡi külbān-ḡıfat⁹⁰
 ve ḡürḫāne miḡāl bir dārü'l-ḡasāvet belki āḫū enīn ve derd ü
 ḫanīn ile bir bīsāristān imiş. Kāse-i ḡinī ḡandoḡı safāli āb-riz
 imiş. Ni' metler ve ḡerbetler didüḡi bezm-i ḫün-āmiz imiş. Bāde-i
 3685 cānı mülāḫāza kıldüḡi ḫoḡuz ḡanı itmiş. Sāfi ḫayāl itdüḡi bol ḡa-
 yābı imiş. Tabāḡlar mehmelāt ile ḫolu ḡanaḡlar ḡazurāt ile memlü
 zerrīn kāseler ve la'lin piyāleler ḡann itdüḡi itler yaladüḡi^{X→}
 ve cüvirdi. Būy-ı müsterāḫ imiş. Ol menfa'at-dār dārūlar fehm ey-
 ledüḡi kīḡ ü liffāḫ imiş. Nayları od ü ḡürecek düduñ ve ḡeḡ-
 tāları ḡül ḡıḡaracaḡ tekne imiş. Āvāze-i ḫarab sāzı nāle-i ber-
 3690 ḫüdūñ ve nül-i fevākini seng-i ḫāne imiş Mūnaḡḡaş ḡālīler ve mez-
 127b heb-i nihālīler fikr itdüḡi köhne ḫaḡrlar kilim-i pāre-ḫay/-ı
 dil-ḡır imiş. Naḡm:

Mülk-i cihān ki ḫāşılı bād-ı hevā imiş
 Seyl-i fenā yüzinde yapılmış binā imiş

Gök ḡanduḡuñ bir örenmiş cān-sitān senüñ
 Pīr didüḡuñ cihān yudıcı ejdehā imiş

Tevfiḡ-i rabbānī ve 'ināyet yezdānı iriḡüp Māhān bu 'ayḡ ü nūḡuñ
 ve cūḡ ü ḫurūḡuñ aḡlına vuḡūf ḫāşıl kıldı ve bu 'işret-ḫāne-i mez-
 3695 ḫarenüñ küh ḫaḡıḡatını bildi. Pes tazarru' ve zārī ḡephesini yire ḡ
 urup niyāz ḫaleb-kārī ḡehresini ḫopraḡa sürüp itdü ki bed 'amellere

89-B'de yoktur.

90-B'de yoktur.

91-bed' amellere: 'amellere B.

X-Cüzāmlar ḡanaḡı imiş. ḡol rivāyiḡi ḫayyibe ki tāvazül ervāḫ
 (eklenecek)

Cān ü dilden peşimān⁹² oldu. Dīde-i giryān ve sine-i nālān⁹³ ile Cenāb-ı Hākka ve Hāzret-i Vehhāb-ı Muṭlaḳa el kaldurup eyitdi :

Nazm:

Ey nigeḥ-dārende-i 'arż ü semā
Yir ve gök ehline sensin reh-nümā

Sūz ü sāzum hep⁹⁴ ayāndun ṭapuña ki
'Acz ü ḥayretten yüz urdum ḳapuña ki

3700 Gün gibi rüşen saña her rāz-ı cān
Lūṭf ü iḥsānuñdur der-sāz-ı cān

Olmadın bu yerlere ḡamdan cān-feşān
Vir baña maḳşūd cānumdan nişān

Hemān sā'at bir pīr-i sebze-pūş-ı nūrānī manend-sürüş rūḫānī ki
yıkasından⁹⁵ ḡöñül mesrūḳ ve cemālinden cānlar pūr-nūr olur.

Nazm:

Muşavver cismi⁹⁶ ruhu'l-lāha beñzer
Şeref burcuñda ṭoḡmuş māha beñzer

3705 Zāhir alup eyitdi ki ey ferzend-i dil bend yeter derd ü mihnetle
pūr gezend ve 'acz ü ḥaynete müstemend olduñ. Demidür ki destegirüñ
Bu diyār pūr vaḫşetde necāt için müşirüñ olup seni menzīlüñe ile-
tem. Nazm:

128a Ben ol ḫızram ledün/ 'ilmine maḫrem
Ki Hāk ḳıldı kilimini baña hem-dem

İdüp iskender ile çok seferler
Geçirdüm rüz ü seb bī-ḫad⁹⁷ ḫatarlar

Şimdi saña ḫātır-ı pūr-şafā ile emr-i ḫūdā-yı Ta'ālā¹⁰⁰ ile
geldüm ki seni bu varṭa-i helāk ve aḫvāl-i hevl-nāḳden ḫalāş
idem. Pes Māhāña ḡözüñ yüm diyüp ḡayıb oldu. Ol dem idi ki Māhān

92-peşimān : perīşān B.

93-nālān : Bünyān B.

94-hep : A'da yoktur.

95-gibi: A'da yoktur.

96-Olmadın bu yerlere ḡamdan cān efşān: Ben bu yolda ḡamdan oldum
cān-fesān: B.

97-B'de yoktur.

98-cismi: resmi B.

99-ḫad : A'da yoktur.

100-B'de yoktur.

- 3710 kendüzin menzîl-i hâşında buldı. Hâk sübhâne Hâzretine şükr
firāvân ve hamd ü bî-pâyân kıldı. Pes muhabbet ilâhî gönülden
berk hevâ ve hevesi¹⁰¹ cânla terk idüp¹⁰² 'uzlet dâmânına ayağın
tolayıp çöktü¹⁰³ ferâgat yaqasına baş çekdi. Bu kıssadan ma'lûm
ve işbu hikâyeden mefhûm oldum ki her âbla¹⁰⁴ hevâ-perest ki
şehvet-i şarâb¹⁰⁵ mest ve nefsi-i ser-keş elinde pest ola. Vartadan var-
taya düşüp her zamânda giriftâr ve derd ü çam olup ve esîr-i
miñnet ve elem olur. Hevâ ve hevesi anı âşüfte aqvâl ve nefsi ü
3715 şeytân ve hed nefsi pây-mâl eyler. Dîde-i dil ü cânı remiz-i ed-
bâr ve sebl-i pendâr ile bağlanup kâzurât-ı dünyâ ile demler
sürer 'ayş ü 'işret itdüm şanur Mehmêlât cihân ile 'âlemler ider
bezm ü şöhet eyledüm. Anlar zâğ-ı zâğın gibi tã'masin cîfe ve
meyyite kalup zevk-i cân ve hazz-i cihân bulur. Her kabihü's-şekil
mürdar ile müşâhibet ve her giryeü'l mâhzar mehmâl ile münasi-
bet ider. Hür maqsûrât-ı cenâni ve 'arâyış-i ebkâr-ı rûhânî mülâ-
haza eyler. Nazm:

yetimüh eşkini lülü şanur ol

- 3720 Dem-i mazlûmı içer şu şunur ol

Degül kan zehr-i mâlâ-mâldür bu
Egerçi zâhirinden baldür bu¹⁰⁶

- 128b Çan 'inâyet-i Bârı kılup perde-i vehm ü hayâl ve hicâb ü hırs
ü şehvet ortadan götürle cân dîdesi meftûh ve 'aql-i âyînesi
pür nûr olur. Hâkâyık-ı eşyâ kemâhi mâlûm olup gönül envâr-ı ilâhî
ile tolup ol 'ayş ü nûş za'm itdügi umuruñ aşlına âdemi ol vaqit
3725 vukût bulur. İlâhî ilâhî hallaşınâ'ani'l-istağâl bil-melâhi ve
ernâ-i hâkâyıkı'l-eşyâi'l-kemâhi. Nazm:

Yeter ol Lâmi'î efsâne pervâz
Hâkikat sözlerinden kıl ser-âğâz

Ki 'âlem didüğüñ 'ayn elemdür
Çek andan el ser-â-pânağış gamdur

101-B'de yoktur.

102-idüp: A'da yoktur.

103-çöktü : A'da yoktur.

104-Bu kısım A'da yoktur.

105-B'de yoktur.

106-Bu kısım B'de yoktur.

K̄o d̄ünyā ve zin̄nāh̄ir nārını gör
 O bāzārı soñuñda zārını gör
 Lūtından evvel¹⁰⁷ ah̄ir mā-h̄āşıl let
 Hemişe devletinden şaň ‘amel let
 Eger ferzend eger h̄āl ü eger ‘am
 Kamūsı pāy-bend-i miñnet ü gam
 Şu yükler kim bu gün pesteñde vardur
 3730 Hisābūñ kim her engüştüñde vardur

Anuñ çün itme cānuñ piçdür piç
 Şayā d̄ursañ¹⁰⁸ kamūsı hiçdür hiç

Yüzi sī-murg-āsā cāvidāne
 Kanā‘at k̄anın eyle āşiyāne

Nedür toprağa bunca naķş ü nireng
 Soñ uci göñüldür kabr ü kuru seng

Büyitmek kapu ki şāhum degül yol
 Ki ardiñca k̄ala ağzın açup ol

Niçün oldur dileñ dibā-yı fāh̄ir
 Kefendür çün libāsı cismün āh̄ir

3735 Ne beslersin bu cism ü t̄ire cānı
 Kılursun ta‘me mūr u märe ānı¹⁰⁹

129a Siñir-āyin idersüñ pas u erfās
 Dilüñ āyinesinde k̄almaya/pās

Var olma gāv ü h̄ar gibi ‘alef-h̄ar
 Ki gāv ü h̄ar gibi olmayasın h̄ar

Mesihāsın eger cān-perver isüñ
 Çekersin bār-ı miñnetler h̄ar isüñ

107-evvel : olur B.

108-sayadursan : bulursun B.

109-Bu altı beyit B'de yoktur.

Dilersen cāne peyvende Hüdādan
Te'alluk riştesin kes mā-sivādan

Te'alluk geşti deryā-yı gönüldür
Te'alluk pāy-bend-i cān ü dildür

Ko fānī 'aşkını bāki gerekse
Nevākıl bezm-i 'uşşāk-ı gerekse

3740

Vücūd esbābı hep teşviş-i cāndur
'Adem milkine kaç dārü'l-amāndur

Ayak başma bu fāni hücredür teng
Kı keş-i teng eyler pāyını leng

Akit her dem gözünden āb-ı nīli
Hevā çeşmine çek 'aşk ile mīli

Tama' kes çerh ü pür āhterden ey dost
Bu acder şirlerden yüzdürür post

Kuru, naçcirün için dām-ı tezvīr.
Peleng olur gice ile gündüzün şir

3745

Çü şāhin-veş maqarrun dest-i şehdür
Niçün ser-bend-i çeşmün bu güledür.

Gözün aç eyleyüp terk-i külāhī
Fezā-yı kudsi seyrān it kemāhī

Yeter tūr kün-fekān ma'müresinde
Semā'ur lā-mekān maqsüdesinde

Yüri fırsat demini itae zāyi'
Şakın ferdāya nakduñ olma bāyi'

Mesihā-veş kor isen bu sārāya
İçersin çeşme-i hürdān şarābı

Ve enā eselü'llāhe en yehfazadā 'an'i'z-zeygi fi'l-kavli
 ve'l-'ameli ve yahsurenā tahte livā-yī seyyīdinā Muhammedin
 'aleyhi's-Selām yevme't-tenādi ḥasbunā'llāhū ve ni'me'l-vekīl
 ni'me'l-mevlā ve ni'me'd-delīl bī-rahmetike yā erḥama'r-raḥi-
 mīn ve'l-ḥamdu-lillāhi rabbi'l-'ālemīn.

3755 Temmet bī 'avni'llāhi'l-melik'l-mu'īn taḥrīrān fī ḡurreti
 şehri Rebi'ü'l-āḥir sene ihda ve seb'in ve sittetimiz mine'l-
 -hicretin-nebeviyye ¹¹⁰

110-Türkçe açıklaması:

Allahtan bizi sözde ve işte yanlışlık yapmaktan korumasını
 ve kıyamet günü Efendimiz Muhammed'in (Allahın selamı üzerine
 olsun) sancığı altında toplamasını isterim. Allah bize yeter.
 O iyi bir vekil, iyi bir efendi ve iyi bir delildir. Ey acıyan-
 ların en acıyanı bize merhamet et. Hamd alemlerin rabbi Allah
 içindir. Hükümdar ve yardımcı olan Allah'ın yardımıyla 671 H.
 yılının Rebiü'l-Ahır ayının başlarında bitti.

IV-BİBLİYOGRAFYA

- Atay, Hüseyin, _____
- Kutluay, Yaşar, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (meâl), Ankara 1973.
- Banarlı, Nihat Sâmi, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.1., İstanbul 1971
- Boratav, Pertev Naili, Köroğlu Destanı, İstanbul 1984.
- Çeneli, İlhan, "Lâmi'î'nin Salâmân u Absâl adlı Mesnevisi", Türk
Kültürü, sy.120, Ankara 1972.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, Lâmi'î maddesi, Türk Ansiklopedisi, c.22.
- İbn Mace, Ebu Abdillâh el-Kazvini, Sünen, 1-11, 1952.
- Karahan, Abdülkadir, Lâmi'î maddesi, İslâm Ansiklopedisi, c.7.
- Kocatürk, Vasfi Mahir, Türk Edebiyatı Antolojisi, Ankara 1964.
- Köprülü, M. Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1981.
- Lâmi'î maddesi, Meydan Larousse, c.7, İstanbul 1971.
- Levend, Ağâh Sırrı, Lâmi'î'nin Ferhâo ü Şîrîn'i TDAY, Ankara 1964.
- _____, Türk Edebiyatı Tarihi, c.1, Ankara 1973.
- Ocak, Ahmet Yaşar, Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya
Menkabeleri, Ankara 1984.
- Özkırımlı, Atilla, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, c.3.
- Tezcan, Nuran, Bursalı Lâmi'î Çelebi, Türkoloji Dergisi, c.VIII.
Ankara 1979.
- _____, "Lâmi'î'nin Gûy u Çevgân'ından İki Münazara", TDAY,
Ankara 1980-81.
- _____, "Lâmi'î'nin Gûy u Çevgân Mesnevisi", Ömer Asım Aksoy
Armağanı, Ankara 1978.
- Müslim bin Haccac el-Kureşî, Kitabü'l-İmare, c.3, 1955.